

იქუნიფაქი

პალიტრა

1429
2004

- ვაჟა გიგაშვილი:
ფშოულობ ფულს, ვყიდულობ დროს
და ვწერ
- ბაალ სამადაშვილი
პლესანოვერი ამბავი
- ანა...
- გივი ალხაბიშვილი
ბალახისა და წვიმის ნაწერი
- ბესო ხვედელიძე:
ფოთოლი, რომელიც ვერ გრძნობს
ფესებს...
- პაკო სვიმონიშვილი:
გაოცების დრო რა დროა?
- მილორად პავიჩი
რომანი-ბესტსელური
„ქარის შიგნითა მხარე“
- ვლადიმირ სოროკინი
დებუტური მოთხრობა
„მანქანა“

წინათქმა

რევოლუციური ცვლილებებით აღსავსე ეპოქაში მოგვინია ცხოვრება. ასეთი პერიოდი კი ყოველთვის იწვევს მკვეთრ კრიზისულ სიტუაციებს საზოგადოების ცნობიერებასა და ყოფიერების ყველა სფეროში. ბუნებრივია, ცვლილებები არანაკლები სიმძაფრით აისახა კულტურაზეც. უჭირს საზოგადოებას და უჭირს ქართულ მწერლობას, რომელიც ყოველთვის იყო, არის და იქნება თავისი ხალხის ყველა ტკივილისა თუ სიხარულის არა უბრალო გამზიარებელი, არამედ საკუთარი მხრებით მატარებელი, დიდი სიყვარულითა და გულსიტკივლით ამოთქმელი. ჟამის სიავემ მოიტანა ისიც, რომ მკითხველი დააშორა მწერალს. წიგნის გამოცემა ოცნების საგნად იქცა ბევრი შემოქმედისთვის. არადა, წიგნი ხომ შუამავალია მწერალსა და საზოგადოებას შორის. ცალკეული ზოგიერთი გამომცემლობა ცდილობდა, შეეცა ეს ხარვეზი, მაგრამ ისევ და ისევ ფინანსური თუ სხვა ყოფითი პრობლემების გამო მათაც უამრავი წინააღმდეგობის დაძლევა უწევდათ. შედეგად კი, ფაქტი სახეზეა: ქართველ მკითხველს მონატრა ლიტერატურა, ქართველ მწერალს კი მოაკლდა სიტო, სიყვარული და ყურადღება თავისი მკითხველისაგან.

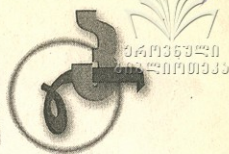
ჟურნალ „ლიტერატურული პალიტრის“ დაბადებას ეს მონატრება უდევს საფუძვლად, — კარგი ლიტერატურის მონატრება. მონატრება იმისი, რაც აქვეა, ჩვენ გვერდითაა, მეტიც — ჩვენშივეა, მაგრამ რატომღაც მასთან მიახლოების საშუალება არ გვეძლევა. ჩვენი დიდი სურვილია, შევახსოთ ჩვენშივე არსებული სიცარილე.

ჟურნალი ეცდება, შეძლებისდაგვარად წარმოგიჩინოთ დღეს მიმდინარე ლიტერატურული პროცესები — ჩვენი კარი ღია იქნება ყველა თაობის, ყველა მიმდინარეობის წარმომადგენლებისთვის. თუმცა, აქვე გვინდა გამოვხატოთ ჩვენი პოზიცია: ლიტერატურა და, საზოგადოდ, ხელოვნება ერის სულიერ განვითარებასა და ზრდას უნდა ემსახურებოდეს და არა მის გარყვანასა და დეგრადირებას. დიასაც, ლიტერატურა ასახავს იმ პროცესებს, რაც რეალობაში ხდება, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ არ უნდა გვექონდეს სულიერი, მორალური ღირებულებები, არ უნდა გავაჩნდეს ის მყარი საფუძველი, რომელიც ჩვენს არსებობას ასულდგმულებს.

„ლიტერატურული პალიტრის“ მკითხველი მონაწილე გახდება მსოფლიო ლიტერატურული პროცესებისაც — ჩვენთან დაიბეჭდება სპეციალურად ჟურნალისთვის თარგმნილი თანამედროვეობის ყველაზე პოპულარულ უცხოელ ავტორთა ნაწარმოებები. ჟურნალის თავისებურება იქნება ისიც, რომ ყველა ავტორი წარდგება მკითხველის წინაშე არა მხოლოდ შემოქმედებით, არამედ თავისი ცხოვრებით, პირადი პრობლემებით, ფიქრებითა და მოსაზრებებით. ეს კიდევ უფრო დაგვაახლოებს ერთმანეთთან, კიდევ უფრო უშუალოს გახდის ჩვენს ურთიერთობას.

დასასრულ, გვინდა გითხრათ, რომ ჩვენი ნაშრომები თქვენ მიმართ დიდი სითბოთი და სიყვარულითაა ნასულდგმულები, ჩვენო მკითხველო! თქვენი თანადგომისა და მხარდაჭერის იმედით, კეთილი ზრახვებითა და ამაღლებულ განწყობილებით გიძღვნი თ ამ ახალ ლიტერატურულ ჟურნალს.

მთავარი რედაქტორი
თამარ მამაცაშვილი

„ჯეორის პალიტრის“ ლიტერატურული დამატება

მწერლის გვერდი

გურამ გეგეშიძე
ლიტერატურა კაცობრიობის
ისტორიაც არის _____ 4

პროზა

ვაჟა გიგაშვილი
ვმოულობ ფულს, ვყიდულობ დროს
და ვწერ _____ 6
თხები _____ 7
ზაალ სამადაშვილი
თოლიების დამპყრებელი _____ 9
მოთხრობები _____ 12
ბესო ხვედელიძე
ფოთოლი, რომელიც ვერ გრძნობს ფესვს,
მაღე ყვითლდება და სწყდება _____ 15
კატა-თავგობა _____ 17

მონატრაჟა

ვოვა სიხარულიძე
ბედის ნებიერა არასოდეს ყოფილა... _____ 23
მეათე მონაქ _____ 25

პოეზია

ანა კალანდაძე
ანა _____ 46
ლექსები _____ 47
გივი ალხაიშვილი
ჩემი რეალური ცხოვრება ლიტერატურული
ცხოვრება _____ 49
ლექსები _____ 51
პაკო სვიმონიშვილი
გაოცების დრო რა დროა? _____ 53
ლექსები _____ 54

თარგმანი

მილორად პავიჩი
პავიჩი პავიჩის შესახებ _____ 56
ქარის შიგნითა მხარე _____ 60
ვლადიმირ სოროკინი
ეს ვლადიმირ სოროკინია _____ 70
მანქანა _____ 73
ნასიმი _____ 81
ლექსები _____ 83

საბავშვო ლიტერატურა

დავით ჯავახიშვილი
მოთხრობები _____ 85

კრიტიკა

ივანე ამირხანაშვილი
უარვყოფ — ესე იგი ვარსებობ! _____ 88

დრამატურგია

ბერტოლდ ბრეჰტი
დედა კურაჟი და მისი შვილები _____ 92

ლიტერატურული სიხალენი

120

68

მთავარი რედაქტორი:

თამარ მამაცაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე:

მანანა ჯანელიძე

მხატვარ-დიზაინერი:

ნანა გიგოლაშვილი

სტილისტი:

ლია შერვაშიძე

კორექტორი:

ნატო ტოროშელიძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა:

ნინო ასკილაშვილი

ირმა ლიპარტელიანი

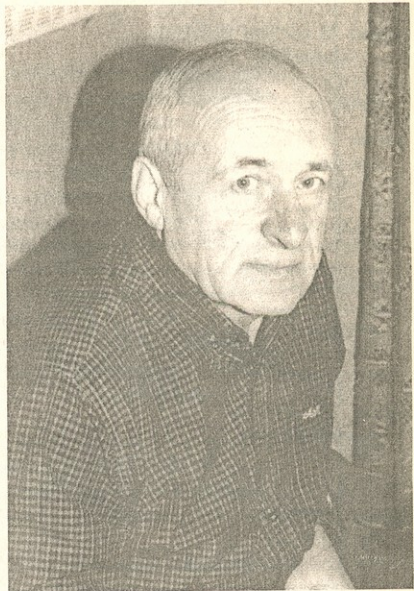
მონვეული რედაქტორი:

მიხეილ მოსულაშვილი

ჟურნალი გამოდის თვეში ერთხელ

მისამართი: თბილისი, აკურის ქ. №8
ტელ: 36-40-02; გამომცემი: 33-26-73

ლიტერატურა კაცობრიობის ისტორიას არის

გურამ გუგუშვი

მივესალმები ახალი ქართული ლიტერატურული ჟურნალის დაარსებას, თუმცა აქვე გულახდილად უნდა ვაღიარო: დღეს ჩვენს ქვეყანას ისეთი რთული ამოცანები აქვს გადასაწყვეტი (მთელი მსოფლიო ისე დრამატულ ქარტეხილებშია გახვეული), რომ ამ უაღრესად სასიკეთო მოვლენის მნიშვნელობა ნაწილობრივ იჩრდილება. უამრავი გადაუჭრელი პრობლემაა ჩვენ წინაშე, რომელთა ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს. ყველა ეს პრობლემა, სოციალური, პოლიტიკური თუ ფსიქოლოგიური, უპირველესი ინტერესის საგანია ქართველი მწერლობისათვის. ჩვენი ძირძველი მინების შემოერთების გარეშე ერის ნორმალური წინსვლა, მისი კულტურისა და ლიტერატურის განვითარება აუცილებლად შეფერხდება. ამიტომ მთელი ჩვენი სულიერი და ფიზიკური ენერგია, ქართველი ერის ძალისხმევა მთლიანად ამ დიდი მიზნის მისაღწევად უნდა იყოს მიმართული. ქართულ ლიტერატურას შეუძლია ერთ-ერთ საბრძოლო იარაღად იქცეს ნებისმიერ მამულიშვილურ საქმეში, მით უმეტეს, ამისი დიდი ტრადიცია გვაქვს, ჩვენი მწერლობა ყოველთვის ეროვნული სატყევედ იყო გამსჭვალული. XIX საუკუნეში, როდესაც ხმაღს კალამი შეენაცვლა, სწორედ კალამმა შეგვადგინა ეროვნული თვითმყოფლობის შენარჩუნება და მოგვიყვანა დღევანდელ დღემდე. მაგრამ დღევანდელ დღეს ლიტერატურის გავლენა საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე მეტისმეტად შემცირებულია. ამ მხრივ მასმედიის, ტელევიზიის შესაძლებლობები გაცილებით ფართოა, სამაგიეროდ. მასმედიას და ტელევიზიას არ ძალუძს იმ სიღრმეების წვდომა და წარმოჩენა, რაც ჭეშმარიტ ლიტერატურას ხელეწიფება. ნუ დაგვაინწყდება, რომ ლიტერატურა ამავე დროს კაცობრიობის ისტორიაც არის, რადგან სწორედ ლიტერატურული შედევრების წყალობით ვახერხებთ წარსულის რეკონსტრუქციას და გარდა-

სულ თაობათა მსოფლმხედველობის და მისწრაფებების გაგებას. ყოველივე ეს მასმედიისთვის მიუწვდომელია, თავისი სპეციფიკით იგი გზას უხსნის ზერელობას, საშუალო ადამიანთა გემოვნების გაბატონებას და დამკვიდრებას, ზოგადად ცხოვრების მიმართ დამოკიდებულების გაუბრალოებას. დიდი ლიტერატურა მუდამ იყო და ახლაც არის ევრეთ ნოდებული „რჩეული უმცირესობის“ ხედრი. იყო დრო, როცა რჩეული უმცირესობის ნააზრევს ყურს უგდებდა, ანგარიშს უწევდა და მიჰყვებოდა მასა. „ვეფხისტყაოსანი“ შეიძლება ყველას არ ჰქონდეს წაკითხული და გაგებული, მაგრამ „სჯოლის სიცოცხლე“ ნაძრახსა სიკვდილი სახელოვანი“ ყველა ქართველმა იცის. მთელ მსოფლიოში ლიტერატურული პერსონაჟები ზოგადადამიანური ხასიათების სიმბოლოებად არიან ქცეულნი. დონ-კიხოტი, პამლეტი, ფაუსტი, გობსეკი, რალა შორს მივდივართ, ავთანდილი, მინდია, ლუარსაბ თათქარიძე, ტარიელ მკლავაძე, კვაჭი კვაჭანტირაძე განა ქართული სინამდვილის მუდამ თანმდევი ტიპაჟები არ არიან? ილიას „გლახის ნაამბობი“ მრავალი წლის განმავლობაში მხოლოდ ბატონყმობის წინააღმდეგ მიმართულ ნაწარმოებად რომ საღებოდა, ბევრად

უფრო ფართო პრობლემების მომცველია, მიმართული ადამიანური დაუნდობლობის, გაუტანლობის, ეგოცენტრიზმის, მოყვასისადმი საშინელი გულცივიობის წარმოსაჩენად და დასაგმობად. რა შეიცვალა ამ მხრივ ჩვენს თანამედროვე ცხოვრებაში? მხოლოდ ფორმები! თანამედროვე დათვიკობით სავსეა ქვეყანა. უსულგულო მძარცველები, ადამიანთა გამტაცებლები, მართლმსაჯულებაში შეღწეული ნაძირლები, ფულის გამოძალვის მიზნით ციხეებში სატანჯველად უმოწყალოდ რომ იმეტებენ ზშირ შემთხვევაში უდანაშაულო თანამოძმეებს, ვინ არიან თუ არა საკუთარი ქვეყნის, საზოგადოების, ზოგადად, ადამიანის მტრები?

რაკი სიტყვამ მოიტანა, ბარემ ისიცა ვთქვათ, რომ ილია ჭავჭავაძისთანა რჩეულნი საუკუნეში ერთხელ იბადებიან. იგი არის იდეალური მაგალითი ჭეშმარიტი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწისა. მაგრამ თანამედროვე ცივილიზაციის განვითარებამ, ტელევიზიამ, კომპიუტერმა, თვითმფრინავმა იმდენად აღაზევა საშუალო უნარისა და დონის ადამიანი, რომ არაფრად დაგვიდევნ მცირერიცხოვან რჩეულთა მინაწევს და თავიანთი მდარე გემოვნებიდან, შეზღუდული თვალსაწიერიდან, ცალტვიობიდან გამომდინარე, ილიასთანა მაღალმხედ პიროვნებებსაც კი უპირიტიტებენ და ცდილობენ, რაღაც მანკი მოუნახონ. ჩვენ გვახსოვს, თავის დროზე ვინ იყვნენ ილიას მოკრიტიკენი და სადამდე მიყვანეს მათ საქართველო.

მუდმივი ღირებულებების გადახსინჯვას და სასიკეთო ტრადიციების უარყოფას არავისთვის ხეირი არ მოუტანია. არცოდნა და ვერგავება, შესაძლოა, თავისთავად ცოფდა არც იყოს, მაგრამ თუ საკუთარ უფიცობას და უგუნურებას სხვას ახვევ თავზე, დანაშაულის ტოლფას საქმეს სჩადიხარ. ამჟამად გავრცელებული, საკმაოდ გამომწვევი და თამამი „მე ასე მიმარჩნია“, არ არის საფუძველი დროით განმტკიცებული და დაკანონებული ავტორიტეტების წინააღმდეგ გალაშქრებისა. გენიალურ ლეე ტოლსტოის ბეთშოვენი არარაობად ესაბეოდა, მაგრამ ვინ გაბედავს დღეს იმის თქმას, რომ ბეთშოვენი ტოლსტოიზე ნაკლები გენიოსია? ჩვენს

შემთხვევაში „მე ასე მიმარჩნია“ ნიშნავს იმას, რომ არა ხარ მზად ჭეშმარიტად ამაღლებულის წვდომისათვის და ყალბად გაგებულ ადამიანის უფლებებსა და სიტყვის თავისუფლებას ამოფარებული უტიფრად არღვევ ჩვენი ეროვნული თვითშეგნების ბალღარს. ასეთი ზერელე მსოფლმხედველობის, ქარაქუცა ადამიანების აქტივობა, რა თქმა უნდა, ხელს ვერ შეუწყობს ჭეშმარიტი ლიტერატურული პროცესის გაგნობიერებას, რადგან ისინი, ნებისთუ უნებლიეთ, ბნელი ბრბოს სულისკვეთებას გამოხატავენ. ამქვეყნად ყველაფერა დაშვებული არ არის. თუ ავი და კარგი ვერ გავარჩიეთ, თუ სერიოზული პრობლემის წარმოჩენა და უბრალო ღლაბუცი ერთმანეთს გავუიგივეთ, წინ ვერ წავალთ. თუ დღევანდელი ქართველი მწერალი ცირკის დათვებზე დაინყებს თხზულებათა თხზვას, მის შეთხზულს გახვრეტილი შუურიანის ფასი ექნება. ქართველ მწერალს უამრავი ვალდებულება აკისრია, მათ შორის გაფრთხილება, სრულყოფა და განვითარება მშენიერი ქართული ენისა, დღესდღეობით ჩვენი დაუდევრობით და შეუგნებლობით ესოდენ უმოწყალოდ ნაბილწულის. აქვე უნდა ითქვას, რომ რაც ზოგჯერ სიახლე ჰგონილი, გარკვეული დროის მერე უმნიფრობად, ჩამორჩენილობად ჩანს. ამის მაგალითი უამრავია ლიტერატურის ისტორიაში. ასე რომ, მწერლობაში, ისევე როგორც ყველაფერში, მთავარია აღნაგობა და არა ზიზილ-პიბილები. ლიტერატურა გართობა არ არის, იგი შემეცნებითი მომენტია. წიგნის ხელში ამაღები მზად უნდა იყოს ჩაფიქრებისთვის, დასკვნების გამოსატანად, „ხოცვა ნადირთა მცირეთა“, ანუ მსუბუქ თემებზე ყურადღების გამახვილება დროის კარგვაა და მეტიც არაფერი.

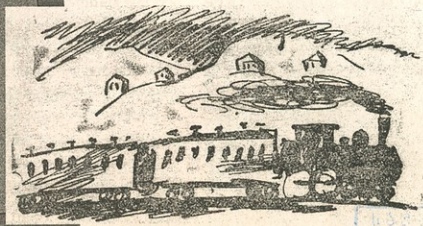
სასურველია, თქვენი ჟურნალი გამოხატავდეს არა რომელიმე ჯგუფის ინტერესებს, — რაც, სამწუხაროდ, ხშირად ხდება ჩვენში, — არამედ ემსახურებოდეს საქართველოში მიმდინარე ზოგადი ლიტერატურული პროცესის ობიექტურ ასახვას. ყველა ჭეშმარიტი მწერლის შემოქმედება ზოგადსაკაცობრიო და ღრმა ეროვნული პრობლემების წარმოჩენით არის მნიშვნელოვანი. დღეს, როცა ჩვენი ცხოვრება ესოდენ დაძაბულია, ესოდენ დრამატული და წინააღმდეგობებითი აღსავსე, ნამდვილი ქართველი მწერალი მოვალეა, ცხოვრების ჯურღმულებიდან ამოკრიფოს საყოველთაო სატკივარი და ყველასათვის ნათელყოს იგი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ქალაღზე კალმის ფხაქნას აზრი არ აქვს.

გისურვებთ წარმატებას!

გურამ გეგეშიძე
31 აგვისტო, 2004
თბილისი

გვ. 13

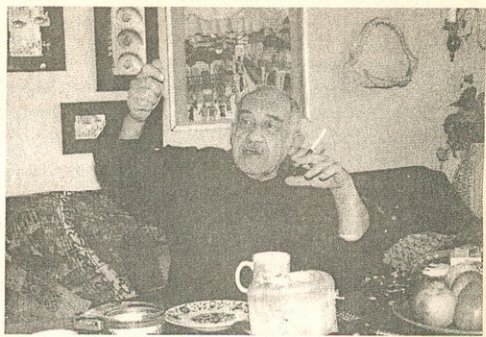
გურამ
გეგეშიძე
ხმა
მელაღაბლისა

გურამ გეგეშიძე
31 აგვისტო, 2004
თბილისი

ვხოულოზ ფულს, ვყიდულოზ დროს და ვწერ

მწერალ ვაჟა გიგაშვილის სახელმწიფოსთან ურთიერთობის დიპლომატიური ნიჭი ვერ აღმოაჩნდა და, რა თქმა უნდა, არც მისი პროზა იბეჭდებოდა. სამაგიეროდ, ის ცხოვრების წესითა და ზნეობრივი პრინციპებით გახდა თაობისთვის სამაგალითო. დაჭაობებული სინამდვილისადმი პროტესტის ნიშნად მხოლოდ წერილმანებისგან გარიდებულ ადამიანებთან მეგობრობდა. ქუჩაში მონადირის ტანსაცმელში გამოწყობილი დადიოდა და სულიერ თავშესაფარს მთებში ეძებდა. მის მოთხრობებსაც მთის შეუზღუდავი თავისუფლების გემო აქვს. სხვათა შორის, ის დღესაც მთებში გასაქცევად მომზადებულს ჰგავს — აცვია უხეში ტანსაცმელი და მაგარ თამბაქოს გაუჩერებლად ეწევა.

ვაჟა გიგაშვილი

— ბატონო ვაჟა, რომ იტყვიან, ბოლომდე „მაგრად იდექით“ და არაჩვეულებრივი გამოფენის პერსონაჟი არ გახდით, ანუ ის აკეთით, რაც გინდოდათ?

— ჰო, მაინც ვწერდი, როგორც მინდოდა. ისე არაფერს აზრი არ ექნებოდა. პროფესიით არქიტექტორი ვარ, მაგრამ ვერ ვაჭყრდი საპროექტო ინსტიტუტში. არ შემეძლო. ამიტომ ვიქცეოდი ასე: ვთანამშრომლობდი მხოლოდ ჩემთვის მისაღეს ხალხთან. ავიღებდი სამუშაოს, მივიღებდი ფულს, ვიყიდი დროს და რაც მინდოდა, ვწერდი. პირველად ზურა წერეთელმა მიშველა (თუმცა მაშინ ღარიბი ბიჭი იყო). მერე — რეზო თაბუკაშვილმა; კინოტელედაში მწერალთა სტუდია ჩამოყალიბდა და იქ ვწერდი სცენარებს ფილმებისათვის. სცენარიდან სცენარამდე ისევ ჩემსას ვწერდი.

— ამჯერად ვისგან ყიდულობთ დროს?

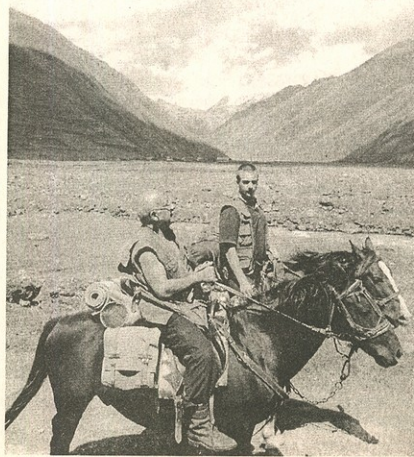
— ახლა ვცდილობ, სატელევიზიო სერიალების დაწერით გავაკეთო ეს საქმე, მაგრამ ჩემი საიდუმლოებებიც მაქვს გადანახული. თუ სერიალებში ფული ავიღე, ამ საიდუმლოს გავცხნი — დავენერ, რაც დაგროვილი მაქვს.

— მე კი ვფიქრობ, რომ დრომ ისე გააშიშვლა ადამიანი, საიდუმლოებები ღარს ღარჩა.

— ეგ არც გაიფიქრო. სამყარო ამოუწურავია. ჩვენი ახალგაზრდა მწერლები ხშირად მათგანებენ აღმოჩენებით. დიდ სიღრმეებში გამავალი სული, ახალი შრეები და ხერხელები ჩნდება. საინტერესო ხალხია ეს ახალგაზრდობა — კი, ზოგჯერ ექსცენტრიკულებიც არიან, მაგრამ რა უჭირს, წერონ ისე, როგორც უნდათ. მწერალს ვერ ეტყვი, მე როგორც მანყობს, ისე დაწერეო. მთავარია, მწერლობა ცნობიერებას არ აავადმყოფებდეს.

— ბატონო ვაჟა, ადრე ცხოვრების წესებს აპროტესტებდით, ახლა რას აპროტესტებთ?

— ისევ ცხოვრებას. ეს ახლა უფრო მანუხებს, უფრო მაშინებს. ადრე ვფიქრობდი, თუ ჩემმა ხალხმა რამე არ იცის, იმიტომ, რომ საშუალებას არ აძლევენ, რამე გაიგოს-მეთქი. 14 წელია, რაც დამოუკიდებელი

სახელმწიფო ვართ, ყველა საზღვარი გაიხსნა, ყველაფერი გავიგეთ და ცნობიერება მაინც ისეთივე დაგვრჩა, როგორიც ადრე გვქონდა. უფრო სწორად, საერთოდ არ გვაქვს სახელმწიფოებრივი ცნობიერება. კაცო, ხომ უნდა მიხვდე, რომ ეს ქვეყანა შენია და მისი შენება არის უზენაესი მიზანი?! როგორ ავაშენებთ, როცა ისეთივე მონური ფსიქოლოგიისა ვრჩებით, როგორებიც ვიყავით. არ არსებობს თავისუფალი ინიციატივა და საყოჩაღე. მთელი ჩვენი ინიციატივა იმით გამოიხატება, სახელმწიფოსა და საზოგადოებას მოვატყუოთ და ფული მალულად ჩავიდოთ ჯიბეში. მონას სხვა კი არაფერი შეუძლია — მთელი მისი სიყოჩად „ხაზინის“ გაცუსტურაკებაა. აღარ გვეყავს ეს „ხაზინი“ და ვის ატყუებ?! სიტყვაზე ვამბობ, ერთი დეგენერატი რომ მანქანას ზედ შუა ტრასაზე გაჩერებს და სულ არ აინტერესებს, მის უკან ვინც მოდის, რა დამართება, ეს არ

ნიშნავს იმას, რომ იმ დეგენერატს მთელი საზოგადოება წიხლზე ჰკიდია? შენიშვნა რომ მისცე, გეტყვი, ვინ ხარ, თავისუფლებას რომ მიზღუდავ... ასე გვესმის თავისუფლება... ერთი სიტყვით, სახელმწიფოებრივი ცნობიერება ვერ ილვიძებს და ამას ვაპროტესტებ.

— და ისევ მთაში ძებთ თავშესაფარს?

— ისე არა, როგორც ადრე, მაგრამ მაინც... შილის მეგობარი მყავს — გიორგი ჩიგოგიძე. ცხენების ფერმა აქვს. სულ „მემუქრებოდა“ — ბებრები ჩემი ცხენებით მთაში უნდა წავიყვანოთო. გავეშაადეთ, მაგრამ წასვლის წინ ყველას რაღაც დავმართა... ნავედი ორ ახალგაზრდა კაცთან ერთად. შევსხედით ცხენებზე და თრუსოდან ყელის ტბაზე, ქსნის სათავეებთან გადავედით... ოთხი დღე ვიარეთ... მთას არაფერი შეედრება, კარგია, მთა!

ეთერ ერაძე

ციკლიდან „მოთხრობები პოეტზე, რომელიც იშვიათად წერდა ლექსებს“

თხები

...გამაღვიძა „ვინტოვკის“ ბრაგვანმა... ერთი... მერე კიდევ ორი... ხდები ვარ. უფრო სწორად, ხდეს შესასვლელში, სამხედრო გზის პირას, ალპინისტების სახლში...

...რა იყო?.. რა ამბავია?!.. გამოვევარი გარეთ. თან სეიტერი ჩამოვიცი, კარგად გრილოდა... ვხედავ, გუჯაა, გიგაური... უჭირავს გრძელი „ნიკოლაევსკი ვინტოვკა“ და უბრაზუნებს ზემოთ, კლდეებში.

„რა არი, ბოჭო!.. ჯიხვები დაგეცნენ?!“ ვუყვირი.

...ის კიდევ აყოლებს ლულას (გრძელი შაშხანის ლულას) რაღაც გაქცეულ სამიზნეს, უბათქუნებს... გამოვრბივარ ეზოში და უკან, სახლის უკან ახევნილ კლდეებს ვუყურებ... ვხედავ ქარა-

ფებში შეკედლებულ სამ თხას, შინაურ თხას... უფრო სწორად, ერთი ვაცია და ორი თხა... შინაურები, წვრილდაგრებილქიანები, მუცელზე ბალანშორდილები, ნაცარები...

„რა იყო, ბოჭო, რასა შერბი?!“ — ვკითხულობ გაღიზიანებულ და თვალებს ვიფშენეტ, ძილიდან ცუდად გამოსული... ცივმა ჰაერმა კი მიშველა, მაგრამ...

...აღარ ესვრის. სავანეში პნკალა დაეცალა... ხუთი გაისროლა და ვერც ერთი ვერ მოარტყა. ნავავი შაშხანა აქვს, ლულაგაცვეთილი... ტყვიები აცაბაჯა მიდიან. მით უმეტეს, მესამე გასროლის შემდეგ... ლულა ცოტა რომ ხურდება, გაბნევა კიდევ უფრო იზრდება...

...თან ეს ბლინჯი, გრძელი (მოსინის, „ფრანტავი“) შაშხანა!.. ამით ხელიდან სროლა როგორ შეიძლება?... ეს თუ რამეზე არ ჩამოდე („ფრანტავი“ „სანგრის ბრუსტვერზე!“), ისე

იქნეს, რომ გაჩერებულ მიზანსაც ვერ მორატყამ...

„რა გინდა, რასა შერები?... ამ თხებთან რა გინდა?...“ — ვეკითხები ისევ.

...ახალ პნკალას აღარა სდებს. იცის, რომ აზრი არა აქვს... იცინის...

„ეგენი რა, ჯიხვზე ნაკლები გემრიელები კი არ არიან!“ — ამბობს.

...ვერ გავიგე. ვუყურებ...

„ეგენი, კაცო, გაველურებულნი არიან!“ — მეუბნება.

„პა?...“

„გაველდნენ, კაცო!.. სახლში აღარ მოდიან, ადამიანს აღარ იკარებენ, გაიგე?! ჯიხვობა მოინდომეს, რა!“

„ვაა?...“ — ეს ამბავი არ ვიცოდი.

„ჰოდა, მაგათზედაც ისე ვნადირობ, როგორც ჯიხვებზე...“ — მეუბნება გუჯა...

...აქ კი მეცინება... მე აქ ქალაქიდან დავედივარ ჯიხვებზე სანადიროდ... ეს აქაური... კარგი მეცხვარეა, მაგრამ ჯერ არც მინახავს და არც გამიგონია, რომ ჯიხვი მოეკლას... არ არი, რა, მონადირე!.. ყველა მონადირე ხომ არ იქნება!.. კიდევ კარგი და მადლობა ღმერთს!..

...ჰოდა, ვფიქრობ ამ გაველურებულ თხებზე... საწყლები!.. ჯიხვობა მოინდომესო!.. გაიგე?! ჯიხვობა მოინდომეს!.. ესე იგი, აინყვიტეს!.. აღარ უნდათ პატრონი!.. აღარ უნდათ ბაგა და თავ-შესაფარი... ახლა, ვისაც ხოში ექნება, შეუძლია ესროლოს...

...თან ჯიხვობამდე რომ ბევრი აკლიათ?... არც სისწრაფე, არც ყნოსვა, არც თვალის ჭრა, არც იმ სიმაღლეებში გაძლების უნარი, საცა ჯიხვები აფარებენ თავს... მაგრამ — აწყვეტა, თავზე ხელის აღება!.. „განწირული სულისკვეთება?!“ — ვა-ხა-ხა-ხა!.. რა კაი ტიპები არიან!.. მეცინება და თანაც უცნაური მოწონება და სითბო მიჩნდება ამ „დარტყმულების“ მიმართ... გაველდნენ!.. გაგრილდნენ, „გაიგულავეს“ ფრიალო ორწოხებში!.. გაიჯიხვიანეს!.. მიდი, აბა, დაიჭირე, თუ შწო გაქვს, მორეკე და შერეკე ბაგაზე!.. აღარაა „შინაური“

და აბა, მიდი, მოუარე!.. კიტეროზ!.. აპრუნუნუნ!.. აგე, აცვივდნენ ერთ შეკიდებულ კინკრულზე და დადგნენ... ქვემოთ იყურებიან ყელმოღერებულები, თავები მედგრად, კოხტად უჭირავთ, ამაყად და უტეხად იყურებიან ზემოდან, მათი ყოფილი ბატონ-პატრონებისათვის მიუღწეველი სიმაღლიდან... იქ მხოლოდ ტყვია შეიძლება დაენოთ... მაგრამ გუჯასნაირი მსროლელისა და მისი თოფისნაირის ტყვიაც ვერ დაწვევთ... ხომ გადაურჩნენ?! ამისი შაშხანის ჭახაჭუხისა და აცაბაცა ტყვიების წუილის ქვეშ აგე, სად აცვივდნენ და გადმოსცქერიან ახლა ამაყად, მოგებულნი... აგე!.. ხომ დათოფეს!.. ხომ უწუილეს ტყვიები და ფეხებიც ვერ მოსჭამეს!.. აგე, თუ არა!.. ჯიხვობა!..

...მაგრამ ვაითუ კარგკარაბინიანმა, კარგმა მსროლელმაც მოინდომა ამათი დათოფვა? მაშინ ადვილი ნადავლი გახდებიან... ხელად ჩახოცავენ... რა დაუშლით, რა?... მუქთა მორბენალი სამწვადე... ტყუილად დარბის... არც გარეული ნადირია და არც შინაური, პატრონიანი ცხოველი...

...მაგრამ მერე რა?! მახლას, რაც არი, ეგ არი!.. რა მნიშვნელობა აქვს, კლდეზე გაქანებულს ტყვია დაგაგორებს თუ შენს პატრონს როცა მოეპრინება, მაშინ გამოგისევამს ყელში დანას?... რა ჯოხია?..

...აბა, ვინ გაიგებს?!. ადრე თუ გვიან, პატრონი ხომ მაინც გამოგისევამს დანას ყელში?... ჰოდა, „ჯიხვობანას“ გათამაშება, აზარტი და გაგრილება სამ დღეს გასტანს თუ სამ თვეს, მაგას ხომ მაინც ვერ იანგარიშებს თვის ტვინი?..

...ჰოდა, რა არი, კაცმა რომ თქვას, დასაკარგი?... „შინაურობაში“ ხომ ამ აზარტის წუთებსა თუ დღეებსაც ვერ იგრძნობდი, ვერც გაიგებდი დანის გამოსმამდე?... ჰოდა, „მაღადეც“, თხებო!.. ჯიგრები ხართ!.. ერთხელ მაინც ხომ გარეკეთ!.. ჯიგრები ხართ!.. ასე ვფიქრობ მე, დიშო, ჩემდათავად... და მგონია, რომ სადღაც, როგორღაც მესმის, გავუგე ამ თხებს... მაგრამ ისე, კაცმა რომ თქვას, აბა, მე რა ვიცი?... რა უნდა ვიცოდე?... რას გაიგებ თხების ტვინისას?..

ყოველთვის ვცდილობ, ნამუშევარი მაქსიმალურად პოეტური იყოს. მე, ეტყობა, შეუმდგარი პოეტი ვარ. რეზო ინანიშვილსაც აქვს ერთი ასეთი ნათქვამი — მე პოეტივით პროზაიკოსი ვარო. აი, როგორ ეხმოდება დიდი ქართული მწერლის აზრი ჩვენს საქმიანობას. მეც ვკადნიერდები და ასეთ პასუხს გაძლევთ.

გ ა ს ი ე ნ ე ჯ ა

დაწყვეტენ ნერვებს, გამოაცლიან ენერგიას, დაშოშმინდებიან, მიჩუმდებიან. ზის სამზარეულოს მაგიდასთან და ველარაფერს ველარ წერს იმდღევანდელი უმარტივესი შთაბეჭდილებების გარდა. ასეთ დროს, როგორც წესი, ახსენდება ხოლმე ბიძა, ძალიან კარგი მწერალი, რომელიც მუდმივად ასეთ მდგომარეობაში მყოფი ქმნიდა თავის არაჩვეულებრივ, უაღრესად მგრძნობიარე პროზას.

— ვფიქრობ, ეს მინიატურა რეზო ინანიშვილს ეძღვნება...

— ჰო...

— არსებობს სიტყვის გრძნობა, როგორც მუსიკალური სმენა, რომელსაც ყოველდღიური დახვეწა და მუშაობა სჭირდება. შენ როგორ მუშაობ ენაზე?

— საუკეთესო ვარიანტია, აბსოლუტური სმენა გქონდეს. ამის გარეშე წარმოუდგენელია ისეთი ეფექტის მიღწევა, რომელიც პირადად მე ან სხვა ავტორს დააკმაყოფილებდა. ამიტომ, მგონია, რომ „ენაზე მუშაობა“ სწორი განმარტება არ უნდა იყოს... კიდევ ვიმეორებ, დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებ გამოცდილებას, პერიპეტიებს, ასევე შემოიღია ვთქვა, რომ ნაკლებად „ვმუშაობ ენაზე“, უფრო მეტად ვენდობი სმენას, რომელიც მთლად არ მაკმაყოფილებს, მაგრამ უსმენოც არ ვარ.

ს ვ ე რ ა ნ ი

დილაადრიან, რძის რიგში, ახალგაზრდა კაცი, რა კაცი, ბიჭი — გამოუძინებელი, თმაბურძგნული, შემცივებული — მაღალ, ხმელ-ხმელ ბერიკაცს, მეორე მსოფლიო ომში მიღებული მედალი თუ ორდენი რომ მოუჩანს გაქუცვლი, კალთებ-შემოძონძილი პალტოს ქვეშ და ცარიელი, საგულ-დაგულად გამორეცხილი ბოთლების ჩაბარებას ლამდეს ურიგოდ — ხმამაღლა, ყველას გასაცონად ეუბნება:

— აღარ მორჩა თქვენი „ბაირამი“?!

— ესე იგი, თვალის კი არა, უფრო სმენის მწერალი ხარ.

— ასე მგონია.

— შენ გაქვს ნოველა „ჩვენთან, მალმიოში“. მთავარი გმირი ავად არის, წევს და უცხოეთში ოჯახიანად გადახვენილი მეგობარი ესტუმრება. ამ ნოველის ჩამოქნილი სტილის უკან ძალიან დიდი

სიჩუმე იგრძნობა, სიჩუმე, რომელიც ღრმა გულსტიკივლით არის გამოსჭვალული... რამ გიბრძანებ ნაწარმოების შესაქმნელად?

— ვენეცია, რომიც და პარიზიც ჩვენია, რასაკვირველია, მაგრამ არ მინდა, იმ გაგებით „ჩვენად“ იქცეს, როგორც ამ პატარა ნოველაში ხდება და ამის გამო სათაურად გატანილი ამ ორი სიტყვის შეუსაბამოაზე დავსვი აქცენტი. რადგან, როგორ კარგადაც უნდა ვგრძნობდეთ თავს იქ, მაინც არ მინდა, თუნდაც „მალმიო“ იყოს უფრო ჩემი, ვიდრე თბილისი. ამიტომ დავწერე. ამ ნოველაში არის დედა-შვილის, ინოლა გურგულიასა და მამუკა სალუქეაძის, გახსენება. ინოლას წიგნების თაროზე ედო ოდრი ჰეპბერნის ფოტო ნატაშა როსტოვას როლში. ეს ძალიან მკაფიო შთაბეჭდილება იყო ჩემი სტუდენტობის პერიოდის. მამუკა ჩემი მეგობარი იყო...

— ნაწარმოების დამთავრების შემდეგ ხომ არ გრძნობ ხოლმე, რომ სიცარიელეში ხარ?

— ეჭვები მაქვს, მაგრამ ასეთი შეგრძნებები — არა. ვეჭვებ, როგორი გამოვივიდა, მაგრამ ასეთი მძაფრი დამოკიდებულება არა მაქვს. ახლა რასაც ამბობ, არჩევანთან დაკავშირებული შეკითხვაა და ასეთი შეკითხვები არასოდეს მიჩნდება, მაინტერესებს, კონკრეტული საქმე როგორ შევასრულე.

ქ ა ჯ ა ს ო ნ ი

მიცვალებულთა მოხსენიების დღეს, რკინიგზის პირას, პეტრე-პავლეს სასაფლაოსთან, შვით გახურებულ ლოდებზე ჩამომსხდარ გლახაკთა შორიხლოს, უჯრულა თავშლით სახედაჩრდილოლი მოხუცი ქალი თავის შვილიშვილებს — ორ ბიჭუნას — ელოდება...

ჩამოკონკილი და ჭუჭყიანმა, შავტუხა, შავთვალა ბიჭუნებმა პირჯვრის წერით და ძლივს-გასავანი ბუტბუტით უნდა ჩამოიარონ საფლავები და გაქონილი ცელოფანის პარკები ნაწყალობევი ნივთილი კვერცხებით, ლორისა და სააღდგომო ნამცხვრის ნაჭრებით უნდა გაავსონ...

შეზინდებისას ისინი, სამნი, შპალებს უნდა გაუყენენ და გემრიელად იგაშშონ მაზუთის სუნით გაფლენითი დასახლებებში, რომელიც ორმოცდაათი წლის წინ მათსავით საბრალო ქალებმა და ბავშვებმა შეაკონიეს...

— საზოგადოების დამოკიდებულება, ერთი მხრივ, ქება და მეორე მხრივ, ძაგება, მოქმედებს თუ არა შენზე?

— შემიძლია თამამად გითხრა, რომ განებერებული ვარ — თუნდაც იმიტომ, ასე რომ გალაპარაკებენ საკუთარ თავზე. მე არავის ვუძაგებია. ძალიან კარგია, როცა მწერალს აქებენ, ეს სტიმულს აძლევს.

— ზაალ, მადლობელი ვარ საუბრისათვის და თუ წინააღმდეგი არ იქნები, ჩვენს ინტერვიუს ერთი პატარა მინიატურით შევაგებო.

— მთავარია, რომელი მინიატურით დაასრულებ... —

— „თოლიების დამპყრებლით“, რადგან მგონია, რომ ყველა მწერალი, ასე თუ ისე, სულ ცოტათი მაინც თოლიების დამპყრებელია...

— კი, ბატონო...

თოლიების დამპყრებელი

კაცს, რომელსაც ჯიბით პური დააქვს თოლიებისთვის, კუთვნილი ულუფის ნახევარი, ყველაფერი ძველი და პენდაკარგული აცვია — პალტოც, შარვალიც, ფეხსაცმელიც. ქუდიც ძველმოდური ახურავს, თხუთმეტი წლის წინათ ჩუღურეთელ ოსტატთან შეკერილი ბუკლეს კეპი...

მას, რა თქმა უნდა, არ წაუკითხავს რიჩარდ ბახის „თოლია ჯონათან ლივინგსტონი“, მაგრამ იმის გამო, რომ ხიდზე მდგარს დიდხანს, ძალიან დიდხანს შეუძლია უყუროს ფრინველებს, იცის, როგორ გულმოდგინედ ხვწუნე ისინი ფრენის ილეულებს.

თუკი რესპონდენტის დაბადების წელწინადაც დახედავს და ერთ მარტივ მათემატიკურ ოპერაციას ჩაატარებს, მკითხველი უმალ მიხვდება, რომ ზაალ სამადაშვილს ორმოცდაათი წლის მილოცვაც ეკუთვნის.

ეს „მათემატიკური ოპერაცია“ ტყუილად არ მისხენებია...

თუნდაც იმიტომ, რომ მათემატიკურადაა აწყობილ-დალაგებული ზაალ სამადაშვილის ფრაზა; სიუჟეტიც უმეცარეს ლოგიკას ემორჩილება...

ერთი სიტყვით, თუ შეიძლება ასეც ითქვას, სიზუსტე და გამჭვირვალობა ახასიათებს ზაალის პერსონაჟს, რაც საკუთარ, გამორჩეულ ხმას უმკვიდრებს თანამედროვე მწერლობაში.

შეიძლება (ცალკე გვემსჯელება ზაალ სამადაშვილის, როგორც რედაქტორის განსაკუთრებულ ნიჭზეც, რადგან როგორც ყველა კარგი ფეხბურთელი ვერ ივარგებს კარგ მწერტენელად, ასევე ყველა კარგი მწერალი ვერ გამოდგება რედაქტორად.

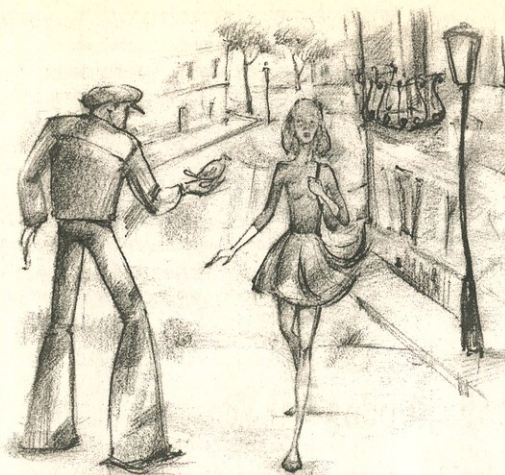
ბევრი რომ აღარ გავაგრძელო, ზაალ სამადაშვილი ჩვენი ლიტერატურის მაქსიმალურ პერკინსია — ალბათ, ყველას გვახსოვს ტომას ვულოფისა და ერნესტ ჰემინგუეის ცნობილი ამერიკელი რედაქტორი...

ნახევარი საუკუნის იუბილეს ვულოცავ ჩემს მეგობარსა და კოლეგას, დახვეწილსა და გემოვნებიან მწერალს.

დარწმუნებული ვარ, კიდევ ბევრჯერ გაგახარებს მშვენიერი მოთხრობებით თუ რედაქტირებული წიგნებითა და ჟურნალ-გაზეთებით.

მიხო მოსულიშვილი

ბლესანოვური ამბავი

თოთო. სელაპს „ივერიაში“ მეთექვსმეტე სართულზე დაეპატიჟებინა გოგო. სასტუმრო „ივერია“ ახალი აშენებული იყო და იქაურ რესტორნებში მხოლოდ ფულიანი ძიებნი დაიარებოდნენ. მაყუთიო? — იკითხა წიკომ. კრეტომ ჯიბიდან ხელი ამოიღო და არათითზე წამოცმული ბეჭედი გვაჩვენა, ოქროს წვრილი რგოლი. დეიდაჩემს გაუწენი, ლომბარდში ჩაებაართოო...

კრეტო მაღალი, ხმელი ბიჭი იყო, კოსტად აწყობილი. ტვინი ეკეტებოდა კარგად ჩაცმაზე. ხო მაგარი ზმანი ვარ, ანდა ხო ვარ ნაღდი ამერიკელიო, აუცილებლად იკითხავდა, როცა რაიმე ახალს და ძალიან მოდურს მოირგებდა ტანზე. მოდური კი მაშინ, სამოცდაათიან წლებში იყო — ბატენის „საროკა“, ოთარასთან, კროპოტიკინის ქუჩაზე შეკერილი სლაქსები და ყველაფერი ტვიდის — კეპი, პალტო, პიჯაკი...

ერთი გოგო უყვარდა — ქერა, ჭორფლიანი, მწვანეთვალეა.

ჩვენ ის ლამაზი გვეჩვენებოდა, მაგრამ ეს ასე არ იყო. ამას მერე მივხვდით, როცა თითქმის ყველა გოგომ დაინყო სიგარეტის მონევა, მოკლე კაბის ჩაცმა და კონიაის სმა...

ქუჩის ბიჭი იყო კრეტო — ჯიბეში დანის ჩამდები, ტარიანის გამბოლებელი, ხელეებით მოლაპარაკე. გიტარაზე უკრავდა და ხრინჩიანი ხმით მღეროდა. ყველაზე ჯიგრიანად „Белая берега“ გამოსდიოდა. ჩვენი თაობის გოგოებს მოსწონდათ ქუჩის ბიჭები — საოცრად კინოშიც დაჰყვებოდნენ ღამის სენსებზე და ჭიპხახუნსაც ეცეკვებოდნენ დაბადების დღეებზე, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგებოდა, გულისწორებდა ვიღაც ქლიავეებს ირჩევდნენ...

მწვანეთვალეა გოგოც ასე მოიქცა. ჩვენზე უფროს, სელაპივით დონდლო ტიპად დაინყო სიარული. კრეტო თავიდან იხტიბარს არ იტყვებდა, მაგრამ ზედიზედ რამდენჯერმე „სტრელკაზე“ რომ უთხრეს უარი და სატელეფონო ზარზეც არ გააგონეს ხმა, შემოფოთდა. როგორმე უნდა გადაეყრდა, მაგრამ სად? იმ სელაპს ისეთ ადგილებში დაჰყავდა გოგო, სადაც ჩვენ-ნაირ ბიჭებს ფეხი არ შეუცდებოდათ. რომ შეგვეცდნოდა კიდევ, რა უნდა გვეყმა კონსერვატორიის დიდი საკონცერტო დარბაზში, ანდა სამხატვრო გამოვენაზე?

ბოგდანა, წიკო და მე ლენინგრადის ქუჩის კუთხეში, ფოტოატელიესთან ვიდექით, კრეტო რომ მოვიდა და გვითხრა, დღეს საღამოს რესტორანში უნდა გავიჩი-

მოიძრე, ვნახოთ რამსიმძიმეა, რამდენს მოგცემენო, უთხრა ბოგდანამ. მოჰკიდა ცერა და საჩვენებელი თითი კრეტომ და გამოსწინა. არ მოძვრა. ვამოქაზა, მიატრიალ-მოატრიალა, მაინც არ მოძვრა. ჩვენც დავეჯავჯურეთ, მაგრამ არაფერი გამოგვივიდა. არ მოვეშვეით. ეზოში შევედით, ონკანთან მოფუსფუსე ქალს საპონი გამოვართვით და წაუღსვით. ძვრა ვერ ვუყავით. განითლდა და გაიბერა თითი...

ოქრომჭედელთან წავედით, მეიდანში. მაშინ მარტო მეიდანში ისხდნენ იუველიერები. გავაჭრენით ერთ-ერთ მათგანს, ჩია, ცულულთვალეობან ბერიკაცს და მასვე მივიყვით. რაკი გაჭრილი იყო, ასის ნაცვლად ორმოცდაათი მანეთი მოგვცა, ისიც ყვედრებით. არ გვინაღვლია; ორმოცდაათი მანეთიც თავზე გადაგვივიდოდა ოთხ კაცს...

ჩამოვიარეთ უბანი მე, წიკომ და ბოგდანამ; ვის მოხერის კაშხე გამოვართვით, ვის ირმებამოქარგული პულკერი, ვის კიდევ ლითონისსამაჯურიანი „სეიკო“ და საღამოს კრეტოსთან ერთად „ივერიის“ მეთექვსმეტე სართულზე გამოვცხადდით...

უნდა გენახათ, რა ბრიგადასთან ერთად იჯდა კრეტოს გოგო — სულ ჩაგალსტუკებული, სულ სელაპები. რა თქმა უნდა, დაგვინახა, მაგრამ არ შეგვიმჩინა. მოთიხალის დაესხედით და ოფიციატს დაუვძახეთ. ოთხი ბოთლი ღვინო, ოთხი მწვადი და შემწვარი კარტოფილი შევუკვეთეთ. დავინყეთ სმა. კრეტო ხმამალა ამბობდა სადღევრძელოებს და ყოველი ჭიქის გამოცლის შემდეგ თავის გოგოსკენ აპარებდა თვალს. დავლიეთ ძმობის, ჩვენ-ჩვენი „ნეტას“ ასრულების, ოთხ კედელში გამომწყვდეული ბიჭების, უფროდ ნასულები... ისევ მოვიხმეთ ოფიციატს და ორი ბოთლი შამპანური გავუგზავნეთ სელაპების სუფრას. წამოდგა იმათი თამადა და გადაგვიპატიჟა. წამოვდექით ჩვენც და მივედით. თავის გამოჩენა და საკუთარი უპირატესობის დამტკიცება თუ უნდოდა, ახლა უნდა ევარგა კრეტოს... მანაც არ დააყოვნა...

ყველაფერს ვიფიქრებდით... რომ გიტარას მოი-
ხოვდა და „Белая береза“-ს ჩამოჰკრავდა, რომ
ბროლის ნავიდან ხილს ამოყრიდა, ღვინით გაავ-
სებდა და სულმოუთქმელად გამოცლიდა... თურმე
სადა ხარ!.. წამოავლო ხელი შამპანურის ბოთლს,
გააღო შემინული კარი, გავიდა ცაში გამოკიდებულ
აივანზე, მოაჯირზე შედგა და ამ სასმისით სიყ-
ვარულს გაუმარჯოსო, დაიძახა...

სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა...

კივილი მერე ატყდა, კრეტო მოაჯირიდან რომ
ჩამოხტა...

გოგომ პანია მუშტებით დაუშინა მკერდზე და თვა-

ლით არ დამენახო, შე საზიზღაროო, უკივლა დუ-
შკივლა ატირებულმა...

ჩვენ მაგიდასთან აღარ მივბრუნებულვართ,
გადავისადეთ დანახარჯი და წამოვედით ყურე-
ბამოყრილები...

ნელინადის თუ ნელინად-ნახევრის შემდეგ მწვა-
ნეთვალება გოგო გათხოვდა, ოღონდ იმ სელაპს არა,
სხვა სელაპს გაჰყვა...

კრეტომ კი თავისი ფათერაკიანი სიცოცხლე დიდი
ხნის შემდეგ, ოთხმოცდათხუთმეტში დაასრულა. ჩემი
ფედეკა დოლოხოვითი ძმაცკი ავარიში დაიღუპა,
საქართველოს სამხედრო გზის მლეთის მონაკვეთზე...

დიმასთან მიმაგრებაში

დიმა ვინახულთ მიმაგრებაშიო, ლიოხამ რომ მი-
თხრა, სოხუმს გამოემდარები ვიყავით. გავრიდან
მოვდიოდით, პლაცკარტით. მაგარი დავიდარაბა
გქონდა გადატანილი. ვისთან და სად არ გვიჩხუბია
მე და ლიოხას, მაგრამ „პრავდინიკებს“, და თანაც
გაქანებული მატარებლის სახელურებზე ჩამოკონნი-
ალებულებმა, პირველად ვურტყით. გადაგვადგეს
ახერებმა. ჯერ შეგვიპირდნენ, თუმნად ჩაგვიყვანთ
თბილისამდეო და მერე, მატარებელი რომ დაიძრა,
ცხირინი მოგვიხურეს კარი. იდიოტები. სანამ ცხირი-
პირი არ გავუერთიანეთ, ვერ მიხვდნენ, რომ ტამ-
ბურის ჩამსხვრეულ ფანჯარას მოსცილებოდნენ.
სიშხები იყვნენ, „მოსკოვი-ერევნის“ ბრიგადა.

დიმა რა კაციც იყო, მარტო ლიოხასგან არ ვი-
ცოდი. იმდენი ამბავი მქონდა მოსმენილი მის შესახებ,
რომ უნახავადაც მყავდა წარმოდგენილი, როგორი
უნდა ყოფილიყო. მაშინ რომ რომანები მიყვარდა,
სათვავადასავლოები, იმ რომანების გიმრების ბიო-
გრაფია ჰქონდა. საფრანგეთში იყო დაბადებული და
ყოველ დაჭერაზე თბილისელ თუ მაგადანელ ჩეკის-
ტებს კრუნჩხვა ემართებოდათ, ოქმის შევსებისას
დაბადების ადგილის გასწვრივ პარიზის დანერა რომ
უწევდათ.

დიმას ნახვა გინდა გარეთ და გინდა მიმაგრებაში
იოლი არ გახლდათ. გარეთ დღეში ასი კაცი აკითხავ-
და მეგობრების გარდა — ვინ თავის კაბიჭობას
დაუდასტურებდა, ვინ კიდევ სიმართლის საძიებლად.
მიმაგრებაში ამ ხალხის რიცხვი კი კლებულობდა,
მაგრამ შეტრიალებული ფორმის მოუხვევად ეს მაინც
პატიმრობა იყო და პატიმრის ნახვას, შენ რომ
მოგინდება, მაშინ, რეჟიმი კრძალავს.

მატარებლიდან ზუგდიდთან ახლოს, ინგირში ჩა-
მოვხტით. ზუგდიდში ერთი კი არა, ათი ნაცნობი რომ
შეხვედროდა ლიოხას, არ გამოვიკრდებოდა, მაგრამ
ამ პატარა დაბნაი ფეხის დადგმისთანავე ვიღაცას
რომ გადაეხვია — პირი დავაღე. ის ვიღაცა, ჩვენზე
გაცილებით უფროსი, სქელკისერა, სქელმკლავე-
ბიანი კაცი, სადგურის უფროსი აღმოჩნდა, ყოფილი

ძიუდოსტი. ესეც საკვირველი იყო — ყველა ყოფილი
სპორტსმენი მილიციაში მუშაობისთვის იკლავდა
თავს. რომ გაიგო, სადაც მივდიოდით, მიატოვა სად-
გური, „ტავარნებს“ უჩემოდაც გაატარებენო, ჩავესხა
თავის განკრიალებულ „მოსკოვი-412“-ში და დავა-
დექით ვეგურენისკენ მიმავალ გზას.

პირველად მივდიოდი ზღვიდან მთაში. აქამდე
სულ პირიქით ხდებოდა. ივლისის პირველი რიცხვე-
ბიდან მთათუშეთში ასული, აგვისტომდე მოვილევდი
ხოლმე დღეობებს — ვიჯერებდი გულს სოფელ-
სოფელ ხეტიალთ, ლუდის სმით, ცხენის ჭწენბით,
მოვინატრებოდა რუსი და არა მხოლოდ რუსი გოგო-
ების მზით გარუჯულ სხეულებს და ომალოდან ჯერ
თელავის და მერე თბილისის გავლით პირდაპირ
ლიძავის პლაჟზე ვჩნდებოდი. ესლა სადაც უნდა
აღმოვჩენილიყავი, დაახლოებით ვიცოდი. მინდოდა
რომელია, მეამაყებოდა იქ მოხვედრა, მაგრამ ცოდვა
გამხელილი სიძოლბე და რაც უფრო ვუახლოვდებოდი
იმ ადგილს, სადაც დიმა უნდა გვენახა, სულ უფრო
გაჩქარებულად მიცემდა გული.

ერთმანეთის გასწვრივ ჩადგმული რამდენიმე
გრძელი ბარაკი, მავთულხლართების ლოზე და საყა-
რალუო ჯიხურთან მდგარი ოთხი თუ ხუთი ავტო-
მატიანი ჯარისკაცი ისე უხდებოდა მთიან სამე-
გრელოს პეიზაჟს, როგორც კომკავშირის სამკერდე
ნიშანი ჩოხა-ახალუხს. თუმცა, ზონა ზონა და არა
მგონია, თვალუნდვენელ, გადახრიოკებულ ტრამალ-
ზეც კი ვინმეს სტაცებდეს თვალს.

ლიოხასათვის კრძალვები რომ არ არსებობდა,
იმ დღეს კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი. ოფიცერმა,
რომელმაც ჩვენს ინგირელ მეგზურს არათუ მიმა-
გრებაში შეშვებაზე, არამედ იმაზეც კი უთხრა უარი,
დიმასთვის შეეტყობინებნათ, ვინ იყო მასთან მო-
სული, ლიოხასთან სულ რაღაც ხუთწუთიანი და-
ლაპარაკების შემდეგ ლამის ბარაკამდე მიგვაცილა.

დიმას ოთახი — კამერა იმას არ ეთქმოდა, ისე იყო
მონყოლი — რკინის სამი სანალითი, ორი
ტუმბოთი და სკამებზემონყობილი მაგიდით —

გრძელი, ჩაბნელებული დერეფნის ბოლოს აღმოჩნდა. ლიოხამ დაუკაკუნებლად შეაღო კარი. მე მის ზურგს უკან ავიტუე. ოთახის პატრონი იწვა და კითხულობდა — სახეს გაშლილი ჟურნალი უფარავდა. „მნათობი“ — ამოვიკითხე გარეკანზე. რაკი ხმაურზე არ გატოკებულა, დიმიტრიო, ხმადაბლა დაუძახა ლიოხამ...

ნახევარი საათის შემდეგ ვინმეს რომ ეკითხა, ყველაზე ძლიერი შთაბეჭდილება რამ მოახდინა შენზე ცხოვრებაშიო, უყოყმანოდ ვუპასუხებდი — დიმიტრისთან შეხედვრამ-მეთქი. დიმიტრი და არა — დიმა. სახელი შეუმოკლებლად უფრო უხედავად ამ მაღალ, ფერმკრთალ კაცს, რომლის მოგრძო, ოდნავ წინ წამოწეული ნიკაბი ძლიერ ნებისყოფას, ხოლო გრძელი, მშვიდი თითები არისტოკრატიულ წარმომადგომლობას უსვამდა ხაზს. ლაპარაკობდა ხმადაბლა, ყოველგვარი ფესტიკულაციის გარეშე. ერთი შეხედვით, ისეთს არაფერს ამბობდა, რაც სხვებისგან მოსმენილი არ მქონდა, მაგრამ ნებისმიერი ცნობილი მოსაზრება ან შეფასება მისგან მაინც ახლებურად და უჩვეულოდ ყვერდა. სიახლის შეგრძნებას დამაჯერებლობა იწვევდა — მისი ყოველი სიტყვის მიღმა რაღაც ისტორია, რაღაც მოვლენა იმალებოდა, რომლის მთავარი გმირი თუ არა, რიგითი მონაწილე თავად იყო.

რას კითხულობდო, ჰკითხა ლიოხამ. ამჟამად ცნობილი ქართველი მწერლის, ლამის ცოცხალი კლასიკოსის, დღეს უკვე საყოველთაოდ ცნობილი რომანი დავცისახელე. მაშინ არც იმ მწერლმა იცნობდა ვინმე და არც იმ რომანს. დიმა რომანიც აქო და ერთ-ერთ პერსონაჟზეც ილაპარაკა ცოტა ხანს — არტისტიზმით აღსავსე მეამბოხეზე, რომელიც თვითმკვლელობით ასრულებს ცხოვრებას. კარგი მწერალია, სენტიმენტალურობა რომ არ ჰქონდეს შეყრილიო, თქვა ლიოხამ, რაზეც დიმა უპასუხა, სწორედ სენტიმენტალურობა განასხვავებს ადამიანს მხეცისაგანო...

მოსაღამოებულზე, მიმაგრებიდან შორს, ტყისპირა ფაცხაში ამოვყავით თავი. ნაღდ მეგრულ ქოხში, სადაც შებოლილი ლორით, რძიანი სულგუნებით და ღომით გაგვიმასპინძლდნენ, ჩვენთან ერთად ორი პლენხანოველიც იყო. ისინი ნაშუადღევს ამოვიდნენ, საქმე ჰქონდათ. დიმა მათ გარეთ, საყარაულო ჯიხურთან, მანქანაში ელაპარაკა და იმ მანქანიოვ ნავედით ფაცხაში. პლენხანოველები შეფიქრებულნი ჩანდნენ დიმათან ლაპარაკის შემდეგ. ერთ-ერთი მათგანი სულ იმეორებდა თავისთვის — აშბეკები,

პავლუშ, აშბეკები... პალიკო ერქვა და რუსულად ასე მოიხსენიებდა თავს. მაგარ კაფეებში იყვნენ ორივე.

კონიაკს ვსვამდით. დიმა ცოტ-ცოტას წრუპავდა. მე და ლიოხა ბოლომდე ვცლიდით შუამდე შევსებულ ნათალ ჭიქებს. დიმა ლიძავის ამბებს აყოლებდა ლიოხას; ისიც დაუზარებლად ჰყვებოდა, როგორ დაუჩეხა ორი თუ სამი კუმბეკტი შეშა ავვისტოს ხვატში კონსტანტინე გამსახურდიას და როგორ დაასაჩუქრა მან ამის გამო ერთი ღვინო „პელ მელით“, როგორ გვიმართავდა ხელს გაჭირვებისას ცნობილი ფოტოგრაფი შოთა აგრბა და როგორ ვართმევდი მე უკან თხუთმეტი წუთის წინ ჩასესხებულ ფულს, როგორი „ეჭირათ“ პლაჟზე დიდუბელებს და როგორ ჰქონდათ ჩაყრილი ფეხები ზღვის წყლით სავსე ტაშტებში...

ბოლოს დახლიდართან შედგა კარგი დიალოგი. დიმა თქმაზე, დავგითვალეო, ნითელსახიანმა, ცქვიტმა კაცმა თავი გადაიკლა, ჩვენ შორის ფულზე ლაპარაკი ვინ თქვა, დიმა-ბატონოო, და ასე გააგრძელა, სანამ დასერიოზულება არ შეატყოს სტუმარს. თუმცა, მაინც არ დაიშალა თავისი და ტრიდცატ პიატ რუბელიო, წარმოთქვა ელვის სისწრაფით. დიმა ორჯერ თუ სამჯერ მეტი მისცა. ოცდათხუთმეტი მანეთის მარტო კონიაკი გვექონდა დაღუული...

ლიოხა და პლენხანოველები დიმათან დარჩნენ ღამის გასათევად. მე თბილისში დაბრუნება ავიტეხე. სულელური ფრაზა ვუთხარი დიმა, ჩვენები ინერგიულებენ-მეთქი. თითქოს მანამდე სულ სიმშვიდესა და სიამტკბილობაში მყავდა ოჯახის წევრები. პლენხანოველებმა ჯერ დიმა და ლიოხა დატოვეს მიმაგრებაში, მერე მე ჩამიყვანეს ზუგდიდში და სანამ მატარებელში არ ამიშვეს, გვერდიდან არ მომცილებიან. მთელი ღამე მარტო ვიყავი კუპეში. დილით მივხვდი, რომ ერთის მაგივრად ოთხი ბილეთი აეღოთ ჩემთვის...

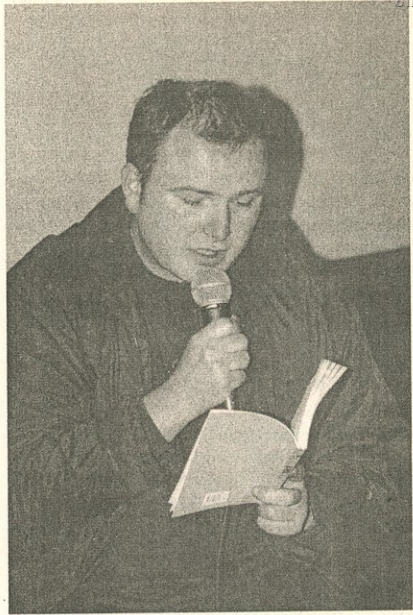
გასული საუკუნის სამოცდაათიან წლებში მომხდარ ამ ამბავს რომ ნაიკითხავს, დავკირვევულ მკითხველთა ერთ ნაწილს ალბათ არ გაუჭირდება ლიოხას ამოცნობა, ხოლო რაც შეეხება მეორე, უფრო დიდ ნაწილს, ის იოლად მიხვდება, რომ რომანი, რომელსაც დიმა კითხულობდა მიმაგრებაში — „სამოსელი პირველია“, პერსონაჟი კი, რომელიც მას მოეწონა, დონ დიეგო, დიდ კანუდოსელთაგან ერთ-ერთი...

დიმიტრიც დონ დიეგოსავით წავიდა ამ ქვეყნიდან, ოღონდ ის, აგრეთვე არტისტიზმით აღსავსე მეამბოხე, მდინარის წყლებში არ დარწეტილა სისხლისაგან...

ფოთოლი, რომელის ვერ ბრძნობს ფასს, გალე ყვითლდება და სწყდება

ინტერვიუ შეხითხვების გარეშე

ბესი სვეტიცხოვე

—...?
— წერა, როგორც ასეთი, ზუსტად მახსოვს, როგორც კი კითხვა ვისწავლე, მაშინვე დავინწყე. პირველი ნიგნები ზღაპრები იყო. გახსოვთ ალბათ — სხვადასხვა ფერის ტყავის ყდებში გამოკვეთილი სლოვაკური, სერბული, ბულგარული, უზბეკური, ფრანგული და ა.შ. ზღაპრები. ადამიანის ყველაზე თვალში საცემმა თვისებამ — მიმბაძველობამაც სწორედ მაშინ იჩინა ჩემში თავი. ვიკონებდი და ვიკონებდი ნაირ-ნაირ, უკვე ნაკითხულ ზღაპართა ახალ ვერსიებს: ზოგში პერსონაჟები იცვლებოდნენ ან ფინალი ჰქონდათ სხვანაირი, ან მოქმედება იშლებოდა სადმე ახეთ — ჩვენი, ნაცნობ სივრცეებში. ბალის ასაკის ღლაპის კვლობაზე წამეტანიც იყო, მაგრამ რა მქენა — რაღაც მანუალებდა და ამ წვალებას, აგერ, სადაცაა 32 მომიკაკუნებს, დღემდე ვერ გავიქეცი.

—...?
— ხშირად მეკითხებიან — როგორ წერ? კარგად, გაბაღო — ვგასუსხო და, მერე და მერე, ძალიან იშვიათად, მაგრამ მაინც თუ მომაკითხავს ფიქრი — როგორ ვწერ — უკვე დანერგულმანებით ვგასუსხო: ვწერ ყოველდღე, შაბათ-კვირის ჩათვლით. რადიოში დილის ცვლაში მუშაობამ კი შინაგანი მალევიძა გამოიმუშავა და რა დროსაც უნდა დავიძინო, დილის 7-ზე მაინც ფეხზე ვარ. დილის 7-დანვე იწყება კალამ-ფურცელთან (უფრო ხშირად, კომპიუტერთან) ურთიერთობა. ძალიან ბევრი რამე მაქვს დანეყებული, ზოგი შუამდე მიყვანილი, ზოგიც ლამის ბოლომდე, სადღაც ფრაგმენტია, სადღაც რაღაცის დასაწყისი და ა.შ. პოდა, ჩამოუვული ყველას, ჩამოვროკნი, იქ რაღაცის მცემამატებ, ზოგან მოვაკლებ, გადავამონტაჟებ, ნავშლი, შევცვლი და ყველაფერი ეს სადღაც თერთმეტამდე გრძელდება. მერე საუზმე, გაზეთები (მხოლოდ სპორტული ან ლიტერატურული... თუკი გამო-

დის), ცოტათი ტელევიზორი, უფრო — რადიო. სადღაც ორისთვის იწყება სამუშაო, დღის მეორე ტაიმი. ისევ კალამ-ფურცელი (ანუ კომპიუტერი) — გადავლა-გადმოვლა ნაწერებზე და ასე საღამომდე. საღამო გარეთ გავლა-გამოვლის დროა. ანუ ამ რეჟიმით მუშაობას მოაქვს ის, რომ თვეში ორი-სამი (საუკეთესო შემთხვევაში, ოთხი-ხუთი) მოთხრობა კვარახტინდება.

—...?
— აგერ, ნელს განსაკუთრებული მოსავალი მექონდა — ერთი მოთხრობების კრებული, ერთი კინოპოემა და ერთი „რომანჩიკი“ გამოვიდა. უკვე მზადაა კიდევ ერთი მოთხრობების კრებული და ასევე ცოტადა უკლია დასასრულამდე (კორექტურული სამუშაოები მიმდინარეობს) ჩემი და მაკა მიქელაძის ერთობლივ, გიჟურ რომანს. მერე რამდენიმე თვეს შევისვენებ (ნიგნების გამოცემისგან), მუშაობა კი მაინც გაგრძელდება და ისევ იმ რეჟიმით. დანეყებული მაქვს ასევე (და აუცილებლად დასამთავრებელი) მუშაობა რომანებზე — „წითელი და დანინკლული სოკოები“, „თევზის ხე“, „უზარმაზარი ბაზარი“, „მკვდრების ქალაქი“. ადრე თუ გვიან, მათაც მოვუღებ ბოლოს. ამ ბოლო ხანებში პიესებისკენაც გამეცა ხელი. თითქმის დავასრულე ვაჟა-ფშაველას

„გველისმჭამელის“ გადმოაქეთურება (დროში) და ასევე პიესა ეფენ იონესკოზე.

—...?

— ამ ყველაფრის თანამდევრი, რაღა თქმა უნდა, კითხვაა. ახალი სომ ბევრი ინერტად ირგვლივ, მაგრამ განსაკუთრებით მიყვარს უკვე ნაკითხულის თავიდან გადაკითხვა. წელს მარტო კიდევ ერთხელ გადავუარე — ლამის მთელ ბორხესს, ჩეხოვის პიესებს, დოსტოევსკის „დანაშაულს და სასჯელს“, პავლიჩის „ლეკსიკონს“ და „ჩაის“, პელეინის, კენ კიზის, ჰენრი მილერს, დოჩანაშვილის „სამოსელს“, დოქტოროუს, რეი ბრედბერის, ბულგაკოვის „ოსტატს და მარგარიტას“. მათი ნაკითხვის შემდეგ ძალიან სასარგებლოდ ვიმუხტები — გაცილებით ნაყოფიერი, თამამი და გამბედავი ვხდები. პოდა, თუ გავითვალისწინებთ, რომ წერაში საკმაოდ ბევრია აღმსარებლური, მეც მეტის და კიდევ უფრო მეტის თქმა მიხერხება (თუ მემეტება) ამ დროს.

—....?

— ადრე, როცა ვწერდი, რეალობიდან ნაკლებად გამოვდიოდი — უფრო მეტს ვიგონებდი, ფანტაზიორობდი, რაღაც სიტუაციებს და ურთიერთობებს ვზღაზნავდი (ასე შეიქმნა ჩემი მოთხრობების კრებული „ჯადო“), ახლა კი, არ ვიცი, ალბათ ასაკის ბრალია, დავინახე, რომ ირგვლივაც აურაცხელი მასალაა და ჩვენი დღევანდელიობა, ის რეალობა, რაშიც ვცხოვრობთ, საკმაოდ საზრდოს და თემას იძლევა გასაპროზავეებლად.

—....?

— „საბა“ რომ მომანიჭეს, ძალიან შემცრხვა, რადგანაც უშუალო კონკურენტად გურამ დოჩანაშვილი მყავდა, რომელმაც თავისი არსებობით, სადღაც განაპირობა კიდევ, რომ მე კიდევ უფრო მძლავრად მომეკიდა კალმისთვის ხელი. უცნაურობებითაა ცხოვრება სავსე და ალბათ მაგაშია მთელი ხიბლი. მიხედვით, ჩანვდები, დაიჭერ ნამით მაინც კავშირს აბსოლუტურ სიმართლესთან? — პოდა, გაგიმართლებს. იარე, აკეთე, რაც ყველაზე კარგად გამოგდის, რაც ყველაზე კარგად იცი და რისი კეთებაც გიხარია. სიმართლესთან ახლოს მდგომებს ყოველთვის უმართლებთ.

—....?

— ადრინდელ მოთხრობებში პერსონაჟებს ცოცხლებს ვტოვებდი. მერე და მერე, როდღაც დავინახე, გაბევრდნენ — ძალიან შევწუხდი. ბოლოს და ბოლოს, მე მივეცი მათ სახელი, გვარი, სიმაღლე, წონა, ჩვევები, ხასიათი, ა.შ... იმის შეგრძნება არ მტოვებს ხოლმე, რომ სადღაც, წარმოსახვით სამყაროში, ისინიც ჩვენსავით განაგრძობენ (ოღონდ უკვე

ჩვენგან დამოუკიდებლად) ცხოვრებენ. დღეში მჭამს... რამე არ გააფუჭონ, დააშაონ, ჭეჭიან, არ წაჭაყდეთ ამ თვალში... პოდა, ბოლო კრებულში („ძალდური ცხოვრება“), მართალია, სადღაც არაჰუმანურიცაა, მაგრამ უკვე „მესრის გავლება“ დავინახე: ყველა მოთხრობას ფატალური დასასრული აქვს და მთავარი თემაა (თუ ცხოველები) მდინარის გაღმა მიემართება მარინ-შაქარზე. ერთი სიტყვით, დიდ თამაშში ვარ ჩართული და აქვე არც იმის შეგრძნება მემუცება, რომ ეს ჯერ დასაწყისია, რომ ჯერ მოთელვია, ფალსტატებიც იქნება — მე კიდევ საქმეს (ხელბას) შენირული ადამიანები მიყვარს, რომლებიც არაფერს ინანებენ საყვარელი საქმისათვის. დაუზარელ კაცს (ქალსაც) არაფერი სჯობს.

—....?

— მაგარი მოცოცხლებაა ქართულ ლიტერატურულ სივრცეში — აგერ, ახალი ჟურნალ-გაზეთები იხსნება. ავტორებისთვის ეს დიდი შვებაა, ვინაიდან სულ რაღაც თვეების წინ ისეთი სიტუაცია იყო, ფიზიკურად ვერ დაბეჭდავდი სადმე რამეს (რაც აქამდე გამოდიოდა — იქ ცოცხალი რიგი იდგა). ლიტსალამოები და პრეზენტაციები ტარდება — წიგნები იყიდება. მე რასაც ვუყუარებ — ყველაფერი უკეთესობისკენაა. თუ ვინმეს რამე არ ეპიტხნებოდა ამ მიმართულებით — ვარდი და ეკალი გაიხსენოს... მოთმინების გარეშე ძნელია ცხოვრება.

—....?

— ფოთლი, რომელიც ვერ გრძობს ფესვს, მალე ყვითლდება და წყნდება. ახალი თაობის ლიტერატორთაგანაც ზოგს (შესალოა, ბევრსაც) ალბათ ასე დაემართება: მეხსიერება — ნიჭიერება — სულიერების პარმონიული სიმბიოზი თუ არ იქნა მყარად გაჯერებული მწერალში, მერე და მერე გაუჭირდება აუცილებლად. ყოველ შემთხვევაში — აქამდე ასე იყო. ისტორიისთან, ტრადიციებთან, კულტურულ დანატოვართან მჭიდრო კავშირი დიდი გზის ნაწილია. პირადად მე ამ კავშირებს ძალიან ადვილად ვიჭერ ქაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“, ოთარ ჭილაძის „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდაში“, გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველში“, ჯემალ ქარჩხაძესთან, აკა მორჩილაძესთან, ზაზა თვარაძესთან, ნაირა გელაშვილთან. კიდევ რომელი ერთი ვთქვა...

—....?

— ყველაზე სასაცილო კითხვა, რომელიც ჟურნალისტმა დამისვა ერთხელ, ისიც ინტერვიუს დასაწყისში, იყო — „ბესო ხვედელიძე თქვენი ნამდვილი სახელი და გვარია თუ ფსევდონიმი?“ — ის ინტერვიუ კი არა, ნამდვილი შოკი იყო. ახლა, მგონი, რაღაც გამოგვივიდა.

ალაპარაკი მიხი მოსულიშვილმა

კატა-თაგვობა

— ტომ!

პასუხი არ არის.

— ტომ!

პასუხი არ არის.

— რა დაემართა ამ კატას?... ტომ!!!

მოხუცმა ცხვირზე ჩამოიშვა სათვალე და სათვალის ზემოდან მოათვლიერა ოთახი, მერე შუბლზე აიწია და ახლა სათვალის ქვევიდან მიიხედ-მოიხედა. სათვალეში თითქმის არასდროს იყურებოდა, როცა ეძებდა რამეს — მით უმეტეს, თავის შავ კატას. სათვალეს უფრო სილამაზისთვის იკეთებდა, რადგან ამ სათვალეიდან რამის დანახვა ისევე შეიძლებოდა, როგორც ქოთნის სარქველიდან.

ერთ წამს მოხუცი დაიბნა. ახრ ძალიან გაჯავრებით, მაგრამ იმდენად ხმაამალა კი თქვა, რომ ოთახის ავეჯს გაეგონა:

— ჩამოვარდები ერთი ხელში და მერე შენ...

მოხუცმა სიტყვა ვერ დაასრულა, რადგან სუნთქვა აღარ ეყო: ლაპარაკისას ცოცხლით ხელში საწოლქვეშ გულმოდგინედ ეძებდა თავის კატას და მალევე გამოათრია კიდევ იქიდან სულ მთლად დამტვერილი ტომი.

მოხუცმა კატა ხელში აიყვანა, თავიდან ამრეზით ჩაათვალიერა, მერე ნაზად ჩამოფერთხა სხეული და საწოლზე ჩამოვდა.

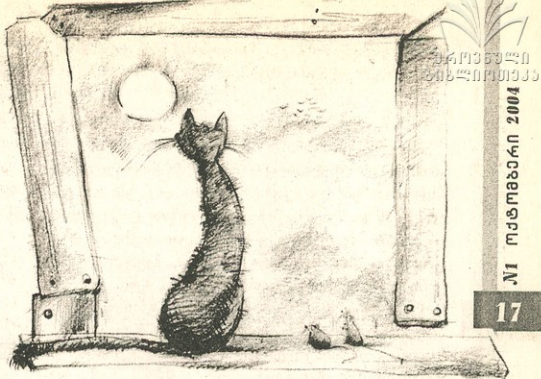
— რატომ ხარ, ტომ, ასეთი ზარმაცო, ჰა, რატომ? — გაუკრთა მოხუცს ხმაში სიბრაღეული, — სულ გაანიავეს თავებმა საკუჭნაო... აღარაფერი დარჩათ გამოუხრავი, შენ კიდევ — სულ ძილი და ძილი... რას ჰგავს, ტომ, შენი საქციელი? — მოხუცის კალთაში მჯდომი ტომი გმრიელად გაიზმორა, შემდეგ მოხუცს მომჭანარ მკერდზე აეტიმასნა და თავისებურად დაიკრუტუნა.

— რა გიყო, ჰა, შე საძაგელო, შენა? — მცირე ალერსიც გაიჩინა მოხუცმა ხმაში, — ტომ, შენ რა უნდა გახსოვდეს და... საწყალი დედაშენი ისეთი ყოჩაღი იყო, ისეთი... მერამდენეფერ მაყოლინებ ერთსა და იმავეს... სახლში თავის როგორ გამოტყვანებდა?! ეგ კი არა, მთელი მეზობლობა მემადლოიერებოდა... სულ გააჩანავა, რაც კი ჩვენს მონაკვეთზე თავგი, ვირთხა და რამე მღრღნელი დაძვრებოდა... მისი მიშით ჩიტებიც კი ვერ სხდებოდნენ ჩვენი ეზოს ხეებზე!..

„ეჰ...“ — ამოიოხრა გუნებაში თავისთვის ტომმა და ღია ფანჯრიდან შემოღვრილი ჩიტთა გალობას თვალმისულმა მიუგდო ყური.

— შენ ვილას დაემსგავსე, ჰა, ტომ?... — თავზე მომჭანარი ხელი გადაუსვა მოხუცმა ტომს, — ყველაფერი გეზარება... არაფერი შენ არ იცი, ძილის და ჭამის მეტი... ნამოდი ახლავ, შეგაგდო საკუჭნაოში, თორემ გადავირევი საერთოდ... გაგვიჩა რამე ეგეთი?... ყუთი აღარ შემრჩა, მუყაოს, მთელი... ამხელა საკუჭნაოში ყველაფერი დახრულ-გაჩანავებულია...

მოხუცი კატით ხელში ფეხზე წემოდგა და საკუჭნა-

ოსკენ წაფლატუნდა. კართან მისულმა სახელურს ხელი ჩასჭიდა და გამოაღო.

იქიდან მაშინვე სიძველისა და თავის სუნი გამოიფრქვა.

— დღეს დასჯილი ხარ!.. და ვერცე მოგიხდება... საღამოს შეგამონმებ და თუ ისევ არაფერი... — დაეშურა მოხუცი ტომს, — ვერაფერსაც ვერ მიიღებ... იცნავლე მერე და იყვან... თან ხვალ კვერცხი მაქ შესალები, შენთვის სულ არ მეცლება! ჩემი ხასიათი ხომ კარგად იცი?... ვთქვი და გავათავი!

ამ სიტყვებთან ერთად მოხუცმა კატა საკუჭნაოს ზღურბლზე დასვა და ვიდრე ფლოსტით ფეხს ნაჰკრავდა და შიგნით შეაგდებდა, ისევ სათვალის ზევიდან დაიკერდა:

— ისეთი ყოჩაღი იყო დედაშენი, ისეთი... შენ რალა ჭირი გჭირს, ჰა, ტომ?... კატა და ეგეთი უნაირო არაფერი გამოიგია...

„ნაილო ტვინი“, — გაიფიქრა ტომმა და ამ დროს ზურგში მცირე ბიძგი იგრძნო — ეს მოხუცის ფლოსტი იყო. ტომიც უმაღლეს საკუჭნაოში აღმოჩნდა და მის ზურგს უკან კარი ხმაურით მოიკეტა.

ბნელი და საკმაოდ მოზრდილი ფართობის საკუჭნაო ნაირ-ნაირი ზომის ყუთებითა და ქილებით იყო უწესრიგოდ გადავსებული. საკუჭნაოს თაროებს გვერდებისაკენ ნაბახული თვალებით აკვირდებოდა ტომი. კიან ხანს იწრიალა აქეთ-იქით. ხან სად შეიხედა, სად აღარ გაძვრა-გამოძვრა, ყველა თავის სიროში რიგრიგობით შეიჭყიტა და ვერავის რომ ვერ მოჰკრა თვალი, ერთი პირობა ძალიანც გაუკვირდა.

„ვა... სად გაშენენ?“ — დაეკითხა გუნებაში თავის თავს. უცებ სადღაც ზემოდან თავგების წრიბინის ხმა ჩამოესმა და მიხვდა, რომ ყველანი დუქანში იქნებოდნენ. „რალაც ამბავია...“ — გაიფიქრა ტომმა, მთელი სხეულით აიძაგრა და მარჯვე სკუპით სულ ბოლო თაროზე მოექცა. იქ მცირე ყუთებსა და ქილებს შორის ფრთხილად გაიარა, მაღალ კარადასაც გადაახტა და დუქნის შესასვლელ თაღთან შეჩერდა.

ტომი არ შეშვდარა — ყველანი, დღიდან-პატარიანად მართლაც იქ შეყრილიყვნენ. გაწლილი სუფრის თავში ჯერი მოკალათებულიყო და ხელში ღვინით სავსე თხილის ნაჭჭი ეჭირა.

„რამ გამომაშტერა...“ — გაიფიქრა ტომმა და გაახსენდა: დუქანში ჯერი დაბადების დღეს იხდიდა.

— აი, ტომმა? გამახარა! — გაუხარდა სუფრის თავში მჯდომ ჯერის და კარისკენ მკვირცხლად გაქანებულ ტომს მძურად ჩაეკონა. კაი ხანს იდგნენ ასე და ტკბილად ირწოდნენ. ბოლომდე რომ გათბნენ ერთმანეთით, ერთდროულად გაელჩინათ.

— ისევ ისეთი ხარ, აი! — ჩააცქერდა ტომი ჯერის თვალებში, — რა ხანია, აქეთ არ ყვოვილვარ...

— არც შენა გაქ შუბლზე ხაზები... — გაელიმა ჯერის და თავის ადგილს დაუბრუნდა.

ტომი სუფრის ბოლოში ჩამოაჯინეს, მოზრდილი კაკლის ნაჭუჭი ლალისფერი ღვინით გაუვსეს და გაისუსნენ.

— ამ ჭიკით, ძებო... — ასწია ჭიკა ტომმა, — იმ წარსულს მინდა მადლობა ვუთხრა, უგულო თხილის მტკრევამი რომ არ გაუხარჯავს ჩვენს ძმას, ჯერის. ჩემმა ანემომ და პატრონმა კიდევ, ჩემდა გასახარად, მე დღეს, აი, აქ აღმომაჩინა... კი მიხვდებით, რისთვისაც... და ჯერის სადღეგრძელებლად ეს სასმისიც ამაწვევინა... დროული თავი იყავი ყოველთვის და აწიცი უნდა იყო, ჯერიჯან!... ამხელა საკუჭნაოს მართვა-გაძღოლა პატარა საქმე არაა და კი იცი ეს შენ აქ ყველაზე უკეთ!

ჯერიმ სიამოვნებით აპრიხა ცალი წარბი და თანამესუფრეებს ამაყად გადააცქერდა.

— რაო, ტომ, რასა იქმს მოხუცი?... ძალიან ვაბრალებთ, არა? — გადმოეკითხა მერე სუფრის თავიდან ტომს და მანაც ღმილით გაიხედა განზე.

— შემოკლა ხელში... სულ დედაჩემი აკურია პირზე... სად დემალები?... დაჩოჩილებს მთელ დღე და გაუთაველად ბუზუნებს...

— ტყუილად კი არ არის ნათქვამი — „ბებერი სულელი ყველა სულელზე ტუტუციაო“, — გაელიმა ჯერისი.

— და „ბებერ ძალღს ახალს ვერაფერს შესწავლიო“, — აუბა მხარი ჯერის ტომმა, — რა იყო ეგეთი მაინც ეს დედაჩემი? — იკითხა მერე იქვე და სუფრაზეც უცებ სამარისებური სიჩუმე ჩამოწვა.

უხერხულობამ განსაკუთრებით სუფრასთან მსხდომ ასაკოვან და ჭალარ თავგებს დაურბინა სახეებზე. ტომიც უმაღ მიხვდა, რომ რაღაც უადგილო გაახსენა შეკრებილ საზოგადოებას და ნათქვამის გამოსწორებას შეეცადა:

— რამდენიც უნდა ეწვალოს, მაინც არაფერი გამოუვა... დედაჩემი კი არა ვარ...

დუქანიც ამის გაგონებაზე ისევ ერთხმად აზუზუნდა.

რიხით გაგრძელდა ქეიფი. მოკლე ქვედატანში გამოწყობილი მიმტანი თავგები ისევ ფიცხლად დატრიალდნენ: მოჰქონდათ და მოჰქონდათ ნაირ-ნაირი. კიდევ უფრო დაიხუნძლ-დამშვენდა სუფრა. არაფერი მოიკლეს და გემრიელადაც იქეიფეს გვიანობამდე.

ვიდრე დაიშლებოდნენ, ჯერიმ ტომს თავისთან, თეთრ, ორსართულიან სოროსთან მდებარე ძველი წიგნების ბიბლიოთეკაში, სტუმრობა შესთავაზა და ისიც დაჰყაბულდა — მარდად მიჰყვა უკან.

სულ ზედა თაროდან ერთად ისუპეს, შემდეგ ხერხეფად გაძვრნენ ძველი ველოსიპედის ბორბლებზე მჯდომი უზარმაზარი ბოცებიც უკან მოითოვეს და ნაქუჩაზე ყველაზე ბნელ სიღრმეში მდებარე სოროსთან შეჩერდნენ.

აქ თავგის სურნელს წიგნისა სჭარბობდა. იქვე სისქის მიხედვით დალაგებული და კიდევბეშმოღრ-ღნილი წიგნებიც ეწყო.

— რა წიგნი ვნახე, ჩემო ტომ... ეგეთი არაფერი გაგვიგონა, — შექეფიანებული იყო ჯერი.

— აბა?... — დაინტერესდა ტომი.

— ანი ბეზანტი იცი? — მოუთითა ჯერიმ ტომს ერთ-ერთ წიგნზე.

ტომმა უარის ნიშნად გააქანა თავი და სანახევროდ გაღრღნილი წიგნი გადაფურცლა.

— ქალი ქაქანებს, ჩემო ტომ! — თქვა ჯერიმ, — ქაქანებს, მაგრამ ქაქანიცაა და ყაყანიც...

— მამალი ქალებიც არსებობენ, ჩემო ჯერი, — გაელიმა ტომს.

— არ ვიცი... მე ჯერ არ შემხვედრიან, ძმაო... ქალებსა და კაცებთან შენ გაქვს საქმე... მაგრამ სიყვარული მსხვერპლს გარეშე არ მოსულაო!... არც სიძულვილი! არც სილამაზო! არც სიმამაცო! მამობა, დედობა და შვილობა ხომ, საერთოდ! არც მეგობრობაო!

— პირდაპირ მითხარი, რა გინდა... — ჩაილაპარაკა ტომმა, წიგნი დახუდა და უკანა ყდაზე ოქროსფრად ამოტყუილი ხმაბალა ნაკითხა:

— „კალენა. 1913“... ამ დროს სად ვიყავით?

— ბაბუაჩემის ყვერებში, — აუგლო სიტყვა ბანზე ტომს ჯერიმ, — სიცოცხლეც მსხვერპლს ითხოვსო და მსხვერპლი რაღაა — დათმობაო, დათმობა კი რააო! — რაოდ და ღალატიაო! ვისიო?... საკუთარი თავისი! საკუთარი თავის ღალატის უფლება კიდევ მოგვცაო რო ჩვენ ღმერთმა, ტომ? ეგ ხომ იგივე მისი ღალატია?

— პირდაპირ-მეთქი! — გაიმეორა ტომმა და წიგნი თავის ადგილზე დააბრუნა.

— რა მინდოდა ჩემო ტომ, და... — გადავიდა ჯერი პირდაპირ საქმეზე და ტომიც ყურადღებით გაისუსა.

— საკუჭნაოდან გარეთ, თქვენკენ, გადმოსახლდა ერთი. გადმოსახლდა რა — გამოიქცა... ვალები პქონდა და გამოაქციეს... დაიმაღა რაღა...

— ვინა? — შუბლი არ შეუჭმუნხია ტომს.

— ვინა და, მოკლე ხომ იცი?... —

— მოკლეს შემოგიტან მოკლულს საღამოსეც... — უმაღ დააბრუნა ტომმა.

— ცოცხალი გვჭირდება, ჩემო ტომ!

— ცოცხლად მაშინ! — სიმშვიდე გაირია ტომმა ხმაში.

— რამდენი დააშავა? — შეეკითხა მერე.

— რამდენი და ცოტა მეტი... — დაიწყო თითების კეცვით ჩამოთვლა ჯერიმ, — ცოლად ჰყავს მოსაყვანი ჩვენი ძმა ჯიბლიბოშვილის გოგო... დაპირებია — მერე კიდევ შეუტოპია. ახლა კიდევ საერთოდაც უტოპიაშია. იქაური შენ ჩემზე უკეთ იცი. თან ბერძნულა თხილიც მართებს მთელი მეშოკი. საქმეზე იყვნენ ერთად და ბიჭებისთვის არ გაუყვია...

— მოკლეს როგორ არ ვიცნობ... — გაიღიმა ნაძალადევაძე ტომმა, — მოკლეს იტყვიან — მოკლეს! ამის გაგონებაზე ისევ უარის ნიშნად გააქანა თავი ჯერომ.

— ჯერ ოფიციალურად გაფორმდეს ყველაფერი, — ოქრო, რეგისტრაცია, ჯვრისწერა და მერე... — გა- აფრთხილა იქვე და ტომიც დაეთანხმა. გამომშვიდო- ბებისას კიდევ ერთხელ, თბილად ჩაეხუტნენ ერთ- მანეთს.

— კაი ხარ, ტომ! — უთხრა თვალგაბრწყინებულმა ჯერომ და სოროში ფეხარეული შებანცალდა. ტომმა კი კვლავაც ოსტატურად აუქცია გვერდი ყველაფერს, რაც ეს კარამდე გზას უღოვანდა და საკუჭნაოს კართან ატუხული სანყალობლად აკნავლდა.

მოხუცმა საკუჭნაოს საკეტი გადასწია და კარი გამოაღო. აკნავლბულ კატას სათვალის ზემოდან რომ დახედა, გულდამდურულმა სწრაფად აიტაცა ხელში და საძინებლისკენ წაფლატუნდა.

— ჩემი ტომი... ჩემი საცოდავი ტომიკო... — ჩიფჩი- ფებდა გზად და ტომს გულში იკრავდა, — ეს რა გიქენი მე ღრუჯე ბებერმა... მერე რა, რომ დედაშენს აზარფით შეგებარ... ეგ არაფერი, ტომ... შენი კეთილშობილება მისასთან რა მოსატანია...

„ბოდილობს“, — გაიფიქრა ტომმა და თვალები მილულა.

— მაინც რატომ მოგექეცი მე ტუტუცი გვრე სას- ტკად? — არ ჩერდებოდა მოხუცი და კატას თავზე ეფერებოდა, — შენი საკუჭნაოში გამოკეტვა იქნებოდა?..

საძინებელში შესული მოხუცი საწოლზე ჩამოჯდა და ტომის ფერება განაგრძო.

— ან მე რა ვიცი... იქნებ განწყვიტე კიდევ ის ოხერი თავები ერთიანად და იმიტომაც მეძახდი?... ყველა- ფერი ხდება, ხომ იცი, ამ ცხოვრებაში... იქნებ გაგეხსნა ბოლო-ბოლო მადამ თუ რაღაც ჯანდაბა... რას გაუგებ ამ ცხოვრებას... მოდი, აბა, მუცელი გაგისინჯო... — მოხუცმა ტომის მუცლისკენ გაიწვია ხელი და ტომსაც აღარ დაუხანებია — რაც შეიძლებოდა მძლავრად გა- მობურცა სტომაქი და ამით მოხუცის ბებრული აღტაცება გამოიწვია.

— შენი ჭირიმი, ტომ!.. ასეც ვიცოდი! ჩემი კარგი ფისო!...

„ფისო არა, ტოროლა...“, — გაიფიქრა ტომმა.

მოხუცმა კატა იატაკზე დასვა. ტომი ერთს გაიზ- მორა, მერე მოხუცს ახედა, რომელსაც დამჭქნარ ლო- ყებზე ხელისგულები აეფარებინა და სისარულით ანთე- ბული თვალებით სათვალის ზემოდან ჩამოსცქეროდა.

„რაღა გეშველება...“ — გუნებაში ამოიოხრა ტომმა და საწოლის ქვეშ შეძვრა.

— თეხში შეგინვი, ტომ! — მოესმა ცოტა ხანში საწოლის ქვეშ შეფუფულს მოხუცის ხმა, — მაგრამ დღეს რაღად გინდა?... ისედაც გაბერილი გაქვს მუცელი... ამიტომ დაიძინე, ჩემო პატარავ... თუ შეგცივდება, ჩემთან ამოძვერი მერე... მე გაგათბობ, ჩემო ფისუნ... ტომმა გემრიელად მოილოკა ტუჩები და იქვე მის-

ვდა, რომ მოხუცი დასაწოლად ემზადებოდა — ამიტომ ცოტა ხანს ძველ ფეხსაცმელებში მიიკუნტა, მოიცადა, ვიდრე მოხუცი ძილისწინა ლოცვას ნაიკითხავდა. შუქი რომ ჩაქრა და საწოლიც აჭრილდა, ტომს სასიამოვნო ურყოლამ დაუარა და ყველაფერი ერთბაშად წარმო- უდგა თვალწინ: ოთახიდან ფრთხილი და ჩუმე გასვლა, დერეფანი, სამზარეულო, საცოდავი, ზედ შემოდებული თევშადაფარებული ლანგარი, თევზის სუნი, სკუპი, თათით თევზის განზე გადაჩოჩება...

ზუსტად ამ დროს სადღაც ძალიან ახლოდან ტომს ფხაკურის ხმა შემოსმა და ფიქრებიდან გამორკვეული მთელი სხეულით გაინება.

ფხაკური აშკარად კედლიდან მოდიოდა, ოღონდ მეორე მხრიდან.

„მოკლე“... — გაუელვა ტომს და იქვე ისიც გაახ- სენდა, რომ საწოლი ოთახის კს კედელი სამზარეულოს ემიჯნებოდა. იმუთას მოხუცის ხვრინავა შემოსმა და ბერი აღარ დაუხანებია — საწოლის ქვემოდან რბილად და უხმად გამოძვრალმა ასევე ჩუმად გადირბინა მთელი საწოლი ოთახი, დერეფანშიც ფრთხილად, ლამის ფეხისწვერებზე გაიარა და სამზარეულოს კართან ატუხულმა უჩუმრად შეიხედა შიგნით.

სამზარეულოს შუაგულში მჯდომ მოკლეს პატარა პურის ნატეხის მოგვად და თვალდაბრუნებული ისეთი ნეტარებით კენჭბდა, რომ ხმა დერეფანშიც კი მთელი რიხით ისმოდა.

ტომს ამის დანახვაზე ზურგი ავად აეძარა და მთელი სხეული ლამის ერთ კუნთად ექცა. უცებ ისკუპა, თვალის დახამხამებაში უზარმაზარი კამარა შეკრა და პურის ნატეხის კენჭბაში გართული და განაუხლი მოკლე თათებში მოიხელთა.

მოკლემ მხოლოდ თვალბების გახელა მოასწრო და პურის წვრილი ნაფხვენებით მოთხერილ სახეზე შიშის ნაცვლად უზორო გაკვირვება გადაეფინა.

— შენც, ტომი? — ისეთი გარგებული სახით აღმოხდა იქვე, რომ ტომს ერთი პირობა შერცხვა და თათები ოდნავ შეუშვა მოკლეს. მოკლემაც ამით ისარ- გებლა და განზე სწრაფად გამხტარი წარბშეკრული მოუტრიალდა სამზარეულოს იატაკზე განოლილ კატას.

— შენ ხომ არ უბერავ, ძმაო?

— გაგებუშვრე... — გაეღიმა ტომს და კული გაქა- ნავა, — ხომ არ გეწყინა?

მოკლემ მოკლე ტანზე დონიჯი შემოიყარა და ტომს თვალბებში შეხედა.

— ეგერ ესუშვრე შენს ბებერს?... რაა, ვერ გავიგე, ჭამის დროს ეგეთები სადაური წესია?!

ტომს კიდევ უფრო გაეღიმა და ზურგზე კრტუნით გადაკოტრიალდა.

— ვიხუშვრე-მეთქი... შენ რა, აცრილი ხომ არა ხარ?... ასე გზია?... მიდი და ჭამე!..

— მზია და ვჭამ კიდევ! — კიდევ უფრო შეგული- ანდა მოკლე, — უნდა დამამცდნოდ მაინცდამაინც?

— შიშით? — თვალს დამცინავად მოჭუტა ტომმა.

— მოულოდნელობისაგან, ძმაო... — მიაგება პასუხი მოკლემ და ნაბიჯი წინ წამოედგა, — შენ ვილაც ქერობა ხომ არ გგონივარ...

— საწყალი ქეროზა... — გაახსენდა უცებ ტომს და ნამით ფიქრებში ნავიდა, — რას შერება ნეტა?.. იშოვა რამე?

— რას იშოვი ამით ხელში... — გაიშვირა ხელი გაურკვეველი მიმართულებით მოკლემ.

— ვის ხელში? — გაინაბა ტომი.

— ყველგან ერთი და იგივეა... — გადააქნია წყნით თავი მოკლემ, — თორმეტი ათასიო... ეგები ვინ არიან, ეგ ჩათლახები, ეგა?.. ყველა ჩალიჩხეა... თორმეტი ათასი რა — სადმე ისე ყრია?.. ვიზაში მაგდენი მისცე, მოპარვა არ უნდა?.. კაი და იშოვე, იქ ჩახვიდე — რა მერე?.. ვიდრე ხარჯს ამოიღებ, ხომ გათავდა ცხოვრება?!

— მაინც მიდიან...

— მიდიან, მიდიან... აბა, რა უნდა ქნან... ამას შეეგონ? — გაიხედა საკუჭნაოს მიმართულებით მოკლემ, — ეგაა დიქტატორი და ფაშისტი!..

— მერე? — შეეკითხა ცივად ტომი და თვალი მაცივრისკენ გააპარა. თევზიანი ლანგარი ადგილზე იყო.

— რაღა მერე... — შეცვალა მოკლემ უცებ თემა და ძველს მიუბრუნდა, — საელჩო კი არა, საძაგლეეთია ნამდვილი... ყველა ქრთამზე და გამომძალავზე როგორ უნდა იყოს... თორმეტი ათასი ჩვეულებრივი, ანდა ცხრა ათასი — ბერძნული.

— რა კურსით ანგარიშობენ? — გაუკვირდა ტომს.

— ბეტყედი მაგათ ხელშია, ძმაო, და უნდათ ისეთს გეტყვიან — მთელი შოკოლადის ქარხანა გექნება მოსაპარი.

— შოკოლადის ქარხანა რაა რო? — ვერ მიხვდა უცებ ტომი.

— თხილი, ძმაო... რა უნდა იყოს... — თქვა მოკლემ უკმაყოფილოდ და პურის ღრღნა განაგრძო, — ერთი მეშოკი ვაჩუქე... ბიძაშვილია მაინც... მაგრამ რას ეყოფა?.. დარბის, ჩალიჩხის... სხვა რა გზა აქ?.. დარება და ქეროზა ქეროზაა... იქ თუ ჩავედი, სახელს გამოვიცვლი, ეგრე დაიბარა...

— ვაი-ვაი... — აღმოხდა ტომს, — როგორ ყველა გადარია ამ ცხოვრებაში...

— ყველაფერი ჯერის ბრაღია... — მოჭრა მოკლემ მოკლემ და პურის ნატებს ნააკვნიტა.

— აბა-აბა!.. ეგეთები არ იყოს! — გაღიზიანდა უცებ ტომი, — ნელანაც რაღაცას ამბობდი — დიქტატორი და ფაშისტი... ზედმეტები ხომ არ მოგდის?

— შენი და მაგათი ურთიერთობა და ძმობა მე არ ვიცი, ძმაო! — შეეკამათა ტომს მოკლე, — ქეროზას თავისი პრეტენზიები აქვს და იმიტომაც გარბის... მეც ამ გზაზე ვარ და ვერაფერ ნინ ვერ გადამიდგება...

— და ვალეები? — შეეკითხა უცებ ტომი მოკლეს, რათა თემა შეეცვალა და ისიც ერთი ნამით ჩაფიქრდა. მერე გამოერკვა და ტომს მხრებანურულმა ახედა.

— რომელ ვალეებზე მელაპარაკები, ძმაო?.. მე და ვალეები...

— შენ და ვალეები... — დაეთანხმა შვიიდად ტომი და მოკლეს თვალბში ჩააცქერდა, — დღეს ვნახე ყველა... ყველაფერს მომიყვინ... — გაიხედა თან საკუჭნაოსკენ და მოკლესაც სახე მოემღვრა.

— ეგ მონები, ეგა... ეგრე ურჩევნიათ — ლოდნო

სამადლოდ მიგდებული ნაჭუჭები და იყონ ჩუმად... შემოუკრები იმასაც ვილაც თახსირებ... მხოლოდ თავისაზე ფიქრობენ, — სხვა და საკუჭნაო სულ ერთადგილას ჰკიდიათ?.. ეგ რა სამართალია, ძმაო... ამისნაის მაინც ვინმე... ძალა რა, მხოლოდ ძალაშია?..

— ძალა ერთობაშია, — თქვა ტომმა და ისევ მაცივრისკენ გადახედა.

— მერე სადა ერთობა?.. ერთობა არა, ყვავი... არა, ისე ჯერი კი კარგად ერთობა... აქეთ ჩმორები, იქით ნაშები... ყოველდღე, სულ და გულო — რა გინდა, რომ არ ჰქონდეს... ირგვლივ ვინც ჰყავს, ისინიც ეგრე გულაობენ და მორჩა... არავის ყურისგდება მაგათ არ უნდათ... ცუდად რომ დაუბრუნდებათ ყველაფერი, იმაზე ერთ ნაშს არ ფიქრობენ... არადა, გაიხედე რა ცოტა წინ... ამხელა საკუჭნაო გაბარია და ეგრე იქცევი? დაგენძრევა! გავა დრო და აუცილებლად დაგენძრევა! არ გაპატივებს ადრე თუ გვიან არც ცხოვრება და არც...

ტომი მოკლეს ყურს აღარ უგდებდა. დილიდან მშობრს შემწვარი თევზის ისეთ სიყა აზიზიანებდა, რომ წარმოდგენაში უკვე მაცივრის თავზე იყო მოქცეული და ლანგარს განზე აჩოჩებდა. მოკლე კი ისევ განაგრძობდა და ეტყობოდა, რომ გაჩერებას სულ არ აპირებდა. ტომიც მიხვდა, რომ ეგეთი ყურისგდება არაფერ ხეირს არ მოუტანდა, ამიტომ უცებ ისეუპა, მაცივრის თავზე მოექცა, თუმცა ამას მოკლესთვის მონოლოგის განვითარებაში ხელი სულ არ შეუშლია.

— ბოლო ამბავი მაინც თუ იცი? — აეკითხა მაცივარზე მოკალათებულ ტომს და პასუხს არ დალოდებია, ისე განაგრძო, — საკუჭნაოს უმაღლესი ხელისუფლების გადაყენების მექანიზმი, როგორიც მინდა, ისეთი იქნება... ეგრე სადა, ძმაო... ნინიას ბაღია?

— როგორი იქნებაო? — უფრო ზრდილობის გულისთვის ჩამოკითხა მაცივრიდან ტომი და ლანგარზე დაფარებული თევზის თათით გადაწვეა დაიწყო.

— როგორი და იმიჩინების საკითხის აღძვრის უფლება ექნება საკუჭნაოს უმაღლესი ხელისუფლების მეთხდელს... აზრზე ხარ?.. თითქოს ეგეთი თავხედობა არ კმაროდეს... რის შემდეგაცო, საკითხი დასკვნისთვის სასამართლოს გადაეცემაო და თუ ისინი უმაღლესი ხელისუფლის ქმედებასა და მმართველობაში დანაშაულის ნიშნების არსებობას დაადასტურებენ, საკუჭნაო მაშინდა მიიღებს გადაწყვეტილებას ხელისუფლის იმიჩინების საკითხის კენჭისყრაზე დაყენების შესახებო...

— ეგ რა კობხად მოუფიქრებია... — გაელიმა ტომს.

— სასამართლოში ვინ ზის მერე, ტომ?.. ვილაც იდიოტი ჯობილმოშვილი და მისნაირი ყომაზეზნითაა სულ დაკომპლექტებული... დაეინვა არ არის ეს, მაშ, არის?! — თვალები აუბრიალდა მოკლეს და თევზის ჭამით გართულ ტომს ნერვიულად ახედა, — ეგ კიდევ არაფერი... ამის მერეო, გადაწყვეტილება მიღებულად ჩათვლება, თუ მას საკუჭნაოს მთელი შემადგენლობის ოთხი მეზუთედი დაუჭერს მხარსო... რა ჰქვია, ტომ, ამას?!

— აბა, მე რა უნდა გითხრა... — ჩამოეპასუხა მაცივრის თავიდან ტომი მოკლეს, — ხანდახან ეგეთებიც საჭიროა ალბათ — აზრზე მოსასვლელებად...

— კაი რა... — ჩაიქნია ხელი მოკლემ, — შენც იტყვი ხოლმე...

— რაც უფრო ღამეა, ხომ იცი, განთიადიც უფრო ახლოსაა... — დაამატა ტომმა ბრძენის იერიით და თევზს მიუბრუნდა.

— როგორ გეტყობა, ჯერის ძმაცაი რომ ხარ... — სინანულით გაბაჟანია თავი მოკლემ, — ისიც იტენის ტენის რაღაც ეპოთერულ-მისტაჟური ნავით და იმის იქით გახედვა რომ აღარ უნდა, იმიტომაც კარგად საქმე... ყველაფერი იმ ტუტუცი ჯიბლიბოშვილის ბრალია...

— სასიამოროზე რეებს იძახი... ან ჯიბლიბო რალა შუაშია? — გაუკვირდა ტომს.

— სასიამორო არა, ისა!.. ვერ ეღირსება!.. შეტენოს თავისი მეპირე გოგო ვისაც უნდა...

— აკი ცოლად უნდა მოგვეყვანა?

— რა კაია!.. — ლამის ნაპერწკლები გადმოყარა თვალებიდან მოკლემ, — მე არავინ არაფერს მეკითხება, არა?.. მინდა რო ვილაც ბანძები და გაფუჭებულიები?..

— რაა გეეთი?

— არ გინახავს და არ იცი... გეეთი ბოზანდარა მეორე არ დადის მთელ საუჭუნაოში... არიკა, მოკლე ჩავიდოთ სიძედ ხელშიო, მაგაზე მაგარი მომპარავი ვინ გყავსო და დამიწყეს კერვა... იმას კი აღარ მეკითხებიან, მინდა მე ვილაც ბნელი ჯიბლიბოშვილის ჩათლაშკა გოგო?.. ვერ ეღირსებიან!.. ვილაცა კი არ ვარ... ხაში!.. ერთხელ მომეცა აქ ცხოვრება და ისიც სხვის ნებაზე გავატარო?.. ჩემს თავს ყველგან შევი-ნახავ... ასეთი არ ვჭირდები — კარგად იყონ... ქვეყანა დიდია... აი, ცხოვრებული დედაშენი იყო ნაღდი კატა — საწყალი მამამეშისაგან გამიგია... გეეთ მუქთახორებს და ვირიშვილებს სულ მუსრს ავლებდაო...

სამზარეულოში ცოტა ხნით უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდა, რომელიც ტომმა დაარღვია.

— ისე, ერთი კი გამიკვირდა, ჩემი მოკლე... შენი დაკარგვა და ხელიდან გაშვება როგორ იქნებოდა?.. ვინ ჰყავთ რო უკეთესი?..

მოკლეს ტომის რეპლიკა ძალიან ესაიამოვნა და ოდნავ მოეშვა.

— ჰოდა, იმას გიყვებოდო... — განაგრძო მეტის რიხით და ისევ ტომს ააცქერდა, — ჯიბლიბოშვილი-მეთქი... ეგაა ჯერის პირველი მრჩეველიცა და ბიბლიოთეკარიც... ამარაგებს რაღაც საშინელი წიგნებით... კაი... საუჭუნაოს ხათრით ყველაფერს ავიტანდი, მაგრამ სულ გავიდნენ თავს... აღარც რცხვნიათ...

— რაო? — დაინტერესდა ტომი.

— რაო და ახალი ბაზარის შემოგდება უნდათ და მიდის მთელ საუჭუნაოში მაგით დაბოლებია... მერე რამდენია მიმნდობი?.. ბნელები და გომობიები... ებ-მეზიან ისინიც ზაფანგში და ვერ ხვდებიან, რომ ტერ-მინებს — „ძე ღვთისა“, „გამოსნა“, „ცხოვნება“, „კურ-თხევა“ და „სამება“ — ჯიბლიბოშვილის ცრუმო-ძღვრებით სულ სხვა შინაარსი აქვს.

ტომს ერთი თევზისთვის უკვე მოეღო ბოლო და ფხას ნარჩენებს აცლიდა.

— არადა, წამდაუნუმ იმას გაპკივინა, რომ „მათ

სნამთ მამა ღმერთი, ძე ღმერთი და სულწინდა...“ მაგრამ დელაპარაკე, აბა, ერთი ჯერის?.. ჰკითხვ, რას გულისხმობს ამ სიტყვებში?.. აღმოაჩენ, რომ საუჭუნაოს კიდევ უფრო დამორჩილებისათვის, ჯიბლიბოშვილის რჩევით, უბრალოდ, გონების არევა უნდა მასისათვის...

— მიდიო... — არ დაიჯერა ტომმა, — ჯერი და, ეგეთები?..

— ეგეთებიც და უარესებიც... — არ ჩერდებოდა მოკლე, — რომ მამა ღმერთს ჰყავდა თურმე მეუღლე, რომლის სახელიც არ არის მოხსენიებული, რადგან ეს საიდუმლოა... თითქოს მამაღმერთის შვილები არიან მიკი მაუსი და ყველა ვირთხა.

— სულ დაიკეცს?.. — გაუკვირდა ტომს.

— ეგ რაა... ჯიბლიბოშვილის ცრუსწავლებლის თანახმად, მამა ცხოვრობს სამყაროს ცენტრში, სადღაც მოსკოვის მეტროში და მას აქვს ვირთხის მსგავსი ფიზიკური სხეული — ოღონდ უზარმაზარი. შვილებს ვითომ თავიდან უხილავი სხეულები ჰქონ-დათ და მოგვიანებით მათ ფიზიკური სხეულები შეი-ძინეს... და ყოველივე ამას ჯერი და ჯიბლიბოშვილი უწოდებენ „ჩვენი საუჭუნაო ცხოვრებას“... რა ჰქვია ამას, ტომ?..

— მწვანელობა, — მშვიდად თქვა ტომმა და კმაყოფილი იერიით მეორე თევზს მიადგა.

— ჰოდა, მაშინ გეეთმა ღმერთმაც, ადგეს და, მოუშაროს ხელი მშვიდობაში... მე კიდევ მაგათთან საერთო აღარფერი მაქვს... — მოინდინა ოფლიანი შუბლი მოკლემ და სულ მთლად გახვითქულს სხეუ-ლიდან ავარდნილი ორთქლი ნისლის საბურველივით შემოერთა მთელს სხეულზე.

„ესეც გამიხდა წმინდანი“... — გაეფიქრა ამის დანახ-ვაზე ტომს, რომელსაც მეორე თევზისთვისაც მოელო ბოლო და მესამეს მისდგომოდა. მართალია, ბუნთივ აღარ შიოდა, მაგრამ თევზის სურნელი არ ასვენებდა და გემრიელად უწინქნოდა ცხვირის ნესტოებს.

— დაგეთმო მაინც იქნებ?.. — მაინც ჩამოეკითხა ტომი მოკლეს ზერეულად.

მოკლე ხელი ჩაიქნია და გემრიელად დაამთქნარა.

— რისი და ვისი გულისთვის, ტომ? — შვილი მე არ მყავს და ცოლი... ეგენიც რომ მყავდნენ — სიმართლე მაინც სიმართლეა და რა ქნა, სხვებივით კაი ცხოვ-რებაზე გავიყიდო?..

ტომმა პასუხი ვერ იპოვა და უბრალოდ მხრები აიწურა.

— ამიტომაც მორჩა!.. — განაგრძო მოკლემ, — სადაც არა ჯოხს, გაცლა ჯოხსო... ემიგრაცია და გავათავე!.. აგერ, ქეროპა წავა, მონვევას გამომიგზავნის და აქ რალა დამრჩენია? — უკვე თავისთვის იკითხა ამდენი ლაპარაკისაგან მოღოლმა მოკლემ და სევ-დიანად ამოიხვნეშა.

„ბრძოლა და გაძლება“... — უნდოდა ეპასუხა ტომს, მაგრამ ვეღარ მოასწრო — სამზარეულოს კარში, მოკ-ლეს ზურგს უკან, ფლოსტიტ ხელში უცებ თმანენი-ლი მოხუცი აღიმართა და ლამის პერანგისამარამ თავ-ჩაქინდრული მოკლესკენ მთელი ძალით გა-იქნია ფლოსტი.

— ესაა ხომ შენი კატობა, შე მთხოლო, შენა?! — მოეხელთებინა მოხუცს ტომი ქეჩითი და სახეანთლესული გამწარებით კიოდა, — ცხვირწინ გიზის თავვი და ყურსაც არ იბერტყავს!.. ოხ, მე შენ რას გიზაბ და რას დაგმართებ, შენი კიდევ არ იცი!.. ხმაური რომ არ გამეგო და არ შემოვსულიყავი, ცოცხლად უნდა გაგეშვა, არა?!.. შენ მომესხი და გადამიშენდი ამ სახლიდან!..

„მოკლე მოკლეს“... — მხოლოდ ორად ორი სიტყვა უტრიალებდა თავში ტომს და ჰაერში აფართხალებული უმწეოდ კნაოდა. იქვე, სამზარეულოს შუაგულში, მოხუცის ფლოსტით თავგასრესილი მოკლე ეგდო და სამუდამოდ დაღუშებულს სახეზე მშვიდი იერი ეფინა.

— გითხარი — თევზი ხვალე-მეთქი!.. არ გაძლა შენი მუცელი!.. წამოეთრიე ახლა და ჩაკეტავ სამუდამოდ იმ საკუჭნაო თუ რაღაც ჯანდაბაში და თუ გამოგიშვა კიდევ გარეთ, მე არ ვიყო ქალი!

„ისემც ადიდგეს გვერდები, მე სხვის საქმეში ჩავერიო“... — გაუელვა ტომს.

— ეს ენაბა საწყალ დედაშენს, ხომ გადავიდოდა ჭკუიდან?!.. ეს რა დაგბადა და გაგზარდა ასეთი უჯიშო და არაფრისმაქნისი!..

სულ ჩემი ბრალია ყველაფერი, დაგატარებდი მთელი ცხოვრება ხელისგულზე... ოხ, მე შენ რა გიქნა, რა დამართო, ავერ მიყურე!..

მოხუცი მოკლესთან მიგდებულ ფლოსტს ისე დასწვდა, აწნავლესული ტომისთვის ხელი არ გაუშვია — ფლოსტი თავისუფალი ხელით წამოიკცა დაკოვრილ ფეხზე და გულადმა ამოტრიალებულ მოკლეს ზიზლით დახედა. მერე ისევ ჰაერში აკონწიალებულ ტომს მიუბრუნდა და კივილი განაგრძო:

— მე უნდა გჯობდ, არა, მე! სამოცდაათი წლის ბებერი, ყველაფერში?! — გაცეცხლებულმა მოხუცმა ტომი კვლავაც ჰაერში შეაჯანჯლარა, შემდეგ კატიტ ხელში კარიდან გაფლატუნდა და საკუჭნაოსკენ გაემართა.

— ყველაფერს გაბატიობდი!.. ამდენ ხანს გითმენდი!.. მაგრამ ასეთი თავხედობა გაგონილა?!.. თფუი შენს კატობას და სიცოცხლეს საერთოდ! შეეთრიე ახლა და

გარეთ გამოსული არ დაგინახო, ვიდრე მე არ მიმეპრიანება!

„რალს გამოვალ, გარედან თუ ჩამკეტე?“ — ნალვლიანად გაეფიქრა ტომს და უცებ ისევ მოკლე გაახსენდა.

„რა იყო მისი ცხოვრება... იხუმრა, თავი გამოიდო, ყველაფერი პირადული განზე გადადო და რა?!.. დამტირებელიც კი არავინ ჰყავს... ესაა, ღმერთო, სამართალი?“

მოხუცმა საკუჭნაოს კარი გამოაღო და ბნელეს სათვალის ზემოდან მიააცქერდა. მერე ტომზე ჩამოიტანა მზერა და რისხვით ჩახედა თვალებში:

— ახლაც ვერ ხედეები ხომ, როგორ უნდა იქცეოდეს წესიერი კატა ჩემს სახლში?! ველარ უნდა გაიგო, ბოლოს და ბოლოს, რას ვითხოვ შენგან?

„ცეცხლს და მახვილს“... — გაიფიქრა ტომმა და ამ ფიქრთან ერთად კუნაპეტ სიბნელეში აღმოჩნდა.

აღღვებულმა მოხუცმა საკუჭნაოს კარი საკეტიტ დაკეტა. ცოტა ხანს გაფაციცებული აყურადებდა ვერაფერი რომ ვერ გაიგონა, თავი დანანებით გადაქანია. მერე იქვე, კუთხეში მიწყობილ ცოცხსა და აქანდაზს დასწვდა და სამზარეულოსაკენ გაფლატუნდა.

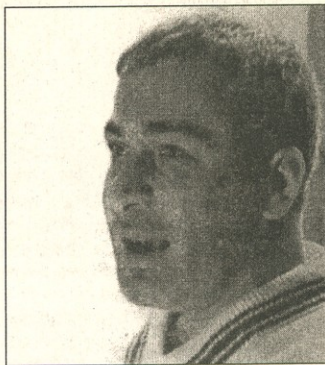
სამზარეულოში სიჩუმე იდგა. მაცივრის თავზე შემოდგმულ ლანგარზე ცალი თევზილა იყო დარჩენილი. იქვე ტომის მიერ კოხტად გალოკილი ფეხები ეყარა. იატაკზე, მოკლეს გვერდით, პურის სანახევროდ გაღრღნილი ნატეხი ეგდო.

მოხუცი დაიხარა და პურის ნატეხი აიღო. ცოტა ხანს უთქმელად დაიწყურებდა სათვალის ზემოდან. მერე უცებ დამჭკნარი ტუჩებით აკოცა და მაგიდაზე დადო. შემდეგ ლანგრიდან ფეხები ააგროვა და სანაგვე ყუთში გადაუძახა. მოკლეს ცხვედარიც ცოცხით ახვეტა აქანდაზზე და ვიდრე ისევ სანაგვე ყუთისკენ ნადგამდა ნაბიჯს, წამით დააცქერდა.

— ან ასეთ თავგს კატა რაღად უნდა... — ჩაიბურტყუნა თავისთვის, მერე სწრაფად გადაისახა პირფარა და ფანჯარას მთქნარებით გახედა.

ცოტაც და ღამეს ახალი დღის განთიადი შეცვლიდა

ბადის ნახიარა არასოდეს ყოფილა...

ვოვა სიხარული

...განსაცდელი ფეხდაფეხ სდევდა. იმ დროს არ-
სებულის ფორმაციის მიერ შემოთავაზებულ წესრიგს
იმდენად ვერ ეგუებოდა, სხვებისგან იმდენად განსხ-
ვავებულად ცხოვრობდა, რომ ყველაზე, ვინც კი მას
იცნობდა, კონკრეტულ დროში, კონკრეტულ გარემოში
შემთხვევით მოხვედრილი ადამიანის შთაბეჭდილებას
ტოვებდა. არა, ვოვა დისიდენტი არასოდეს ყოფილა.
არც ანტიკომუნისტურ მოძრაობაში მყოფი მონაწი-
ლეობა. თუმცა, უშიშროების ორგანოების თვალსა-
წიერში ჯერ კიდევ მეათე კლასის მოწაფე ხვდება. 50-
იანი წლების ბოლოს დაპატიმრებული ცნობილი სა-
ქართველოს დამუკიდებლობისათვის მებრძოლი ჯგუ-
ფის „გორგასლიანის“ ერთ-ერთი წევრი ისიც არის და
ცხაურს მიღმა მეგობრების თანაბრად იხდის სასჯელს.
მერე კი კომუნისტების მიერ მიწვებულ „არასაიმედო
კაცის“ იარაღის მთელი ცხოვრების განმავლობაში ვერ
იმორებს. მოუხდევად იმისა, რომ ვოვას ყოველდღი-
ურება, სადღეისო ჭირ-ვარამი ნაკლებად აინტერესებს
და უფრო მარადიული კატეგორიები: ცოდვის, მონა-
ხიების, ღირსებისა და სხვა იდეალები ხიბლავს, არის
რელიგიური და ღმერთთან მიახლოებაზე ფიქრობს,
დევნას მაინც განიცდის. მხოლოდ იმიტომ, რომ არის
თავისუფალი ადამიანი. თავისუფლად მოაზროვნე მწე-
რალი თუ ხელოვანი კი თავად თავისი არსებობის ფაქ-
ტით იყო სამში. იგი აფორიაქება და მღელვარებას
ინვევდა უძრავ, გაყინულ საზოგადოებაში, ამტკიცებდა,
რომ პიროვნებას თვითგამოხატვის და ინდივიდუალუ-
რობის უფლება აქვს.

აი, მაღალი ემულიონის პარტიული მუშაკების, არ-
სებულის წყობილების განქიქება და აკრძალულ, ფეთ-
ქებად თემებზე მეგობრების წრეში ხმაამაღლა, საჯაროდ
მსჯელობა კი უყარდა. საოცარი ორატორული ნიჭი
და ადამიანების დარწმუნების დიდი უნარი ჰქონდა.
გარს ყოველთვის ხალხი ევია.

. ვოვას მოთხრობები „მაცვი“ და „უხამსი“ პირველად
1968 წელს, ჟურნალ „ცისკარში“ დაიბეჭდა. ორივე
მოთხრობა ამოღებულია რომანიდან „იპოდრომი“
(სამწესწაროდ, რომანი დაუთმავრებელი დარჩა). ვოვას
საბურთალოს ქუჩაზე ჰქონდა ერთთახიანი ბინა,
სადაც მუშაობდა ხოლმე. ოთახის ფანჯარა იპოდრომს
გადაჰყურებდა. წრეზე ცხენების ჭქნებას რომ უყურებ-
და, მაშინ იშვა რომანის იდეა — წრიული მოძრაობის

მარადიულობის შესახებ; ამ სამყაროში წრიულად მარ-
ტო დედამიწა და პლანეტები კი არ მოძრაობენ, არამედ
მოვლენებიც, ანუ ამქვეყნად ყველაფერი განმეორება-
დია, ახალი კარგად დადგენილი ძველია და მარად
არსებობდა და იარსებებს კატეგორიები ზნეობა-
უნებობის, სიკეთე-ბოროტების, კარგის-ავის, ანუ გზა
ღვთისა და გზა ეშმაკისა. ახალგაზრდა კაცმა კი ჩა-
მოყალიბების პროცესში ორივე უნდა გაიაროს, რათა
ჰქონდეს არჩევანის თავისუფლება. საკუთარი თავის
საპოვნელად გააჭენა მწერალმა ბედის ეტლით თომა
ცხოვრების ვრცელ წრეზე, ხოლო ამ წრეზე თომას თავს
გადახდენილი ამბები ცალკეულ მოთხრობად აკინდა.
ამავე ციკლიდან არის შესანიშნავი მოთხრობაც „მტარ-
ვალი“, რომელსაც 1992 წელს მწერალთა კავშირის მიერ
გამოცხადებულ წლის საუკეთესო მოთხრობის კონ-
კურსზე პირველი პრემია მიენიჭა.

პირველი მოთხრობების გამოცვლიდან სულ მალე
„ცისკარში“ კიდევ ერთი ნაწარმოები „მეათე მოწმე“
იბეჭდება. ადამიანური ღირსების შელახვით გამო-
წვეული უბირი ჯანკოს ამბობს გაერესამყაროდან
მონყეტილი, სოფელ სახალახოს ჩამყაყებულ და
ერთფეროვან ცხოვრებაში ჩაძირულ ბინადართა ნინა-
ალმდე, შეიძლება ითქვას, ლიტერატურულ სამყაროში
მოვლენად იქცა. კრიტიკოსებმა გურამ ასათიანმა და
ოტია პაჭკორიამ ახალგაზრდა მწერლისთვის ქათი-
ნაურები არ დაიშურეს. „ახალგაზრდა მწერლები ჩვენს
სიტყვაკაზმულ მწერლობაში კენჭების თამაშით შემო-
დიან. ვოვა სიხარულით კი პიტლთა კლდეებს შეჭი-
ბებია, მათი მონგრევა განუზრახავს“, — ამბობდა
მწერალი ლადო ავალიანი.

„მეათე მოწმე“ დღემდე რჩება ლიტერატორების
საყვარელ მოთხრობად. ლიტერატორებისაო,
იმიტომ ვამბობ, რომ ფართო საზოგადოება ვო-
ვას ნაკლებად იცნობს, რადგანაც მისი მოთხ-

რობების მცირე კრებული, უდიდესი დიზაინით, მხოლოდ ორჯერ დიბეჭდა და მასში არც პიესები და არც კინომოთხრობები არ შესულა.

ის უფრო მეტად მწერალთა წრეშია პოპულარული. ამიტომაც, ალბათ, შემთხვევითი არ არის, რომ ჩვენმა ლიტერატურულმა ჟურნალმა რუბრიკისთვის „მონატრება“ სწორედ „მეათე მონმე“ შეარჩია.

მოთხრობა გამოსვლისთანავე ითარგმნა რუსულად, ბულგარულად და შვედურად უნგრეთში გამოცემულ „ქართული ლიტერატურის ანთოლოგიაში“.

ვოვას „მეათე მონმე“ მოსკოვშიც შეამჩნია და მწერალმა იქ არსებულ კინემატოგრაფისტთა ორწლიან უმაღლეს კურსებზე სასწავლებლად მიწვევა მიიღო — სასცენარო განყოფილებაზე. არ ვიცი, ეს კურსები მოსკოვში დღესაც არსებობს თუ არა, მაგრამ იმ 70-იან წლებში იქ საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკებიდან თითო-თითო კაცს იღებდნენ, უმაღლესდამთავრებულს და გამორჩეულად ნიჭიერს.

ეს იყო დრო, როცა „თერგდალეულთა“ კინოთაობა საქართველოს დაუბრუნდა და ქართული კინემატოგრაფიი არსებულ აღმავლობას განიცდიდა. ამიტომ ამ ცდუნებაზე უარის თქმა ძელი იყო. მით უმეტეს, ვოვასთვის, რომელიც ყველაფერ ახალს, საინტერესოს ისე ეტანებოდა, როგორც ბავშვი პრეცედენტს სათამაშოს. ახდა რობიკო სტურუას პროგნოზი, ვოვა მოსკოვში თუ წავა, მწერლობას უნდა დაემშვიდობოს, გამართლდა.

მოსკოვში სწავლის დროს ვოვამ ორი სცენარი დაწერა: „ღამის შემთხვევა“ და „ცხელი ავგისტი“.

„ღამის შემთხვევაში“ აღწერილი იყო უძრავობის პერიოდის საქართველოს დედაქალაქის ახალგაზრდობის ცხოვრება. მათი უაზრო, უსაქმური, ყოველგვარ სულიერებას მოკლებული, ერთფეროვანი, ნიპილიზმით გაჯერებული ყოფა დასული მხოლოდ სუფრამდე, ჭიქების ჭახაჭახამდე. ეს მართლაც დიდი მწერლის კალმის საკადრისი ნაწარმოებები იყო, რომელიც შემადგენელი ნიშნით და დამაჯერებლად წარმოაჩენდა პროსტრაციაში მყოფი ერისა და ქვეყნის დეგრადაციას. რაღა თქმა უნდა, სცენარი არ მიიღეს, მაგრამ ოპონენტთა სასახლეოდ ისიც უნდა ითქვას, რომ მათ თავიანთ დასკვნებში სცენარისტის ნაღვანი მხოლოდ დიდი რეჟისორების: ბარდემის, მთავარ ქუჩას და ფელინის „დედიკოს შვილებს“ შეადარეს, ავტორს ნიჭი, ოსტატობა შეუქცეს, მაგრამ დარცხვენით განაცხადეს: მსგავსი უსულობა და ნიპილიზმი მხოლოდ

კაპიტალისტური ქვეყნებისთვის არის დამახასიათებელი, ხოლო ჩვენი სოციალისტური და კომუნისტური მიმავალი ქვეყნისთვის სრულიად არატიპურიაო.

მეორე სცენარი კი „ცოცხალი ავგისტი“ დიდი ტაშის გრიალით იქნა მიღებული: „Без всякого сомнения, эта работа ярко одаренного человека. Глубокие и тонкое знание национального характера, уверенность в письме прозаика и тот особый узел зрения, который присущ только юмористам „божьи милостью“, комедиографистам от природы — не могут оставить равнодушным“. — მაგრამ ამჯერად „ღვთის მადლით ცხებული“ სცენარის გადაღები რეჟისორი საქართველოში არ მოიძებნა. თუმცაღა, მისი სცენარების მიხედვით რამდენიმე მოკლემეტრაჟიანი ფილმმა გადაღებული, რომელთაგან თავისი მხატვრული ღირსებით რეჟისორ მერაბ თავაძის „მაცვის“ გამოყოფილი.

ვოვამ ბედი დრამატურგიაშიც სცადა. წერს პიესებს „გარეუბნის მარტოსახლი“ და „ოიდიპოსი“.

აბსურდის თეატრის პრინციპით დაწერილი პიესა „გარეუბნის მარტოსახლი“ რუსთაველის თეატრმა დადგა. პრემიერა 1989 წლის 22 იანვარს, მწერლის დაბადების დღეს შედგა, მაგრამ ვოვა პრემიერას ვერ მოესწრო. ის 1988 წლის 25 დეკემბერს ინფარქტით გარდაიცვალა.

რაც შეეხება ოიდიპოსს, პიესის მოქმედება ქრისტიანულ სივრცეში გადმოიტანა, რადგანაც გაუცნობიერებლად, უნებლიეთ ჩადენილი ცოდვის სიმძიმე და ქრისტიანული მონანიება აინტერესებდა; ადამიანი, რომელსაც განგება თუ ეშმა მძიმე მისიას აკისრებს — აღსრულდეს მისი ხელით ბედნიერების მიერ მავანისთვის გამოტანილი განაჩენი.

ცოდეგა ნებსითი თუ უნებლიე მაინც ცოდეგა და მონანიება აუცილებელია და მხოლოდ თვითგვემითა და მონანიებით იღებს თვალდათხრილი ოიდიპოსი ღვთიურ შენდობას და ეზიარება ნათელს.

ტირესია: „მიაყურადე, ოიდიპოს — მზის სინათლეზე დიდი მადლი არაა ამქვეყნად!“

„ვხედავ, ტირესია, საოცრებაა შუქმოფენილი საყაროს ხილვა“.

49 წლის იყო ვოვა სიხარულიც, გულმა რომ უმტყუნა. ეს მწერლისთვის მწიფობის, დაბრძენების ხანა და აპირებდა კიდევაც პროზას დაბრუნებოდა. უსაზღვროდ უყვარდა საქართველო, და ის ძვრები რაც აქ ხდებოდა, ახარებდა და აშინებდა კიდევაც... კარგად იცოდა რომ თავისუფლება ასე ადვილი მოსაპოვებელი არ იყო...

დოდო თოფურიძე

მეათე მოწმე

მოთხრობა

ნაბადნამოსხმული ჯანიკო მთვრალივით მი-
ბანცალებდა სოფლის მტკრიან შარაზე. აწეწილ
თმაში თივის ღერები გარჭობოდა, წვერიც კარგა
ხნის მოშვებული ჰქონდა და შეშუპებული, გა-
ქონილი სახე ოფლის ჭუჭყიან ღარებს დაესერა.
ჯანიკოს გრძელი და ფართო ნაბიჯიან რკინის ყრუ
ჩხაკუნს მოისმოდა. გზად შემოხვედრილ სოფელს
თმაჩრქილი კაცი ავ ღიმილს აყოლებდა და მერე
შეშლილივით რაღაცას მწყურვალად ბუტბუტებდა
თავისთვის.

გვიანი ზაფხულის ცხელი შუადღე იდგა.

შეფერდებარე გაშენებული დიდი სოფლის
თავში გადაბრცილი კედელივით აყუდებულიყო
ულრანი ტყით დაფარული მაღალი მთა. დაბ-
ლობისაკენ ნაკადულბივით დაქანებული ვიწრო
შუკები მდორე და მღვრიე მდინარეს ებჯინებოდა.
მდინარის გადაღმა ველზე, შორეულ ქედებამდე
სოფლის მარჩნალი ყანები, ბალები და ვენახები
მოჩანდა. ძველ, ხაესმოცულ ხიდს უხერხულად
გადაელაგებინა განიერ მდინარეზე. სოფლის
ეზოებს, ტყესა და იალალებს გამომშრალი მწვანე
ფერი ედო. უღრუბლო, გაკრიბებული ცა
გავარგებრებულ თაღად დამხოვოდა სიცხით
გათანგულ ქვეყანას.

მოღუშული ჯანიკო დილიდანვე დადიოდა შუ-
კებში, ამღვრულ თვალს გაბიროტებით აცე-
ცებდა და ჩუხად იჩინებოდა. შინიდან გამოსვლის-
თანვე გეზი ტყისკენ ეკავა, მაგრამ უჩინარ მეგ-
ზურს მიყოლილი სოფელს შემოვიღოდა და კვლავ
მიადგებოდა ხოლმე გაპარტახებული ეზოს ჭიშ-
კარს; ნახევრად დანგრეული, იაფი ხით ნაგები თა-
ვისი ოდის დანახვისას სიბრაზისაგან სულშეხუთუ-
ლი ჯანიკო აწხლი დედაკაცივით იწყევლებოდა და
მერე ლანძღვა-მუქარით, შუკა-შუკა, ისევ მიფრ-
ტუნობდა ტყისკენ.

მსუყე მიდევრებისა და იალალების წყალობით
სოფელს ოდითგანვე საბალახო ერქვა. გარე სამყა-
როს მოწყვეტილი მშვიდად, უდრტინელად ცხოვ-
რობდა სოფელი. ხელდაკოწრილი გლეხები მოვლას

არ აკლებდნენ ყანებსა და ბალებს, სანაცვლოდ კი
ნოყიერი მიწა თავაზიანად უმასპინძლებოდა გამ-
რჯე საბალახოელებს. დაუპატიჟებელი კაცის
სტუმრობისას ლუკმა პურითა და ჩარევი ღვინით
მუდამ შეცდოლ ყოველ ოჯახს ნაუცბადევი სუფრის
გაშლა. მაგრამ სტუმარი აქ მაინცდამაინც არავის
ეპიტნავებოდა: სოფლის თავკაცის ნამხედურობით
საბალახოელები ჭირებაზე იყვნენ დახარბებული
და ფუჭ, უმიზნო ხარჯიანობას ძალიან ერიდებოდ-
ნენ. ღვინის სმა კი უყვარდათ. სოფლის ერთფე-
როვანი, დუნე დღეების უხალისობას სწორედ თრო-
ბითა და მაძღრისი ჭამით აქარწყლებდნენ. მოთენ-
თილი გონების შესანჯღრევად ხანდახან საბალა-
ხოელები კედელივით შემართული მთის ძირას,
ბაზრის მოედანზე იკრიბებოდნენ ბატონი საველეს
საზრიანი და სანტერესო ლაპარაკის მოსასმენად.
შთამომავლობითი ბატონი საბალახოს არა ჰყავდა,
მაგრამ სოფლის უგვირგვინო მმართველი, თავკაცი
და სხვაზე მეტად დოვლათიანი ოჯახის პატრონი
ბატონი საველე იყო. სიჭაბუკეში მან ქვეყანა შე-
მოიარა, რამერუმეები ნახა და დადიჯებული ბო-
ლოს სამშობლოში დაბრუნდა. საველემ დალაგებული
საუბარი და უცხოური სიტყვები იცოდა, რაიც
თანამოძმეთა თვალში მას დიდების შარავანდედით
მოსავდა. ოროთა განმავლობაში საველემ ხალხში
დიდი გავლენა მოიხვეჭა და ახლა საბალახოში
სადავო საკითხების გადაწყვეტი, მომრიგებელი და
ყველას დამრიგებელიც იგი გახლდათ. გლეხები
თავს ვალდებულად რაცხდნენ, ყოველწლიურად
რამდენიმე ქვეყა მიწა უსასყიდლოდ გადაბრუ-
ნებიანთ მის კარგა მოზრდილ მამულში... სოფელი
საველეს გამოგონილი კანონებით ცხოვრობდა.

ოფლში გაღვრილი ჯანიკო შარაზე მიჩანალებ-
და და მწარე ფიქრისგან თავბრუ ეხვეოდა: რატომ
უნდა დაამადლონ კეთილი მოკითხვა და მაღლიანი
სალამი უბრალო, მაგრამ ბატკანივით თვინიერ
კაცს?... დღემდე ავი განზრახვა არ ჩაუდვია გულში
და არც მკვახე სიტყვა შეუბედავს
ვინმესთვის... ვითომ ამით დაიმსახურა?..

აგერ, ახლაც!.. ერთი თვის გაუპარსავი წვერი წამოზრდია კაცს, თმაც ჭირისუფალი დაცვივით მოუშვია და, აბა, თუ შეეკითხება გზად შხვედრილი თანასოფელე რაიმეს?! დილიდან ბარე ორმოცი გლეხი შემოხვდა და მათგან მხოლოდ ზოგიერთმა ძლივს ინება ჯვანიკოსთვის გამარჯობა გამოუღება... ამ შინან, დახუთულ ამინდში მატყლის საბანივით ცხელი ნაბადი მოუხურავს და ტანზე შემოკრულ იარაღსაც მონდომებით აჩხარუნებს... გაჩერდი, ლეთისნიგრო კაცო!.. შეეკითხე ჯვანიკოს, ვინმე ხომ არ დაეღუპა, წვერი რომ მოუშვია?... იქნებ ძალიან ავადა და თბილი ნაბადი იმიტომ მოუგდია მხრებზე?... ან ის იკითხე: რატომ არ უღლის ჯვანიკო თავის ვენახსა და ბაღსო?... რატომ უნდა მიაგდოს კაცმა მარჩენალი, თუ რაღაც უბედურება არ შეემთხვა?! არ გინდა შეკითხო?... კარგი, იყოს ასე!.. ჯვანიკო არც ტლუდა და არც ჭიანჭველა... მაგას ქე ნახათ ანი!..

— ქირა გინდა მოგცე ხალაუშო?... იქნებ ბატონო? — ჩაისისინა ჯვანიკომ და ჩავლილი გაფაშვებული გლეხი წამონითლებული თვალებით აკუნა.

თაკარა მზე უმონყალიდ აცხუნებდა. ჯვანიკომ კარაჭედილ, უმოქმედო სამლოცველოს ჩაუარა და ბაზრის მოედნისკენ გაუხვია, სქელი ნაბადი ბეჭებთან ოფლით გაეფლნითა და დაუძმინდა.

ჯვანიკო საბალახოს საშუალო შეძლების მეკომლეად ითვლებოდა! — და მძა არა ჰყავდა, მამამისიც დედისერთა იყო და მცირერიცხოვან ოჯახს ახლო ნათესავები არ შემორჩენია. მშობლების გარდაცვალების შემდეგ ბუნებით ცოტათი ზარმაცი და მორიდებული ჯვანიკო ვიავგალახით შეეჩვია მიძიმე გლეხურ შრომას... ბოლოს საქმეს როგორღაც თავი გაართვა და მალე, გარიგებით, ცოლიც მოიყვანა — მჭლე, შუეხედავი და კაპასი ქალი. დაოჯახდა ჯვანიკო, მეტი პასუხისმგებლობა დაეკისრა და თავის ყანაში უფრო მოუხშირა სიარულს. დილიდან შეზინდებამდე მიწას ზანტად ულაუხუნებდა თოხს, ვენახს უვლიდა და კაიკაცობით, აბეზარ ფირიველთა მოსაგერიებლად, მეზობლებს საფრთხოვლებს უდგამდა ბაღებში. დაოჯახებული კაცი მხრებში გაიშალა, ხელები დაუგრძელდა და თითქოს დადაბლდა კიდევ. ყველაფერი ჩვეულებრივად წარიმართა, ოღონდ უშვილობა აღიზიანებდათ ცოლსა და ქმარს, ამის თაობაზე ოჯახში მაღიმაღ გაისმოდა ნერვიული ბუზღუნი.

თავისუფალ დროს ჯვანიკო უმეტესად შინ ატარებდა. არხვინად ჯდებოდა და მომცრო ჭიქიდან ღვინის წრუპა უყვარდა. ხანდახან კი ბაზრის მოედანზეც ადიოდა სავლეს ჭკვიანური ლაპარაკის მოსასმენად. სავლე და მისი ლამაზი, ამაყი ქალიშვილი — ცირუნია ჯვანიკომ უცნაურ, ტკივილის-მაგვარ გრძნობას იწვევდნენ. როცა ჯვანიკო ამ წარჩინებულ წვეილს მოჰკრავდა თვალს, რატომღაც გაულო უკვდებოდა, რატომღაც მაშინ აგონდებოდა წასასქევად გამზადებული თავისი ოდა, ასხენდებოდა ბრაზიანი ცოლის უფერული სახე და ბა-

ლებში დადგმული მაღალი საფრთხოვლები, საველესა და ცირუნისა დანახვა უსაშველო სვედასეჰგვრდა ჯვანიკოს. მათი ნახვის შემდეგ სევდამორეულ კაცს მაგრად გამოთრობა უნდებოდა. ამიტომ არ ეჭაშნიკებოდა ჯვანიკოს სავლე. თუმცა საბალახოს თავკაცის მამულის თოხნაში, სხვა გლეხებთან ერთად, მასაც დაუღვრია ოფლი... ასე ცხოვრობდა ჯვანიკო; საქმელ-სახელი საკმარისი ჰქონდა, ბევრი ფიქრით თავს არ იწუხებდა და ხეუდრით, ასე თუ ისე, კმაყოფილი იყო.

უწყინარსა და ჩუმ ჯვანიკოს უცეც, მოულოდნელად აემღვრა ხასიათი. ყველაფერი ჩვეულებრივი შემთხვევიდან დაიწყო: ერთხელ, საღამო ხანს, ბაზრის მოედანზე სოფელები შეიყარნენ და დინჯი ბაასი გააჩაღეს. იმჟამად სავლე იქ არა ბრძანდებოდა და ახალგაზრდა გლეხებს უმაღ შემოედნით დადიარჯებულნი, გონიერული საუბრის მარაგი. მალე ახალგაზრდებში მსუბუქი, მხიარული განწყობა ჩამოვარდა. წამოიჩიტნენ ენაფხიანი ბიჭები. ითქვა ცოცხალი და მარილიანი სიტყვები. დაუდგარმა ქელიკმა, ჭაღღმა თედომ ხუმრობით დიდყურა უწოდა ცხვირმონგრეულ შოთას. ამდაგვარი გახუბურობა სხვა დროს უშედეგოდ ჩაივლიდა, მაგრამ იმხანად შოთა ჰყარწლოდ ემზადებოდა და ქალიც დანიშნული ჰქონდა. თან ამ უნებლიე შეურაცხყოფისას სასიძოს გვერდით ედგა საპატარძლოს ძმა და მცირეოდენი ყოყმანის შემდეგ შოთამ გაბრაზება გადაწყვიტა. თედომ არ დაუთმო და ალესილი ბიჭები გლეხებმა ძლივს გააშორეს ერთმანეთს. დაიდო დროებითი ზავი, შოთას დანიშნულის ძმამ მოედანზე მყოფი ჩხუბის შემსწრე სოფელები გადათავალა და მოქიშპეს ურჩია, საველესთვის მიემართათ მართლისა და მტყუანის დასადგენად. თედო და შოთა დაეთანხმდნენ. ჩხუბს ათი მოწმე აღმოაჩნდა.

რამდენიმე დღეში სავლემ მოიცალა და საქმის გასარჩევად ბაზრის მოედანზე ინება მისცა. უხმეს მონმეებსა და მოჩუბრებს. მონმეთაგან მხოლოდ ცხრანი გამოცხადდნენ, მეათე არ ჩანდა, სავლე გაუწყრა სოფელებს და დაავალა, ახლავე მოეყვანათ მეათე მონმე. მაგრამ გლეხებმა ფეხი არ მოიცვალეს მოედნიდან, დანაშაულებივით იდგნენ სავლეს წინაშე, მზერა ზეცისკენ მიეყვრათ და უშედეგოდ იქექებოდნენ მესხიერებაში: ვერც ერთი ვერ იგონებდა, ვინ იყო მეათე კაცი; სავლე გაჩრისხდა და საქმის მოსმნა მერმისთვის გადადო.

ერთი კვირის შემდეგ მოქიშპენი და მონმენი ისევ იდგნენ მოედანზე სავლეს თვალწინ და კვლავ დანაშაულებივით იქექებოდნენ მესხიერებაში.

— თქვენ ხართ მტერები თუ ის, მეათე კაცი? — გაოცდა სავლე. — იქნებ ცხრანი იყავით?

— ათი კაცი დევითვალე. — თქვა შოთას საცოლის ძმამ. — საშვერ დევითვალე.

— მეც მაგდენი დევითვალე, — მორცხვად აღნიშნა თედომაც.

საველემ გაბრაზება დააპირა, მაგრამ უცებ სიცილი აუვარდა და თავის მეზობელ შაქროს დაავალა მოედანზე სასწრაფოდ ამოეყვანა სოფლის ყველა მამაკაცი.

ერთ საათში ბაზრის მოედანზე ყველა ქუდოსანი საბალახოელი შეიყარა. ტანმორჩილი საველე ევროპიდან ჩამოტანილ სკამფოსზე წამოჯდა და მხიარულად მიმართა გაკვირვებულ სოფელებს:

— სად არ ყვოფილვარ და რა არ მინახავს, მაგრამ ასეთ სასაცილო ამბავს აქამდე არ შევსწრებივარ!.. თვალსა და ხელს შუა ერთი კაცი გაგვიქრა, ისე გაუჩინარდა, თითქოს არც არსებული ოდესმე... ახალგაზრდობით პატიოსან შოთას წაქინკლავება შემეძლოა არანაკლებად პატიოსან თედოსთან და ამ შფოთის მონმე ათი კაცი ყოფილა... ვარჩევდი ამ საქმს შვიდი დღის უკანაც, დღესაც და ორივეჯერ მხოლოდ ცხრა მონმე გამოცხადდა. მეათეს ვერ მივაგენით; ვერც მოჩუბებრება გაიხსენეს და ვერც მონმეებმა, ვინ იყო საცოდავი მეთათ... ეგ მეთათ კი ახლა დგას მოედანზე თქვენ შორის და ალბათ დარწმუნებულია: კაცი ვარ და ცოცხლებშიაც ვირიცხები... — საველეს სიცილი წასკდა, დიდხანს იფრუტუნა და მერე ხარხარით განაგრძო ლაპარაკი, — ათმა თანასოფელმა თუ არ გაგისენა, ორი დღის წინათ რომ მათ გვერდით იდგე, რად გინდა, ბიჭო, აწნარი სიცოცხლე?.. ვინ გამოგჩეცა ასეთი უფიშო, ასეთი უფერული, ტლუ და უსუსური?.. რად უნდა მათთანა ჭიანჭველას ცოლ-შვილი, ან მეზობელი, ან ჭამა და ქეიფი?... ადი, ბიჭო, მაღალ კლდეზე, გადმობტი თავით და გაანოყერე სხეულების მინა... ვერც მაგას გევიგებთ, — ხითხითებდა საველე, — ვერც მის დალუპვას გევიგებდით ალბათ!... აგაშენა გამქენმა!.. ადენი, კაი ხანია, არ მიცინია.

სოფელები ახორბოცდნენ. ზოგი ვერ მიხვდა — რა იყო ამ ამბავში სასაცილო, მაგრამ საველეს მაინც აჰყვა და ხარხარით იტაჭებოდა. ჩსუბის დაუდგენელი შემსწრე — ჯანიკო — მართლაც იდგა ხალხში და როცა საველემ სათქმელი მოათავა, ერთბაშად დაბატარაებული, თითქოს მაგრად მიბეგვილი მეთათ მონმე შეუმჩნევლად გაიპარა მიედნიდან.

გახალისებულმა საველემ თედო და შოთა შეარგა, მორეკილი ხალხი დაითხოვა და მეზობელ შაქროს მკლავზე დაყრდნობილი ქირჩილით გაუყვა გზას შინისაკენ.

ამ შემთხვევამ ააწიოკა ჯანიკოს უბოროტო სული. მოედნიდან გაპარული შინ მივიდა, ცოლს არაფერი უთხრა, თვითონვე გაშალა ტბალაზე ლარბოლელი სუფრა და ჭაჭის არყით მაგრად გამოთვრა... დილიდანვე ჩვეულებისამებრ დააპირა საქმიანობა; ეზო დაგავა, ფრინველს საკენი მოუყარა, ძროხა შარავი გაიყვანა და საბალახოდ გაატანა მენახირე კაცისა. მერე ვენახში უნდა წასულიყო, მაგრამ უზომოდ დარდმა ყველაფრის ხალისი დაუკარგა. ლუკმაც არ ჩაუდგია პირში. კრიჭაშკერულმა ეზოში ჭილობი

გამოიტანა, ბჟოლის ძირას დაავა და თითქოს ღონემიცლილი გაგორდა ჩეროში. მზის ჩასვლამდე მშეირი ინვა ცუდ ფიტებში ჩაძირული ჯანიკო და მოგვიანებით კვლავ უგონოდ გამოთვრა... მომდევნო დღეებშიც იგივე განმეორდა, ჯანიკო ჩეროში ინვა შებინდებამდე, მერე კი ტბალას მიუჯვადებოდა და წაქცევამდე სვამდა ღვინოს.

ჯანიკოს ვენახსა და ბაღს უმაღლესი უმატრონობა; ვაზის რიგებში შინაურულად ათამაშდნენ მეზობლის ღორები. მის ყანაში დადგმული საფრთხიბელა ჩიტებმა გაიტაცეს, ნაკუნებად აქციეს და ბუდეების ნასერტების დასაცობად გამოიყენეს.

ცოლი ერთხანს გაოცებით უყურებდა ქმრის ბრიყვულ საცეკლს, მერე მეუღლის ჭილობიდან წამოგდებდა დააპირა და რომ ვერ მიიღწია სანადვლეს, ისედაც ნერვიული, სულ გადირია. ჯანიკო მძიმე ავადმყოფივით ინვა ეზოში და ცოლის ლანძღვამუქარას აინუნში არ აგდებდა. გაცოფებულმა ქალმა ბევრი იყვირა, ლოყებიც დაუქანარა მეუღლეს, თავზე თევზებიც მიაშხვრია, მაგრამ მაინც ვერ გამოაფხიზლა სულიერი ტანჯვის ჯოჯოხეთში ჩაფლული ქმარი. იმედდაკარგულმა ბოლოს თავის ბედს შეუკურთხა, მზითევს ხელი დაავლო და მაისისულ კერას დაუბრუნდა.

ჯანიკო მთელი დღეები გაუწმრევლად ინვა და ფიტრით კარდაკარ დადიოდა სოფელში. გონებაში ათასნაირად წარმოიდგინა თავისი დამოკიდებულება თითოეულ საბალახოელთან და მუყაიერ განსჯის შედეგად იმ დაქცევამდე მივიდა, რომ ახსელა სოფელში მისი ჭირისა თუ ლხინის წამდვილი, პირუთენელი გამზიარებელი კაციშვილი არ მოიძებნებოდა, რადგანაც თვითონ მეტად უმნიშვნელო და უსუსურ ვინმედ ითვლებოდა. ასე გაიპარა ჯანიკომ და ბოლოს მუგუზალმა გულში ცეცხლი გაუჩაღა.

თითქმის ერთი თვე ჯანიკო მეუღლის დაბრუნებას ელოდა, მაგრამ ქმრის ოჯახში ქალი აღარ გამოჩენილა. ულამაზო, კაპასი დედაკაცის დაკარგვა მაინცდამაინც არ განიცადა სხვა, უფრო მნიშვნელოვანი მწუხარებით შეპყრობილმა კაცმა. ორიოდე დღე ცოლზე იდარდა, მერე ხელი ჩაიქინა ყველაფერზე და ბოროტე გეგმების მოფიქრებას შეუდგა.

უსხალისო ცხოვრებას შეგუებული საბალახოელები წაღწიანდში ერთხელ გამოცოცხლებდნენ ხოლმე; ყოველ გაზაფხულს სოფელში მძიმე ფურგონების გრძელი ქარავანი შემოდიოდა. ფურგონებით მეფის მოხელეები, შეიარაღებული ჩაფრები, ვაჭრები და მსახიობები ჩამოდიოდნენ შორეული ქალაქიდან.

ჩამოსულები მთის ძირას, მოედანზე შლიდნენ ბანაკს.

სანამ მოხელეები, შეიარაღებული ჩაფრები ხალხში ბეგარას აგროვებდნენ, მოედანზე გაცხოველებული ბაზრობა ჩაღებოდა, შეღამებისას კი მთვარის შუქზე მსახიობები

ლამაზ წარმოდგენებს მართადუნენ... სტუმრიანობა მხოლოდ ერთი კვირა გრძელდებოდა. მერე გლეხები ჩამოსულენ სოფლის კიდემდე მიაცილებდენ და იქ დიდხანს იდგენ, იყურებოდნენ, ვიდრე უკანასკნელი ფურგონი ერთმანეთში ჩახვეულ ქედებში მიიკარგებოდა... ეგ იყო სოფლის ერთადერთი კავშირი გარე სამყაროსთან და წლის წამიერი, მაგრამ ყველაზე ნათელი მონაკვეთი საბალახოელთა ცხოვრებაში.

სოფელს წლეულსაც ენება ქალაქელთა ქარავანი. ბაზრის ალიაქოთი და არღნის ხმა ჯანიკოს ყურსაც მისნდა, მაგრამ შავი აზრებით შესუთული კაცი წარმოდგენის სანახავდაც კი არ ასულა გამხიარულებულ მოედანზე. იმ დღეებში ღალის შემგროვებლებმა გულმოდგინედ დაიარეს მთელი სოფელი. თითოეული ოჯახიდან აიღეს ბეგარა, ჯანიკოსთან მისვლა კი რატომღაც გამორჩათ. ჩამოსულთა ეს დაუდევრობაც ცუდად ენიშნა ექვემდებარე დასწრელებს ჯანიკოს.

მზე კისრში ათქვდა, თითქოს მძიმე, გახურებული მძივი ეკიდა კაცს. უხილავი მეგზურისაგან დამონებულმა ჯანიკომ მოულოდნელად ისევ ჩაუარა თავის ოდას და ამ უთაბოლო უცნაურობით გაღიზიანებული ახლა კვლავ ზემოთ, მოედნისკენ მიფრატუნობდა გინებით. შუკაში კაცი არ ჩანდა, დიდი, გაფხორიანი ინდაურები მედიდურად ათვალყურებდნენ მიმავალ ნაბიჯს... უცებ ჯანიკოს მიდამო ეუცნაურა, გაკვირვებული შეგდა და ეზოს გადახედა. ეზოს სიღრმიდან, ქვის ბოძებზე შემდგარი პატარა ოდიდან, ქალის სიმღერა მოისმოდა. გაოგნებული ჯანიკო ტყრუსულს გადაეყუდა, ყური მიუჯდა სიმღერას და ერთბაშად სახე მოეღრიცა; კაცმა ცოლის ხმა შეიცნო. ჯანიკო სწრაფად მოშორდა სიამარის წნულ ღობეს, მუქარა ამოიხროტინა და ბანცალით აუყვია აღმართს...

ბაზრის კარგა მოზრდილ მოედანზე, ჩეროში, დუქანსა და მოღრეცელ სადღაპოს შორის ჩუმად იდგა ჯგროდ შეყრილი ხალხი. ყასაბი მიხა დახლზე გადაწოლილიყო და ყურადღებით იხედებოდა გლეხებისაკენ. ჯანიკო დაფიქრებული გაჩერდა მოედანის კიდეში, სახელოთი შუბლზე ოფლი შეინძინდა და მერე მძიმედ გაბაჯნა ჯდა დუქნისკენ. სადღაპოში თაფაქინდრული თვლებმა დალაქი გაბო. ნაბიჯიანი კაცი ჩხარუნით მივიდა კრებულთან, ჯიუტად დაეყუდა სოფელელების ზურგს უკან, ხვერილი გამონახა და უცხოურ სკამჯოხზე ლაღად წამოწაჯდა, თვალა.

— გასაჭირი, უბედურებაა ამის აშკარა გამოშახველი, — ამბობდა საველი, — ერთნაირი უბედურება თითოეულ თქვენგანზე სხვადასხვანაირად იმოქმედებს... რაც უფრო დაბალი განვითარებისა და მდგომარეობისაა კაცი, მით უფრო ადვილად იტანს გასაჭირს. მაგრამ ეგ სულაც არ ნიშნავს მის სიძლიერეს. აქ სულ სხვა მიზეზია, ძალიან ჩვეულებ-

რივი დაა ძალიანაც გასაგები... თავს დამყდრებულებს დაბალი განვითარების ადამიანები ვერ გრძნობს მთელი სიმძაფრით, მხოლოდ წაწილობრივ განიცდის იგი შეჭირვებას შებოჭილი გონებისა და შინაგანი სიჩლუნგის გამო... ამიტომაც მასსივარ თითქოს? — საბალახოს თავაკცმა სახე დამანჭა და მწყრალად შეხედა ნაბიჯს.

ჯანიკოს უბოდიშო მზერა თავიდანვე იგრძნო საველმ, ძალიან იუცხოვა, იუკადრისა და უმაღლე დაუპირა გათავხედებულს სამაგიეროს გადახდა.

— მდინარესთან ახლოს ცეცხოვრობ, — ბლუკუნით უნახსნა ნაბიჯიანმა და რატომღაც ააჩხარუნა ტანზე შემოკრული იარაღი.

— გამარჯობა, ჯანიკო, სად დეიკარგე, ძამა? — გაკვირვებით დაუძახა დახლზე დაბჯენილმა ყასაბმა.

მთელს სოფელში ერთადერთ კეთილ კაცად ჯანიკოს ყასაბი მიხა მიაჩნდა. ეს დასკვნა ამ ორი თვის მომქანცავი ფიქრის შედეგად გამოიტანა. ჩოფურა ყასაბი, სრულიად უნაგროდ, ხანდახან ხორცის კარგ ნაჭრებს ძალიან იაფად აძლევდა და ამ სიკეთისთვის ჯანიკო მისი უზომოდ მაღლიერი, ოღონდ ოდნავ დარცხვნილი კი იყო... ახლა გლეხებმა ყასაბიცა და ჯანიკოც ჩააწუმეს და საველმ ლაპარაკი განაგრძო:

— დასწრელებულ ჯანიკოს ექიმბაში ბლომად ჭამას აუკრძალავს... ვეღარ მიირთმევს დავდრომილი კაცი ლადარზე შეთუთქულ ცვრიან მწვადებს. ცოტას კი მიირთმევს, ოღონდ გაძლომამდე, როგორც ახლაა დაჩვეული — ვეღარ, — საველმ ჩაიქირქილა, — ეს იქნება ავადმყოფობით გამოწვეული მისი პირველი მწუხარება... ავადმყოფის მყოფი, მწმინელოვანი ჯავრი ქალთან დამორებაა. რავარი საქმეა, კანონით ნება გქონდეს, შენი დედაკაცი ლოგინში შეითრიო, მაგრამ იძულებული იყო — ავადმყოფობის გამო — მხოლოდ შორიდან უშხირო ქალის სხეულის ამობურცულ ნაკვთებს?! — გლეხებს ეშმაკურად ჩაეღიმათ. საველმ განაგრძობდა: — ძნელი ასატანია ხვადისთვის უშუოდ ყოფნა!.. სხვა, მცირე უსიამო რამეებიც დაატყდება თავს დასწრელებულ ჯანიკოს, მაგრამ მთავარი, ძირითადი გასაჭირი ამ ორი სურვილის აღკვეთა იქნება... ახლა ისიც ვთქვათ, თუ რა სიამოვნებას მიანიჭებს ავადმყოფობა ბატონ ჯანიკოს: ინება მწვიდა, ახლობლებისა და კეთილი მეზობლებისაგან მოვლა არ მოაკლდება... ცოლი ას ხელს გამოიბაძს და საჭმელს მაინც მიანჯდის დროულად. ვინმე ენაწყლანი კი ფეხით დაუჯდება და როგორც ჩველს, გაუთა-

ველად მოუთხრობს მხიარულ ამბებს... იცხორებს მწოლიარე კაცი არხინად, ზარმაცულად, სიამოვნებას ქე ექნება... რა არის ავადმყოფობაში სასიამოვნო? — ვითომ მისას შეეკითხა საველ და მერე თვითონვე უპასუხა — რა და უსაქმურობა... სიზარმაცე შინაურულადაა, დაბუდებული მაგისთანებში, — საველ ნაბდინისკენ არც იხედებოდა, გლეხებს უყურებდა და გესლიანად იკრიჭებოდა.

მოკბულულ ჯანკოს სმირი სუნთქვა აუვარდა. — ზღა წარმოიდგინეთ სარეცელზე გაკრული საველ... წარმოიდგინეთ ფრთხილი, ჩუმი ლაპარაკი ჩემს სახლში, ფეხის წვერებზე მოსიარულე ჯალაბობა და ჩემი ავადმყოფობით აფორიაქებული სოფელი, — ხმა დაიდაბლა საველმა და თავალი მიიღო.

გლეხებს მართლაც დაუდგათ თვალწინ უშველებელი ოთახის შუაგულში, ამალგებულ, ქათქათა სანოლზე გართმული საბალახოს ჭლარა თავკაცი, გარინდული ჯალაბი და მამის დასნებოვნებით სევდამორეული ქალიშვილი — ლამაზი, გემრიელი ცირუნია. ყველაფერი ნათლად წარმოიდგინეს სოფელეებმა და აღელდნენ.

— ავადმყოფობით გამოწვეული ჩემი ჭმუნვა სულ სხვაგვარი იქნებოდა, — მხნედ განაცხადო საველმა, — რაც დასნეულებულ ნაბდინას შეაწუხებდა, ისეთივე დარდი მე არ დამანალღლიანებდა, იქნებ არც კი შემსხენებოდა... მე სულ სხვანაირი შედეგურება მენვეოდა, უფრო რთული და აღსანიშნავი... სივრცის შეგრძნებას მოკლებული საშინელი სიღრმეოვით შევიხუთებოდი... გულს მომიკლავდა დაუნახაობა მდინარის გადაღმა აბიბინებული ყანებისა და ბაღებში, ორსული ხეების ტოტებზე დაკიდებული, მზით დატენილი ნაყოფებისა... რად მინდა ისეთი სიცოცხლე, თუ ცხელ მზეს არ მივეფიცებ ხანდახან ან ღამის გაჩირადდებულ ცას არ მივაპყარი მზერა?! ძნელია ჩემთვის — თქვენთან საუბარი ვერ მოვახერხო და არ დავიღალო ფიქრის ეშვით... დიახ, მძიმე ასატანია ჩემთვის ავადმყოფობა! — მსახიობივით გაშალა ხელები საველმა და მოჭტული თვალები მკაცრად მიაბჯინა ნაბდინას.

ჯანკო აირია, უიმედოდ გადახედა სოფლის თავკაცის ლაპარაკით გაბრუებულ გლეხებს და გაუთვლელად ამოიღულღულა:

— მთვარის სინათლეზე მოკლე ხანჯლებივით ჩანა მდინარეში თევზები.

საველმ ჩაიხიხითთა, ირგვლივ ჩამორიგებულ, მლიქნელურად მოღიმარ გლეხებს კმაყოფილმა გადახედა და საუბრის თემა უცებ შეცვალა.

ჯანკოს მისასთან უნდოდა მისვლა, მაგრამ რაღაც ძალით შეუბრძოდა საველს მისჩერებოდა. საველ მშვიდად უყვებოდა სოფელეებს ძველი მონადირის ამბავს, მონადირისა, რომლის ჯადოსნურ ძალას თურმე შორიდანვე გრძნობდნენ მხეცები.

ჯანკომ მზეს ახედა, მთასაც უყურა ერთხანს და მერე ჩხარუნით გაბაჯბაჯდა ტყისკენა. ცეცხლში ნაგდებ, გვერდებდანახშირებულ ქექლმორს ჰგავდა ტყისკენ მიმავალი ნაბდინი კაცი.

სალამოს უფრო შეიხუთა სოფელში ჰაერი და ურიცხვი კოლო მოედო იქაურობას. შუკეებში კაცის ჭაჭანება არ იყო. დუქანსა და სადალაქის მძიმე ბოქლომები ჩამოჰკიდეს. ბაზრის დაცარიელებულ მოედანზე ბენვგაქუცულ ჭუნას უხმოდ დასდევდა გაქაფული ძაღლების ჭრელი ხროვა. გლეხები ჯორკოზე ისხდნენ თავ-თავიანთ ეზოებში, ფეხები ცივი წყლით სავსე ტაშტებში ჩაეყრით და ფართოფოთლებიანი ტოტებით ზანტად იგერიებდნენ აბეზარ კოლოებს. ერთ ტონში, მომაბერებლად ჭრიალებდნენ ჭრიჭინები, ხან სიბნელეში უცებ ვირი აყროყინდებოდა, ხან ძროხა შეიბღავებდა და მერე კვლავ წული და ჭრიჭინი ისმოდა ირგვლივ.

მოგვიწოდით სიომ დაუბერა და სოფელიც მაშინ ჩაეფლო ძილში.

იდგა ზაფხულის გრილი და ნათელი ღამე. გათენებას ცოტალა აკლდა, რომ ღამის მყუდროება უეცრად რამდენიმე გასროლის ხმამ გახლიჩა. ძილგატეხილი, დაფეთებული სოფელეები აივნებზე გამოცვივდნენ და აღელვებით მიაჩერდნენ გადამრეცილი კედელივით აყუდებულ მთას, რომლის შუანელში დროგამოშვებით ცეცხლის პატარა ბურთები სკდებოდა. სროლა მალე შეწყდა და სოფელზე თითქოს ხმაური გადარბინა აუტანელმა სიჩუმემ. ხანმოკლე მდუმარების შემდეგ რომელიღაც ოდიდან ნერვიულად დაიყვირა კაცმა: — რომელი ხარ, შეჩვენებულ?

— ჯანკო ვარ მე, ჯანკო! — დაიძახა მთამ.

კვლავ ჩამოწვა დაძაბული სიწყნარე.

— რომელი ჯანკო, ბიჭო? — გაბრაზებული ხმით იკითხა ვიღაცამ.

— მდინარის პირას ქე რომ მაქვს ოდა, ის ჯანკო ვარ მე!

ოდებში ჩურჩული ატყდა; ყველა იგონებდა მდინარის პირას მცხორებე ჯანკოს. მერე ერთბაშად, არეულად აყვირდა სოფელი:

— რავა ბედვე ამ შუალამეს სროლას?

— რა გინდა მაქნე, შე უპატრონო?..

— ჭიანჭველასავით გაგსრეს, შე გამოლენებული!

— მინდა და ვისერი!.. რასაც მინდა, იმას ვიზამ! არაა მაგი თქვენი საქმე! — რისით გადმოსძახა მთიდან ჯანკომ და წუთით ისევ ჩააჩუმა საბალახო.

— ჩამეთრევი უკან და ქეც გაგიხეთქავ მაგ შტერ თავს! — შეუტია მთას გააეებულმა საველმა.

— ჩამოსვლას არ ვაპირებ და თავი ვის გოვსკდება, ქე დაინახავთ ანი! — არ შეეშინდა გორას.

ოდებში ბჭობა გაიმართა.

— ყასაბო მისა, რავა ხარ, ძამა? — იკითხა ჯა-ნიკომ.

— რამ აგიყვანა მაქანე, ბიჭო, გაგიჟდი ამხელა კაცი? — გაეპასუხა ყასაბი.

— კაი კაცი ხარ, მისა... შენ არაფერს გერჩი, ძამა!

— ჩამოი ჩყარა ქვეით... გადაგეყრება ნადირი, ბიჭო! — გაუწერა მისა.

— თუ აქ ტვინი ნადირს, ქე მიხედება და მომე-რიდება... სულ შიშველი ხელით დავგლეჯე ამ სა-ცოდავებს! — ფოლადი ფლერდა ჯანიკოს ხმაში.

— ცოლი არ ყავს ამ უპატრონოს? — ოდამ ოდას გადასძახა.

— ყაფდა და გექცა... ვინ გოუწერდებოდა მა-გისთანა აბდაუს.

ჯანიკოს ცოლი ხმაგაკმენდილი იდგა მამისეული ოდის აივანზე.

— თითონ მიატოვებდა მეუღლეს, — გაიხუმრა ვი-ლაცამ, — ალბათ დათვი უნდოდა ცოლად და ახლა პატარძლის ამოსარჩევად მიზრძანდება.

— მაგას რომელი თავმოყვარე დათვი გაყვება, — ჩაერია ხუმრობაში სხვა, — ბებერმა გამო-ლენჩებულმა დათვმა კი ეგება ცოლად დეისვას; ...ბუნავი ექნება ხანდახან დასალაგებელი.

— გამარჯობა შენი, დათვების პატარძლო! — იყვირა საველმ.

სოფელი ახორხოცდა. ვისაც არ შეეზარა, გეს-ლიანი სიცოლი დააყარა ფირალად გავარდნილ ჯანიკოს. მთას გრიგალეთი მიანყდა სოფელეთა უტიფარი ლანძღვა-მუქარა, მაგრამ საყოველთაო მხიარულება უცებ ჩაახშო ხშირმა სროლამ და კიდევ ერთხელ გაისმა ჯანიკოს ხმა:

— კარგად იყავი, მისა!... მე გოუყვეი ანი ზე-ითკენ!

გორა დადუმდა, აფორიაქებულ საბალახოს კი ძილი აღარ გაეკარა გარიჟრაჟამდე. მადაგასნისი სოფლელები აივნებზე იდგნენ და ხმამაღლა აქია-ქებდნენ ახალდგამომცხვარ ყაჩაღს...

მთიდან ჩამიჭმში არ ისმოდა.

კარგა ხანი გლეხებს ენაზე ეკერათ ჯანიკოს სახელი. ხშირად ხალხი ბაზრის მოედანზე იკრი-ბებოდა და გაცხარებით არჩევდა ამ უცნაურ შემ-თხვევას. გახიზნული კაცის პიროვნება სახუმარო შარავანდედით შეიძოხა. ორიოდე თვე სოფელი ჯა-ნიკოთი ირთობდა თავს... მერე მოსავლიანობის ჟამი დადგა, ყველა საქმით დაიტვირთა და ფირალი ჯანიკო თანდათან დავიწყებას მიეცა.

შემოდგომის მინურულში სიცოცხლე დაიჭირა. ხილი უკვე დაკრეფილი იყო, ქვევრებში მაჭარი თუხთუ-ხებდა და მინდორში თივა ენყო მაღალ ზეინებდა. სოფლის ირგვლივ ტყე გამეჩხერდა, გაუფერულდა და უხალისოდ გადმოხვდა საბალახოს.

კაცები თბილ ბუხრებს მიუსხდნენ. უსაქმუ-

რობით მოთენთილები დილიდან დაღამებამდე ჩან-ჩურით ეშაირობოდნენ დედაკაცებს და მშობიარე მარანში გადიოდნენ ახალი ლენის გასასინჯად. ხშირმა წვიმამ აატალახა სოფლის ვიწრო შუკები და გარუხებული, თითქოს გაშიშვლებული ეზოები.

საბალახოში შემოდგომობით იმართებოდა ქორ-წილები, ახლაც შეუღლა და რამდენიმე წყვილი, ერთი-ორი ძიბავც გადაიხადა სოფელმა და ჩაბი-ვინებულმა, თეძოგასქელებულმა კაცებმა მცო-ნარებას მისცეს თავი.

ერთ უქორწილო და უქეფიო შუალამეს, პატარა საქმეზე ოდიდან წამით გამოსული გლეხის ყვი-რილმა უეცრად მთელი საბალახო შეძრა. ნახევრად შიშველი სოფლელები ერთობში გამოცვივდნენ და დიდებული სანახაობით ერთბაშად მოჯადოებულნი, გაოგნებით მიაცქერდნენ გადაქანებული კედე-ლივით შემართულ მთას; მთის წვერზე ხეებს ცეცხ-ლი მოსდებოდა და უზარმაზარ კოცონს ირგვლივ ალისფრად შეეფერადებინა ყველაფერი. მონუს-ხული გლეხები თვალს ვერ აშორებდნენ განათე-ბულ გორას და ძილგამოყოლილებს ხანძარიც სიზ-მარეულ მოლანდებად მოეჩვენათ. მაგრამ მალე ზენა ქარმა დაუბერა და ცეცხლი წითელი, ცხელი გველივით გამოიკლაჟნა სოფლისაკენ. ოდებს დიდ-რონი ნაპერწკლების ციცინათელები შეესია. დამფ-რთხალმა კაცებმა შუბლში იტკიცეს ხელი და ხან-ძარი სოფელშიაც რომ არ გაჩენილიყო, სველი ნაბ-დებები სასწრაფოდ აცვივდნენ სახლების სახე-რავზე. აივნებსა და ეზოებში თუნგინანი ქალები ქით-ქითით დასდევდნენ უცნაურ ციცინათელებს და სადაც მოიხელთებდნენ, წამსვე სპობდნენ წყლით. ქარი ძლიერდებოდა, ძლიერდებოდა ხანძარიც. მთის ფერდით, ფართო ზოლად ცეცხლი აუქჩარებლად მოცურავდა საბალახოსკენ. ნადირ-თა ღრილმად, სიღამეურის სუნმა და კვამლმა ბოს-ლებში პირუტყვი აანრიალა. აჭრიალდა ბოსლების მოფამფალელები კარი. სახურავებზე გასული გლეხები მარჯვედ იგერიებდნენ ნაპერწკლებს, დედაკაციები ფხიზლობდნენ, თითქოს გაუმკლავ-დნენ კიდევ სოფლელები მოულოდნელ უბედუ-რებას, მაგრამ უცებ ტყიდან აბლავლებული დათ-ვების მთელი მხდირიერი გამოიჭრა და ზარდაცე-მული საბალახო ისევ ანოიკდა. გლეხები ოდებში შეცვივდნენ, კარები საიმედოდ ჩარაზეს და ჭუჭ-რუტანებში გაუყარეს შიშნეული მზერა. ხანძრით განათებულ შუკებში მცეცები დათარეშობდნენ. სქელი კვამლით იწისღებოდა სოფელი. ცეცხლის ზოლი საბალახოს უახლოვდებოდა. ბოსლებში გამომწყვდელ ცხოველებს დათვის სუნი ეცათ, შშით მოლოწიერებულნი კარს ეძებრნენ, გამაბ-ვრიეს და კარგი ზედფურის სისწრაფით გაქანდნენ შორეული ქედებისაკენ. ოდებში გამოკეტილი, გულგადაბრუნებული გლეხები ჭუჭრუტანებიდან უმზერდნენ ხანძარს. სოფელს გადაბუგვა ემუქრე-ბოდა. მთის ძირამდე ჩამოცურებული ალი საბა-

ლაზოს განაპირას მდგარ სახლსაც წაეპოტინა და ამ დროს, ბედად, შემოდგომის ბარაკიანმა თქვენმა დაღუპა. გირა ამომინდა, ღონემოლეული აფართო-ხალდა ცეცხლი და ირგვლივ კვლავ ჩამოხრწნა...

დადაღული გოლიათივით გამოჩნდა დილით მთა. წვერიდან ჩაყოლებული ძირამდე, კარგა განიერადაც, გორის ფერდი ჩანასმირებული იყო. ეზოები და შუ-კები ნაცრით გამოიტენა... საბალახოვლთა ლანძღვა-მუქარა ახალი ძალით მიანყდა მთას. ხანძრის გაჩენა საფრთხეშია ჯანკოს დაბარალეს. ხანძრის გაჩაღება კი არა და, დათვების შემოსევაც მას დაბ-რალდა; ნადირი მოთვინიერებული ჰყავსო და შინა-ური პირუტყვი თავისთვის წაარეკინაო, საიდუმ-ლოდ ეურჩულებოდნენ დედაცაცები ერთმანეთს. ორ დედაბერს საკუთარი თვალით დაუნახავს ნეკე-ლიანი დათვები, რომელთაც საქონელი ბაზრის მოე-დნებოდა ჯოგად შეუყვარით თურმე და ძალიან გონივ-რულადაც გაურტყავთ ტყისკენ. გლეხებმა საბალა-ხოს შემოგარენი შემოირბინეს, ჭოგრიტითაც დიდ-ხანს ათვალიერეს მთები და ტყეები, მაგრამ გაუჩი-ნარებული პირუტყვის კვალს ვერსად მიაგნეს. მთელს სოფელში მხოლოდ სავლეს დარჩა ერთი ჯორი და ერთი ძირი, რომლებსაც რაღაც სენი შეჰყ-როდათ და ხანძრისას უფროდნენ ფარანგ ბოსელში.

საბალახო გაბოროტდა. გაავეებული გლეხები ერთი კვირის განმავლობაში იკრიბებოდნენ ბაზრის მოედანზე, გვერდდაღარულ მთას უყურებდნენ და ხმაბალა ლანძღავდნენ ჯანკოს. სხვებზე მეტად სოფლის თავკაცი — სავლე აწხლობდა; ათას მუქარ-ს უთვლიდა უგვან ფირალს. ყაჩაღი ჯანკო კი დღემდე, სიცოცხლის ნიშანს არ იძლეოდა. საბალა-ხოელებმა გული მოიოხეს ფირალის წვეცლით და თანდათან დანყნარდნენ.

სოფელი ღონიერი იყო, მაინცდამაინც არ უგრ-ძენია შინაური პირუტყვის დაკარგვა. ბევრმა ოჯახმა ჯერ კიდევ ხანძრამდე მოასწრო ზამთრისთვის ხორცის დამარილება. თანაც ამ შეჭირვების ჟამს ყასაბმა მიხამ გამოიჩინა თავი; სადღაც-სადღაც დაშტრიკინობდა და მთელი ზამთარი ახალი ხორ-ცით ამარაგებდა სოფელს. სხვაფრივ ნაკლებობას არ უჩიოდნენ გლეხები და თოვლიანობის მოკლე დღეები საკმაოდ იოლად გადაიტანა საბალახოში. არც სასაუბრო გამოლეულა ოდებში; თბილ ბუხ-რებთან მოკალათებული სოფელელები გაუთა-ველებად ისვენებდნენ საშინელ ხანძრიან დამეს, ბევრს ფიქრობდნენ ამ ამბავზე და ბოლოს, როცა მზეს ძალა მოემატა და ფეხქვეშ თოვლი აჭყაუნდა, უკვე ყველანი გაიძახოდნენ, რომ ტყეს ცეცხლი ალბათ მთის წვერზე დაეარდნილმა მეხმა გაუჩინაო. საქონლის გაქრობის მიზეზი კი ხეირიანად ვერც ახსნეს გლეხებმა, მაგრამ ხანი გავიდა და ჩველილი ამბავი ისევე გადავიწყნეს, როგორც იბლბიანად გადატანილი მძიმე ავადმყოფობა.

გაზაფხულის სითბომ და გახალისებულმა ბუ-ნებამ საბოლოოდ გადაავიწყა ხალხს ამბაზრენი

ხანძრიანი ღამე. საბალახოს ირგვლივ მწვანედ აიქორა ტყე. მომღაერებული მდინარე ძირიანად ამოთხრილი თხემლის ხეებს მოათრევდა. გუნდი და გუნდი მერცხლებისა თანდათან უბრუნდებოდნენ გამოლეიბულ სოფელს. ძარღვებდაბერილი გლე-ხები მიწდვრებს შეესივნენ და შემთარ მინას გემ-რიელად მოუფხანეს მუცელი. სოფელელებთან სა-საუბროდ სავლემ მოუხშირა ბაზრის მოედანზე სიარულს. საბალახოს თავკაცს ჩრდილივით დას-დევდა ყველგან ბეჭეტიანი მეზობელი, ენამიძე და ვინროშულიანი შაქრო.

როგორც ყოველთვის, ამ გაზაფხულსაც ენვია საბალახოს დონდროსა ცხენებში შემხული ფურგო-ნები. სავლე გაზაფხუდ მიეგება ქარავანს და ჩამოსუ-ლებს სხვებზე უწინ მოუთხრო სოფლად მომხდარ უცნაურ ამბებზე. მეფის ამაყმა მოხელეებმა ჭირის მოზიარესავით მოუსმინეს დალონებულ თავკაცს, სინანულით შეათვალიერეს დაცარიელებული ბოს-ლები, დიდხანს უყურეს მთის ჩადარულ ფერდასაც და შეპირდნენ გლეხებს, რომ ახალი წლის დადგო-მამდე ჯიშიან საქონელს გამოუგზავნიდნენ შესას-ყიდად. იმ დღეცვე დუქნის წინ სახელდახელო სასამართლოც შედგა და გაიხზნულ ჯანკოს და-უსწრებლად მისაჯა სამუდამო კატორღა... ბაზ-რის მოედანზე ჩვეული ვაჭრობა გაჩაღდა და მთელი კვირა, შეღამებულზე, კვლავ იმართებოდა მზია-რული წარმოდგენები. მერე ჩამოსულებმა ნავაჭ-რითა და ბევრით დატვირთეს ფურგონები და გრძე-ლი ქარავანი ზღაზენით გაუყვა ქალაქისაკენ მიმავალ, ქედებში ჩაქლანით გასას.

გაზაფხულის სხირ წვიმას ერთბაშად გადაება ზაფხულის ცხელი ამინდი და საბალახო ისევ ჩა-ფელო ერთფეროვანი დღეების უსხალისობაში. მზის გადახრამდე გლეხები მიწდვრებში ირჯებოდნენ და დღისით სოფლის უკაცრიელ შუკებში მხოლოდ სავლე დაქვებობდა შაქროს თანხლებით. კარგა ხნის უკან ზარმაცმა შაქრომ თავისი ყანა ნებით შე-ურთა სავლეს მამულს და ამის საფასურად საბა-ლახოს თავკაცი საერთო შემოსავლიდან მასაც აძლევდა მცირე ნაწილს. მინის ჩიქნას უქმად ყოფნა აშკარადაა შაქრომ. ახლა მუდამ კუდივით დაჰყვებოდა სავლეს, მის სკამჯოხს დაათრევდა და მეტისმეტი გულმოდგინებით უსმენდა სოფლის თავკაცის ბრძნულ ლაპარაკს. სავლეს რიდიან სოფელელები პატივისცემით ეპყრობოდნენ ზორბა ტანის შაქროსაც... ეგ წველი არხენად დასეირ-ნობდა აღმა-დაღმა, გლეხები კი თავის მამულთან ერთად დაუზარებლად ამუშავებდნენ სავლეს მი-წასაც და დროდადრო მოედანზე ადიოდნენ სა-ბალახოს წარჩინებულთან სასაუბროდ.

ზაფხულის მშვენიერ საღამოს მიწდვრიდან დაბრუნებული, მუშაობით მოღლილი სოფელეები ბაზრის მოედანზე შეყრილიყვნენ. მზე გადასული იყო, ოღონდ ჯერ არ ბნელოდა. შუა მოედან-ზე გამწვანებულ ამაყად იჯლად სავლე

და გატრუნულ ხალხს დინჯად უყვებოდა იმხანად ნაკითხული წიგნის შინაარსს, აღსავსეს ფათერაკებითა და საგმირო საქმეებით. სოფლის თავაკაცს მცველივით ედგა უკან ბეჭდანიური შაქრო. დანიტერესებულ გლეხებს მთხრობელისათვის მიეკერებინათ თვალები. უცებ სავლეს თავისფერი გაუხდა სახე და სათქმელიც მოზრდილ ლუკმასავით გაეჩხირა ყელში. სოფელელებმა ერთიანად გააყოლეს თვალი სავლეს მზერას და გახევდნენ; ყველამ დანახა მთის ფერდობზე, ტყის ნახანძრალ ზოლში დაგორებული უშველებელი ქვა. გორის ძირში უზარმაზარი, საზამთროსავით მრგვალი ქვა შეხტა, მოედანზე შეყრილთ დაბალზე გადაუფრინა და სწრაფად გაგორდა თავქვე. გზად გონიერვით გადახატა ოდებს, თითქოს მოზოდშივებით შეირბინა ეზოებშია და ბოლოს მდინარეში მოადინა ზღართანი. მოლაცლაცებულ ხიდს წყლის დიდი თიგვული მიენარცხა.

სამიოდე წუთით მოედანზე სამარისებური სიჩუმე ნაშოვნა. გაშვებული გლეხები უაზროდ მიშტერებოდნენ მთის ჩაშვებულ იარას... სხვებზე ადრე სავლე მოვიდა გონს, ერთხელ კი შეაგინა ხმამაღლა გორას და მერე მისი ასაკისათვის უჩვეულო სიმარდით უკანმოუხედავად მოუსვა შინსკენ. თავგზაბანული სოფელელები ფხვდაფხვს მიჰყვნენ საბალახოს უგვირგვინო მმართველს. ამჩატებულმა სავლემ ქარივით ჩაიქროლა შუკებში, ჯიხვივით გადაეცლო თავის ეზოს მაღალ ღობესაც და აქლოშინებული შევარდა ოდაში. დადევნებული გლეხები ერთი ნაბიჯითაც არ ჩამოჩნნენ სოფლის მეკირცხლ თავაკაცს და სავლეს ფართო ეზო უმაღლა გაივსო არეულად მოლაპარაკე სოფელელებით. ღამაში ცირულნა აიგანზე გადმოდგა და გაკვირვებით მიაჩერდა აღგზნებულ ხალხს. შინ შესული სავლე მალე დამშვიდდა. ერთხანს სარკის წინ იტრიალა, აჩაჩული ტანსაცმელი გაისწორა, თმა დაისველა და გულმოდგინედ დაიშორცხნა. მედიდური იერიც რომ დაუბრუნდა, მაშინდა გამობრძანდა თავაკაცი აიგანზე და გაბლენძილი დადგა ქალიშვილის გვერდით.

საბალახო სიბნელეში ითქვიფებოდა.

— რაშია საქმე? — მკაცრად ჰკითხა სავლემ გლეხებს.

აყაყანებული სოფელელები ჩაჩუმდნენ.

— რაჲ გაშპით მოედნიდან, თქვე საცოდა-ევბო?!. — ხმა აიმაღლა სავლემ ხანმოკლე დუმილის შემდეგ, — ვინცას რომ დევნახთ, კურდღლებად მოეჩვენებოდით, თქვე მართლა კურდღლის ნაშიერებო!

დარცხენილმა გლეხებმა თავი ჩაქინდრეს.

— ერთმა ქვამ რაჲ მოგზაფრათ ასე? — განაგრძო სავლემ, — ახლავე გაყვით შაქროს ბაზრის მოედანზე, დადებით იქ და იმდენი აგინეთ იმ ურჯულთ ყაჩაღს, რომ ყველაფრის ხალისი დაეკარგოს... შაქრო, გოუძეხი ამ ბატებს მოედნისკენ!..

მხნედ, მხნედ იყავით, ლაჩრებო! — შეუყვარა ხალხს სავლემ, — ხვალ კი მე მოვუვლი მად საქმესაქმენ, დაიმტკუნო სოფელეები მოედანზე ავიდნენ, მთისკენ მიბრუნდნენ და შუალამემდე დაუნდობლად ლანძღეს ფირალი ჯანკო. გორა ჩუმად იყო; არ ეპასუხებოდა ხალხს უცნაური ყაჩაღი.

სანამ სოფელელები მიედნიდან ჯანკოს აგინებდნენ, სავლემ არ კარგავდა უქმად დროს; სარდაფში უნესრიგოდ მიყრილი ნივთები გადაქექა, საღდაც შეუჭულ ზარბაზნის მრგვალ ჭურველს მიაგო და ეზოში გამოალაგა. მერე ნავთი ჩვარი დაასველა და ძველებური ქვემეხი კარგად განმინდა.

სავლემ მთელი ქვეყანა დაიარა და ალბათ სამეფო არ არსებობდა დედამისის ზურგზე, იქიდან რაიმე რომ არ ჰქონოდა სამახსოვროდ ნამოღებული. მეზღაურად ყოფნის ჟამს, როგორღაც მისი გემი დაზიანდა და ვიდრე ხომალდს შეაკეთებდნენ, სავლეს კარგა ხნით მოუხდა ცხოვრება ერთ შორეულ ნავსადგურში. ის ნავსადგური მნიშვნელოვანი ციხესიმაგრე იყო და სახელიც უღერადი — სინგაპური ერქვა. ციხექალაქს უამრავი ზარბაზანი იცავდა. ბასტიონებზე ყოველ მეხუთე წელიწადს მოძველებული ქვემეხები ახალი ზარბაზნებით იცვლებოდა და სწორედ ამ შეცვლას დაემთხვა სავლეს იძულებითი სტუმრობა სინგაპურში. ერთ ბოთლ თაფლის არაყში სავლემ ვიღაც ლოთი ოფიცრისაგან ჩამოწნეილ ქვემეხთან ერთად ჭურველი მიიღო და შეძენილი იარაღი ხომალდზე აიტანა. მაშინ მას პატივსაცემი თანამდებობა ეკავა გემზე (კაპიტნის პირადი მზარეული და უახლოესი მრჩეველი იყო) და ქვემეხის შესანახი კუნჭული ავდოვად გამონახა... ასე მოხვდა სინგაპურის ზარბაზანი სოფელ საბალახოში.

მთიდან ქვის დაგორების მეორე დღეს, დილაადრიანად, ფართოდ გაიღო სოფლის ყველაზე თვალსაჩინო ეზოს ჭიშკარი და იქიდან ჯორზე ამხედრებული სავლე გამობრძანდა. ჯორზე გამობმულ ორთვალაზე მოზრდილი ჭურველი ეწყო, ორთვალას ვირი მისდევდა, რომელიც მძიმე ქვემეხს მოათრევდა. სულ ბოლოს ხმალგამოშვებული შაქრო მოაბრტყებდა... პროცესია მოედნისკენ მიემართებოდა. გზადაგზა პირქუშ ზარბაზანს უამრავი გახარებული სოფელი აედევნა.

მოედანზე ასული სავლე ჩამოქვეითდა, თავისი ჯორი და ვირი გლეხებს მოფარებულში გადაყვანინა და შაქროს დახმარებით ზარბაზანი საბოლოოდ გაამზადა. ხეებს მოფარებული სოფელელები შპითი უყურებდნენ ყოფილი მეზღაურის საქმიანობას. სავლემ კარგა ხანს უმიზნა მთას და რალაც ერთ საათში გორის ნახანძრალ ზოლს აყოლებით სთხლამა ათი ჭურვი. არეშარე მტვერსა და კვამლში გახეხია. გლეხებს თითით დაეცოთ ყურები და კმაყოფილად იღიმებოდნენ.

— ასე ვიცი მე! — მრისხანედ თქვა სავლემ, — ეგ ზარბაზანი აწი აქ იქნება!

ქვემეხი ძეგლივით დადგეს შუა მოედანზე და გვერდით ჭურჭლები მოუწყვს. მაგრამ მხოლოდ ამას არ დასჯერდა საველე: მთელი ხალხის თანდასწრებით მან გრძელი ჭოგრიტი გაუწოდა დაბნეულ შაქროს და მეთვალყურედ დანიშნა. იმ დღიდან შაქროს ყველაზე მაღალი ოდის სახურავზე დგომა და მთისკენ მოჭუტული ყურება ევალებოდა. საველე კი მას შემდეგ მოედნის აღარ მოსცილებია; დღიდან საღამომდე ბოლთას სცემდა ზარბაზნის ირგვლივ და მალიმალ გამომწვევად აშტერდებოდა ჯანიკოს გორას.

სოფელები საველს მიენდვნენ და ოდნავ დაწყნარდნენ.

გავიდა ორი თვე. ყაჩაღი ჯანიკო არსებობას არ ამჟღავნებდა. მდინარის გაძალმა აბიბინებულმა სიმინდმა ჭყინტი ტაროები გამოიბა. შეითვალა მტევნები მაღლარი ვაზისა. ნაყოფით დახუნძლული ხეები მორთულ ჩიჩილაკებს დამსგავსა. ბაღებში კვლავ იდგა ჯანიკოს ხელით გამართული დაკენკილი, გახუნებული საფრთხიბელები.

გლეხები მოსავლის ასაღებად ემზადებოდნენ. გონიერი საველე და მაღალი ოდის სახურავზე გასული ჭოგრიტიანი მეთვალყურე ფხიზლად დარაჯობდნენ საბალახოს. ფირალის უმოქმედობით დამშვიდებულმა სოფელებმა თავი დაიარჩინეს. გულში საველც ზეიმობდა გამარჯვებას და ის-ის იყო ახალი თანამედრობიდან შაქროს გადაყენებას აპირებდა, რომ უცებ, დღისით, მზისით, მთის წვერიდან ხტუნვით გამოგორდა ვეებერთელა ქვა. გორის მუქ ღარს კვამლით მოედო მტერის სქელი კორიანტელი. მოედანზე ქვამ თითქოს სასხვათაშორისოდ გაკრა გვერდი ზარბაზანს, ვილცის ბოსელიც მილენა, მერე გიგანტური ნახტომებით გადაეცემა საბალახოს და დგაფუნით ჩაეარდა მდინარეში. წყლის შეფეხი სიმდგრად მომუშავე გლეხებსაც მიწვდა.

ახმაურდა სოფელი, ატყდა უთავბოლო სირბილი შუკებში. გლეხებმა სამუშაო მიატოვეს და მალე მდინარესთან უამრავი საბალახოელი მოგროვდა. კარგა ხანს სოფელები უაზროდ უყურებდნენ მღვრიე ტალღებს და მერე ყაყანით მიაშურეს ბაზრის მოედანს.

შუა მოედანზე აყირავებული უხორთუმო ქვემეხი ეგდო: ქვას ზარბაზნისთვის ძირშივე მიემტვრია ლულა, ლულა ჭურვს მოხვედროდა. ჭურვი ბურთივით ამხტარა და საველსთვის ორი ნეკნი ჩაუშისხვევია. არც მეთვალყურე იყო უკეთეს დღეში; დაგორებული ქვის დანახავზე დამფრთხლად სულ დავიწყებოდა, ოდის თავზე რომ იმყოფებოდა და გაქცევა დაუპირებია. ერთი-ორი ნაბიჯი გადაუდგამს, სახურავიდან გადმოვარდნილა და ფეხი უღრძვია... დუქნის წინ, დაშავებულია ირგვლივ ქალები ფუსფუსებდნენ. ნამტირალვე ცირუნისა

მტერიანი ლაქებით მოსთხუზნოდა სახე. სოფლის ეკიმაში დედებური ზადის არტახს ადებდა საბალახოს თავაკაცს.

მზის ჩასვლამდე ხმაგაკმენდილი იჯდა საველე დუქნის წინ. ჩუმად იდგნენ გლეხებიც. მწუხარე დუმოლში სოფელს ღამე წამოეპარა.

როცა მთისკენ მიმავალმა ნიაგმა დაუბერა, საველე კოჭლობით მილასლასად მოედნის შუაში, წაქციულ ზარბაზანს დაეყრდნო და ჯანიკოს გორას გამგმირავად მიაყუდა მხერა.

— სულ დაკარგე ნამუსი, შე ურჯულო... აღარც ნაცნობი იცი და აღარ მეზობელი? — ნერვიულად იყვირა საველემ და ყური მოუგდო.

გოლიათმა მთამ ჩქამიც არ გაიწო.

— დაბადებას დაგანყევლინებ, შე ღორი და ღორის ტილი!.. შენივე ეზოში ხვალვე ღრმა ორმის ამოვათხრევინებ, მაგრამ შიგ ყველაზე დიდ ჭურს და ნახვ მერე... არ გეგონოს, შტერო, ღვინისთვის გიმზადდებე ამას!... დაგიჭერ, ჩაგსვამ ჭურში და მთელი ცხოვრება შიშველ-შშირს გამოყოფებ შიგ! — დაიძახა საველემ და ხალხს მიუბრუნდა, — ალბათ ჩვენი დახოცვა უნდა ამ უპატრონოს?!

მთა კვლავინდებურად დუმდა.

— ხომ ყავს მაგ დათევისი ამხანაგს ცოლი და ახლობელი?! დევიჭიროთ ყველანი, მაგის სიმამრიც მივაყოლოთ, სიდედრიც... ნათესავების მეცხრე შტოც რომ აღმოჩნდეს, ისინიც ჩაესვთ ჭურვებში!... — ვითომ ხალხს ეუბნებოდა საველე, მაგრამ სახე გორისკენ მიეშვრია და მთელი ძალით გაჰყვიროდა.

სოფელისკენ ისარგებლეს საველს შესვენებით და ნიაგს ჯანიკოსთან გინება გაატანეს.

— რაც გააკეთე, ვაჟკაცობა არ გეგონოს, ლაჩარო!.. ყველაზე იოლი გამოსაყალიბა ეგ... თუ უკმაყოფილო იყავი რამეზე, გეთქვა ჩვენთვის, გაგიგებდით, დაგეხმარებოდით და იცხოვრებდი წყნარად... მაგრამ მოკითხე მეგლს კაცობა!... ალბათ, უმი ხორცი მოგეცხნება, ნადირო, და ამიტომაც მიაშურე ტყეს, — განაგრძობდა საველე.

— თუ ჩამევიდა ქვევით და გადვილიტა მუხლისთავები ხვეწნით, ეგება ქექ ვაპატითო! — იყვირა ყოფილმა მეთვალყურემ — შაქრომ.

— მაინცდამანც დიდი ზარალი ჯერ არ მოგიყენებია ჩვენთვის და თუ დაგვიჩოქებ მორჩილად, ვეცდებით შეგწყალოთ, — ხმა შეარბილა საველემ.

ბუმბერაზი მთა ძველებზეად დუმდა, ხალხი ამოდ ელოდა ყაჩაღის პასუხს.

მოედანზე ჭჭომა გაიმართა, გაფირალეხულის შესაპყრობად ხალხმა მოინდომა შეიარაღებული კაცების მთაში გაგზავნა. მაგრამ კარგად რომ დაფიქრდნენ სოფელები, უმაღლესიდან ამ საქმის უაზრობას: მთის ტყით საბალახომ უკანასკნელად ნახევარი საუკუნის წინათ ისარგებლა. მას შემდეგ მოსახლეობა შეშისთვის ხეს მდინარესთან ახლოს ჭრიდა და წყლით სოფლისკენ აცურებდა. ასე უფრო მოსახერხებელი და მომგებიანი იყო

ყველასთვის. სოფელზე გადმოკიდებული მთის ტყე უამრავი წლის განმავლობაში გახშირდა, დაიბარდა და გაუვლილი გახდა. ნადირიც მომრავლდა შიგ. ახლა მთაში კაცის ნასვლა თვითმკვლელობას უდრდა. იფიქრეს, განსაჯეს გლეხებმა და ისევ ჩიხში მოექცნენ... ნირნამხდარი ხალხი გვიანობამდე იდგა მოედანზე და მოქანცული ხმით აგინებდა ყაჩაღს.

სავლეს მითითებით მომდევნო დღეებში ჯანიკოს დაობლებული, მოღრეცილი ოდა სოფლელებმა შუშად აქციეს. მერე მისი ნაცოლარი ჩოლახა დათიკოს მიათხოვეს და ფირალის ჯიბრზე ისეთი ქორწილი გადაუხადეს, რომ ტყის დაფეთებულ მოხინდრეებს მთელი ღამე ძილი არ გაჰკარებიათ. საბალახოში სხვა ცვლილებაც მოხდა: დალაქ გაბოს მონიფუდ ასაკიდანვე თვალი ეჭირა ყასბოზაზე. ნამეტნავად მაშინ შეუშრდა მისასი გაბოს, როცა სოფელმა საქონელი დაკარგა; იმ ზამთარს ახალი ხორცის საშოვნელად დუქანთან მუდამდელ იროოდა ზღვა ხალხი და ერთბაშად გამდიდრებული ყასბი ქონებით ლამის სავლესაც წამოეწია. თავისი ნადილი არასოდეს გაუშვლია ვინმესთვის გაბოს, ახლა კი მიზნის მისაღწევად სასურველი დრო მოიხელთა და სავლეს მალულად შეახსენა ჯანიკოსა და მისას უწინდელი ამხანაგობა. სოფლის თავკაცის განკარგულებით მალე გაბო დახლში ჩადგა, გაბორტებულ მისას კი დალაქის მოვალეობა დააკისრეს. უსარფო საქმე იყო დალაქობა საბალახოში; იშვიათად თუ მოინდომებდა ვინმე გლეხი თმის შეკრეჭასა და წვერის მოპარსვას. აბა, როგორ არ უნდა ჩადო გულში ბოლმა ნაყასბარ მისას, როცა ხელში სამართებული და მაკრატელი მიაჩქეს?! ჩაიდო კიდეც, ბრაზი ახრჩობდა, ოღონდ უკმაყოფილების ხმა მაღლა გამოთქმას ვერ ბედავდა.

გახურებულ მუშაობაში შეუმჩნეველად გარბოდნენ შემოდგომის გრილი დღეები. სოფლელები შებინდებამდე მინდორში საქმიანობდნენ, მერე მოედანზე ამოდიოდნენ, დაელოდებოდნენ ჯანიკოს მთისკენ მინაქროლ ნიავს და შეუბრალებლად აგინებდნენ ყაჩაღს. ლანძღვა-გინებაში დიდად განაფულმა ყოფილმა მეზღვაურმა თავისი ცოდნა გლეხებსაც გაუზიარა და ყოველ საღამოს სოფლის უბინო ქალიშვილები თოფის სასროლები აღარ ეკარებოდნენ ბაზრის მოედანს. ნაყასბარი მისა ცარიელი სადალაქოს ზღურბლზე იდგა ხოლმე და მოწყენილი უსმენდა სავლესა და გლეხების ბილწსიტყვაობას... ფირალი ჯანიკო კი დუმდა და დუმდა.

ღვინობისთვის მიწურულში მოსავალი დამნიფდა. გლეხებმა ურმები შეაკეთეს, ქვეერებიც გამორცხეს და თანდათან დაიწყეს ჭირბაყულის აღება. სევდიანი ღვინით ნადი ყანიდან ყანაში გადადიოდა. მუშაობდნენ სოფლელები და თან ეჭვით უშერდნენ ფერდღაღარულ გორას.

ერთ წყნარ შუადღეს, როცა სოფლელებთან ერთად გაბოც მინდვრად იყო გასული, მოთმინე-

ბადაკარგული ნაყასბარი შუა მოედანზე დაეყუდა და ბოხი ხმით მიაციერა მთას:

— ჯანიკო, ძამა!.. დალაქმა გაბომ სახლი დაგინგრა და შენი გინების მეტს აფერს აღარ აკეთებს!

სიტყვა დამთავრებულიც არა ჰქონდა მისას, რომ თვალის დახამხამებაში გორის ფერდზე კარგა მოდლები წოდნენ, მრავალი ქვა ჩამოგორდა და სოფლის თავში, შემადგენელზე მედგარ გაბოს ოდას შიგ კეფაში ეძგერა. ერთიანად მოდლებილმა თუნუქის სახურავმა ქოლგასავით გადაიფრიალა საბალახოზე. მდინარეზე გადებულ ძველ ხიდს დაენარცხა და მთლიანად ჩაიყოლია წყალში...

მეორე დღესვე, ადრინადე ჭრიალთ გაიღო ცნობილი ეზოს მძიმე ჭმუკარი და იქიდან ჯორზე მომჯდარი სავლე გამოვიდა. ჯორი ორთვალას მიათრევდა. ორთვალა გატენილი იყო სქელ-სქელი წიგნებით. ხმაღამონწილი შაქრო დინჯად მისდევდა ორთვალას. მხედარს ბაზრის მოედნისკენ ეჭირა გეზი.

დაღვრემილი სოფლელები მოედანზე ელოდებოდნენ საბალახოს თავკაცს. ჯორმა აუქჩარებლად აიარა აღმართი და დუქანთან გაჩერდა. შაქრომ ქარქაში ჩააგო ხმალი, სავლე ბალღივით აიტაცა და ჯორიდან ჩამოსვა. კარის ზღურბლზე ჩამოეჯდარი შეშინებული მისა წამოხტა და სადალაქოში მიიმალა. სავლემ მაღალი მაგიდა მოითხოვა. გლეხები დაფაცურდნენ, სადალაქოში შეცვიდნენ და მისას სამუშაო მაგიდა გარეთ გამოათრირეს. შუა მოედანზე სავლემ კათედრის მსგავსი რაღაც მოაწყო. შაქრომ ურიკიდან მაგიდაზე გადააღლა და დიდტანიანი წიგნები. სავლემ დაცადა, სანამ ჯანიკოს მთისკენ ნიაგი დაუბერავდა და მერე ომახიანად დაიწყო ლაპარაკი.

— თუ ხედავ, ხეპრე ყაჩაღო, ამხელა წიგნებს?... გადმოიხედ, გადმოიხედ!.. მასე შორიდანაც კი დაინახავ, იმისიქე და შესანიშნავი წიგნებია... იქნება შენს დღეში არ წაგეკითხავს არც ერთი წიგნი და მიტომაც ხარ ასე გამოლენჩებული?! მაშ, იცოდე, შტერო, ზღაპრების გარდა წიგნებში სხვა რამეებიც წერია... ყველაფერი წერია, რაც კი მომხდარა ან შეიძლება მოხდეს დედამიწის ზურგზე, — სავლე ოქროსფრად მოვარყებულ წიგნს ფურცლავდა და თვალს არ ამოირებდა მთის წვერს, — აქ ულტყსად აღწერილია კეთილზნაიანი ადამიანების ცხოვრება და მართალი, პატიოსნური ქცევის ნორმები... მაგრამ შენნაირი უგვანი და უშჯიშო კაცის ფსიქიკაც გულმოდგინედ შეუსწავლიათ ამ წიგნების დამწერებს... ფსიქიკა, ფსიქოლოგია!.. ეს სიტყვები ჩინური არ გეგონოს, უბედურ დღეზე გაჩენილი... ფსიქოლოგია მცენიერება და არა გაუგებარი ჩინური... დიდებული მეცნიერება!.. ქვეყნიერების ნებისმიერ კუნჭულში მცხოვრები თითოეული პიროვნება შესწავლილი და თავით ფეხებამდე გადახარშული ყავს ამ მეცნიერებას... ყოველი ადამიანის შინაგან ბუნებას ისევე ნათლად ხედავს ფსიქოლოგია, როგორც მე მაგ

მთას... ამიტომ სულ არაა გასაკვირი, აქ შენზე იყოს ნახსენები ორიოდ სიტყვა... მაშ, გადმოყარე მაგ ვირივით ყურები და კარგად მოისმინე!... ამ ორ თვეში სულ გადავიკითხე ეს ფსიქოლოგიური წიგნები, ერთი სტრუქტურა არ გამომიტოვებია. მერე ბევრი ვიფიქრე, აუქსარებლად განესაჯე ყველაფერი და გამოჩენილი მეცნიერების ნააზრევს მიყოლილმა დავსაკენი, რომ შენ ამქვეყნად არ არსებობ!... დიას, არ არსებობ.

საელემ ხანგრძლივი პაუზა ჩამოაგდო, ჯარისკაცითი გაიჭიმა და თამამად მიაჩერდა მთას.

განცვიფრებულ გლეხებს თვალები გაუფართოვდათ.

— ასეა, ასე! — განაგრძო საელემ, — სანამ სოფელში იყავი და ბარით მინას აბრუნებდი, შეიძლება ითქვას, რომ ცხოვრობდი, ნამდვილად არსებობდი... ახლა კი აღარ!... გაფორების შემდეგ პირწმინდად წაიშალე ქვეყნიერებიდან! თუ არ გჯერათ, შემოძლია ახლა დავამტკიცო, — მიუბრუნდა საელემ სოფლელებს და მერე კვლავ მთას მიაშტერდა, — პირველი: ფიზიკურად არ ჩანხარ და ჩემი არც ერთი შეგრძნება არ მანიშნებს შენს არსებობას; ჩამტერულ ნეკნებს არაფრად არ ვთვლი, რადგან მთიდან ქვების დაგორების მიზეზი სულ სხვა მეცნიერების მეშვეობით შევითქვე: ხომაა ეგ გორა კლდინი? კია! ხოდა, ამხელა ხანძრის შედეგად ალბათ დასკდა კლდე და დიდი ლოდინები დროდადრო თავისთავად მოგორავს ფეხდზე. ხანაძრალაი ღარი კი უნებურად მთლიანს დანიშნულებას ასრულებს და სანამ სოფლამდე ჩამოაღწევს ქვა, ამრგვალებს კიდევ საზამთროსავე... ევაა და ეგ!... სხვა საიდუმლოება აქ არაფერია!... გეყურებთ?... — შეეკითხა საელემ გაოცებულ გლეხებს და ისევ განაგრძო, — მეორე: თითოეულ სოფელს გამოვევითხე შენ შესახებ და პასუხად ყველანი ერთსა და იმავეს თუხუბნობდნენ: ჯანიკო იყო ზარმაცის, საწყალი და ჭუჭყიანი გლეხიო. ტყეში გავარდნის წინ ცოლმა მაგრად მიხეგვა და გაექცაო. სამაგიერო რომ გადახადა მეუღლისთვის, მშიშარა ჯანიკომ ვერ გაბედაო... გონებაჩლუნგი და უფერული ვინმე ყოფილხარ თურმე... აბა, როგორ უნდა გაჩერდეს ამდენ ხანს ნადირით სავსე ტყეში შენნაირი ლაჩარი კაცი?! ცეცხლში ჩაგდებული ხმელი ბურბუშელა ხომ უნდა დამწვარიყო, ხალხო? — უთხრა საელემ თანასოფლელებს და მერე ისევ მიიტანა ყაჩაღზე ფსიქოლოგიური იერიში, — მესამე: „რაც მოგვივადავითაო, ყველა შენი თავითაო!“ მოთხე ყველაზე მნიშვნელოვანი დასაბუთებაა და მეორე დასაბუთების გაგრძელებას წარმოადგენს: მიზეზობრივ კავშირზეა დამყარებული ადამიანთა ურთიერთდამოკიდებულება!.. და რადგანაც ეს ჭეშმარიტებაა, მაშინ ისიც დადასტურებულად უნდა ჩაითვალოს, რომ მინის დაბეჩავებული მუშა, უნებისყოფო,

ჭიანჭველასავით უსუსური ვერ გაბედავს ტყეში გავარდნას და მთიდან ამხელა სოფლისათვის ქვების დაშენას... ვერ შეხედავს ბატკანი მგელს ცუდი თვალთ!... ამას ამტკიცებენ მეცნიერების უგონიერესი მამები, ერთხმად ამტკიცებენ, ოღონდ თან დასძენენ: ასი ათასში ერთხელ შეიძლება მოხდეს ამდაგვარი შემთხვევაო... შეიძლება მოხდესო, მაგრამ ამ შემთხვევაშიაც არის თავისებური კანონზომიერება. თუ გლახაკი კაცი ერთხმად გავაუკაცდა და ტყეში მარტო ყოფნას არ შეუშინდაო, იმის გამბედაობაც უნდა ეყოს, სოფელს ერთხელ მაინც დაენახოსო. არ დაენახება და, ესე იგი არ არსებობს ასეთი პიროვნება სინამდვილეშიო... მხოლოდ ხალხის წარმოდგენაში და არა რეალობაში არსებობს ამდაგვარი კაციო... ამას ამბობს სახელგანთქმული სინგაპურელი მაკ ბლემები... ამასვე გაიძახიან ზანზიბარელი დენ-დენი, შუბლნათელი სოლიფისტიკი ნეფხა აშენელი, ევროპელი კრაფტი და ბევრი სხვა მცოდნე, წარჩინებული, მახვილგონიერი მეცნიერი... ა, ბატონო, ჩვენ ნამდვილად ვდგავართ მოედანზე და თუ შენც მართლა არსებობ, გამოგვეცხადე!..

მამლის ყივილამდე სოფლელები მოედანზე დაბორილობდნენ და ამაოდ ელოდნენ ჯანიკოს გამოჩენას. ფირალი რომ ტყიდან გამოეტყუებინა, საელემ შეუსვენებლივ ლაქლაქებდა, მთელი ცოდნა და ნიჭი შეასარჯა, მთა კი მინც ღუმდა. ყაჩაღი ჯანიკოს არსებობაში ოდნავ დაეჭვებული გლეხები გახალისდნენ და მხიარული ქოთქოთით დატოვეს მოედანი.

ნაყასბარი მიხას ჩივილი ჯანიკოსთან შემთხვევით გაუგია რომელიღაც ქალს და მალულად ქმრისთვის გაუმხელია. ეგ ამბავი მყისვე მოედო მთელ საბალახოს, მიხა გასკვანჩეს და საელეს ეზოში, მინაში ჩაფლულ დიდ, აყროლებულ ქვევრში მოათავსეს. საბალახოს თავკაცმა დატყვევებულ ნაყასბარს ყარაულად და ლუქმის მიმწოდებლად იარაღასმული შაქრო მოუჩინა. დაშინებულმა გაბომ კი უარი თქვა ყასბოზე, ოდა კრამიტით გადახურა და ძველ ხელობას — დალაქობას დაუბრუნდა.

მთიდან დაგორებულმა ქვევრმა გაბოს გარდა სოფლის დარბაისლი დედაკაცებით დააშინა. ცრუმორწმუნე ქალები ავგაროზებს დებდნენ ოდების სახურავებზე, გაუთავებლად ჩურჩულებდნენ ერთმანეთში თავს დამტყდარ უბედურებაზე და მიძინებულ ქმრებს ლამაზობით ჩუმად უკითხავდნენ შელოცვებს:

დაგიფაროს შიშისაგან,
შენ სახლში შიმშილისაგან,
ავი კაცის ვალისაგან,
კახა ქალის შარისაგან,
აღლევებული წყლისაგან,
დაგორებული ქვისაგან...

უხილობა სოფელს ძალიან გაუჭირდა. გლეხები ვერ ახერხებდნენ აღებული ჭირნახულის შინ მითანას. შეავიანდათ ვაჭრებს, რომლებსაც ქალაქიდან საბალახოელთათვის საქონელი უნდა ჩამოერეკათ. უქმად იდგა უხარკამო ურმები, სიმინდისა და ხილის გორაკები ღია ცის ქვეშ, პირდაპირ მინდვრებში ეყარა. გადამწოდა ვაზიც.

ერთხანს სოფლელები კიდევ ელოდნენ ვაჭრებს, მერე ყურძენიც დაკრიფეს და გოდრებით დაიწყეს ჭირნახულის გადაზიდვა ეზოებში. შარვალ-აკაპონებულები ფონით გადიოდნენ მდინარეს და მძიმედ დატვირთულ გოდრებს ოხვრა-წყველით მიათრევდნენ აღმართში. ახლებურთული საველი ნინ და უკან დაბარბნინებდა შუკვებში ჯორს და ტვირთაკიდებულ, დაბღვერილ კაცებს განუწყვეტილვ ამხნევებდა...

მთელი შემოდგომა ასეთ ქაპანწყევტაში გაატარა ხალხმა.

საბალახოს თავკაცის ქალიშვილი — ცირუნისა ბოლო ხანებში ერთი უცნაურობა დასჩემდა; ყოველ დღე ნაირ-ნაირით იმოსებოდა, დილიდან სალამომდე სიმღერით დასეირნობდა ბაზრის მოედანზე და წარამარა მთის წვერისაკენ გაურბოდა ენებიანი თვლები, საველ უწყებოდა, შინ ამოკეტვით ემუქრებოდა... ლამაზი გოგო კი არაფრად აგდებდა მამის მუქარას, კვლავაც მთავრულებით დაბორილობდა გორის ძირას და ჯიუტად, ცდილობდა როგორმე დაენახა ტყეში გავარდნილი ყაჩაღი.

სოფლელებმა დროულად ვერ დაიჭირეს ყველაფრის თადარიგი და ნახევარი მოსავალი გაუფუტდათ, იმ შემოდგომაზე არც ქორწილი და არც დიდი ქეიფი გაუმართათ საბალახოში. ამინდის შეცვლისთანავე გლეხებმა შემა ბლიმად მოიმარაგეს, ბუხრები ააგვიზიზეს, მაგრამ სუსხისთვის ნინდანინ გამაზდებულებს უჩვეულოდ თბილი და უთოვლო ზამთარი ენათ.

ახალი წლის დამდეგამდე, როგორც იქნა, ვაჭრებმა საბალახოში უამრავი საქონელი ჩამორეკეს. გახარებულმა სოფლელებმა ქვეშაგებში ჩაკერებული ოქრო-ვერცხლით დაიტენეს უღები და ბაზრის მოედანს სავაჭროდ მიაშურეს. მოედანი სასევ იყო ყოველგვარი პირუტყვით. გაძვალტყავებულ რქოსნებსა და უჯიშო ღორებს ჩამოსულებმა ცეცხლის ფასი დაადეს. აბუზუნებული გლეხები ჭირვეულ ვაჭრობაში მთელი დღეები ბაზრის მოედანზე ტრიალებდნენ.

სალამო ხანს, გახურებული ბაზრობისას, მთის ღარში გრიალით დაგორდა ვეება ქვა, გორის ძირში ჯამბაზივით შესტა, ტანმორჩილ ხარს ეცა, აიტაცა და გაბოს შეკეთებული ოდის კეფას ბალღინჯო-სავით მიაჭყლიტა. ოდის სახურავის კრამიტი აფეთქებული ყუმბარის ნამსხვრევებით გაიფანტა ირგვლივ და რამდენიმე კაცი და ცხოველი მსუბუქად

დაჭრა. მრგვალმა ქვამ დალაქის ნალიაც ააყრიდა და ძალაგამოცლილი ბოლოს შუა ეზოში გაწვდნა.

ბაზრის მოედანზე ალიაქით ატყდა. აკივლენდნენ დედაკაცები და აბღელდნენ დაფთვებული ძროხები, გლეხები კისრისტებით გავარდნენ მდინარისკენ. ჩასუქებული ვაჭრები მყისვე მოახტნენ შეუკაზმავ ცნებებს და მარდად გაქუსლეს სოფლიდან. უპატრონოდ დარჩენილ საქონელს თითქოს ეშმაკი შეუჩნდა; თვალეზასისხლიანებულმა ხარებმა ერთხანს მოედანზე იწრიალეს, ააყრიავს დუქანი, სადალაქოც აბურთავს რქებით და მერე ქალაქელ მხედრებს დაედევნენ. ხარებს კამეჩები მიჰყვნენ, კამეჩები ძროხები, ძროხებს წერილეშა პირუტყვიც გამოეყიდა და მაღელ არეული ჯოგის დაგუდებით თქარათქური შორიდან, ერთმანეთში გადახლართული ქედებიდან მოისმა.

სოფლელები მდინარის ნაპირას იდგნენ და გულისტკივლით უსმენდნენ გაქცეული საქონლის ყრუ, მისუსტებულ ბაგაბუგს. როცა შორეული ხმაური სულ მიწყდა, მაშინდა იაზრა ხალხმა, რომ კრამიტი დამაგებულ გლეხებს დახმარება ესაჭიროებოდათ. აფუსფუსდნენ დედაკაცები. დაჭრილებს ტანსაცმელი შემოახიეს, მინაზე გაანვიენს და წყლით ფრთხილად მობანეს სისხლიანი იარები. დაკოდილი კაცები სანყალობლად კვნესოდნენ... უცებ ერთ-ერთი დაჭრილის მხარბეჭანმა ძმამ შლეგივით იყვირა და მთელი ძალით საველს ღონიერი პანდური ამოჰკრა. ხალხი ჯერ შეეცა, მერე გლეხებს ერთბაშად გაახსენდათ ჩოლახა დათიკოზე საგანგებოდ გათხოვებული ჯაწიკოს ნაცოლარი, გაახსენდათ გაფირალბულის დანგრეული ოდაც, მუქთად მუშაობაც საველს მამულში და ხელად დაბოლილმა სოფლელებმა ავად გაიწიეს საბალახოს უგვირგვინო მფისაკრო. საველმ დროულად აული ალლი შექმნილ მდგომარეობას, კურდღელზე უსწარავსად აირბინა აღმართი და შუკაში გაუჩინარდა.

აღელვებული გლეხები აღარ გამოეყიდნენ სოფლის თავკაცს და იქვე, მდინარის ნაპირას თათბირი გამართეს.

თავის ეზოში შესვლისთანავე საველმ თვალი ნატანა ქვევრის თავზე გაჯგვრულ, ხმაღამონდვლი შაქროს და ერთი მაგარი ჭიტლაყი უმიზეზოდ უთავაზა. მოულოდნელობისაგან ყარაულს ხელიდან ხმალი გაუვარდა. საბალახოს თავკაცმა კი გაოცებულ შაქრის სილაც გაულანუნა, მერე მინაში ჩადგმულ ჭურთან დაიჩოქა და მორიდებით ჩაიხედა სიღრმეში.

— გამარჯობა, ყასაბო მისა!.. რაფერ ხარ, კაცი? — შეწუხებული ხმით გაელაპარაკა საველ.

ტუსალს მუხლები ქვევრის კედელზე მიეზვინა და ზეზუნულად თვლემდა. ხმამ მყისვე გამოადვინა შემფოთებულმა ზემით ამოიხედა და ნაცნობი სახის დანახვისას უფრო ღრმად ჩაიწია ჭურში. საველმ შეკითხვა ტყბილი ღიმილით გაიმეორა. გა-

ფერმკრთალებულ, დამდნარ პატიმარს ღაპალებით ჩამოეცურდა ღანვებზე ცრემლი და სლუკუნით ამოილულულა:

— შავად, დაბეჭავებულად ვარ, ბატონო საველე... ძან სასტიკი დარაჯი ყოფილა ბატონი შაქრო!

საველმ ჯიბიდან შაქრის მოზრდილი ნატეხი ამოიღო, ტუსასლ მიაწოდა და მოფერებით უთხრა:

— ტყვილა დაიტანჯე, ჩემო მისა... გაგანამეს კი კაცი ამ შტერმა სოფლებელმა და ყარაულადაც მართლა სახედარი მიგიჩინეს... შაქროსთან რეგენი მეორე არ დადის საბალახოში... თუმცა ყველა ერთი ჭკუისაა მაგენი... მომეარდნენ, დამაფრეს!... გინდა თუ არაო, ყასაბი ჭურში უნდა ჩავსვათო... შენ ყველაზე დიდი ჭური გაქო და ახლავე გაათავისუფლო... მაგრამ ანი ქე ვიცი ჩემი საქმი!... გინდა, ძამია მისა, ჩემი მოადგილე იყო?... ისე, რაფერაც აგი უტუ შაქრო იყო?

— აბა, არ მინდა? — გაუმსხვილდა ცრემლი მისას, — დამისვი ყმად, ჩემო საველე უფროსო, მიმსახურე და აგერ ნახავ, თუ შეგარცხვინო.

— საყმო კაცი არა ხარ შენ, ძამია მისა! — ინტიმური ჩურჩულით შეაო საველმ ტუსადი და მერე მოსუხულ შაქროს მიუბრუნდა, მკაცრად უთხრა: — მოი აგერ, უგულო მოღალატე, დეცხმარე ტანჯულ კაცს ამოსვლაში!

„მოღალატეს“ გაგონებაზე შაქრო მთლად მოიხაფრა და რატომღაც კოჭლობით მიიჩრბინა ქვევრთან.

— დაავადე ხმალი, რეგვენო, — შეუტია საველმ, — შენ სისხლისმსმელი ჯალათი ხარ!.. სთხოვე პატიება პატიოსან მისას, ერე ჩაი ჭურში და ამოსვლაში დეცხმარე!

უფლებაყრილმა ყარაულმა თავის გამართლება დააპირა, მაგრამ ვერ მოახერხა ხმის ამოღება და უმწეოდ ატირდა. საველმ მუჯლუგუნი მიატყა და ჭურთან ჩაამუხლა. შაქრო გადაიზნია და ღრმად ჩაჰყო სიღრმში დაკუნთული მკლავი. ნაყასბარე ხელს დაეკიდა და საველს ყოფილი მოადგილე უნებურად ქვევრში ჩაითრია. ჭურში დაგუბებული სიმყარისაგან შაქრომ ერთბაშად დაკარგა გონება და ტუსასლ ტრმარასავით გადაეკიდა კისერზე. მიხამ გაიბრძოლა და სწრაფად განათავისუფლდა მძიმე ტვირთისაგან. შაქრო თავით ქვევრის ფსკერს მიეწარცხა, წამით გამოფხიზლდა და მერე კვლავ დაუმხელდა აზრი.

— ბოროტმოქმედო ყარაულო, შეისვი მხრებზე შენგან განამებული კაცი! — მრისხანედ ბრძანა ზემოდან საველმ.

— ყარაული ვერაა კარგად, — ამოსძახა ჭურიდან მისამ, — ბურბუმელასავით დაგრეხილი წვანა და თვალეხი დახუჭული აქ.

— მასე მოუხდება მაგას, — თქვა საველმ, — ძამია მისა, პანა ხანს დეიცადე, კიბეს მოგიტან.

საველე ოდაში შევიდა და მძინარე ქალიშვილი შეანჯღრია.

— ჩემი ახალგაზრდობის დროინდელი ჩოხა მომინახე, — წერვიულად უთხრა საველმ. — კი ჩოხა შეარჩიე, დარჩილული არ იყოს... საპონიც გამეიტანე ეზოში.

ქალიშვილმა წყნარად მოუსმინა მამას და ხმისამოუღებელი მეორე მხარეს გადაბრუნდა. საველე აფეთქდა, გაცოფებული წედა თამში ლამაზ გოგო, საწოლიდან წამოაგდო და ძველებურ, რკინით მოჭედულ უზარმაზარ სკივრთან მიათრია. შეშინებულმა ცირუნია მორჩილად ახადა სკივრს მძიმე სახურავი.

ვიდრე ქალიშვილი ძველმანებში ფათურობდა, საველმ მოკლე კიბე მიაბრუნინა ქვევრთან და პატიმარს ჩააწოდა. ზემოთ ამოსული მისა სუფთა პერემა შეაბრძადა.

— ძამია მისა, ეილე აგი ხმალი, დადექი აქანე და რაფრაც ამოყოფს ჭურიდან თავს მუტრუკი შაქრო, მაშინათვე ნააცალე, — უთხრა საველმ, — მე აგერ ვიქნები, საჭმელსა და ჩასაცემლს გაგიზადებ, —

უხერხული ღიმილით მისამ ხმალი ჩაბლუჯა და ფეხებგაჩაჩხული ჭურის თავთან დადგა.

როგორც თითოეულ შეძლებულ ოჯახში, საველს ეზოშიც მუდამ ტრიალებდა უამრავი ხალხი. მეუღლე, რომელმაც ცირუნია აჩუქა, საველს სადღაც აზიაში ჰყავდა მიტოვებული. წერილსა თუ დიდ საოჯახო საქმეს საბალახოს თავკაცთან, ყოველთვის მეზობლები, ნათესავები და საველს მიმართ თაყვანისცემით განწყობილი სოფლელები ასრულებდნენ. ახლა ამ ოჯახის ურიცხვი ჯალაბობა სხვა გულელებთან ერთად მდინარის ნაპირას თათბირობდა და საქმეს შეუჩვეველი საველე გინებით აწრიალდა ეზოში.

ცირუნია შეინდისფერა ჩოხა იოჯა სკივრში და გასაბერტყად აივანზე გამოიტანა.

— აამე გოგო ამ მაზინჯ ყასაბს, უთხარი ტკბილი სიტყვა, — ეზოდან შეუბღერა საველმ ხმლიანი ტუსადის დანახვით გოცნებულ ქალიშვილს.

— გამაჯობა, ყასაბო მისა! — ნაზად დაიძახა ცირუნია.

— არაა მაგი ანი ყასაბი, — საველე უშველებელ სანადიმო ქებას ხვნეშით მიათრევდა ეზოში, — დღეიდან ჩემი მოადგილე იქნება მისა.

— შეთხელებულხარ, მისა, დამშვენებულხარ!... — ღიმილით განავრძო ცირუნია, — ზოგი ჭირი მარგებელიაო, სწორედ შენზე უნდა თქვას კაცმა... მუცელი გაგიქრა და ჩაბიფინებული სახეც დაგიწყნარდა... მეცოდება ახლა შენი ცოლი; დაგესვივინა საბალახოს ქალები და აღარ მოგცემენ საშველს.

წამოწითლებულმა მისამ დაიმორცხვა, ხელით დაიფარა შარვლის დაძმორილი უბე. საველმ ქვაბი წყაროსთან მიიტანა, გრძელ ღარს შეუდგა და ნატუსალარს მიუბრუნდა:

— ჩემო მისა, მეიძვრე ტანიდან მაგ ჭინჭები!... ხელმწიფოს ნაქონ ჩოხაში უნდა გამოგანყო ახლა... ოღონდ ჯერ კარგად იხანავე!... აგერ

საპონიც მაქ... წყალს შევათობ და მე თვითონ და-
გისხამ კოპეითი, — უთხრა სავლემ ყასაბს და
პალატისკენ გაიქცა.

ლიმლშეყინულ მიხას ხმალი თოფივით გაედო
მხარზე და დაბნეული თვალებს აფახულებდა.

— მართლა კაი ჩოხაა, — თქვა ცირუნამ და
ჩოხა-ახალუხი აიგნის მოაჯირზე გადაჰინდა, —
მამაჩემმა ინდოეთში ერთ დატყვევებულ მეფეს
გახადა... შენ გაფითრებულ სახეს სწორედ შინდის-
ფერი მოუხდება... ნაყასბარო მიხა, ეგ ხმალი ანი
ძილშიაც თან უნდა გქონდეს; ნამუსშელახული
ქმრების მოსაგერიებლად დაგჭირდება!

მიხამ ბრწყინვალად გაიღმიჭა, ხმალი ჩამოშვა და
თავისუფლად დადგა. პალატადან სავლე გამოვიდა.
ცალ ხელში ცხელი წყლით სავსე მოზრდილი თუნგი
ეკავა, მეორეში გრძელი კოპე. საბალახის თავეცა
ცუნცულთი გაექანა წყაროსკენ, თან სხაპასუპით
ელაპარაკებოდა მიხას:

— ნაჭქრი უკვე თავი, ძამია მიხა?... აგერ
მეიტანე, ჩამოვაცვით მესერზე!... არაა შაქრი იმის
ღირსი, თავიც ქონდეს და ტანიც... ჯერ გულწა-
სული ისევ ფსკერზე წვანა, ხომ?! კაი, ბატონო!...
გადავყენებ ამ წუთშივე ღარს და მივარის ამოს-
ვლამდე მთელი ჭური წყლით გვივსება, — სავლემ
ჩაიქირქილა, — მიხა, მოი აგერ, ძამია!

მიხა შერყეული მხედრული ნაბიჯით წავიდა
წყაროსკენ. სავლემ სანადიმო ქვაბში წყალი
გაანელა, ჯორკოზე შედგა და კოპე მოიმარჯვა...

— გეიხადე, მიხა! — უთხრა ნატუსალარს და
მერე ქალიშვილს შეუყვია, — შედი, გოგო, ოთახ-
ში... არ შეშვების გასათხოვარ ციცას მიშველი გაუ-
კაცის დანახვა.

ცირუნია ოთახში შევიდა. მიხამ გაუბედავად
გაძირი ფალასფულასი, სიცივისაგან კი შეაფრთხლა,
მაგრამ ტიტლიკანა მაინც გაჩერდა ჯორკოსთან,
სავლემ საპონი მიაწოდა და კოპეით თბილი წყალი
დაასხა.

მდინარეთან სათათბიროდ შეყრილმა სოფლე-
ლებმა კარგა ხანს იმსჯელეს, ხეირიანი ვერაფერი
მოიფიქრეს და ცუდი განზრახვით სავლეს ოდისკენ
დაიძინეს.

საბალახოს თავეცა ნაპატიმრალს წყალს უს-
ხამდა, თავზე საპონს უქაფებდა და თან გაუთა-
ვებლად აიგინებდა გლეხებს. სავლეს უჩვეულო
ყურადღებით გაოცებული მიხა მალე დამშვიდდა,
გულდასმით განიბანა დაობებული სხეული და
გათამაშებულმა ბოლოს გაზინთული ზურგიც კი
მიუშვარა გასახებად სოფლის უფირგვინო ბატონს.

— რაეა გაბედა ჩოლახა დათიკომ ჯანიკოს
ნაცოლარის შერთვა?! — გაჯავრებით ამბობდა
სავლე, — ჩვენც კი ვართ პანა ბრალში, მაგ დაგ-
ვაჯულს რომ მივეცით ამის უფლება... მაგრამ
თვითონ რაფერ გაბედა?! ჭურის ღირსია ეგ უშნო.
შეაცდინა სათნო ქალი და ჩვენზეც რატომ უნდა
გადატყდეს მაგარი ჯოხი?... ძამია მიხა, მოგვინვეს

მე და შენ ყოველივე გამრუდებულის გასწორება.
უფროსი და მოადგილე ჩვენ ვართ და ახა/სხვა ჯინ
გამეიდებს თავს?! საბალახოში ლენჩებ გარდა
არაფერ დეიარება... ჩვეიცვათ, მივიდეთ დათიკოსთან
და ახლავე დავტოვოთ მაგი ხეიბარი ისთველე
უცოლოდე... დოუბრუნდეს ქალი ჯანიკოს ოჯახს!...
ახლა, გაქციე, ძამია, პალატისკენ!

პალატში სავლემ პირსახოცი შემოაფარა მიხას,
ტაბლაზე ცივი ჭადი, ყველი და მჭავე დაუდგა. მერე
წყებლით ტერფის სიგრძე გაუზომა და ოდის ზემო
სართულში ავიდა უძიროებისა და ჩოხა-ახალუხის
მოსატანად. ნახევრად შიშველი მიხა მაღიანად
ილუქმებოდა. ზემოდან დაგზულად ესმოდა სე-
ლესა და ცირუნის ხმამაღალი საუბარი. მამა და
შვილი ქება-დიდებათ ასხენებდნენ მის სახელს.
ჩოფურა მიხა ყურდაცქვეტილი უსმენდა საამო ლა-
პარაკს და საკუთარი პიროვნებისადმი პატივისცე-
მით იმსჯელებოდა.

შეინდისფერი ჩოხა კარგად მოადგა ნატუსა-
ლარს. არც უძიროები იყო ურიგო. ჩაცმულმა,
გამაყებულმა მიხამ კმაყოფილებით შეაფლო თვალი
სარკეს და ვერცხლის ქამარ-ხანჯალიც მოითხოვა.
— ოქროს ალკაზმულობაც ქე გეკუთვნის, ჩემო
მიხა, — მოეფერა სავლე და მერე ცირუნისა მი-
უბრუნდა, — თუა, გოგო, ამისთანა საჩინო ვაჟაკი
მთელ საბალახოში?

გაჯვამული მიხა სარკეში იხედებოდა.
— ასე თუ გაგამშენიერება ჭური, ადრე უნდა
ჩამჯდარიყავი შიგ, მიხა, — ტკბილად შესცინა
ცირუნამ.

ნატუსალარი სარკეს ველარ შორდებოდა. სავ-
ლემ საფარცხელი მიაწოდა და გარეთ გავიდა ქამარ-
ხანჯლის ჩამოსატანად. მიხამ ერთმანეთზე გადბა-
მული, უშველებელი წარბებიც გადაიფარცხა და
მედიდობად გაიარა-გამოიარა ოთახში. ლამაზი
ცირუნია ჩამუხლულიყო და ჩამქრალი ბუხრის
გაღვივებას ცდილობდა. დოინჯშემოყრილმა
ნატუსალარმა ერთხანს უყურა, მერე დაიხარა და
ეშმაკური ღიმილით ქალიშვილს რბილ ადგილას
უჩქიჭია. ცირუნია წამოხტა, თვალისდახამამებაში
წაავლო ხელი დოქს და გაყოყრცხულ მიხას
კბილებზე მიახეთქა. ნატუსალარმა ნერწყვივით
გადაყლაპა თიხის მოზრდილი ნატეხი. ქალიშვილი
სპილენძის თუნგსაც წედა, მაგრამ მიხამ მოასწრო
და ტყეისავით გავარდა ეზოში.

განრისხებული ცირუნია ფანჯარასთან მივიდა.
ქვევრთან მიხა იდგა და შესივებულ ტუჩს წუნწინდა.
მკლავზე გადაიდებული ვერცხლის ქამარ-
ხანჯლით მალე ეზოში საბალახოს თავეცაც
გამოჩნდა. შელახულმა ნატუსალარმა მორიდებით
თქვა უარი მოკაზმულობაზე, ჭურთან დაგდებული
ხმალი აიღო, მხარზე გაიდო და სავლეს მორჩილად
ამოუდგა ზურგს უკან. გაკვირვებულმა სავლემ
ქამარ-ხანჯალი აიგანჯ ისროლა, ქვევრთან მივიდა
და რაღაც ჩასძახა სიღრმეში, მიხა შორიახლოს

სიხარულიძე

ვლოდებოდა. მერე უფროსი და მოადგილე აჩქარებული ნაბიჯით გავიდნენ ეზოდან.

მხარდამხარ გამწკრივებული, მოღუშული საბალახოელები მძიმე ნაბიჯით უახლოვდებოდნენ სავლეს მამულს. ბანდახეულ, დაუძღვრებულ დაჭრილმა გვერდში კაცები ამოსდგომოდნენ, თაღცრემლიანი ქალები ჩუმი გოდებით მისდევდნენ უკან სავლეზე განრისხებულ გლეხებს, დაჭრილთა ძეგლები ხარვეზით ფშვინავდნენ და მწყურლად ირახუებდნენ მეკრძეზე ვეება მუშტებს.

სავლეს მამულის რკინის ჭიშკარი სოფლელებს ჩარახული დაუხედავდა. ეზოში დასაპნიძელი არა ჩანდა. დაკუნთულმა კაცებმა უხმოვად გაიდგეს მხრებზე, იქვე, ღობესთან მიგდებული უშველებელი მორი, გაეშაადნენ კიდევ ჭიშკრის შესაღწევად და ამ დროს, სიჩუმეში ბაზრის მოედნიდან გარკვევით მოისმა მისას ომახიანი ყვირილი:

— გამარჯობა, ძამია ჯანიკო!... რავა ხარ, ძამა?

სავლეს ეზოსთან შეყრილ გლეხებს წუთის შემდეგ მოედნიდან ქალის შიშველი ხმაც მისწვდა:

— ჩემო ჯანიკო, ცოლი ვარ შენი... შენ კაი მკლავზე მოსვენება მომწყურდა!..

განიერ მხრებზე მომჯარმა მორმა ნახევარწრე შემოახა და ცოლის ხმისგან გახევებული დათიკო სავლეს ეზოს მაღალ ყორეს მიანარცხა, მეორე ფეხიც დაუყოჭლდა.

— საბალახოელი ჯანიკო!... სოფლელებს შენმა მოლაპარაკება გვინდა! — ქალის კვალდაკვალ მიაძახა ფირალის გორას საბალახოს თავკაცმა.

გლეხებმა ფრთხილად დადეს მორი ძველ ადგილას, უხერხულად გადახედეს ერთმანეთს, აჩნადებულ დათიკოს ერთი მაგრად შეუკურთხეს და სირბილით გაცივიდნენ ბაზრის მოედნისაკენ.

...გათიერებამდე ხალხი ბაზრის მოედანზე იდგა და იმედინად უყურებდა მაღალ მთას. მისასა და ჯანიკოს ნაცოლარს ბევრი ყვირილით ხმა ჩაეხლიჩათ. მჭევრმეტყველებდა სავლეც, სოფლელებიც იჭაჭებოდნენ, ყაჩაღი ჯანიკო კი მაინც არ გამოჩნდა. ბოლოს სავლემ კრამიტით დაჭრილი გლეხის ბეჭაშლილი ძმა მაგრად დააბუზნინა მისას და დახანდლიანებული ხალხი ნელა-ნელა გაიკრიფა ბაზრის მოედნიდან.

უღიმღამო ახალი წელი დაუდგათ საბალახოელებს. სოფელი სასონარკვეთაში იყო ჩავარდნილი. გლეხები კვლავ დარჩენილ უპირთუცყოფდნენ. მხოლოდ ათიოდე ოჯახმა მოასწრო ვაჭრობისაგან საქონლის შესყიდვა. დამფრთხალი ვაჭრები აღარ დაბრუნებულან საბალახოში. მისამ ისევ ჩაიბარა რქებით დაკანრული დუქანი, ოღონდ უწინდებურად ვეღარ შოულობდა ხორცს. სოფლელებს წელი დაუნერვილდათ ბოსტნეულისა და ხმელა ჭადის ჭამით. ძნელად იტანდნენ საბალახოელები უშნავლობას, მაგრამ მამუე მტლად გამუდმებულ

შიშში ცხოვრება უძნელდებოდათ. შემფოთებულ ძილშიაც მიჰყვებოდა გლეხებს; საზარელი სიზმარეული ჩვენებების შემდეგ დილით უღონოდა და მოთენითილად გრძნობდნენ თავს. შიშს აასკეცებდა ყაჩაღის ჩუმად ყოვნა. ყოველ საღამოს საბალახოელები ბაზრის მოედანზე ადიოდნენ და მუდართი უხმობდნენ ფირალს. ჯანიკო კი არ პასუხობდა.

სოფლელებს ნერვიულობა დაეტყობო.

ქვერში შემძხვევით ჩავარდნილი შაქრო აღარ გაათავისუფლა სავლემ და თვითონვე დაუდგა დარაჯად. ცნობისმოყვარე სოფლელები ხშირად აკითხავდნენ საბალახოს თავკაცის ეზოს და ზემოდან ინტერესით ათავალიერებდნენ ჭურში გამომწყვდეულ ტუსალს. გლეხები ჯერ ტუსალს დახედავდნენ, მერე დალაქის საკარმიდამოს მიადგებოდნენ და კოჭებში მომტვრეული ნაღის გვერდით დაგდებულ მრგვალ, ზორბა ქვას დიდხანს უყურებდნენ ხოლმე. ისხდნენ სოფლელები დალაქის ეზოში და დიდმნიშვნელოვნად აკანტურებდნენ თავს; ხმა მაღლა უქედდნენ ჯანიკოს ქვისმთელის ოსტატობასა და არაჩვეულებრივ მიზანს.

ყველა საბალახოელი დარწმუნებული იყო, რომ მისას დასმენით ფირალი სამაგიეროს უხდოდა ყასაზე ძვირის მთქმელ გაბოს. როცა მის ოდეს მეორეჯერაც წააცალა მრგვალმა ლოდიანმა სახურავი, დალაქს ბევრი აღარ უფიქრია, ოჯახის ავლა-დიდება ურემზე დააწყო, ხარის მაგიერად შეება უღელში და ახლობლების თანხლებით მდინარესთან ჩავიდა. საყავი მინდორზე გაბომ ყავრით სახელდახელოდ შემოქდა პატარა ფიცრული და იქ დასახლება გადაწყვიტა. დროებით დალაქობაზეც აიღო ხელი და მშვიდი დღეების დადგომამდე ოჯახის რჩენას მათხოვრობით აპირებდა.

ჯანიკოს საამებლად საბალახოში ბევრი რამ შეიცვალა: მისი ნაცოლარი ისევ მისეულ ოდში გადაბარგდა, ჩოლასა დათიკოს მეორე ფეხიც დაუყოჭლდა, გაბო ველად გაიხიზნა, მუტრუჟი შაქრო ჭურში იჯდა და ყასაბი მისაც სავლეს მოადგილედ ითვლებოდა. ყველაფერი გადასხვაფერდა სოფელში, მაგრამ ფირალი უწინდებურად დუმდა. არ გადიოდა ჯანიკოსთან არც ცოლის მუდარა, არც მისას მეგობრული თხოვნა, სავლეს მჭევრმეტყველებაცა და გლეხების წუნწინიც.

დრო მიდიოდა და ჯანიკოს დუმილით გაღიზიანებული სოფლელები რატომღაც საბალახოს თავკაცზე იბოდმებოდნენ. სავლე გრძნობდა გლეხების მტრულ განწყობილებას და საღამოობით, ბაზრის მოედანზე ჯანიკოს ზოტბა-დიდებას უმატა.

სოფლელები დანგრეული ხიდის აღდგენას აპირებდნენ. ეგ საქმე სავლემ დაზამთრებისთანავე დაავალა საბალახოს ყველა დურგალს. დურგლები ნამუსიანად გაისარჯენ და მღერ ნახიდართან კაკლის ხის უამრავი მორი მია-

ცურეს. მორები ფიცრებად დახერხეს და მზა მასალა მდინარის ნაპირზე დაანყვეს.

საბალახოს თავკაცისა და მისი მოადგილის განკარგულებით ხიდის ასაგებად განკუთვნილი ხეტყე დურგლებმა ჯანიკოს ეზოში გადაუხიდეს და ნასახლარზე ახალი ოდის აშენებას შეუდგნენ. საქმე მარდად მიიწვედა ნინ. მშენებლობას თვით საველ და გაუფრთხილებელი ყასაბი ხელმძღვანელობდნენ. გახარებული სოფლელები ხალისით ეხმარებოდნენ დურგლებს და ცისმარე დღეს უკვე კარგად დაიმუდებული უხმობდნენ ყაჩაღს..

ქმნიანი ცირუხნა დღისით ბაზრის მოედანზე ხეტიალს განაგრძობდა. ერთი ცხვარივით გრძელბენვინი, ფეხმოკლე ძალლი ჰყავდა და ვითომ იმას დაასიერებდა. სინამდვილეში კი ფირალს ეპრანჭბოდა გემრიელი გოგო. საველ შეეგუა ამ უცნაურობასაც და ქალიშვილი ნებაზე მიუშვა.

ჯანიკოს ოდა შენდებოდა. სოფლელები კმაყოფილებით ადევნებდნენ თვალს დურგლებს და შებინდებულზე, ბაზრის მოედნიდან ფირალთან ერთად დათვებსაც აქებდნენ. სუსხიანი ნიაჲ მთისკენ უბერავდა და გლეხების ტბილი მუსაიფი ჯანიკოსთან მიჰქონდა... გორა გაქვავებული გოლიათივით ჩუმად გადმოჰყურებდა საბალახოს.

ილიოდა თებერვალი. სოფლელებს გაანგარიშებული ჰქონდათ და იცოდნენ, რომ ნახანძრალ ღარში ლოდინი გორდებოდა ყოველ ორ თვეში ერთხელ, გორდებოდა უზუსტესი თანამიმდევრობით. ქვის მთიდან უკანასკნელად ჩამოვარდნის ორი თვის თავი ახლოვდებოდა. საბალახოს უფროსმა და მოადგილემ ჯანიკოს ოდის მშენებლობაზე სოფლის თითოეული მამაკაცი გააშენეს. სახლი ჯადოსნური სისწრაფით მალდებოდა. თებერვლის ოცდაშვიდში ოდა გადახურეს და ფირალთან დახვეების ნიშნად სახურავზე თეთრი დროშა აღმართეს.

— შენია აგი ოდა, ძამია ჯანიკო, — საღამოს მოედნიდან უყვიროდა გორას მისა, — სოფლელებმა მოგართვის საჩუქრად... გაახალისე აწი შენი სეფდინი ცოლი, ააბოღე მიძინებული კერია...

ყაჩაღი არ გაეპასუხა საბალახოს.

ჯანიკოს ნაცოლარი ახალ ბინაში გადასახლდა. თვის უკანასკნელი ორი დღე უსასრულოდ გაიჭიმა. სოფლელები ლანდივით უხმოდ დადიოდნენ შუკებში. ირგვლივ გარინდებდა სუფეფა. საბალახო ფანდურზე გადაჭმობდა სიმღივთ დაიბაძა.

ოცდაცხრამი სასამხრალს მთის ღარში ხმაურით დაგორდა მთვარისხელა ქვა, მენახირე კაცის ოდას ეტაკა, მოპირდაპირე. კედლები გაანგრია, მერე შუკაში საველს კამეჩი მისიყვდილა და ყრუ გასროლით ჩაყვინთა მდინარეში.

სიმი განყდა, თითქოს ტანსაცმელზე ცეცხლი მოსდებიათო, ზარდაცემულმა სოფლელებმა ეიშვითი დიორბინეს საბალახოს შუკით და დაღ-

ლილები ბოლოს მენახირის ეზოსთან შეგროვდნენ, მოპირდაპირე კედლებში ორი დიდი, მრგვალი ნახვრეტი მოჩანდა და გადებრეცილი ოდა ვეება შამფურით დაჭრილი დამსგავსებოდა. ქვის მიხვრეტისას, ბედად, შინ არავინ ყოფილა, კაცის გაფთხრებული ახლობლები ახლა ჭიშკართან იდგნენ და თვალს არ აშორებდნენ ოდის დაბზარულ კედლებს. თვითონ მენახირე უზომოდ მთვრალი იყო, ცარიელ ბოსელები იწვდა და არხვინად ხვრინავდა.

— შენ უნდა გტაკებოდა აგი ქვა, — ლანძღავდა ყასაბი მისა მინარაქს, — იცის ჯანიკომ ვის ოდას მორატყას ლოდინი... დეიმსახურე ალბათ და ქვე მოგართვა საკადრისი... როცა იქნება, ხომ გამოფხიზლდები, ლოთო?! პირდაპირ ჭურში ამოგაყოფინებ თავს...

მიხამ გული იჯერა მთვრალი მენახირის გინებით და მერე ხალხს ბაზრის მოედნისკენ გაუძღვა. ყველა მამაკაცი გაჰყვა ყასაბს, მხოლოდ საბალახოს თავკაცი არსად ჩანდა. ბაზრის მოედანზე მიხამ აღარ დაუცადა ფირალის მთისკენ მინაქროლ ნიაჲს, ღარის წვერს მიაჩერდა და მთელი ძალით აყვირდა:

— ჯანიკა, ძამია!... ნუ იზამ მაგას!... ქე ვიცი კიი მიხანი რომ გაქ. მაგრამ ქვას არ გაჩნია ჭკუა, მრგვალია და ევება მეც კი მეტეს თავში... გინდა, ძამია, გაეფშოკო ფეხები?! თქვე, ჯანიკო, ერთი სიტყვა!... რომელი საბალახოელი გინდა ჩავსვა ჭურში?..

— საველს ჭურში ჩაყუდება გაუხარდებოდა ჯანიკოს, — უთხრა ყასაბს კრამიტით დაჭრილი გლეხის ძმამ, — მისი კამეჩი ლავაშვივით გაბრტყელებული გდაა შუკაში... ალბათ განზრახ მოარტყა ქვა.

მიხა დიდი ხნით ჩაფიქრდა. ყასაბის გასაგონად გლეხები ჩუმად აგინებდნენ საბალახოს თავკაცს.

— არ გასსოვს რაფერ აგინებდა ჯანიკოს?! ოდაც დაუნგრია, მისი ცოლიც გაათხოვა ჩოლახა დათიკოზე... არც შენ გცა პატივი, ჭურში გამყოფა კიი ხანი ნახებრად ტელტიკანა... ჩემზეც სოლ ტყვილმარლოდ გამოგავსია... შენ კი შეგრჩა ხელისგულზე კოყრები მის ყანაში მუქთან მუშაობისაგან... — აღიზიანებდა გლეხი ყასაბს.

— სწორია მაგი! — უცებ აფეთქდა მიხა, — დაგვაქცია ამ ურჯულ სავლემ, ძამია ჯანიკო!... შუაგულ ზამთარში დატანჯული კაცი პირდაპირ ეზოში, წყაროსთან მბანავა... მერე ცივი ჭადილივს გვიმეტა ჩემთვის!... არც ქამარ-ხანჯალი მომცა, მაგ ნუნქმა... რეიხა უნდა გაბედოს ამდენი? ვითომ იმიზა, ძან ლამაზი გოგო რომ ყავს?... ვითომ იმიზა, სინგაპურში მეფედ ნამყოფი რომაა?... აქანე არაა სინგაპური, აქანე საბალახია!... ეყოს მაგას ამდენი ფარფაში... ჩაჯდეს ჭურში და იმეფოს იქანა... ახლავე ამეციყვანთ მოედანზე და შენ წინაშე აგოს პასუხი ყველაფრით... ვენათ ასე, ძამია ჯანიკო? ყაჩაღს ხმა არ გაუღია.

მიხამ რამდენიმე გლეხი სავლეს მოსაყვანად გაგზავნა და ფირალთან ლაპარაკი განაგრძო:

— გოუკითხავად არავის დაეტოვებ, ჯანიკა!... ვინც კი განყენილი ოდესმე, უეჭველში დეიჯებმა... ოღონდ ქვას ნუ დაგაოვრებ, ნუ იზამ მაგას!... თითონ მე ჩავაჭურებ ყველას!... პანა ხანს დეიცადე, ძამა, აწნუთშივე შეეადგენ დასასჯელთა სიას.

ყასაბმა კაცებს დუქნიდან მაგიდა და სკამი გამოატანინა, დაჯდა და ირგვლივ უზუცესი საბალახოვლები შემოიკრიბა. ვილაკამ ბატის ფრთა და ქაღალდი დადო მაგიდაზე. მიხამ ფრთა მოიმარჯვა, ქაღალდი ხელით გააუთოვა და მერელა გაასხენდა, რომ წერა არ იცოდა... საბალახოვლებმა ბჭობა გამართეს.

სავლეს მოსაყვანად მივლენილი გლეხები საბალახოს თავკაცის ეზოს მიადგნენ. ჭიშკარი ღია დაუხვდათ. ერთხანს უძახეს მასპინძელს და როცა არაფერ გაეპასუხათ, სოფლელებმა გულდასმით მოათვალიერეს ეზოსა და ოდის ყოველი კუნჭული. სავლე და მისი ქალიშვილი შინ არ იყვნენ. ეზოში, მიწაში ჩაფლულ ჭურში შაქრო იჯდა, ჭაღს ჭამდა და ცირუნისაგან მომადლებული დოქიდან ღვინოს აყოლებდა. საბალახოს თავკაცის ყოფილმა მოადგილემ არ იცოდა, სად იყვნენ მასპინძლები. გლეხებმა ერთხელაც მოიარეს სავლეს კარმიდამო და ხელცარილნი მიბრუნდნენ მოედანზე. შაქრო ქვევრში დარჩა და ჭამა განაგრძო.

ბჭობა და ფირალთან ლაპარაკი მოედანზე მალე დამთავრდა. დასასჯელი კაცები სოფლელებმა ერთმანეთს გადაბეს და ცხვრებივით წარეკეს სავლეს ეზოსკენ. ცხრა დამნაშავეთის ცხრა დიდი ქვევრი იყო საჭირო. ამ ზომის ამდენი ქვევრი საბალახოში მოსივლიდ სავლესთან იგულდებოდათ გლეხებს...

სოფლელებმა მიამტკრიეს საბალახოს ყოფილი თავკაცის ღია ჭიშკარი და ღრინაცვლით შეცვივნდნენ მარანში. სიგრძე-სიგანით სავლეს მარანი საქონილო დარბაზს წააგავდა. ერთ კედელზე სამკაულებივით ეკიდა ყანები და უამრავი სხვადასხვანაირი სასმისი. ხის ნიჭებით გლეხებმა თიხა გადაფხიკეს და ქვევრებში ჩაიხედეს. ყველა დიდი ქვევრი პირამდე სავსე იყო ღვინით. ცხრა დამნაშავე ეზოში იდგა, სასჯელს ელოდებოდა და სოფლელები საგონებელში ჩავარდნენ. მიხამ მოზრდილი თასი ჩამოსხმა კედლიდან, ქვევრიდან ღვინო ამოსხა და სულმოუთქმელად მესვრა. სავლემ კარგი ღვინის დაყენება იცოდა. ყასაბმა მონონებით აანკლაპუნა ენა და თავი ხელმოვრედ ჩაჰყო ქვევრში. მიხას სხვებმაც მიბაძეს. სასმისებით მოფენილი კედელი ერთბაშად გაშიშვლდა.

ცხრა უზარმაზარი ქვევრის გამოცლას სოფლელებმა ოცი დღე-ღამე მონადოეს. ღვინოს ჭურ-მისჯილებიც სვამდნენ. სვამდა შაქროც, რომელიც ისევ ჭურში იჯდა: მთვარანი, გულაჩვილებული კაცები ხშირ-ხშირად აწვდიდნენ ტუსალს ღვინის

სავსე დოქს. ღრეობა გადაბმულად გრძელდებოდა. სოფლელები იქვე იძინებდნენ. სავლეს ოდეს ოთახებში, მარანში, ბოსელშიც და სასმინდშიც რიგრიგობით ეყარნენ გაღვლილი გლეხები. ადგილ-მამულის პატრონი კი არასდეს ჩანდა. გადაკარგული იყო ლაბაში ცირუნია.

სოფლელებს სიმთვრალეშიაც არ ავიწყდებოდათ ტყეში გავარდნილი ყაჩაღი. ყოველდღიურად, საღამო ხანს გლეხები ბარბაქოთ ადოვრებდნენ ბაზრის მოედანზე, ღვინოში ამოვლებილი ხმით უხმობდნენ ჯანიკოს და მერე კვლავ მარანში ბრუნდებოდნენ.

ღვინო მალე ამოიწურა. ხალხმა დაცლილი ქვევრების ეზოში გადატანა მოინდინა, მაგრამ პირველივე ამოთხრილი ჭური კარში ვერ გაეტირა. გლეხებმა თავი აღარ შეინუსეს და მისჯილები მარანშივე, გამოურეცხავ ქვევრებში ჩაყარეს. ერთი ჭურიღა დარჩა თავისუფლად, უცნაური სატუსალო საბალახოს ყოფილ მმართველს ელოდებოდა.

— მოვა ამის დროც, — ეუბნებოდა სავლე ცირუნისა და ჭოვრიტით სოფელს ათვალიერებდა, — არ შერჩნებთ მაგ ლოთებს ჩემი გაპამპულები!... რავა ორ შურად გამყიდა იმ მახინჯმა ყასაბმა?!... ისე, ქე მოველოდი... საითკენაც დოუბერავს ქარი, იქით მიფამფალობენ შტერი საბალახოვლები... ყოველთვის დოუჯერე, გოგო, მამაშენს!... წინდან იცის სავლემ სვით უნდა დოუქროლოს ქარმა... იცის და ქეც ტრევებს ყველას პირდაფრენილს, — სავლემ ჩაიღიმა, გამარჯვებულივით გადახედა ქალიშვილს, — სხვებივით რეგვენი რომ ყოფილიყავი, ვიქნებოდი ახლა ჩაყვებულნი ჩემივე ჭურში და თან, ალბათ, მიხასნაირი ვინცხას სიმამრიც ვიქნებოდი, — სავლემ ჭოვრიტით დაუმიზნა ბაზრის მოედანზე დუქანთან მდგარ მიხას და გესლიანად ჩაიჩურჩულა: — ვერ მოგართვეს შემწვარ-მოხრაკული, მუტრუკო ყასაბო!...

იდგა მარტის რუსი და ჩუმი დილა.

სავლე და ცირუნია ტყეში, ტოტებისაგან დანწული კარვის წინ ისხდნენ და ზემოდან დაჰყურებდნენ სოფელს. ტყე-ტყე ხეტილით, უხერიო ცხოვრებით გამწარებული ქალიშვილი ავად უყურებდა მამამისს. აზიზმაზიზად გაზრდილი უცებ შელახულიყო. უწინდელი ეშხი დაჰკარგავდა და თითქოს ამოშრობოდა ოდესღაც ნამიანი თვალები. სავლე კი ცოცხლად, ცქეტი ბიჭივით გამოიყურებოდა, იმედით სავსე წარამარა ახსენებდა ქალიშვილს და ჭოვრიტით დილიდან ღამემდე საბალახოს ზევრავდა. ღამის სინანარეში სოფლიდან ტყეში გლეხების ხმებიც აღწევდა და მამაშვილმა ყველაფერი იცოდა, ყველაფერი, რაც კი საბალახოში ხდებოდა.

— ნუ მიენჯი, ცირუნია, — განაგრძობდა სავლე, — ერთი თვე ხომ მეითმინე?! კიდევ ამდენიც გაუძელ გოგო და მერე ადრინ-

დელზე უკეთესად ავაწყობთ საქმეს... ჯანია არაა სხვასაგით ლენჩი!.. მაგას მივხვდი მე... ისე იოლად არ დაანებებს თავს ქვების სროლას ჯანია... ერთი თვეა დარჩა და მიაერთებს კიდევ ლოდინას საბალახოს... მოზომილად იცის მაგან ქვის დაგორება ღარში... ეტყობა, უყვარს სიზუსტე და ნესრიგი... დაგორებს ქვას და მიერე ჩვეივადით სოფელში, მერე ვიქვით ჩვენი სიტყვა, — საველემ სოფელზე მოაცურა თვალზე მიბჯენილი ჭოგრიტი.

შუკაში ნელა მიდიოდნენ თავჩაქინდრული ქალები, ხელში პატარა ხურჯინები ეკავათ.

— შეხედე, გოგო, ჭირისუფლებს ჭადი და ყველი მიაქვთ ტუსალებისთვის, — უთხრა საველემ და ქალიშვილს ჭოგრიტი გადასცა.

ხურჯინიანი ქალები საბალახოს თავკაცის ეზოში შევიდნენ.

— რავა უბოდიშოდ შეალაგეს ჩემს მამულში? — განწმამდა საველე, — ბაზრის მოედანზე გონით თავი ამ თავხედებს... სულ გამიპარატახეს შეილივით მოვლილი ეზო... არ ვაპატიებ ამდენ შუურა-ცხუფასს!... რაფერ ვაგვისო აწი ამხელა ჭურები? — უცებ გაასხენდა საველეს სოფელთან ღრეობა და სახე დაეღრიჯა, — ათი წლის მოსავალი ოც დღეში შეხრუპეს მაგ ლოთებმა!... ოცი წელი მუქთათ გამოშვებით, მუტრუკებით!... კაცი არ იყო, ასე თუ არ ვქნა!... ცხრა ჭურის მაგიერად, ას ჭურს გაგაცსებინებთ თქვენივე ხელით... კინკრისომდე გაგაპაპინებინებთ ღვინით!... დავცადები მერე და მარტო ვიქეივებ ყოველდღე... ას წელს ვიქეივებ... ცირუნისაც გადავუხდი ქორწილს... იმდენ ღვინოს გამოგწურავთ, რომ ყველაფერზე მეყოს... ასე ვიცი მე! — მძვინვარებდა საველე.

ყარაულად დაყენებულმა გლეხმა საველეს მარანს ბოქლოში შესხნა და ჭირისუფალი ქალები ქვევრითან მიუშვა.

— შაქრომ თავი ამოყო ჭურიდან, რაცხას ეუბნება ყარაულს, — აღნიშნა ცირუნია.

ნეგრმოშეებული შაქროს თავი კარგად მოჩანდა ჭოგრიტში; სხვებისაგან განცალკევებით, იგი კვლავინდებურად იჯდა ეზოს შუაგულში ჩამარხულ ჭურში.

— ჭამა უნდა ალბათ, — უთხრა გოგოს საველემ, — შაქრო ვირს არ ყავს ჭირისუფალი... მაგ რევენის ბრალია ყველაფერი, — მოულოდნელად გაცხარდა საველე, — მაგან დააქცია საბალახო... არაა შაქრო დაპურების ღირსი!..

ყარაული მარანში შევიდა და მალე საჭმელთან ერთად შაქროს ღვინით სავსე პატარა დოქიქ მიუტანა, გახარებული შაქრო უმაღ ჩაძერა ქვევრში.

— ღირსნი ხართ ჭურში ყოფნის, — ქოთქოთებდა საველე, — შენც, მენახირე კაცია!... შენც, დალაქო გაბო!... შაქროზა სამიდლეშიოდ მიჩუქნია მაგი საშოსახლო! — საველემ ჩაიხიბითია, — ყველა საბალახოელი ღირსია, ჭურში რომ იჯდეს... ჩემდა

რომ გავქვთ ჭური, იქინე მახინჯი ყასაბი უნდა ედოს... თლად ზედგამოჭრილა მაგიზა ედვილი... ცირუნია ერთხანს თავის ეზოს დაჰყურებდა და ჭოგრიტის თვალი მერე ჯანიაკოს მთისკენ გააპარა. საველე ქოთქოთს განაგრძობდა.

პაერი ცივი და უძრავი იყო. უძრავი იყო მდინარის გადამლა ველზე, ნაყანარზე აფენილი სიფრიფანა ბურუსიც ერთივრად გადაგლეხილი ციდან და გაყურებული ტყიდან თითქოს სიჩუმე იღვრებოდა საბალახოში. დუქანთან რამდენიმე გლეხი იდგა ფირალის გორას უმხერდა. იქვე იდგა ყასაბი მხაც. შუკებში, აქა-იქ, ბაზრის მოედნისკენ მიმავალი სოფლელები გამოჩნდნენ. საველეს ეზოში ბოლთას სცემდა ტუსალთა ყარაული.

— ვითომ, განგებ დოუმინზნა ქვა ჩვენს კამერს, ცირუნია? — შიშნარევი ხმით იკითხა საველემ.

— არ დოუმინზნებდა, — თვითონვე დაასკვნა საველემ, — თუ ჩემი ჯინი ჭირდა ჯანიაკოს, პირდაპირ ოდას მიმინგრევდა... დოუმინზნაო, საბალახოელები იძახიან... მეიგონეს მაგი ამბავი... ყასაბმა მეიგონა... ეტყობა, უფროსობა მეინდომა მაგ მუტრუკსა!..

საველეს შიში შეეპარა და გასამხნევებლად კარვის დაწნულ კედელზე მიყუდებული თოფი და ხმალი აისხა. ქამარ-ხანჯალიც შემოირტყა და ოდნავ დამშვიდებულმა სოფელს გადმოხედა.

საველეს მარნიდან ქალები გამოვიდნენ და მორიდებით შეგროვებულ ყარაულის ირგვლივ, ორდობეში წითელი ძროხა მიჩანალებდა. ჭალაში, მდინარის ნაპირზე გამორიყულ ძაღლის ლემს ყვავები კორტინდნენ. ხეობაზე ძერა ლილეივებდა. ჯანიაკოს ნაცოლარი ახალი ოდის აივანზე გადმომდგარიყო და თითით ითვლიდა ეზოში მომრავლებულ შინაურ ფრინველს.

ცირუნია ჭოგრიტი შიშოშრა ფირალის გორას, მწყრალად შეხედა შიშარალებულ საველეს და უხმოვად შეძერა კარავში.

— მეც ქე მომინდა ქვის დაგორება, — ოცნებით თქვა საველემ, — ყასაბის დუქანს...

„დაუღენავდიო“ — უნდა ეთქვა საბალახოს ნაუფროსალს, მაგრამ გრუხუნმა შეანყეცტინა ოცნება.

ვადაზე ერთი თვით ადრე ჯანიაკოს მთის ნახანძრალ ღარში გრუხუნით მოგორავდა ვეება ლოდინი.

საველეს თვალმა წამში ამოკენკა სოფლის გაყინული სურათები: ბაზრის მოედანზე გარინდული გლეხები; ორდობეში გახევებული წითელი ძროხა; ჯანიაკოს ნაცოლარი, ქათმისკენ გაშვერილი ხელით; ველზე განოლილი უძრავი ბურუსი და ცის გუმბათზე თითქმის დაკიდებული ფრთაგამოლილი ძერა...

მრგვალი ლოდინი მსუბუქად შეხტა ბაზრის მოედანზე და ზემოდან დაეცა ვილაიცის ოდას. გარინდული სიგრცე ჭახანმა გააზარა. თავჩატეხილ ოდას თითქოს მუხლი მოეკვეთა, ჩაიჩოქა და

გადიბრიცა. ქვამ კედელი გაანგრია, ტყურშულიც ჩაზილა მიწაში და მერე მძიმედ გაგორდა მდინარისკენ.

— გამარჯობა, ბატონო ჯანიკო!... რავა გიკითხო, გენაცვალე! — მოესმათ სავლეს ხმა ბაზრის მოედანზე შეყრილ საბალახოელებს.

ყასაბი, რომელიც ხალხის შუაგულში იდგა და ფირალს უხმოვდა, ერთბაშად ჩაწუმდა. სოფლელები ბნელი შუკისკენ მიბრუნდნენ. შუკაში მხნედ მოაბიჯებდა იარაღსხმული სავლე და შორიდანვე მოახიანად ესალმებოდა ყაჩაღს. გლეხებში მორიდებულმა ჩურჩულმა დაიბნინა. სავლემ მწყარალ იერიით ჩაუარა სოფლელებს. ფირალის გორასთან ახლოს მივიდა, იარაღი შეისხნა, მიწაზე დააგდო და ზემოთ, მთის კენწეროს ახედა.

— კიდევ გამარჯობა, ჯანიკო ბატონო! — იყვირა სავლემ, — საქმიზა მევედი შენთან... ტყუილად არც მოვებდავდი მოსვლას. არ გაეთახებდებოდი ასე... უფუნქრობით, ჩემო ჯანიკა, ათასი ცოდვა ევი-კიდე... ქე ვარ დასასჯელი. ამდენი დანაშაული-სათვის ხეზე ფეხებით ჩამოკიდებაც კი მეკუთვნის შენგან... მაგ პატიოსან მთას მე დოუშინე ზარ-ბაზანი, სალანძღავი სიტყვაც გკადრე... ოდის დანგრევაცა და შენი ნაცოლარის გათხოვებაც ჩემი მოფიქრებელი და ჩანყობილი საქმეა... ახლა გეახლე მორჩილად, გულწრფელად მინდა ცოდ-ვები მოიწინაო... ასია ჩემზე ყველაფერი, რაც მოგე-სურვება, იგი მიყავი... თუ გინდა, დააგორე ქვა... მთის ძირში, ღარის ბოლოში დაედგები, რომ პირდა-პირ თავში მეტაკოს... გაფშევილი ქალიზა თუ გამაუთოებ, იყოს მასე, ჩემო ბატონო!... შენი ნაცო-ლარი კაკლის დასაბერტყ ქოლოკად გამოდგება მხოლოდ. მორცი მაგას ამაგს და ფერი... ერთხელ შარზე მიკუნტრუშობდა, უკნიდან დევინახე და მეგონა, ვინცა საფრთხოვლას მიათრევდა ყანაში დასადგმელად... გეტყობა იცოდი, ვისთანაც გქონდა საქმე და იმიტომ მიეშორე თავიდან... ჭკვი-ანი ხარ და გონივრულადც მიეჭიცი... გამიმეტებ ვითომ თევზებით თვალგამოღონწრელ ქალიზა ამ მოხუც კაცს? არ იზამ მაგას, შენი!... შეგნებელი ხარ და იმიზა!... იმიზა, რომ სიამარს არ მოკლავ საკუთარი ხელით! — აქ სავლე მნიშვნელოვნად გაყუჩდა, გლეხებს ქედმაღლურად შეაღლო თვალი და მერე კვლავ მიუბრუნდა მთას, — გეიგი, რა ვთქვი ჯანიკო?... თუ მიკადრებ, დამოყვრება მინდა შენთან... დაადნო კოხტა ცირუნია შენმა სიცყ-რულმა... აღარც ჭამა ახსვს და აღარც სხა სანყალ გოგოს... არ გეტყობდება, ბიჭო, შენი საცოლე?! ჩამოი და დეიფარე ლამაზი ქალიშვილი გულსისხლიანი საბალახოელებისაგან!... გაგვტანჯვს მამა-შვილი სოფლელებმა... ოდაც წაგვართვის, თქვენი ქორწილიზა გადანახული ღვინოც შესვეს მთლი-ანად... ტყემი გაგვერეკეს ამ ურჯულოებმა... აღარ

დაგვედგომება საბალახოში შენს საცოლესა და სასიამაროს... ჩამოი და გვიპატრონე, ჯანიკო!... ახლა მოვრჩები თუ არა ლაპარაკს, მიმყავს ცირუნია შენს ოდაში... იჯდეს შინ და ელოდოს ვაჟკაც საქმ-როს... მეიმარჯვე ქვა და თუ გადაგელობება წინ ვინმე, ქექ გააპე მაგ ლოდიანი!

სავლემ ლაპარაკი მოათავა, ისევ აისხა იარაღი, უხმოვ ჩაუარა დამფრთხალ სოფელთა რიგებს და ორლობში მიიშალა.

ჯანიკოს ნაცოლარი იმდამესვე დაუბრუნდა მამამისის ოჯახს. ახალ ოდაში შესახლებული ცირუნია შინაურულად აფუსფუსდა დიდრონ ოთახებში. სავლემ მეორე დღესვე შეიძინა აკვანი, ქალიშვილს ნისლივით თხელი საქორწილო კაბა შეუკერა და ადგილობრივ თერძს სასიძოსათვისაც გაამზადებინა ძვირფასი ჩოხა.

საბალახოელები ჯანიკოს დაბრუნებას ელოდე-ბოდნენ. მყისვე აღდგა უწინდელ უფლებებში სოფ-ლის უგვირგვინო მმართველი. გლეხებმა დროებით გაათავისუფლეს ტუსალები, ქვევრები გამოირეცხეს და თავიდანვე ღვინით შეავსეს სავლეს უშველე-ბელი ჭურები. საბალახოს თავკაცის კარმიდამოს უცბადვე დაეტყო დაბრუნებული ჯალაბოზის გამრჯე ხელი; დასუფთავდა ეზო, შეკეთდა ჭიშკარი და გაიხეხა ოდის დატალახიანებული იატაკი. სოფლის ყველაზე თვალსაჩინო მამული ადრინდე-ლივით დამშენდა.

სახლი მოუთმენლად ელოდა ფირალს. ჯანიკოს დაბრუნებას გულისფანქვალთ უცდიდა ტუსალი შაქროც, რომელიც ისევ იჯდა სავლეს ეზოში ჩა-მარხულ ქვევრში და რაიმე ცვლილების მოლოდინში გადაბმულად ლოთობდა.

ყაჩაღი კი არ ჩანდა.

მიჩუმიებული და შეუფოთებული მიზა იშვიათად გამოდიოდა დუქნიდან. ვერ ბედავდნენ ბაზრის მოედანზე გამოჩენას ის გლეხებიც, რომელთაც სავლე ნაგინები და გალანძღული ჰყავდათ. სოფ-ლის თავკაცი დოინჯშემოდებული დაიარებოდა შუკებში და შეუბრალებელი შურისგებით ემუქრებოდა სასონართმელ საბალახოელებს.

ძველები ეუბნით გამოანათა განბანოლმა და კოხტად მორთულმა ცირუნია. ლამაზი ქალიშვილი გედვიით დაეცურავდა ბაზრის მოედანზე და მორცხვად აპარებდა მთისკენ შავად გაჩრდილენ-ბულ დიდ თვალებს. საბალახოს ყმანიელები გულში იკლავდნენ ვნებას და მოწინებით უმზერდნენ ფირალისთვის განკუთვნილ მადიან საპატარძლოს.

...ერთი კვირა გავიდა მთიდან ქვის უკანას-კნელად დაგორების შემდეგ რომ უცხებ, დილაად-რიანად ნახანძრალი ღარით სოფლისკენ კვლავ გამოქანდა ბუმბერაზი ლოდიანი. ბაზრის მოედანზე ორმოს ძვიდემ მიმართულება შეუცვალა და ქვა გვერდზე გახატა. სადალაქო ყასბის დუქანს შეატყა, მერე მრგვალი ლოდიანი აუჩქარებლად გაგორდა ორლობებში, სავლეს კარმიდამოსკენ

გაუხვია და მისი ეზოს შუაგულში, ზუსტად ქვევრის თავზე გაჩერდა.

მძინარე შაქრო მინის ყანაყალმა გამოაფხიზლა. ლოდინი ზუფად ედო ქვევრს. ნამთვრალეე შაქროს ისევ ღამე ეგონა და მშვიდად მოხუჭა თვალი.

შუადღეს, როცა ათრთოლებული საბალახო-ელები ჩუმად იდგნენ საელეს ეზოში და ჯერ კიდევ ათვალერებდნენ დილას დაგორებულ ქვას, სოფელზე კვლავ გადაირბინა მთიდან ჩამოვარდნილმა ლოდინმა.

იმედგადაწურულმა კაცებმა აღარ დააყოვნეს, ხელად აიკიდეს ზურგზე ოჯახის სარჩო-საბადებელი, სახლობა წინ გაირეკეს და სირბილით მიაშურეს მდინარის გადაღმა ველს.

დაბნელებისთანავე ჯანიკოს მთის ღარში ერისხელაც დაგორდა ქვა. ნაყანარზე გაყურებული გლეხები ჩალამებულ სოფელს უყურებდნენ და უსმენდნენ, როგორ ანგრევდა უწინარი ლოდინი საბალახოს დაცარიელებულ ოდებს. დილამდე ფხიზლად იყვნენ მინდორში სოფელები და თვალს არ აშორებდნენ მთვრალი განათებული გორის ჩალარულ ფერდს.

მეორე დღეს უფრო აირია საქმე. ყოველგვარი რიგისა და თანმიმდევრობის გარეშე, გარიჟრაჟიდანვე, მთიდან უშეღებელი, მრგვალი ქვები მოხტოდა და საღამოსთვის, შეფერდებაზე გაშენებული ღამაში სოფელი საბალახო უხეში კალმით მრავალჯერ გადახაზულ რუკას დაეშვანა.

მდინარის ნაპირთან მესამეჯერ შედგა თათბირი. ხანგრძლივი ბჭობის შემდეგ დაბეჩავებულმა სოფელებმა ფირალთან მოსალაპარაკებლად საელე და ყასაბი მისა წარგზავნეს.

— გვიჩუქნია შენთვის, ჯანიკო, აგი სოფელი, — ბაზრის მოედნიდან საწყალობლად ეუბნებოდა საბალახოს თავკაცი ყაჩაღის გორისკენ მინაქროლ ნიას, — რაფერც გინდა, ისე მეისმარე, ძამა... ჩვენ ქე ვიცხოვრებთ მდინარის გადაღმა, კარვებში... თუ მარტო ყოფნა გირჩევია ამხელა სოფელში, იყავი მარტო, ბატონო!... ახალი ოდა კი გაქ, საქმელ-სას-მელს ულევლად მოგართმევთ... სულ არ შეგა-წუხებთ საბალახოელები!.. თუ შეგვირგებ ოდეს-მე, ხომ კაი, არადა, რაფერც ბრძანებ, ისე იქნება!..

— ჩეიხუტე ეწხიანი ცირუნი... იმეფე საბალახოში, ძამია ჯანიკო! — ჩაურთო ჩოფურა ყასაბმაც.

ნაყანარზე, მდინარის გასწვრივ გამწკრივებული გლეხები გაუწირველად მისჩერებოდნენ მთის ნეკვს და ყურს უგადებდნენ შიკრიკთა მუდართი გაუფენილ ხმას. საელემ ზემოდან მოწყენით გადახედა თავის ვრცელ კარ-მიდამოს. დაღწილ ოდებს და მდინარის გადაღმა ჩარიგებულ ხალხს. შუბლშეჭმუნნილი მისა ძარღვიანი სათქმელის დასაძახებლად ემზადებოდა და ამ დროს, უცებ იქუხა ფირალის გორამ.

— არ მინდა მე თქვენი სოფელი!

მეხდატეხილ საელეს წერილი კისერი ვინრო მხრებში ჩაუფარდა. ადგილს მიეღურნა შიშ-ტანილი ყასაბი. გახედნენ მინდორში მდგარი საბალახოელებიც. ერთბაშად ჩამოვარდნილ მდუმარებაში ათასი თვალი ჩაეჭიდა თითქოს გაცოცხლებულ და ნაშით ჩაწუმებულ გორას. სადღაც ყვავადა დაჩხავლა... სადღაც უილაჯოდ შეიყვრა ძაღლმა...

— არ მინდა მე თქვენი სოფელი! აფერი აღარ მინდა! — ხელმეორედ გადმოგორდა მთიდან რიხიანი ხმა და საბალახოზე გადაბრეცილი კედელივით გადმოკიდებული გორა ისევ გაყურდა.

რამდენიმე დღე მონუსხული გლეხები ვერ ბედავდნენ შინ დაბრუნებას, დღე და ღამე ნაყანარზე დაბოროტდნენ და შიშით ელოდებოდნენ ღარში ლოდინის გამოჩენას. მაგრამ ხანი გავიდა, ჩალარულ ფერდზე ზორბა ქვები აღარ დაგორებულა და გულამდრეებული სოფელები უეცრად მიხედნენ, რომ უწინდელი სიმშვიდე იბუდებდა საბალახოში... ჯანიკოს მთა სამუდამოდ დაწყნარდა.

* * *

მოისვენა გამუდმებული შიშით გადაღლილმა სოფელმა. შეღახული ოდები და გადათელილი ტყრუშულები ორიოდვე თვეში შეკეთდა. გაზაფხულისათვის ახალმა ხიდიმაც გადააბჯა მდორე მდინარეზე. წაიშალა ავი ქვების ნაკვალევი და საბალახოელთა ცხოვრება ჩვეულ ღარში ჩადგა. სიმშვიდემ და უშფოთველობამ დაიბუდა ვინრო შუკებში, გულმოდგინედ დაგვილ ეზოებში და მყდრო, წყნარ ოდებში.

გამხიარულებული შეხვდა ხალხი ძონძროხა ცხენებშებულ მძიმე ფურგონებს. ქალაქელებმა უთვალავი საქონელი ჩამორეკეს და ბაზრის მოედანზე ერთი კვირა გრძელდებოდა გაცხოველებული ვაჭრობა. ახლებური ეშხით უყურებდნენ საბალახოელები მთვარის შუქზე გამართულ ღამაზ ნარმოდგენებს. მერე ჩამოსულებმა ბეგარა აკრიფეს და მომავალ გაზაფხულამდე დაემშვიდობნენ დაწყნარებულ სოფელებს.

საბალახოს უგვირგვინო მმართველი ბაღში ჩხირკედლაობას შეეწვია, გლეხებთან სასაუბროდ აღარ ადიოდა ბაზრის მოედანზე და სოფლის თავკაცის პატივით თანდათან ყასაბი მისა შეიმოსა. მისას კუდიანი დასდევდა ყველგან ბჭეგანიერი შაქრო. იმ ადრეულ დღეებში შაქრო ბენჯზე გადაარჩა დაღუპვას; ყველასაგან მივიწყებულს სული შეეხუთებოდა, ყასაბს რომ არ ეაზრა და დროულად არ გადაეგორებინა ქვევრზე ზუფივით მორგებული ზორბა ქვა.

გადარჩა შაქრო, გადარჩნენ შურისგებას შერისხული გლეხებიც. მენახირე კაცისა კვლავ დაჰყავდა საძოვარზე სოფელთა საქონელი.

ცარიელ დუქანში ისევ იჯდა თვალმინაბული გაბო და ამაოდ ელოდა თმააჩეჩილ მუშტრებს. ყაჩაღისათვის აშენებულ ოდაში ჯანციოს ნაცოლარი და ჩოლოხა დათიკო ჩასახლდნენ. დაწუნებული პატარძალი — ცირუნია, რაღაცნაირად მოდუნებული, ჩათქვირებული და დამძიმებული გამოიყურებოდა.

თითქოს ყველაფერი მონესრიგდა საბალახოში, შემოდგომამაც უხვი მოსავლით დაასაჩუქრა გლეხები, მაგრამ ზამთრის პირას სოფელელებმა ისევ მწვანედ იგრძნეს უხალისობა და მოწყენა, რომ უმიზეზოდ ჭინჭყლი, აყალმაყალი უჩვეულოდ გახშირდა. პირველი ფიფქით გადაპენტილ შუკებში ჯანიკოზე მომეტებულიად ალაპარაკდა ხალხი. ყოველივე ცუდი ფირალმა თითქოს თან გაიყოლა; ჯანიკოს აღარავინ ახსენებდა გინებით, გარდასულ მძიმე დღეთა მოგონებისას სოფელელებს ჟრუანტელი უცნაურად უვლიდათ.

დრო მიდიოდა. კიდით კიდემდე გადაჭიმულმა ზამთრის სითეთრემ გაათთქცა სოფლის ერთფეროვანი დღეების სიმდორე. მთებს შორის ჩაყინული საბალახო მიჩუმდა და გაინაბა. უმოქმედობით აღტყინებული გლეხები ნერვიულად წრიალებდნენ თბილ ოდეებში, მალი-მალ თვრებოდნენ და შეზარხოშებულეს რატომღაც ბაზრის მოედანზე მიუწევდა გული. მუდამდღე რომელიმე ნასვამი გლეხი გახვეებული დადგებოდა ხოლმე სადალაქოს წინ და კარგა ხანს გამოლენჩებულივით ამტერდებოდა მაღალ, ფერდღალარულ გორას.

ერთხელ, შუაგულ ზამთარში, დალაქი გაბო დუქანში ესტუმრა მიხას და ტკბილ მუსაიფში საღამომდე ორივენი უზომოდ გამოთვრნენ.

გონებაამჩატებულმა მიხამ უცებ ნაჯახს მოავლო ხელი და თავისი დუქანი დაუზოგავად დაჩენა. გაბო არ ჩამორჩა თანამეინახეს და მალე მოღრეცილი სადალაქო თოვლში განვა. ღვინითა და ნგრევით აღგზნებული გლეხები მოედნის შუაში მიბანცალებდნენ, კედლივით აყუდებულ მთას ჭიჭერდნენ და ხრინწიანი ხმით მიხამ თეთრ გოლიათს მიაყვირა:

— გამარჯობა, ჩემო ჯანიკია!... რაფერ ხარ, ძამა? გორის ფართო ღარში თოვლი ოდნავ შეინძრა და აჭალებული წყლის ზედაპირივით აიბურძნა.

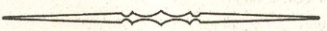
— ძამია ჯანიკო, სოფელეებს შენთან საუბარი მოგვინდა! — დაიძახა გაბომც.

მთა დუმდა.

მთვრალმა გლეხებმა ერთხანს კიდე უძახეს ფირალს ბაზრის მოედნიდან და მერე ხელგადახვეულები, არეული სიმღერით, გვიანობამდე დაეხეტებოდნენ საბალახოს უკაცრიელ შუკებში.

სოფელეები ბუხრებთან ისხდნენ. გარედან ყასბისა და დალაქის მონჯღრეული ხმები ესმოდათ. აღრენილი საბალახოელები ყურს უგდებდნენ უსიამო სიმღერას, მომცრო ჭიქით ღვინოს წრუპავდნენ და მქრქალი ტკივილით გრძნობდნენ, რომ ველარ შეეგუებოდნენ უწინდელ დუნე ცხოვრებას. მძიმე ფურგონებში შებმული ვეება ცხენების ჩამოსვლამდე, გაზაფხულის დადგომამდე რაიმე მნიშვნელოვანსა და გამაცოცხლებელს ითხოვდა უკვე მათი აფორიაქებული სული...

ჯერხანობით კი სოფელი იზმორებოდა... ბაზრის დაცარიელებულ მოედანზე ბენვკაუცულ ძუქნას უხმოდ დასდევდა გაქაფული ძაღლების ჭრელი ხროვა.

ანა...

დიდი პოეტები, გარდა სხვა მრავალი იშვიათი თვისებისა, ალბათ, წინათგარძნობის ნიჭითაც არიან დაჯილდოებული.

ვაჟა-ფშაველას დაწერილი აქვს ერთი ნაკლებად ცნობილი ბალადა „ანა-ბულბული“.. — როგორ იქცა ობოლი გოგონა ჩიტად, როგორ გალობდა მერე ყველა ჩაგრულზე, ყველა გულნატკენზე, ყველა მოურჩენელ სატყევეზე, როგორ ამრთელებდა თავისი გალობით ყველა ჭრილობას, როგორ იქცა მთელი მისი არსება სინაზის და სიყვარულის საყვირად.

„რა ტურფად გალობს, ტკბილად“, — ამბობდნენ მისი სიმღერით დამტკბარი მსმენელები.

„ანა ბულბული“ — ასე ჰქვია ამ ბალადას, მისი დამწერი თითქმის მართლა გრძნობდა, რომ საქართველოს ოდესმე უთუოდ მოევიწინებოდა ასეთი სული.

ომი ახალი დამთავრებული იყო, როდესაც მწერალთა კავშირის პატარა დარბაზში, მაჩაბლის ქუჩაზე, ახალგაზრდა უცნობმა ქალმა ნაიკითხა თავისი პირველი ლექსები.

იმ დარბაზში, იმ დღეს, დაღლილი, მორცხვად ჩაცმული, ნაშთიშლილი, ნიროცეცლილი ადამიანები ისხდნენ, ოთხი მძიმე წლის მანძილზე გამკაცრებული სახეებით. და, აი, დარბაზის სიჩუმეში გაისმა სუსტი ხმა, რომელსაც მოჰქონდა რაღაც ამ ადამიანებისთვის ყველაზე საჭირო, ყველაზე აუცილებელი, ყველაზე მონატრებული რამ, იმ დიდი წყურვილის დამარწყვლებული, რომლის არსებობა ზოგს გადაავიწყდა კიდევ.

მე კარგად მახსოვს, როგორი სახეებით გამოდიოდნენ იმ დარბაზიდან მსმენელები, როგორ გავრცელდა მეორე დღესვე მთელ ქალაქში ამ ლექსების ტექსტი, როგორ კითხულობდნენ მათ, როგორ იზეპირებდნენ, ხოლო სულ მაღალ მთელი თბილისი ერთ სიმღერას მღეროდა, სხვათა შორის, ჩემი თანატოლების მიერ მისადაგებულ მელოდიაზე:

ქარი გიმღერის ნანასა,

ზღაპარს გაიმბობს ჭადარი...

ამას იმიტომაც ვუსვამ ხაზს, რომ იმ წლების — სისასტიკის, მრისხანების, სიძულვილის წლების — შემდეგ ანა კალანდაძე იყო ჩვენი თაობის პირველი საერთო სიყვარული.

ანა კალანდაძემ ქართულ პოეზიაში შეავსო წლების მანძილზე ვაჩენილი დიდი, აუტანელი სიცარიელე. მან პირველმა, საკმაოდ ხანგრძლივი ინტერვალის შემდეგ, კვლავ შეაღო კარი ჩვენი პოეტების მიერ თითქმის მივიწყებულ სამყაროში და თითქმის თავიდან აღმოაჩინა იგი — პირველქმნილ, მარად გარდუვალ სულიერ ფასეულობათა სამყარო.

მან თითქმის თავიდან გვაზიარა მარადიულობის

„ღღეს უჩინარმა მტერმა კვლავ შეგვხსენა თავი და წდიორობს სწორედ ამ „ღვთაბრნივ საუნჯეებზე“ — ენა, მაშული, სარწმუნოება, ნულის მიშვენას, რათა შეგვრთოს იმ „ღღეს ზღვას“, რასაქ განსურჩევლომა და ერის მინის პირისაგან ალგვა უწოდა დიდმა ილიამ, მაგრამ ყოველი ქართველისათვის, მსოფლიოს რომელ კუთხეშიც უნდა წხოვრობდეს — ღღეს იგი, სამწიფლო — ხატია და ასე იქნება მარადის...“

ანა კალანდაძე

განცდას და ისე უბრალოდ, ისეთი კლასიკური სისა-
დავით, ისეთი პარმონიული, ნათელი, გამჭვირვალე
სახეებით, რაც მხოლოდ მისი ნიჭისა და შთაგონების
თვისებაა.

მინდა დავივინყო ყველა უიმედო ფიქრი, მინდა
გავთავისუფლდე სინანულის აღმძვრელი
შეგნებისაგან, რომ დღეს ჩვენი ყველანი უკვე აღარ
ვცხოვრობთ პოეზიით ისე და იმდენად, როგორც
ჩვენი წინამორბედი თაობები ცხოვრობდნენ. მინდა
თავდავინწყებით შევედგეთ ყველას, ვინც იტყვის, რომ
პოეტის სიტყვამ საქართველოში, კარგა ხანია,
დაკარგა თავისი ძველი ნონა და ფასი.
სანამ არსებობს ქართული ენა — თავისი სასწაუ-
ლმოქმედი, იდუმალი არსებით, იგი თვითონ, თავისი
წილიდან აღმოცენებს პოეზიას — მის იდუმალ
თროლევას, „რამეთუ ყოველი საიდუმლო ამას ენასა
შინა დამარხულ არს“.

მე მინდა დღეს თქვენთან ერთად ვიფიქრო ქართუ-
ლი პოეზიის უკვდავებაზე, იმ სიკვდილის დამთრ-
გუნველ ძალაზე, რომელიც ადამიანს მხოლოდ შთა-
გონებით ამაღლების ჟამს ეწვევა ხოლმე.
ამბობენ, რომ ჩვენი დრო დიდი სიჩქარეების
დროა, დიდი სიჩქარეებისა და მათი საშუალებით დაძ-
ლეული დიდი მანძილების დრო. მაგრამ არსებობს
ერთი ზღვარი, ერთი უსასრულო სივრცე, რომელიც
ადამიანს რეალურ ყოფასა და მის თანდაყოლილ
იდეალებს შორის არსებობს.
ეს ის მანძილია, რომელსაც ვერც ერთი ულტრა-
თანამედროვე ძრავა ვერ დაფარავს.
მხოლოდ პოეზიას, მხოლოდ მის მიერ ჩვენში
აღძრულ მარადიულ ლტოლვას შეუძლია მოგვცეს ამ
საბედნიერო სივრცის გადალახვის ილუზია.
ანა კალანდაძე იმ იშვიათ შემოქმედთაგანია,
რომელმაც ჩვენს საუკუნეში, ჩვენი ამ უილუზიო საუ-
კუნის ლეიძლ შვილებს, ასეთი განცდის უნარი შეგ-
ვინარჩუნა.

გურამ ასათიანი
(ამონარიდი)

წამოიშალნენ ისევ ქარბუქნი
საშემოდგომო ფოთოლცვენაში...
შემოაგელვოს კვლავ სიჭაბუკემ
შავათა ქუხილში,
ქართა სტვენაში, —
მე მხოლოდ იმის
სიტყვას მოვუსმენ!

სულის ყივილის,
გულის ძახილის
(ო, დაილოცოს
შენი სახელი!)
დიდსაიდუმლო
ყოველთა უწინ
ამ ქვეყანაზე
მხოლოდ შენ უწყი!

ო, მიტევაბე
(ჩაგვიტყდა ხიდი!)
იმ დიდ სიყვარულს
გაფიცებთ ღვთისას,
კვლავ შენებურად
დახარე მშვილდი,
ნაართვი ძალა
გაფრენილ ისარს!

ბროწეულები

მზაკვარი სხივი როგორ ქირქილებს
ბროწეულებზე:
იმას ჰგონია, აქ განზრახ შეხვდნენ
ჩვენი გულები...
ჩქარა წავიდეთ, თორემ სიჩუმით
დაქანცულები
პირს რომ გახსნიან, ალბათ გაგვცემენ
ბროწეულები!

ხილვა

მხედარს
ბრძოლა გარდებდა
ახლა...
ცერზე ქორი უჯდა...
თვალში —
ცეცხლი მობრიალე,
გულშიც
ცეცხლის ალი უჩნდა!
დაღლილ სახეს —
გალიმება,
ვით მზის კრთომა —
ცათა ლურჯთა...
ეს — უძლევი
სული გახლდათ
ანყურთა და
არტანუჯთა!

* * *

ნუშის ხე მორჩილი ტანის,
ფაქიზად გაზრდილი მღვიმეს,
როგორც ეს სარკინეს მთაა,
ცივი ეგონება ვინმეს...
გინახავთ, ვით ხედება იგი
სხალტბიდან გადმოჭრილ ქარებს?
ო, ყოვლადძლიერო ქარო,
თუ გიყვარს, უთხარი ბარემ!

* * *

ყმანვილქალობამ წაიღო
მზეები
ოქრომფინარნი.
ნეტა კი ვინმე მომგონდეს,
რომ... უმისობა
ვინანო!

* * *

ბროლს მოამსხვრევს თეთრახევა,
ბროლს მოამსხვრევს ბროლიანსა,
შხეფს შეაფრქვევს ვარდკაჭაჭას,
ლამაზს, ცისფერთოლიანსა,
— წამო ჩემთან!
— უკაცრავად,
ვერ გაგყვები ცოლიანსა! —
ესალმება ფხოვის ტყეებს,
ტყეებს მწვანე მოლიანსა,
დაჯირას და უკადრისას,
სატყრობელას ჭორიანსა...
არაგვისკენ გზას მიიკვლევს,
გზას ძალიან შორიანსა.

ილიამ ბრძანა

თუ... კაცის სული...
ყრუ და ბნელია,
გული ბოროტი
გონებას თრგუნავს,
საშიში არი
მის ნასწავლობა:
სამშობლოვ ჩემო,
მიიღებ უნასს
და დამანგრეველ
ვულკანის ძალას...
საშიშიაო,
ილიამ ბრძანა!

* * *

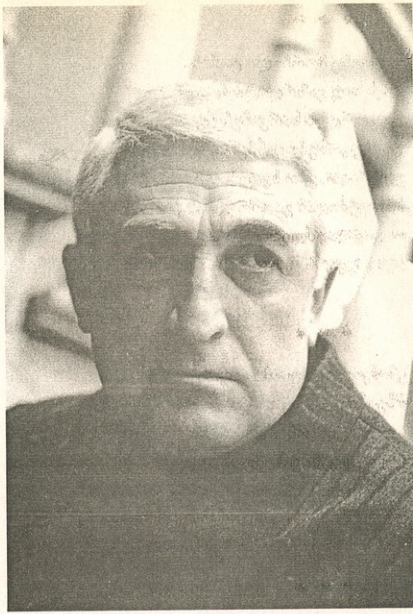
რატომ შეეხე ჩემს კრეტსაბმელს,
რატომ შეეხე
და დამიმძიმე სული ჩემი შენ,
სული ჩემი?
— ქარიშხალი ვარ,
ო, ძლიერი
მიწის სუნთქვა ვარ,
მე ვამსხვრევ ყოველს,
ვანგრევ ყოველს, —
ნუ მეურჩები...
მუხლებს მომიყრი, როცა უკვე
ზღვად მივიტყევი...
და შენს თვალებში სინანულის
გაკრთება ცრემლი...
— შენ დაამძიმე გული ჩემი,
გონება ჩემი,
რატომ შეეხე ჩემს კრეტსაბმელს,
რატომ შეეხე?

* * *

— თქვი, არჯაკელო ხვიარა,
ქსანზე ვინ ჩამოიარა?
— რა ვი, ღრუბლებზე ვფიქრობდი
და არა გამიგია რა...
— მეც... სხვათაშორის ვიკითხე,
სალაპარაკოდ კი არა...

ჩემი რეალური სხოვრება ლიტერატურული სხოვრებაა

გიორგი არისიძე

სამყაროში მირიადი შესაძლებლობა არსებობს, რომ ჩვენ ამ ქვეყანას არ მოველენოდით, მაგრამ მოხდა საოცრება და აქ ვართ. ბრმა უნდა იყო, რომ ერთხელ მაინც არ იგრძნო ამის გამო მადლიერება. ყველაფერი, რასაც ადამიანი თავისი სიცოცხლის განმავლობაში ქმნის, ამ გრძნობას უკავშირდება. „ღექსები სულის ანაბეჭდებია“, — გვითხრა პოეტმა გივი ალხაიშვილმა. ალბათ ამიტომაცაა, რომ მის შემოქმედებასთან ისევე მივდივართ, როგორც საკუთარ თავთან. ჩვენს ფიქრს გპოულობთ „სტრიქონებში გახიზნულს“.

— ამქვეყნად მოსვლას ჩვენ არავინ გვეკითხება და წასვლას. ეს ღვთისმოძღვრული მადლია. ნებისმიერ წუთს აქვს თავისი წარსული, აწმყო და მომავალი. ამისი შეგრძნება თუ გაცნობიერება უმთავრესია შემოქმედისათვის. სიცოცხლე არ არის მხოლოდ დღესასწაული, იგი მუდმივი გამოცდაა. ეს არის დღესასწაული, რომელიც სინანულში არსებობს. ეს პოეზიის ერთი უფრო იოლად გადმოიცემა. შემოქმედი ცდილობს, მოცემულ დროში ალბეჭდოს, მოახდინოს რეალიზაცია. პოეზია მგრძნობელობის ანაბეჭდებია. უფლის თანამონაწილეობის გარეშე შეუძლებელია რამე გამოვიგედოს.

— რას ნიშნავს თქვენთვის, როგორც შემოქმედისთვის, ადამიანი?

— ადამიანი ადამიანისათვის ყველაფერია. „გიყვარდეს მოყვასი შენი“ ფართო მცნებაა. რილკე ამბობდა, „მე რად მეხება ყოველივე, გასაკვირია“. პოეტის გულს მართლაც ყოველივე ეხება. უცნაური

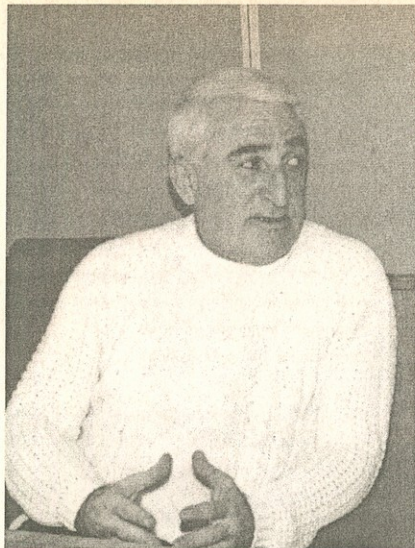
მემკვიდრეობითობის ჯაჭვი დასაბამიდან დღემდე გრძელდებოდა. არ მინდა, ამას „მარადიული სული“ დავარქვა. დღეს ცოტა ბანალურად უღერს, მაგრამ არ უნდა უღერდეს ბანალურად. ამაში დიდი არსია. დასაბამიდან დღემდე რაღაც ვრცელდება. ჩვენ ურთიერთობა გვაქვს ჩვენს თანამედროვე ადამიანებთან. ისინი კი იცნობდნენ მათ, ვინც დღეს ცოცხალი აღარ არის. ეს ჯაჭვი უსასრულოა. კოსმოსური ნესრიგი უნდა გადმოდიოდეს ადამიანის ცხოვრებაში. რამდენად შესაძლებელია ამისი განხორციელება, სხვა საკითხია.

— თქვენ ქუთაისში, ბაგრატიის ტაძართან ახლოს იზრდებოდით. როგორც ესეებში აღნიშნეთ, ამას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა თქვენს ჩამოყალიბებაში. მაინც რა მოგვითხრობთ იქაურმა გარემომ?

— ჩემს სახლთან ახლოს იყო ბაგრატის ტაძარი, ჩემი სახლის ერთ-ერთი ფანჯრიდან მოჩანდა წმინდა გიორგის ეკლესია, ეზოდან კი შეიძლებოდა ფერდობზე მდგარი გელათის მონასტერი დაგენახათ. მოგვიანებით ვიგრძენი, რომ ჩემი უპირველესი მასწავლებლები სწორედ ეს არქიტექტურული ძეგლები იყვნენ; მე ვცხოვრობდი ისეთ სულიერ გარემოში, როცა ათეისტური ყოფა ყველაფერ ამას ჩრდილავდა, თუმცა ადამიანთა გარკვეული წრე ლოცვას მაინც ახერხებდა.

— საქართველო შემოვიღიე გაქვთ, არა?

— დიხ. არ დამიტოვებია არც ერთი კუთხე. დავდიოდით მთაში, ხატობებში ფშა-ხევსურეთში, ბევრი მეგობარი მყავს, გვარებით ვიცნობდი იქ ხალხს. იქ მითოსს ვეზიარეთ. ნებისმიერი ხატობა მითოსის ნაშთია და მისი გაგრძელება... ყველაფერი ეს მნიშვნელოვანია ადამიანისათვის. მაღარმეს სიტყვების გამეორება მიყვარს: „სამყარო გაშლილი წიგნია და ჩვენ გადავინერთ ხოლმე იქიდან რაღაცას“. რომელი მწერალი როგორ ახერხებს ამას, სხვა საკითხია.

— შემოქმედებას კიდევ ერთი რამ განსაზღვრავს — ადამიანური ტკივილი. შეიძლება თუ არა თქვენი ტკივილის ხელოვნებაში გარდაქმნა?

— ეს საინტერესო საკითხია. ლიტერატურათმცოდნეობაში რესენტმენტები ჰქვია. მე აღმომიჩენია, და არა მარტო მე, რომ როცა ვწერ, ეს არის გათავი-

სუფლება მტანჯველი შეგრძნებებისა, ჩაღვნი ტკივილის მოხელთება პოეზიის ან პროზის ენით და მკითხველში თანამოაზრის პოვნა. ტკივილი და სისარული ერთმანეთის მეზობლები არიან, შუალედური განცდა — სინანული — კი ყველაფერს ანონასწორებს. ამისი ახსნა ძნელია, თუ თავად არ განიცადა კაცმა. ჩემთვის ოქროს შუალედი, ყველაზე მთავარი სინანულია. ტკივილი და ბედნიერება ორი უკიდურესობაა. ორივე სინანულს იწვევს. ყოფა ღმერთმა განგვისაზღვრა ანიდან ჰომემდე, როდის არის ანი და როდის ჰომე, ჩვენ არ ვიცით... ამ პერიოდში ვახერხებთ ტრაგიკულის და დღესასწაულის შერწყმას... სინანულს.

— მარტო ხართ?

— არსებობს სხეულებრივი და სულიერი სიმართლე. ადამიანი არც სხეულის გარეშე არსებობს, არც სულის გარეშე. სულს როგორღაც შეუძლია გაანონასწოროს ხორციელი სურვილები. ვერ ვიტყვი, მე ვანონასწორებდი ჩემს სურვილებს-მეტი. ამიტომაც არის ადამიანი ტრაგიკული, რომ სულსა და ხორცს შორის ყველა მარტოა. სრულიად მარტო ყოფნა შეუძლებელია. ფიზიკურად მარტო მყოფი ადამიანიც კი აღმოაჩენს, რომ ის არ არის მარტო, თუ ის მორწმუნეა. ყოფა ყოფაა. მის გარეშე არ ვარსებობთ. ყოფიერება და სულიერება ერთად უდიდესი ბედნიერებაა.

— ყოფიერება ახსენეთ... ის ბევრს ითხოვს კაცისგან. შეიძლება პოეტს არ გაუჭირდეს ყოველდღიური ცხოვრების პრობლემების გადატანა?

— გაორება არსებობს, რა თქმა უნდა. არის ერთი ცხოვრება — ყოფა და მეორე — სულიერი. მეორე ცხოვრებაში გასაღწევი არის სიტყვა და დუმილი. ადამიანებთან ურთიერთობაში უნდა მომწიფდეს სიტყვა... სულის ანაბეჭდები არასოდეს ემთხვევა ერთმანეთს. მე ტიპურად გაორებული ადამიანი ვარ. არც ყოფიერების აღლოს აღება მიჭირს, მაგრამ ჩემი რეალური ცხოვრება ლიტერატურული ცხოვრებაა. იქ ვარ ყველაზე მართალი.

ლელა ჯიჯიშვილი

* * *

თეთრია... ფიფქი ცაზე ირევა,
ნადრევე მარტის ქარი ქრის თეთრი,
მე ვცდილობ სადმე გასეირნებას
და გული სახვე არი ქრისტეთი.

თუ აღმოაჩენს დანაკლისი თვალი —
მხოლოდ სხეულთა სადღაც გაქრობას,
გაჩნდება სიტყვა, როგორც კრისტალი
და აღარ მჯერა — ახლა, აქ რომ ვარ.

უფალო, იქით აღარ გამიშვა,
გზა დამიძიმდა სამსახურამდე,
აქ, სადღაც ფეთქავს, ვინც ჯერ არ იშვა
და მოსალოდნელ დროს აყურადებს.

წლები კი ჩემთან ერთად გამქრალა,
იბადებიან სხვები და სხვები
და ფიქრი, როგორც ბოლოქანქარა,
გადაუქროლებს დღეებს ასხებილს.

4. IV. 2004წ.

* * *

რა გამოირკვეა?! ათასჯერ გამკრთალ,
ათასჯერ გასულ წუთებს მოელი
და ტკივილს, წელან გულში რომ გამკრა,
ზეპირად ახსოვს სიტყვა ყოველი.

რაც ბევრჯერ ითქვა და გაიფანტა —
ისევ ლაგდება მემილიონედ
და უმიზეზოდ დაირწა ფარდა,
ვითომ სარკმელთან შენ მიდიოდე.

მიდის საღამო ბევრჯერ მოსული,
მოსვლა და წასვლა მასაც ბეზრდება,
გაკრთობს სიტყვები ცეცხლით მოცული,
როდესაც ფრთებად ამოგზერდება.

დადის სიჩუმე, მტკრიან კარადას
აჩნია მისი ხელისგულები,
ვილაც შემოდის, როგორც კარიდან —
კედლიდან, სადაც შენ იყურები.

ძველი სურათის აკვიტება,
შიში და რიდი აკვიტების,
უკვე აღარსად გაგვიანდება,
ნახვალ და მაინც დაგვიანდება.

6. VI. 2004წ.

მოკლედელი უხვედრის უმდე

გასაგებია, რომ შენ ხარ ჩემთან,
გაუგებარიც, თან ამავე დროს,
წარსული ისეთნაირად მთენთავს,
გულდასმით ცდილობს რომ გადამედოს.

თუმც სიუცხოვეც უჩუმრად სუფევს
და ანესრიგებს დროსა და მანძილს,
აღუბეჭდია მოლურჯო უპეს,
უძილობისას ნაპოვნი განძი.

ორჭოფულ დუმილს და სიტყვებს ნათქვამს —
ორაზროვნება მუდამ რომ ახშობს,
გაურკვეველი სიჩუმე მთანთქავს,
რომელიც ნაზად და მაინც მახრჩობს.

...და განშორება — ნუგეში უფრო,
ვიდრე ის ცეცხლი, წუთით რომ ვთბები...
რამ გაგაღვიძა, წარსულის ჭურრო,
და ვინ გიბოძა ტყუილი ფრთები?!

28. V. 2004

ზამთრის სიმღერა

ისევ გათენდა! აკვირვებს სიზმრით დაღლილი,
მშვიერ სიმღერას ჩიტებისას მიაყურადებ
და იფნის ტოტი გათოშილი და ძირს დახრილი
შენს ხელს წაავს ვერძინეფენილს პურის ყუამდე.

გამოიყოლე სიზმრებიდან დარდი იმხელა,
ველარ ერევი, ვის გაუმხელ ანდა სამძიმარს,
და დამეფული ბელურების ძველი სიმღერა
ჩაესმის ყველას, ვისაც არ სძინავს.

ვერ გაფრინდები, რომ ისურვო ვერსად ჩიტივით,
შედიხარ ფიქრში, წაუშლია სახე ნათებას,
ელვარე გუბე, რომელშიაც მზე ჩაეტევა,
თავისი ბრწყინვით ყველა სარკეს აღემატება.

ზამთრის სიმღერას, ამომავალ მზეში განზანისლ,
აღარც კი ახსოვს, როგორ იქცა ღამე მიწურად
და შეამჩნევ, რომ ფანჯარა — შენი გემბანი,
გაურკვეველი სიცოცხლისკენ შიშით მიცურავს.

17. IV. 2004წ

* * *

ბალახისა და წვიმის ნანერე

ის, რაც განიბნა, რომ შეაგროვებ,
თანდათანობით მაშინ გაქრები,
მაგრამ შენს სიტყვებს ვერ ჩააქრობენ,
როდესაც ნახვალ შინ ფეხაკრეფით.

ჯერ კრებ ყველაფერს, თან რუდუნებით
და გენატრება ახლა რომ ცრიდეს
და ღოცვას ისე წაიდუღუნებ,
თითქოს ტუჩებით ჰაერს კოცნიდე.

რადგან წარსულის გაქვს სალაფავი, —
ფიქრი ტკბილ-მწარე, უფრო მომწარო,
კვიპაროსებმა შენი ამბავი
კენწეროებით უნდა მომწერონ.

იქ ხომ დუმილი ისხამს გირჩებად
გარბენილ წუთებს წლებად განელილს
და გულში ისევ გადაგირჩება
ბალახისა და წვიმის ნანერე.

და სხივებს მბჟუტავს და აღმაცერებს
მუდამ შეეძლოთ იმის გარჩევა,
ის, რაც ქალაღზე ვერ გადავწერე
და სამყაროში მუდამ დარჩება.

18. IV. 2004წ.

* * *

მომავალი ხომ მუდამ სხვისია,
ანდა უბრალოდ ნახსენისარია...
გლეხი სხლავს ვენახს, მე ვაყურადებ
საგაზაფხულო გასხვლის არიას.

ამ მოზოზინე ღრუბლის ფთილებზე
ვერავინ იტყვის: რა ხნის არიან?!
ეკლესიიდან ხმა შემომესმა,
მგონი, ეს უკვე წასვლის ზარია.

კრებ გუდა-ნაბადს, ვერ გამიგია,
თითქოს ცხადია, თან სიზმარია.

19. V. 2004წ.

რამდენიც გინდა, იქით იყურე,
ვერ დაეწევი, გაქრა უკვე მზე,
დახუჭე თვალი, კარი მიხურე,
წარსულს ჭრილობა ამოუკემსე.

ხვალაც ამოვა. თუ არ ამოვა,
ჩამოშორდები ყველა სადარდელს,
წონასწორობა — რა საამოა,
ბავშვური მზერით შენ რომ გადამდე.

ბედნიერი ვარ შენი ნახვითაც
და ველოდები ახალ გამოცდას,
რომ ამოაღწევს ძველი ბალიდან
ბგერა, რომელიც დუმილს წამოცდა.

27. III. 2004წ.

საღამოს ღოცვა

მიქაელ, მიქაელ,
დარდი გამიქარვე!
სული ამიხილე, ჩამიქრე თვალები,
თავსაც შევეძახებ: წადი, აიკარვე,
გეყოფა, რაც წერე მაგ ნატერფალებით.

გაბრიელ, გაბრიელ,
ცაში გამაბნეი,
მე ვარ მომლოდინე შენი და განა სხვის?!
სალამოს ვარსკვლავი, თვალს რომ აბრიალებს,
ამბობს: სხეულიდან ეს სული განასხი!

მიქაელ, მიქაელ, გაბრიელ, გაბრიელ,
უკვე აღარ მინდა, აღარ, მოსვლა წლების,
გავხედავ ვიტრინას ბრჭყვიალაბრინას,
ვეჭვობ, რალაც დამრჩა თითქოს მოსასწრებით.

ეს დღე უნიათო იქ გადის, აქ გადის,
უფმური წუთები მკლავენ და არც მკლავენ,
თაფლისფერ თვალებში მისხალი აქატის,
ტყუილის ნამცეცხვს — აგროვებს ვარსკვლავებს.

მიქაელ, მიქაელ, — დარდი გამიქარვე,
გაბრიელ, გაბრიელ, ცაში გამაბნეი.

3. III. 2004წ.

ბაოცხის დრო რა დროა?

ამირან (პაკო) სვიმონიშვილი 1974 წელს დაიბადა. დაამთავრა უცხო ენათა ინსტიტუტი მთარგმნელ-რეფერენტის სპეციალობით. შემდეგ ციურისის უნივერსიტეტში სწავლობდა ფილოსოფიას, საქართველოში კი ფილოსოფიის ინსტიტუტის ასპირანტურა დაამთავრა. მისი პოეზია მართლაც გამოჩენილია. ნებისმიერი სიტყვა უძღურია, როცა საქმე ხელოვნებას ეხება. პოეზია თვითონ მეტყველებს თავის თავზე, ჩვენ კი პოეტს რამდენიმე კითხვაზე პასუხის გაცემა ეთხოვთ:

საკო სვიმონიშვილი

— პირველი ლექსი როდის დაწერეთ?
— არ მახსოვს... თუმცა მახსოვს როდის ჩავეწერე პირველი ლექსი — 4 წლის ვიქნებოდი.

— ამბობენ, რომ ყველაფერს ასწრებ: მოგზაურობ, მთაში დადიხარ, სპორტი და პოლიტიკაც მნიშვნელოვანია შენს ცხოვრებაში, თან წერ ლექსებს, რომლებსაც მკითხველისთვის ყოველთვის აქვს სიღრმეში გადანახული გაოცება. შემოქმედებისთვის დრო როდის გრჩება?

— შემოქმედების და ბიოგრაფიის ასე გაყოფა არ არსებობს. შემოქმედება ცხოვრების ჭკერების, სამყაროსთან შეხების წესია. „ტრაგედიის დაბადებაში“ ნიცშეს აქვს „მელოსი“ — ეს არის მოტივი გაშლილი მთელ ცხოვრებაში, როგორც მთლიანი, ოღონდ მთლიანში არ ვგულისხმობ დასრულებას.

— შენი შემოქმედება როგორი მელოდიაა?
— ეს შემოქმედებაში უფრო ჩანს.

— ქართული მწერლობა ისევ უცხოა ევროპისათვის, მსოფლიოსთვის, როგორ ფიქრობ, რატომ?

— რეიგანმა თქვა საბჭოთა კავშირზე: ეს ხალხების და ერების ციხეა. ახლა ამას რუსი აგრძელებს. რკინის ფარდის იქით ლიტერატურის გასვლაც ძნელია. ამიტომ ჩემი ოცნებაა, საბჭოთა კავშირი დამთავრდეს როგორც პოლიტიკურად, ისე მენტალურად. ჯერჯერობით კი არ დამთავრებულა, ბრძოლა მიდის...

— რა არის თქვენი ძირითადი საქმე?

— ძნელი სათქმელია, საერთოდ. რა არის საქმე და საქმიანობა. ადამიანი უნდა მოშობდეს, თუნდაც იმისთვის, რომ უსაქმურობა იყოს შესაძლებელი და სასიამოვნო. სკოლაში ვმუშაობ. ეს არის ჩემი ძირითადი საქმე, მაგრამ ამითი თავს ვერ გაიტან... სკოლის მიტოვება მაინც არ მინდა, არც მივატოვებ.

— სკოლაში რას ასწავლით?

— VIII-IX-X კლასებს ვასწავლი გერმანულ ლიტერატურას. ვცდილობ, ვასწავლო ბავშვს ის, თუ როგორ ისწავლოს. უნდა შეგეძლოს გაკვირვება. ეს ფენომენი გამოგვიჩვენა ხოლმე, როცა თვითრეალად ვმსჯელობთ ლიტერატურაზე. ამასთან, ნებისმიერი სწავლება უნდა იყოს სერიოზული. თუ მთელი არსება არ შესწირვ იმას, რაც გინდა მოიპოვო, არაფერი გამოგივა.

— თანამედროვე საზოგადოებაში მძაფრად დგას დროის პრობლემა, თქვენ როგორი დამოკიდებულება გაქვთ დროსთან?

— ხომ გინახავთ ჩარლი ჩაპლინის ფილმი „ახალი დროება“. ადამიანს არ რჩება ადგილი დროში სიმყუდროვისათვის. თუ ეკლესიურად ცხოვრობ, დროის პერსპექტივა იცვლება. ჩვენ წუთები გვაქვს დათვლილი. ამიტომ სიკვდილის შიშიც ბევრად ძლიერია. ჩნდება დროის მოგების მომენტი. რწმენის გარეშე დრო ცარიელია. დროს, რომელიც ქარხანაში მოქმედებს, უნდა შეხედო, როგორც ჩარხს. მისტიკური დრო სხვაა. ეს ქრისტიანისთვის ისტორიაა. ეს დროები პარალელურად არსებობენ და არ ერევიან ერთმანეთს.

P. S. ვიდრე პაკო სვიმონიშვილის ლექსებს შემოგთავაზებთ, მისივე სიტყვებით გეტყვით: „წამისყოფა არის კარი, რომლითაც შედიხარ შემოქმედებაში. გაოცების დრო რა დროა? ასე იწყება ლიტერატურა. ცხოვრებას ასე იწყება“.

* * *

და ვიდრე გივნე სიკვდილიდან სიბრძნის ჯვარი,
ვერ ავირიდე ჯოჯოხეთის ბჭეთა კირთება,
აღეძრა რომს და იუდეას საერთო ჯვარი,
სევდაგიშერი შეირია ვაზის კვირტებმა.
დღე-ღამის ზღვარზე შენი ტანი, ნვეთის

სრულყოფა

ჩნდება და ცრიატს ნიკორწმინდა ირემი კოცნის
და აბრაამის ერცელ ტაბლასთან ბინდში

გაყურსულ

ცოდვილთა დასებს ლაჟვარდიდან

შემოტყორცნილი

შუქით მოუხმობს იოანე ნათლისმცემელი,
ის, ვინც მზის სულთან შეარიგა წყალთა უკუნი
და მიხარია, მარიამი რომ შემოგვნატრის,
ტყის თაიგული, მამის ხელით შემოკონილი.

* * *

პირველტყვილად დაესაზღვრე ყველა მსგავსებას,
როცა სამყარო გაიშალა თვალის ჩინიდან,
ვერცხლის ზარებით შობისღამემ აივსო მსგევსი.
წითელი ღვინის, თაფლის, დაფნის და დარიჩინის
ნელსურნელება აღეძებდა სამოთხის ფუტკარს,
ფერის სინმინდეს დარაჯობდა სიკვდილზე ფიქრი,
მსხვერპლად გაიღე სული ტკიბილი და საკუთარი,
ცა მონმენდლი ცივ კალთაზე გადაიმქვრიე.
აქარებული ნათლის მჭვირვალ სიღრმეებს ქმნიდა
დრო, სერაფიმის ექვსი მძლავრი ფრთით აყვანილი
და შენი კაბა: დაშვებული ჩრდილმაქმანიდან
უფსკრულისაკენ გადახრილი თეთრი ყვავილი.

თორმეტი

იკრება სიჩუმე, ფიქრთა შემკრებელი,
ჯვრიანი ობობა, ნატკენი მზის წწული,
თორმეტი ლითონის ღვარში დანინდული
ქსელში გაეხვევა ბრმად მატარებელი.

და ყვითელ ნარგიზებს ჩაძირავს ავაზა,
ჩამქრალი ცის მტვერი ეყრება ფიჭვებს,
ქვეყნის ოთხ კიდეც ყოფს ცივი ვაზნა,
თორმეტი, წინ „თეთრში ქრისტე მიაბიჯებს“.

ბნელი ბრონზულის მირიადი მარცვალი,
მხოლოდ ხმა გააგრძელებს მარადის ფორმას,
მშორდება ქალაქის შუქი მრავალძალი
და წვიმის თქეშში მანვდის ანაფორას.

თენებას მინის გული დაიმარხავს,
დაბრუნების დღე რომ არ გაიცეს,
ლურჯი ფრესკიდან მოიტანს მახას,
თონეში უფლის ტანი გამტკიცეს.

და გზაზე საძელეს დაყრიან მორებს
და მკაცრი, როგორც ქართული ზმნები,
შეუყვებიან მთას მონაზვნები,
ნუშისთვალეზა ნიამორები.

მწყემსის სიმღერა

შროშანო, შენი სურნელება
შორი გზით მავალს შეაჩერებს,
მზით დანელებულ მორისულებს
მოუჩრდილებენ ჩეროები.
მიმინოს ბარტყი ციდან გელმის,
ჩაძირავს გაშლილ ველს მდინარე,
იტყვი, თვალბმელნიანო,
იანვრიდან გამოიღარე.
რა ხელი ჰქონდა ჩვენთან სიკვდილს,
რქე და თაფლი დიოდა უხვად.
სულო, შავეთი შეიკდიმე,
გაიშრილებს გლოვის მუხა.
სადაც ბრწყინავდა შენი ცრემლი,
ბედის ნოქარი გაშლის ხალებს,
სიჭრელეს, სოფლის მიმტაცებელს,
ლიმილი აქცევს მონყალებად.
და გზა, გაბმული ურვის სიმი,
გაყვება თვალშეუვალ ზეგანს,
შენს სიახლოვეს სინანული,
მარადი დაბრუნების მზე დგას.

* * *

გატყდა მზის შუბი, ლომის ჩრდილზე ია ჰფენია,
ფრთებით შებურა შაბარდუხმა შავი ბარტყები,
შეაბა ხარი, აპეურად მოსდო იფანი
კაცმა და ცოლად მოიყვანა უხვი შაბათი.

დილით მდუმარებს, ღამე იდნობს ენაზე შაქარს,
გათლილი ჩანცრ უწევს მკლავზე და იადონი.
ის მაინც წავა და უნახავ მხარეს დალაშქრავს,
გაუკვირდება ყოფის სიზმრით გაჩანაგება.

ანსა და ჰოვს შორის ბრუნავს, ვერაფერს ამბობს,
ცეცხლთან დაბრმავდა ახალმორჩის უშუღელი კვირ,
მაგრამ უდაბნოს ბატონია თეთრი იაბო,
შეიხვევს თითბრის შუქით მგზავრის დიდ სიმარტო.

ახალი კაცი, დარჩენილი ღვთის ანაბარა,
დაუწყვილდება ვარსკვლავების მწყაზარ სიალეს,
რადგან სამყარომ დღეების სვლით გაითანაბრა
და გზა გრძელდება დაცემიდან ვნების კვირამდე.

* * *

გზა წერტილების უსხეულო სიმყარეს დახსნის, შუბლზე დაღლილი მოგზაური მოიყრის თითებს, ჯვრად დაესხმევა გულისყამირს ცივი სახსნის, ტბაზე ქალაქი ხშირი შუქით გაიქვირითებს.

და მოიწყვლება ღამეების წყნარი თვითება და შემოიმწყვდევს სულს წყვდიადის უნიეთო ველი. იხილავს სიზმრად: წინამორბედს გაღმა ეთიბა, მთობავს ნათელი შეემოსა განუთოველი.

შემ სინანული იაკვანა თვალის კილოზე, უარყო ერთთა სამყოფელმა ბნელი ალაღმა, შემენდ დაუდექ დედამინას, წმინდა ნიკოლოზ, წყალობა ჰყოს და ნაგვიელოს უბემაღალმა.

* * *

იდარა, ზღვაზე გაიშალა მზემ ლურჯი სუფრა, აატრიალა დასაგლული გული თევზით, ვაი, მარგალიტს, ნიჟარაში დარჩენილს უბრად, უცხო ქალები ერთობიან ასხმული მძივით.

გადარჩენილი სიხარულის ტალღას ირიდებს, შეაშთობს ეჭვი, შემხუთველი და შემგობარი, ნათივი ხელი, ურწმუნობა აგრძელებს თითებს და ოთხი დღეა ველარ მანვედნს ხმას მეგობარი.

* * *

სენა. ბნელი გრუნტი ცხელი ხელის შევლება.

და კაფე, მსუბუქ აბრუნდში მოქნილი ხაზი აიდგამს ენას.

მოდისი

აფრიკა, დედამინის გახსნილი მენჯი,

უნევეტი რიტმი,

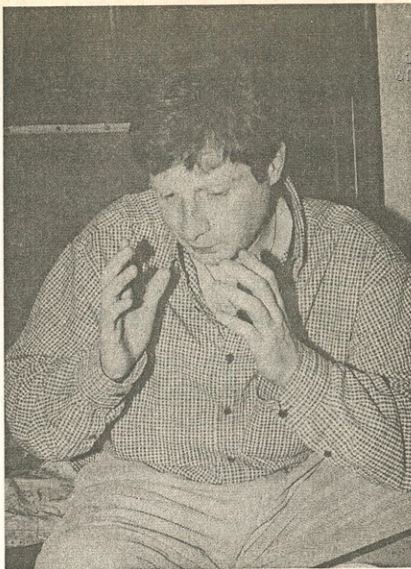
დგება კანაფის ცივი ბოლი,

დილის ბივრიტი,

ინაკვებება პირველგანცდა სინდისის ქენჯნის,

მეგობრის სახე

და პერლაშეზი.

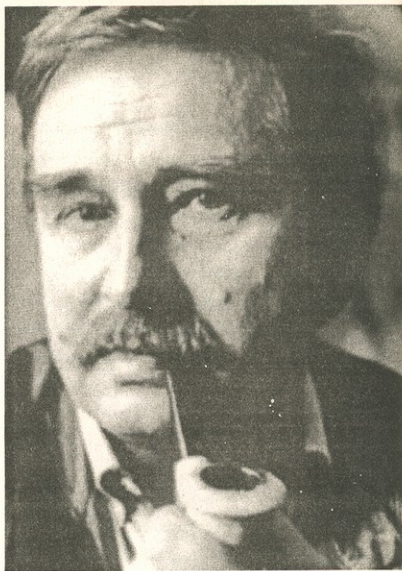
პავლი პავლის შესახებ

დავობად ბელგრადში, სერბეთში, ღუნაის პირას, 1929 წლის 15 ოქტომბერს, სასწორის ნიშნით; ჩემი დამატებითი ნიშანია მორიელი.

მამა მოქანდაკე იყო. დედა კი სკოლაში ფილოსოფიას ასწავლიდა, ორივეს სივრცეში უყვარდა სპორტი, განსაკუთრებით იტაცებდათ თხილამურები და გიმნასტიკურ იარაღებზე ვარჯიში. ყველაზე ძლიერი შთაბეჭდილება შემომჩრა დედის ნათესავებზე, რომლებიც ღუნაის გაღმა, მდინარე ტამიშის ნაპირზე ცხოვრობდნენ, ქალაქ პანჩევოში. იქ საკუთარი სახლი ჰქონდათ, პანჩევოს შემოგარენში კი ხუთორი ცხენებით, ძროხებით, საჯინოებით, ჭითა და ვენახებით. ერთხელ, ტამიშზე ნავით სეირნობისას, ძალიან მოგვწყურდა. ბაღა დავინახეთ, ნაპირთან შეეჭრდით და დარაჯისგან, რომელსაც ძალი ჰყავდა და გამოშრალი ჩალის ქოშში ცხოვრობდა, საზამთრო ვიყიდეთ. მან საზამთროს გასაჭერლად დანა გვათხოვა.

ჩემმა დამ ჰკითხა, ბატონი კეთილი გყავსო? იმან კი: „კეთილი, აბა, ჯანდაბამდე გზა ჰქონია!“ „ეინ არის შენი ბატონი?“ — ვკითხეთ და, პასუხი რომ მოვისმინეთ, მივხვდით, რომ ახლახან საზამთრო ჩვენზე თავისგან ვიყიდეთ. ბაღის პატრონი პაპაჩემი აცა იყო. პანჩევოს ამ მოჯადოებული სამყაროდან რაღაც-რაღაცები ჩემს პროზაშიც გასხლტა.

ბელგრადში კარაგეორგის სახელობის სკოლაში ესწავლობდი. იქ ერთ დილას მამამ მიმიყვანა, საბუთები გააფორმა და მითხრა, რომ ამის შემდეგ ყოველ დილას, რვა საათზე, მარტო უნდა მოვსულიყავი ხოლმე გაკვეთილებზე. ასეც ვიქცეოდი, სკოლა ხომ ჩვენი სახლის გვერდით იყო და ამიტომ უცნაურადაც არაფერი მეჩვენებოდა. საერთოდ კი, ვიდრე სკოლაში წავიდოდი, რაღაც ფრანგულ ბაღში დავდიოდი, რომელიც იმავ

მელორად წავიხი

ეზოში იყო, სადაც სკოლა. მახსოვს სასაცილო ფრანგი ქალი, რომელსაც „დეიდა დროლს“ ვეძახდით. 1949 წელს ბელგრადის უნივერსიტეტში ჩავირიცხე, 1954 წელს დავამთავრე ფილოსოფიის ფაკულტეტის ლიტერატურის განყოფილება. მახსოვს კვალით სავსე აუდიტორიები, რომლებსაც ნახვრით ათობდნენ, ზამთრის პალტოებისა და შინელების სუნი. ბევრი ჩემი მეგობარი-თანაკურსელი სასწავლებლად პირდაპირ ჯარიდან მოვიდა. ეს ყოველივე იმდენი ხნის ნიშან იყო, რომ უკვე შეწყვიტა სინამდვილედ არსებობა — ასე ვფიქრობ ხანდახან, როცა იმ ძღვებს ვისხენებ. ასე იყო თუ ისე, მაშინ დღისა და ღამის ნებისმიერ დროს შემეძლო წერა. ახლა მხოლოდ საღამოობით ან დილით ვწერ.

სავესტეულო

ჩემს ჯიშში მამის მხრიდან ჯერ კიდევ XVIII საუკუნეში იყვნენ მწერლები. ლიტერატურულ საქმიანობას ოჯახში ვიღაცა ყოველთვის ეწეოდა. ემერიკ პავიჩმა 1768 წელს ბუდიმში ლექსების წიგნი გამოაქვეყნა, ხალხური ეპოსის ათმარცვლიანი სტრიქონით წერდა. თვითონ მე ბავშვობიდან მინდოდა, მამის მხრიდან

ბიძას, ნიკოლაი პავიჩის, დავმსგავსებოდი, რომელიც იმ დროს, XX საუკუნის შუა ხანებში, ცნობილი მწერალი იყო. მინდოდა, ოჯახის ლიტერატურული ტრადიციები გაემგრძელებინა და მოხარული ვარ, რომ ამის გაკეთება შეეძლო. მიყვარდა იმის მოსმენა, როგორ ისხედნენ ბიძაჩემი ნიკოლა, რომელიც ბრწყინვალე მთხრობელი იყო, პაპაჩემი აცა და დეიდა ემილია ოჯახის ისტორიიდან ერთ შემთხვევას. თან, ჩემდა უნებურად, ზეპირი თხრობის ოსტატობას ესწავლობდი. პანჩევოში ოთხი ბებია მყავდა. ერთი მათგანი კეზარა — ულამაზესი იყო და ღრმა სიბერემდე ასეთად დარჩა. დებში ყველაზე უკეთეს ცომს ზელდა და ზოდიაქოს ყველა ნიშანზე იცოდა სიმღერები, რომლებსაც მოგვიანებით XVIII საუკუნისა და XIX-ის დასაწყისის ძველმოღურ კალენდრებში ვპოულობდი.

პირველი მოთხრობები, პანჩევოში დანერგილი, დამეკარგა. ერთში ლაპარაკი იყო მოხუც მწყემსზე, რომელსაც ჩვენი ძროხები საძოვარზე დაჰყავდა,

მეორეში კი ვინმე მარიხზე, პატარა ბიჭს რომ შეუყვარდა. მოთხრობას „მარიას სამი შეცდომა ერქვა“. ორივე მოთხრობა სკოლის გაზეთში გამოაქვეყნეს 1946 თუ 1947 წელს და კედელზე გამოაკრეს. მას შემდეგ ისინი აღარ მინახავს. ვფიქრობ, ჩემი პირველი მოთხრობები იმის მსგავსი იყო, რასაც ახლა ვენერ და ისინი თანდათანობით ისე მიდიან ჩემგან, როგორც შვილები მშობლიური სახლიდან, რომელთა ბედს ვეღარავფრთი შეცვლი. ასეც უნდა ხდებოდეს: შვილები საკუთარ მშობლებზე უკეთესები უნდა იყვნენ, ნაწარმოებები კი თავიანთ ავტორზე უკეთესები.

პირველი სიყვარული

ეს „პირველი“ რამდენიმე იყო. ყველა ისინი ჩემს მესსიერებაში ერთმანეთს შეერწყა და ახლა მხოლოდ ისამინისფერი მახსოვს, ერთი გოგონას კაბის ფერი. პირველმა დიდმა სიყვარულმა ბევრი რამ მასწავლა. გავიგე, რომ სიყვარული საშინელ ტანჯვას განგვატევდევინებს და თათს საშუალებას გვაძლევს, მიუღწეველი შეცდომები ჩავიდინოთ. მახსოვს მუსიკა, რომელიც ერთმანეთთან გვაკავშირებდა; მახსოვს, როგორ გავუგზავნე წერილი, ოღონდ არა იმას, ვისთვისაც უნდა გამეგზავნა და როცა უკვე გავგზავნე, მივხვდი, რომ მისამართი აშერია. რამდენს გამოსწორება გვიან იყო, ეს წერილი, რამდენადაც ახალ ვხვდები, კარგად და გულწრფელად იყო დანერგილი. ნამდვილი სასიყვარულო ბარათი. კატასტროფა.

ბიბლიოფილთა

ვფიქრობ, ჩემი ცხოვრების დიდი ნაწილი ლიტერატურამ ნაშრომთა. ამიტომაც ვწერდი, რომ ბიოგრაფია არა მაქვს, მაქვს მხოლოდ ბიბლიოგრაფია. ეს კია, ცხოვრება ჩემს ლიტერატურაში ენის მეშვეობით აღწევს, ლიტერატურა იზადება ცოცხალი მეტყველების

პულისისთვის ყურის გდებით, იგივე ემართებოდა ოდესღაც ღვთისმეტყველებს ან, უფრო ადრე, საერძნეთისა და რომის ანტიკურ ორატორებს. რაც შეეხება სიზმრებს, ისინი მიყვნიებენ, როგორ შეიძლება გადავარჩინოთ ლიტერატურა ენის სწორხაზოვნებისგან. სიზმრები სწორხაზოვანი არ არის და ლიტერატურა მით უკეთესია, რაც მეტად უახლოვდება სიზმარს. აი, რატომ ვცდილობ, ავითვისო და მკითხველს შევთავაზო არასწორხაზოვანი ტიპის პროზის ახალი სახეები, მაგალითად, ლექსიკონების, წყლის საათების, კროსკორდების, ტაროს კარტის ან ასტროლოგიური სახელმძღვანელოს ფორმის ჩემი რომანები და მოთხრობები.

ძალიან ნელა ვწერ, უფრო ხშირად — ლოგინში, ღამით, გონებაში. ზოგჯერ ვშიშობ, რომ რომელიმე კარგი ფრაზა არ დამახსოვდება, შუალამისას ვდგები და ჩანაწერს ვაკეთებ. ვწერ ფანქრით ღამიზუფიან რვეულებში, რომლებსაც ისმინა ყიდულობს და შემდეგ ყველაფერი კომპიუტერში შემაქვს. რომანი — ეს სიზიფეს გარჯაა, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ქვა, საბედნიეროდ, უკან კი არ გიბრუნდებათ, არამედ, მთის მეორე მხარეს დაგორებული, პირდაპირ მკითხველს უვარდება ხელთ. თითქოს ცხელ კარტოფილს ისვრით და, დაე, მან, ვინც დაიჭერს, თავად იფიქროს, როგორ მოექცეს მას. რომანში წინასწარ არაფრის მოფიქრება არ გჭირდებათ, უფლება უნდა მისცეთ, თქვენში იზარდოს, და მხოლოდ ცოტათი უნდა ნაუბიძგოთ მთისკენ. თავიდან ყოველივე ნელა და ძიმედ მიდის, ქვა ზეგით სვლას ეწინააღმდეგება, თქვენ იღლებით, მაგრამ როცა, ბოლოს და ბოლოს, მწვერვალს მიაღწევთ, თქვენი რომანი ადგილიდან მოწყდება და სულ უფრო სწრაფად მიექანება ქვევით, უკვე ძლივსა ეწევით და მთელი ძალით ცდილობთ, მართით მისი მოძრაობა, რათა სადმე ხრამში არ ჩაიჩეხოს. იმას ძალები სულ უფრო მეტი აქვს, თქვენ — სულ უფრო ნაკლები. სად გაჩერდება, არც თქვენ იცით, არც მან. თუ გაგიმართლებთ, ეს ზუსტად საჭირო ადგილას მოხდება იმ პირობით, რომ თქვენ, როგორც მწერალი, ტვინის ჭყლეტას არ დაინწყებთ და ხელს არ შეუშლით ამის გაკეთებაში. ერთი სიტყვით, სახლის შენებას საძირკვიდან იწყებენ, რომანისას კი სახურავიდან. როცა დამთავრებთ, პროზაულად უთხარით საკუთარ თავს ის, რაც პუშკინმა ლექსად თქვა, როცა „ევგენი ონეგინი“ დაასრულა... და წერტილი.

სიზმრები

რომანი „ხაზარული ლექსიკონი“ ბუნდოვანად ჯერ კიდევ სტუდენტს მითრიალებდა თავში, ასე, 1953 წელს, როცა კარიკულა და მეთოდეს ხაზარულ მისიაზე კითხვისას ამ თემას წავანყდი. იდეა მხოლოდ სამოცდაათიან წლებში მომწიფდა, როდესაც გადავწყვიტე, დამეწერა წიგნი, რომელსაც ლექსიკონის სტრუქტურა ექნებოდა. რომანი 1978 წელს

დავინყად 1983 წლამდე ეწერდი. 1984-ში გამოქვეყნდა. მიმაჩნია, რომ სიზმრის სტრუქტურა — ეს არასწორ-ხაზოვანი თხრობის სრულყოფილი მატრიცა (nonlinear narratives). „საზარულ ლექსიკონს“ და ჩემს სხვა წიგნებში სიზმრები არაერთგვაროვანია. ოჯახში, სადაც ვიზრდებოდი, დღლაობით ხშირად ყვებოდნენ, ვის რა დაესიზმრა იმ ღამით, ზოგჯერ სულ ორი-სამი სიტყვით. ამ სიზმრებს ვიმახსოვრები, ხანდახან ვინერდი კიდეც — სხვებისასაც და ჩემსასაც. მართალია ის ამერიკელი კრიტიკოსი, რომელიც წერდა, რომ სიზმრები ჩემს ნაწარმოებებში „არ ასრულებენ იმავე როლს, რასაც ფროიდიდან“, და რომ „პავიჩის სიზმრები სხვაგვარად ესმის...“

მოგზაურობები

მოგზაურობის დიდი მოყვარული არ ვარ. მასსოვს, სიცოცხლეში პირველად როგორ მოვახტი ცხენს. მაგრამ, საერთოდ, არ მასსოვს, როდის ვიფრინე პირველად თვითფრინავით. როგორც პირველ, ისე მეორე შემთხვევაში, მე ვკაზმავედი ამოუცნობ ურჩხულს, რომელიც ბევრად უფრო საშიში და სწრაფი იყო, ვიდრე მე. მისი მოძრაობის მიმართულება მხოლოდ აქა-იქ და ნაწილობრივ ემთხვეოდა ჩემს განაზრახს. სიყვარულით ვიხსენებ პაპაჩემის შავად გალაქულ ეკიპაჟს, თვლებზე წითელი ხიდებითა და გაპრიალებული მინის ფანრებით. მან, ვაი რომ, წუთისოფელი ფარდულში, ქალაქ პანჩევში დაასრულა, მე კი იძულებული გავხდი, ამქვეყნად ისე მხეტიალა, როგორც მომიხერხებოდა. მერე ჩემი წიგნები ისეთი სისწრაფით შეუდგენენ ფრენას მთელ მსოფლიოში, რომ თვითფრინავით მოგზაურობის დაწყებამ მომიწია. ნიუ-იორკი, მოსკოვი, პარიზი, რომი, მილანი, ბარსელონა, მადრიდი, ლონდონი, ედინბურგი, კანადა. ჩვენ ქვევით, დაბლა — უზომო წყალი. ტურნე, რომლის დროსაც ჩემი პროზა უნდა ვიკითხო და ოთხ უცხო ენაზე ველაპარაკო ჟურნალისტებს. ამ მოგზაურობებისას სარკეში ჩემი გამოსახულება ბერდებო. თვითონ კი ვერ ვგრძნობ, რომ ბერდები. მაგრამ მინახავს, როგორ ბერდებიან ის ქალაქებიც, სადაც ვყოფილვარ. ისინი რომ ბერდებიან, აშკარაა, მაგრამ ეს შეიძლება ორნაირად მოხდეს. ვენას და ვენეციას, მაგალითად, აბერებს იმის მცდელობა, რომ თავი გაიხალგაზრდაონ, მოსკოვი კი XIX საუკუნის დამდეგს უფრო გაახალგაზრდავდა, იმიტომ რომ დაბერდა. ეს ამ ქალაქების ქვების ფერებით ჩანს. როცა ამაზე ვფიქრობ, ჩემს მოგზაურობებს სხვანაირად ვხედავ. სინამდვილეში, ადამიანი მუდმივად მგზავრია. ადამიანს, როგორც ლოკოკინას, უკან მიჰყვება წარსულის უხილავი გამჭვირვალეორწიანი კვალი და, როგორც ლოკოკინა თავის სახლს, ისიც ასე მიათარებს საკუთარ მომავალს. ყოველ საღამოს თავს აფარებს ამ სახლს, რათა შინ ღამე გაათენოს. საითკენ აქვს გეზი?

ყოველთვის რუსული ლიტერატურის ტექვოზაში ვიყავი და ამიტომ ახლა მხოლოდ რუს მწერლებზე მინდა შეგერდე. ჩემი დიდი სიყვარული, უქვევლია, პუშკინია, რომლის ჩემუელი თარგმანიც სერბულ ენაზე გამოიცა (თხზულებათა კრებული რვა ტომად). გოგოლი, დოსტოვესკი, ტოლსტოი. გამოცემელობა „პროსეკტი“ რუსულიდან ნათარგმნი ლიტერატურის ბეჭდვისას გამოვაქვეყნე ბულგაკოვის რჩეული მოთხრობები, რომელთა საბჭოთა კავშირში გამოცემა იმ დროს შეუძლებელი იყო. ამ ბიბლიოთეკაში შევიდნენ პასტერნაკი, რემიზოვი. გარდა ამისა, მუდამ ვეთაყვანებოდი ცვეტაევს, ახმატოვს, ერთი ამოსუნთქვით ნავიკითხე ორი დის — ლილი ბრიკისა და ელზა ტრიოლეს ნახევარსაუკუნოვანი მიმოწერა, რომელიც ახლახან ორიათასგვერდიან წიგნად გამოაქვეყნა გამოცემელობა „გალიმარა“. ყოველთვის მიყვარდა პარმსი, მისი მოთხრობების მიხედვით ჩვენთან, ბელგრადის ყველაზე ღამაზ სასახლეში, ფილმს იღებდნენ. ბევრი სხვა რუსი მწერალი მიყვარდა, მიყვარს დღესაც, როცა ალექსანდრე გენისს ვკითხულობ. XXI საუკუნეში ახალი ლიტერატურული ტენდენცია შევინწნე, რომელიც ახალი ასწლეულის განთიადზე განსაკუთრებულად გამოსატყავს მის რაობას.

გვულისხმობ მწერალ ქალებს. მეჩვენება, რომ ისინი არასოდეს ყოფილან ასე ბევრნი და ესოდენ კარგები. ამით პირდაპირ მოხიბულული ვარ. ისინი სხვადასხვა ქვეყანაში არიან. საბედნიეროდ, მათ მიეკუთვნება ჩემი მეუღლეც იასმინა მიხაილოვიჩი; მათ მიეკუთვნება ეკატერინა სადური; მათ მიეკუთვნება ანიტა დიაიმანტი, მშვენიერი წიგნი „წითელი კარავი“ რომ დაწერა, რომელსაც ახლა ვკითხულობ; ანდა მირიანა ნოვაკოვიჩი, ავტორი რომანისა „შიში და მისი მხახური“, რომელიც ახლახან ნავიკითხე. ჩვენდა საბედნიეროდ კიდევ ბევრი მწერალი ქალი არსებობს.

ჩაით დახატული პერსონაჟი

რომანი „ჩაით დახატული პერსონაჟი“ ასახავს ჩემს ყოფნას საბერძნეთში, ათონის წმინდა მთაზე, სადაც სხვადასხვა მონასტერში ცხოვრობდი, ყველაზე დიდხანს — სერბულ მონასტერ ხილანდარში, რომელიც რომანში დაწვრილებით აღვწერე. იქ, მონასტერში, მიგზავდი, რომ ყოველ ჩვენგანს საუთარი თავის გაცნობა შეუძლია ბერობის ორი სახიდან ერთ-ერთით. ადამიანი შეძლებს, შეამოწმოს, ვინ არის ის ამ ცხოვრებაში — იდიორიტმიკოსი (განდევილი) თუ კენობიტი (საზოგადოებრივი ბერი, დაკავშირებული რომელიმე საძმოსთან). და როცა ამას გაიგებს, ბევრ სიახლეს შეიტყობს საკუთარ თავზეც და ამქვეყნად თავის მოწოდებაზეც.

ლიტერატურა შესაბამისი უნდა გახდეს ახალი ელექტრონული ერისა, სადაც უპირატესობა ენიჭება არა იოლად საკითხავ, სწორხაზოვან, თანმიმდევრული რგოლებისგან შემდგარ ლიტერატურულ ნაწარმოებს, არამედ იკონიზირებულ სახეს, ნიშანს, სემიოტიკურ მინიშნებას, რომელიც შეიძლება ნაშში გადმოსცე და XXI საუკუნეც ხომ სწორედ ამას მოითხოვს. შეიძლება, იდეალურად მიგვეჩნიოთ ტექსტი, რომელიც სივრცეში მიდის და განიტოტება, როგორც ჩვენი აზრები ან როგორც ჩვენი სიზმრები. აი, რატომ გადაწყვიტე, რომ ჩემს პროზას ინტერაქტიური არასწორ-ხაზოვანი სტრუქტურა უნდა ჰქონოდა. ასეთი ტექსტი იოლად წასაკითხია ინტერნეტში, იქ კი შეიძლება იპოვოთ ყველა ჩემი წიგნი. ჩემს მკითხველს კომბინირებული ნაკითხვაც შეეთავაზე. მოკლედ აგისწინოთ — ჩემს რომანს „სანერი მოწყობილობების ზანდუკი“, ორი დასასრული აქვს — ერთი წიგნში, მეორე ინტერნეტში. წიგნში ელექტრონული მისამართი მიუვითითე და ყველას, ვისაც უნდა, შეუძლია, წიგნის კითხვა ინტერნეტის ქსელში მოცემული რომანის დასასრულის კითხვას შეუთავსოს. დაუმატებდი, რომ ეს ბევრს უნდა. ჩემი რომანის „ვარსკვლავთა მანტიის“ ორი თავი მხოლოდ ინტერნეტში არსებობს. წიგნში ისინი საერთოდ არ არის. და ასე შემდეგ. ამ დღეებში ბელგრადში გამოვიდა CD-ROM-ი „ხაზარული ლექსიკონის“ მშვენივრად ილუსტრირებული ტექსტით, ეს ვერსია ყველაზე უკეთ გვიჩვენებს, როგორ ახერხებს მკითხველი, კლავიატურის გამოყენებით თავად გაიკვლიოს გზა რომანში. ახლა მწერალი გაცილებით მეტად უნაწილებს თავის როლს მკითხველს, ვიდრე ეს ძველი კლასიკური ლიტერატურის დროს ხდებოდა. რაც შეეხება მწერლის გავლენას სამყაროზე, გეტყვით, რომ სამყარო გაცილებით უარესი იქნებოდა, ვიდრე ახლაა, რომ არ ეარსება — ჰომეროსიდან მოყოლებული დღემდე — მხატვრულ შემოქმედებას, რომელიც ქვეყნიერებას მაინც უკეთესს ხდის. გამომცემლებისგან ვიცი, რომ მიუღო მსოფლიოში ჩემი მკითხველის რაოდენობა ნებისმიერი სახელმწიფოს არმიის რაოდენობას ალემატება, ზოგიერთ მწერალს კი, მაგალითად, ისეთებს,

როგორც პარი პოტერზე რომანის ავტორი ქალბატონი როულინგია, კიდევ უფრო მეტი მკითხველი ჰყავს, ეს კი, რაც გინდათ, თქვით, რაღაცას ნიშნავს.

ცხოვრების მოვლენები

უპირველესად — ლიტერატურა. მეორე — ღმერთმა მაჩუქა ორი დიდი სიყვარული. ერთი — უიღბლო, მეორე — ყოველმხრივ ბედნიერი. მესამე — ეს არის ის, რომ მონაწილეობა არ მიმიღია ოშში და არავინ მომიკლავს — იმ ომის დროს, ჩემი ცხოვრების დასაწყისს რომ დაემთხვა, მეტისმეტად ახალგაზრდა ვიყავი, ხელში იარაღი რომ მჭეროდა, და ძალიან მოხუცი ვიყავი ამისათვის, როცა ომი ჩემი სიცოცხლის მიწურულს გაჩაღდა.

საძყარო მოძვარება

წინასწარმეტყველი არ ვარ და მომავალი მხოლოდ ინტუიციით შემიძლია განვჭვრიტო. ზოგჯერ მგონია, რომ ჩემი მომავალი ბევრჯერ მესიზმრა, მაგრამ ვერ ვიცანი. ერთხელ ვთქვი: მომავალი საფინანსო, საიდნაც შიში გამოდის.

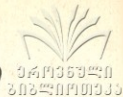
როგორ შეეჩვეიან ადამიანები ახალ, მერწყულის ათასწლეულს და როგორ შეეგუებიან ყოველივე იმას, რასაც საკუთარი ხელით ქმნიან? როგორ შეძლებენ იმ საშინელ სისწრაფესთან შეგუებას, როგორიაც უკვე ახლა, XXI საუკუნის დასაწყისში ცხოვრობენ? როგორ გავლით ორი დღე ერთ საათში? რა უფუთი წარსულს?

მკითხველი

ჩემი მკითხველი, წესით, უნდა მიყვარდეს, მაგრამ არ გამომდის, რადგან შეუძლებელია, გიყვარდეთ ჯერ დაუბადებელი შვილთა შვილიშვილი, თუნდაც ჰგავდეთ კიდეც მას. მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, ეს კი ვიცი, რომ ლიტერატურა მომავლისკენ მიჰყავთ არა მწერლებს, არამედ მკითხველებს — ამჟვეწადად ხომ ყოველთვის გაცილებით მეტი ნიჭიერი მკითხველია, ვიდრე ნიჭიერი მწერალი.

ქარის შიგნითა მხარი

იმანი ჰეხია და ლანჩხვი

ჰერო

ქარის შიგნითა მხარეა ის, რომელიც მზრალია მაშინაც კი, როცა ნვიშია ქარი უბერავს.

ერთ-ერთი იაფფასიანი წინასწარმეტყველი

1.

„ქალი თავისი ცხოვრების პირველ ნახევარში შვილებს აჩენს, მეორეში კი კლავს და მარხავს საკუთარ თავს ან ახლობლებს. საკითხავი მხოლოდ ის არის, როდის იწყება ეს მეორე ნახევარი“.

ამ ფიქრში გართულმა სტუდენტმა-ქიმიკოსმა ჰერონია ბუკურმა პოლზე მიიტება მოხარშული კვერცხი და შეჭამა. ამით მთელი მარაგი ამოიწურა. ძალიან გრძელი თმა ჰქონდა და იკეთებდა ნანანავს, რომელიც ფეხსაცმლის ჩაცმისას კანაპის მაგივრობას უწევდა. ბელგრადის ყველაზე ხალხმრავალ ადგილას ცხოვრობდა — ოთახი კაფე „ოქროს კასრის“ ზევით ჰქონდა ნაქირავები და მისი მაცივარი გამოტენილი იყო სასიყვარულო რომანეებითა და კოსმეტიკით. ახალგაზრდა იყო, საყიდლებზე მიმავალი, მუჭში, როგორც ცხვირსახოცს, ისე ჭმუჭნიდა ქალაღდის კუპირებს და ოცნებობდა, ნაშუადღევს სადმე ზღვის წყალზე განოლილიყო და ნახევარ საათს ნაეძინა. განსაკუთრებულად დაამახსოვრდა მამის ხელები, რომლებსაც, როგორც ქარისგან მორეკილი ტალღები, ისე მიუყვებოდა ნაოჭები და გოგონას შედეშო, ჩუმად ყოფილიყო მაფორშიც და მინორშიც. ყველა ჰეროს ეძახდა, უყვარდა წინაკა და მის კოცნას მუდამ მწარე გემო ჰქონდა, ქიმიკოსის თეთრი ხალათის ქვეშ კი წყვილი უღვაშიანი ძუძუ შეფარულიყო. ისეთი სწრაფი

იყო, შედეშო, საკუთარი ყური მოვეკნებდა, საჭმელს პირდაპირ პირში ინელებდა და იცოდა, რომ რამდენიმე საუკუნეში ერთხელ ქალის სახელებიდან ზოგიერთი მამაკაცის სახელად გადაიტყვევა მაშინ, როცა დანარჩენები იმაღვე რჩება, რაც იყო.

მაგრამ არსებობდა რაღაც, რისი საკუთარ სუფთა სამყაროს ნახატში ჩანერაც ვერაფრით მოეხერხებინა. ეს იყო სიზმრები. ამ მარტივ ცხოვრებაში, სადაც ყველაფერს საკუთარი ხუთი თითივით იცნობდა, საიდან ჩნდებოდა ყოველ საღამოს ისეთი აუხსნელი რაღაც, როგორიც სიზმარია? რაღაც, რასაც გაგრძელება თვით სიკვდილის შემდეგაც კი ჰქონდა.

„სიზმრები რეინკარნაციას განიცდიან, — ფიქრობდა ჰერო, — და, სხვათა შორის, უფრო ხშირად — ქალებისა კაცების სხეულში და პირიქით... რამდენ ადამიანს შევხვედრივართ სიზმრად უკანასკნელ ხანებში! როგორც არასდროს! უზრალოდ, უკვე გადაჭედული ვარ მოსახლეობით!“

ასეთი დასკვნა რომ გამოიტანა, ცოტაოდენი ფიქრის შემდეგ ჰერომ მაგარყდიანი საგანჯინო წიგნი იყიდა და თავისი სიზმრების ორმაგი ბულაღტერის ყველა წესის დაცვით ჩანერა დაიწყო. მტკიცედ გადაწყვიტა, ეს საქმე სააშკარაოზე გამოეტანა. ჩანიშნული ჰქონდა ყველაფერი, რაც კი ამ სიზმრებში ჩნდებოდა: ფაიფური, მსხალი და მშენებლობები, მარტორქები და ცხენები, თმის სარჭები და გემები, გარეული სახედრები და ანგელოზები, ჭიქები და პერიდექსის ხე, რომელზეც ჩამომჯდარი მტრედნი ყვავად გადაიტყვევა; სამზარეულოს სკამები და ყურებიდან განაყოფიერებული იქედნეები, ავტომობილები და ბრდღვინვა პანტერისა, ძლიერ სუნს რომ გამოსცემდა და მისი სიზმრების ყველა დანარჩენი ცხოველისთვის დაუძლეველ მომზიბველობას ფლობდა — ყოველივე ეს გამოცხადებისდა კვალად შეჰქონდა სპეციალურ განყოფილებებში და თითოეულ მოგვლენას ნომრავდა, ფასს ადებდა და წიგნში შეტანის თარიღს აღნიშნავდა. ყველაზე ხშირად მის სიზმრებში ჩნდებოდა გველი, რომელსაც უფლება არ ჰქონდა, ხის ჩრდილზე გადაესრიალა. ასეთ შემთხვევაში იგი, ჩვეულებრივ, ხეზე ადიოდა და ისე იქცეოდა, თითქოს თოკი იყო, მანამდე, სანამ რომელიმე ჩიტი არ დაასკუპდებოდა. მაშინ მას გველი უკითხვას უსვამდა. თუ ჩიტი სწორ პასუხს ვერ გასცემდა, მაშინვე ყლაპავდა. და ჰერომ არ იცოდა, მსგავსი შემთხვევა ერთ განყოფილებაში უნდა შეეტანა თუ ორში. სხვა ზმანება, ასევე ხშირად რომ აღინუსხებოდა ჰეროს წიგნში, იყო ცეროდენა ბჭი. ამ

ბავშვის მამა ხორცის გარდა არაფერს ჭამდა, დედა კი არაფერს, გარდა ოსპისა. ამგვარად, მამის გამო ბიჭს მხოლოდ ხორცის ჭამა შეეძლო, დედის გამო კი მხოლოდ ოსპისა, აქედან კი ის გამოდიოდა, რომ პეროს სიზმრებში მას შიმშილით სიკვდილი მოუწევდა.

„აშკარაა, ჩვენს შიგნით ყოველდღიურად გავდივართ დიდი მანძილს, იგივე შეუძლიათ გააკეთონ სხვებმაც ჩვენში, — ინერდა პერო საინვენტარო წიგნის მინდვრებზე, — და ამ მოგზაურობას ვასორციელებთ განსაკუთრებული შინაგანი მოძრაობების წყალობით, რომლებიც ერთობ სწრაფია და შემძლე, ისეთი სივრცე ათთვისოს, რომლის გავლასაც ვერასოდეს შევძლებდით ცხოვრებაში. ეს შინაგანი მოძრაობა სიზმარში გატყეობით სრულყოფილია გარეგნულზე, რადგან უძრავობა სრულქმნილია, ის არის ყველაფრის პირველმიზეზი და თავის სიმშვიდელში მოიცავს მოძრაობასაც. ოღონდ, — ფიქრობდა მერე, — სიზმარში შეიძლება ისიც აღიქვა, როგორც ცხოველი“.

რადგან ბავშვობაში ძმასთან ერთად უცხო ენებს სწავლობდა, პერო განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა იმ ენობრივი ფორმების ინვენტარიზაციას, რომლებსაც სიზმარში როგორც თავად, ისე სხვებიც იყენებდნენ. ეს იყო მსგავსი რაღაც სიზმრების გრამატიკისა, ზმანებათა ლინგვისტიკისა და იმ სიტყვების ლექსიკონებისა, რომლებიც სიზმრებში გამოიყენებოდა. უნდა ითქვას, რომ პეროს სიტყვარი ძალიან ჭკავდა ეგრეთ წოდებულ „ძაღლების ლექსიკონებს“, რომლებიც ახალგაზრდა ქალბატონებს შორის მეოცე საუკუნის ოციანი წლების მიწურულს შემოვიდა მოდაში. მათ ლექსიკონში შეჰქონდათ გამოთქმები, რომლებიც გასაგებია მათი მწვერების, პუდელებისა და ბულტერიერებისთვის. პეროს სიტყვარი სიზმარიც ახსნილი იყო, როგორც ცხოველი, თავის პატრონის სხვადასხვა ენაზე რომ ელაპარაკება, ოღონდ უნარი აქვს, შეისწავლოს რამდენიმე სიტყვა პეროს გამოცხადებების სალაპარაკო ენიდან ისევე, როგორც თვითონ პეროც ნელ-ნელა ითვისებდა ამ უცნაური ცხოველის მეტყველების გრამატიკას და იმ დასკვნამდეც კი მივიდა, რომ სიზმრების ენაში გვხვდება ყველა არსებული სახელი მაშინ, როცა ზმნებს სულაც არა აქვს ყველა ის დრო, რომელიც რეალობაში ახასიათებს.

ეს კია, ამ დილით სიზმრების დარდი არ ჰქონდა. მარტივ თებერვალს დღეებს ჰპარავდა, ბალახი სავარძლებიდან, როგორც ამწვანებისას, ისეთ სუნს გამოცემდა, ის კი ნათელი ფანქრით ასწორებდა და ნიშნებს უსვამდა საფოსტო ბარათებს, რომლებიც ფრანგულად დაწერეს მისმა მოსწავლეებმა, ამჟამად არდადეგებზე რომ იყვნენ. პერო საარსებო სახსარს ჩამორჩენილი მონაფეხების მეცადინეობით შოულობდა, მაგრამ სეზონი ის-ის იყო დამთავრდა, ამიტომ ყოველი ეშვის ძირში ღრძილები უფეთქავდა. პერო შიმშილობდა, როგორც თევზი და მარცხენა ფეხი უწნავდა მარჯვენას, ვიდრე თვითონ გაზეთს შლიდა. იქ ეწერა:

„ვეძებთ ფრანგული ენის მასწავლებელს ბავ-

შვების კვირაში ორჯერ სამეცადინოდ. დობრივინს ქუჩა 6/11“.

ნაწავი ყურებზე ბლითებივით დაიხვია და ეზოდან შესასვლელით აღმოჩნდა დობრივინის ქუჩის ექვს ნომერში, მესამე სართულზე. ყოველ ბინას ჰქონდა ფანჯარა, მზიან მხარეს გაჭირლი, და კიდევ ერთი — ქარზურდა მხარეს რომ გასცქეროდა და ზაფხულობით ჩრჩილი ძაღლებსაც კი უჩნდებოდათ. ზურგით ზარის ღილაკს მიეყრდნო, ჩანთიდან საცხი ამოიღო, ყუთი ამოატრიალა და ქვედა ტურზე წაიკხო, ქვედა ტურის — ზედაზე და ღილაკს თავი მიაჭირა. „სიმონოვიჩი“ — ამოიკითხა ზარის დაბლა მიჭედებულ დაფაზე და შევიდა. ბინაში ასე ათიოდე წლის ბიჭუნა შეუძვდა და მაშინვე მიხვდა, რომ სწორედ ეს არის მისი მომავალი მოსწავლე და, უკან რომ მიჰყვებოდა, გაიფიქრა: „ამას ტაკუნები მაღლიდან, ზედ წელთან ეწყება“.

ცოლ-ქმარმა სიმონოვიჩებმა სამუხება საკმერ დასვეს და უპირველესად ის აცნობეს, რამდენის გადახდას აპირებდნენ გაკვეთილებში ყოველთვიურად. თითო ბავშვისთვის ათასი დინარი მიმზიდველად ჟღერდა და ისიც დათანხმდა.

პერო იჯდა, ნაწნავშემორტყმული, ენით კბილებს ითვლიდა და აკვირდებოდა, როგორ აპაჭუნებდა სიმონოვიჩი მარცხენა თვალს ყოველთვის, როცა ბგერა „რ“-ს წარმოთქმა უწევდა. ისინი დაელოდნენ, ვიდრე შებინდებოდა და სამ წვრლ ჭიქაში რაღაც მაგარი სასმელი ჩამოასხეს.

„ჯანმრთელობას გისურვებთ!“ — მიმართა ოჯახის უფროსმა და ორჯერ ჩაუკრა მარცხენა თვალი, თითქოს ენაში ძვლებს ითვლისო. პერომ იმის გაფიქრებაც ვერ მოასწრო, დროს ცუდფურცლად ვკარგავო, რომ მისი დამქირავებელი დიასახლისის ბავშვზე უცნაური, მავედრებელი ღმილი შენიშნა. ის ქალის სახეზე ისე ცახცახებდა, როგორც პანანუნა დაფეთებული მხეცი.

„ცხადია, ბავშვები ნამდვილი შტერები უნდა იყვნენ, თუ დედას ასეთი რამ სჭირს“, — დაასკვნა პერომ და ამ დროს ხელი ჭიქაზე მოუხვდა. რამდენიმე წვითი კაბაზე დაეცა. იმ ადგილს დახედა, შენიშნა, ლაქა ქსოვლით ფართოდებოდა და აჩქარებით შეუდგა გამოშვებულებას. ამასთან, ისეთი შთაბეჭდილება შეექმნა, თითქოს ფრჩხილები თავბრუდამხვევი სისწრაფით ეზრდებოდა.

ვასიას ქუჩაზე პერომ ორი დიდი რვეული იყიდა და იმავე საღამოს გააშადა მომავალ მონაფეხებთან სამეცადინოდ.

სახელმძღვანელოდ გამოიყენა, თუ როგორ ასწავლიდნენ თვითონ მას ბავშვობაში და ამიტომაც ყველა გვერდი

ვერტიკალური ხაზით ორ-ორ ნაწილად გაყო. მარჯვენა სვეტში ფრანგული ზმნების ახლანდელი და წარსული დროები უნდა ჩაენერა, მარცხენა სვეტი განკუთვნილი იყო მომავალი დროისთვის, კავშირებითი კილოსა და პარტიკიპისთვის, რომელიც იმ მოქმედებას აღნიშნავს, დროში მთავარ მოქმედებას რომ ემთხვევა.

ქუჩაში ზამთრის სინესტე ზაფხულისა ერწყმოდა და ყველა სახლის ოთახები შარშანდელ სუნს გამოსცემდა. პერომ რვეულები აიღო და დობრიჩინის ქუჩისკენ გასწია, პირველი გაკვეთილის ჩასატარებლად. როცა მესამე სართულზე, სიმონოვიჩების ბინისკენ ადიოდა, ქუსლებზე „უმპაკის ნაკებნები“ სტიკოდა.

— მითხარი, დღეს რა დღეა, ოღონდ პატიოსნად! — ჰკითხა თავის აღსაზრდელს, რომელსაც ისე მისჩერებოდა, როგორც გველი ბაყაყს. ის შეტეუნებისაგან გაშტერდა და პერომ დაინახა, როგორ დაასხა რაღაც უცნაურმა ოფლმა ბიჭს, მისკენ კვლავ ზურგით რომ უცნაურად. ბიჭმა პერო მაგიდასთან მიიყვანა, რომლის გარშემო სამი მწვანე სკამი იდგა. ნახევრად ბნელ ოთახში დღისით სანათი ენთო, ღამით კი აქრობდნენ, რადგან ღამლამოხით იქ არავინ იყო. რამდენიმე ხნის შემდეგ ჩაის სვამდნენ და ქალი უყურებდა, როგორ ფხენის ფრჩხილებით ბეჭდ შაქრის ნატებს ფინჯანზე, მერე თითებს ინუნნის, შიგე ახალ რვეულში პირველი ფერანგული ზმნების შეტანა დაიწყო. მაგიდაზე მათი ფინჯნების გვერდით მესამეც იდგა, ოღონდ ის არავის გამოუყენებია.

— სიკვდილის გემინია? — მოულოდნელად ჰკითხა პეროს ბიჭმა.

— სიკვდილზე არაფერი ვიცი იმის გარდა, რომ თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე მოკვდები.

— როგორ თუ თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე?

— ისე, უბრალოდ. ჩემს ოჯახში ყველა ბუკური მენალმე იყო. ნაღმებს ისე აწყობდნენ, რომ ისინი შუადღისას ფეთქდებოდა და იქ, სადაც ისინი მუშაობდნენ, ეს ამბავი ყველამ იცოდა — საბადოებზე, რკინიგზის მენეჯლობაზე და ასე შემდეგ, ამიტომ ადამიანები სულ იმალეობდნენ, როგორც კი შუადღის ზარი ჩამორეკდა. თუ ნაღმი არ აფეთქდებოდა, რომელიმე ბუკური თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე უნდა წასულიყო და ენახა, რა მოხდა, ჰოდა, ჩვეულებრივ, ასეც იხოცებოდნენ.

— კი მაგრამ, შენ როგორღა მოკვდები თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე, მენალმე რომ არა ხარ?

— სულ იოლად, თორმეტ საათზე იექებდა ქიმიის ინსტიტუტი, სადაც მე ვმუშაობ. ყველა სახიფათო ცდას, რომელთა ჩატარებასაც გვიკრძალავენ, თორმეტი საათისთვის გადავდებ ხოლმე და როცა ყველა მიდის, პირველ სანთურას ვანთებ. ყველა მეუბნება, ერიდე, შენც თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე არ აფეთქდეთ... ახლა კი, კეთილი ინებე და გაკვეთილს მიხვედ, თორმეტი ვერასოდეს დამოუკიდებელ ადამიანად ვერ იქცევი: სიბერემდე მამისებურად დააცემინებ და დედისებურად დაამთქნარებ...

ამას რომ ამბობდა, პერო მესამე, გამოუყენებელ ფინჯანს და მეორე რვეულს მისჩერებოდა, რომელიც მაგიდაზე მესამე სკამის წინ იდო და იმდგაცურებდა გაცნობად იმის გამო, რომ მეორე ბავშვი არა და არ ჩანდა, რადგან გაზუთშივ, მშობლებთან საუბრისასაც ბავშვებს მრავლობით რიცხვში ასხენებდნენ და ფულადი ანაზღაურებაც ამისი შესატყვისი იყო. „ესენი რაღაცას ხლართავენ“, — გაიფიქრა პერომ, საშინაოდ დაეალებდა

მომდევნო გაკვეთილი მისცა და წვიმდა, ქუჩაში გამოვიდა, თან „უმპაკის ნაკებნები“ იბიჯებდა და კიდევ უფრო ასტიკდა. ქუსლებზე ცეცხლი ნაჰკიდებოდა.

მაგრამ ვიდრე ქუსლები დანვას მოასწრებდა, რაღაც სრულიად მოულოდნელი მოხდა. თვე ინუ-რებოდა, ძაღლების ქორწილების დრო დადგა და ერთ დილას დობრიჩინის ქუჩის ბინაში მაგიდაზე ფულიანი კონვერტი აღმოაჩინა. ათასის ნაცვლად, შიგე ორჯერ მეტი იდო. ესე იგი, ერთის კი არა, ორი მოსწავლის მეცადინეობის საფასური გადაუხადეს.

— ეს მეორე ათასი დინარი რაღას ნიშნავს? — ჰკითხა ბიჭს.

— ეგ კაწუნიცასთვის.

— კაწუნიცა ვინდა?

— ჩვენ კაწუნიცა გვყავს.

— ახლა ისეთს მოგაყოლებ! ვინ არის კაწუნიცა?

— ჩემი და, — უბასუხა ბიჭმა და ისე გაეცინა, რომ ყურები კისერზე გაეცა.

— კარგი და, ეგ შენი კაწუნიცა გაკვეთილებზე რატომ არ მოდის?

— ეგ მეც მაინტერესებს.

— ნუთუ არ იცი?

— არა. კაწუნიცა თვალთაც არ მინახავს.

„ამიბგან სიკეთეს ნუ გამოიღო“, — გაიფიქრა პერომ და ხმაშალდა დაუმატა:

— მოკლედ, ეგ შენი კაწუნიცა არსებობს თუ არ არსებობს?

— მე რა ვიცი? მშობლები ამბობენ, რომ არსებობს. დედა საშინლად ბრაზობს, როცა ვინმეს ამაში ეჭვი ეპარება. მხოლოდ ეს ვიცი, რომ სუფრას ყოველდღე ოთხ კაცზე შლიან, თუმცა კაწუნიცას ადგილი სულ ცარიელი რჩება. საუბრებზე კაწუნიცასთვის ყოველთვის ხარშავენ მეოთხე კვერცხს და ჩვენს ძაღლზე, კოლიაზე, ამბობენ, თითქოს მისი ძაღლია... ამ ზამთარს ჩვენი, ბავშვების, ოთახიდან გამომასახლეს, მშობლებმა მითხრეს, რომ ცუდია, როცა ამ ასაკის ბიჭი და გოგო ერთ ოთახში იძინებენ...

ბიჭი დადუმდა და პერომ შეამჩნია, რომ ის თვალმოშორებლად მისჩერებია მესამე, თავისუფალ სკამს, მრგვალ მაგიდასთან რომ დგას.

— უცნაურია, არა? — დაუმატა ბიჭმა და პერომ უკვე იცოდა, რომ მარცხენა თვალი მაშინვე მოეჭუტება, როგორც კი ენა ასო „რ“ — სგან აკანკალდება.

„ეს ხალხი ისეთი ამოუცნობია, როგორიც ამინდი“, — გახაზვყვითა ქალმა, მთელი ფული აიღო და გასასვლელისკენ დაიძრა.

მაგრამ როცა მომდევნო გაკვეთილის ჩასატარებლად მოვიდა, მინებიან კართან ბიჭის მაგივრად დედა დახვდა. ნესტისგან თავის დასაცავად ქალი, აივანზე რომ მოაბიჯებდა, ჩამოშლილ თმაში სუნთქავდა და ოთახში შემოსული ისეთი ფერანგულით არაკრავდა, როგორისთვისაც პეროს ჯერ კიდევ ოთხწლიანი სწავლის შემდეგაც ვერ მიეღწია. სტუმარი მრგვალ მაგიდასთან დასვა და სთხოვა, გაკვეთილებზე განსაკუთრებული ყურადღებით მოჰკიდებოდა

საკითხებს, რომლებიც ბავშვებს უძნელდებოდათ. საუბრისას რამდენჯერმე ისე დაცქვითა ყურები, თითქოს რაღაცას აყურადებო. შეილება მრავლობით რიცხვში ლაპარაკობდა, მისი ღიმილი ახლა უფრო მეტად თრთოდა, ვიდრე წინა შეხვედრაზე, ერთი ხელის ფრჩხილები კი პირდაპირ მაგიდის კიდზე ჰქონდა ჩარჭობილი. თავზე ისე აშკარად მოუჩანდა ტკივილი, როგორც თმის გამყოფი ზოლი. ფრანგული ენის გაკეთილებების შესახებ ისე ლაპარაკობდა, თითქოს საქმე სიკვდილ-სიცოცხლეს შეეხებოდა.

„სიბრაულისგან ყურები პირდაპირ ჭკნება“, — გაიფიქრა პერომ, როცა მას უსმენდა.

— ცხადია, ძალიან კმაყოფილები ვართ იმ წარმატებებით, რასაც ბავშვებმა მიაღწიეს, — ამწვიდებდა დიასახლისი. მაგრამ, როგორც გაირკვა, აწყო და წარსულ დროებთან დაკავშირებით რაღაც უჭირთ, მომავალი დრო, მინდა გამოვყო, კარგად იციან. ასე რომ, შეიძლება, მის შესწავლას მაინცდამაინც დიდი დრო არ დაუთმობთ...

იჯდა პერო თავის გრძელ ნაწნავზე და ვერაფრით გაეგო, ეს ქალი, რომლის შესანიშნავ ფრანგულსაც ახლა ისმენდა, შეიძლება რატომ თვითონვე არ მიხედავდა ამათ ნაცვლად რატომ კვებავდა მათ ცოდნის ნამცეკვებით. ამ დროს ოთახის ბინდებუნდში, სადაც საუბრობდნენ, სახლის მზით განათებული მხრიდან ბიჭი შემოვიდა. დედა შეუმჩნევლად გაქრა, პერომ კი მთელი ყურადღება საუბრის გმირზე გადაიტანა. ნიკაპის მოძრაობით ანიშნა ბიჭს, დაეჯდარიყო, მაგიდის ქვეშ ფეხები ფეხით გაუწია და ხელი დაავლო რვეულს ფრანგული ზმნებით — მტკიცე გადაწყვეტილებით, გაველო მთელი მასალა აწყო და წარსულ დროებზე. ამ წამს კვლავ იგრძნო, როგორი სისწრაფით ეზრდებოდა ფრჩხილები. თითებზე რომ დაიხედა, პერომ აღმოაჩინა, რომ ფრჩხილები ნამდვილად ეზრდებოდა და რომ საერთოდ დაგინწყებია რვეულის მარჯვენა სვეტზე მოცემული ყველა ფორმა, რომელთა გამოკითხვასაც აპირებდა. რომ გაეხსენებინა, რვეული გადაშალა და ფურცელა-ფურცელი დაუწყო ბიჭს ფრანგულს დამხმარე ზმნების აწყო და წარსული დროების ფორმების გამოკითხვა. ბიჭი ბრწყინვალედ პასუხობდა და პერო გაკვირვებული იყო.

— ყველაფერი იცი, სკოლაში კი ენაგადაყლაპულივით ზიხარ. რა გემართება? დედა გემდურის.

— მე კი არა, კაჟუნიცას ემდურის.

— ისევ შენსას გაიძახი?

— კაჟუნიცამო, დედა ამბობს, შესანიშნავად იცის მომავალი დრო და ვერაფრით აწყო და წარსული ვერ უსწავლიაო. მეც ვერ გამოვია, ეს როგორ ხდება, იმიტომ, რომ ძალიან იოლია, გაცილებით იოლი, ვიდრე მომავალი... მაგრამ დედა ამბობს, თქვენ იმისთვის მოგინვიეს, რომ კაჟუნიცას ამის გაგებაში დაეხმაროთ...

პერომ ყურადღებით შეხედა ბიჭს, ნაწნავი წელზე შემოირტყა და წავიდა. შემდეგ მოსვლაზე მოდის მიხედვით ორფრად შეღებილი თმით გამოცხადდა და ბიჭს დაავალა, ეთარგმნა ათი ლექსი გაკვეთილიდან

პეროსა და ლეანდრზე, რომლის რიგაც ფრანგული ენის სახელმძღვანელოს მიხედვით მოუწიათ. ბიჭი დინჯად კითხულობდა ფრანგულ ტექსტს, რომელიც სინამდვილეში ერთი ძველი ბერძნული პოემის თარგმანი იყო:

Tant que Hero tint son regard baisse
vers la terre,

Leandre, de ses yeux d'amour,
ne se lassa pas

De regarder le cou delicat de la jeune
fille...

ამ ადგილას სახელმძღვანელოში ტექსტს სურათი მოსდევდა, ამიტომ ბიჭი გაჩუმდა.

— და რაზე ცუტრავს ის? — იკითხა მან.

— რა სულელური შეკითხვაა? რაზე შეიძლება იცურო, გარდა ზღვის ტალღებისა?

— შენკენ მოცურავს? შენ ხომ პერო ხარ?

— ჰო, პერო ვარ და ხელებსა და ფეხებზე ფრჩხილებს ვიკვნეტ, შენთვის კი, ახალგაზრდა ბატონო, ეს აკრძალულია.

— ლეანდრმა შენკენ რატომ გამოცურა?

— იმიტომ, რომ პერო შეუყვარდა. ქალი კი, ვიდრე ის მოცურავდა, უნათებდა.

— მერე, არ გეშინია იმისი? რა მოხდება, შენამდე თუ მოცურდება?

— კიდევ რომ გიპასუხო, ვერაფერს მიხვდები, — უპასუხა პერომ, რომელსაც წყვილი მკერივი ტუძი ჰქონდა, როგორც ყური, ისეთი ღრმა ჭიბი და ბეჭდები ფეხის თითებზე.

— ბოლოს რა დამართა? გაცურა?

— წაიკითხე და გაიგებ... ვერ გაცურა. ამბობენ, რომ პეროს ძმამ წავის ანძაზე ლამპარი აანთო და ამ შუქით ლეანდრი ღია ზღვაში გაიტყუა, მერე ლამპარი ჩააქრო და ნაპირზე დაბრუნდა, ლეანდრი კი სიბნელეში დასახრჩობად მიატოვა პეროსგან შორს, შორს.

— აი, ეს მომონს! ძმამ დაგიცვა!

— სულ სისულელეებს გაიძახი. ჩემი ძმა პრალაშია, იქ მუსიკას სწავლობს და გიჟობს, თავი დაანებო. კითხვა განაგრძე და ყურადღებით იყავი, თორემ ხვალ ცუდ ფეხზე ადგები...

მაგრამ მეორე დღეს თვითონ პერო ადგა ცუდ ფეხზე, მარცხენაზე. იმ შეგრძნებით გაიღვიძა, რომ ენა ორად გაეყო, როგორც გველს, მგრძნობელობა კი მხოლოდ მარცხენა ნაწილს შემოირჩა. მარჯვენას გამოყენება შეუძლებელი იყო. ადგა, ოდევკოლონი „ველური წყალი“ იპურა, მაგიდიდან ნაწნავით მტვერი გადმოასუფთავა და გამოსაშვები, სადილობრო გამოცდისთვის მზადება დაიწყო. მეცადინეობა თავიდან კარგად აეწყო, მაგრამ მერე შეფერხდა. მასწავლებელმა გააღწევითა, მონაფეხების რვეულები შეემოწმებინა. და აქ აღმოაჩინა, რომ თვითონაც ვეღარ ერკვევა აწმყოსა და წარსულ დროებში. უფრო ზუსტად თუ ვიტყვით, რვეულის გვერდის მარჯვენა

მხარის ყველა ფორმა ნამდვილ თავსატეხად ეჩვენებოდა. მარცხენა მხარე კი, პირიქით, გაცილებით უფრო გასაგები გახდა; შეიძლება ითქვას, ასე კარგად არასოდეს სცოდნია არა მარტო ფრანგულის, არამედ თვით მშობლიური ენის მომავალი დროც კი. მის განსაკუთრებულ ყურადღებას ექრეთ წოდებული მეორე მომავალი დრო იყრობდა. იგრძნო, რომ ზოგი ადამიანი დროს იმ ბოლოდან გამოხრავს ხოლმე, რომლითაც ყველაზე ახლოს არის აწმყოსთან და მერე გზას აქედან იკვლევს, სხვები კი, ზოფსავით, იმთავითვე გულში უძერებთან და მერე ნახვრეტებს ტოვებენ. ამ ფიქრების დადამკიდე ჰეროს მოეჩვენა, რომ თავზე ორნარიო თმა აქვს და ცოტას ამოვისუნთქავო, გადაწყვიტა.

თაროზე დობრიჩინის ქუჩაზე პირველად მისვლისას დალაქული კაბა იპოვა და გასაწმენდად წაიღო.

„ადამიანს მოულოდნელად წაადექი თავს და იხილავ ცხოველს! — ფიქრობდა გზად, ხოლო თუ ვინმე შენ წაგადგება თავს, როცა არ ელი, დაუკვირდი, შენში ყველაზე ადრე და სწრაფად რა გამოხემაურება საფრთხეს და მოულოდნელობას: ხმა, ხელი, ფიქრი, გამოხედვა, თმა, ნერწყვი, სხვა გემო რომ მიეცა, თუ ოფლი, რომელმაც სუნი შეიცვალა... და შეეცადე, დაა-ცხრო ეს, თუ უკვე გვიან არ არის. ეს ავანგარდია, მონინავე რაზმი, პირველი ნიშანი იმისა, რომ საფრთხე გემუქრებაო...

საქმე კი არის, რომ მაშინ, როცა სიმონოვიჩების მაგიდასთან სასმელი გადაეხსა, ჰეროს სხეულის არც ერთ ან თითქმის არც ერთ ნაწილს რეაქცია არ ჰქონია, მხოლოდ ხელი მოუხვდა ჭიქაზე შემთხვევით და ამ ხელზე უჩვეულოდ სწრაფად დაეწყო ფრჩხილების ზრდა. ეს იყო ერთადერთი საგანგაშო ნიშანი, რომელიც ახლა, ნახევარი წლის შემდეგ გააცნობიერა. ახლა, როცა, ყველაფრიდან გამომდინარე, უკვე გვიან იყო და ჰერო მოულოდნელობამ გააოგნა, ცუდ ფეხზე მდგომი შიშით შეჰყურებდა წამოზრდილფრჩხილებთან ხელს, რომელსაც თავის დროზე ყური არ მოუგდო.

— ღრუბლებში დაფრინავ? — ღვარძლიანად ესროლა ერთ-ერთმა კოლეგამ ფაკულტეტიდან და, რომელი საათითაო, ჰქონია. ჰეროს უნდოდა, კითხვაზე პასუხის გაუცემლად გაეგრძელებინა გზა ქარის ორ ნაკადს შორის, კალემგდანად რომ უბერავდნენ, მაგრამ უტბად პასუხი წამოცდა, თანაც მომავალ დროში:

— მალე თორმეტი საათი და ზუთი წუთი იქნება.

— ფრთხილად, თორმეტი საათსა და ზუთ წუთზე რამე არ მოგივლიდეს, დღეს მეტისმეტად დაბნეული ხარ, — უპასუხა კოლეგამ და გაშორდა. ჰერო კი მთლად გაოგნებული დატოვა. უეჭველია, მისი ფრანგული ენის დაავადება, აწმყო დროის დამბლით რომ გამოიხატებოდა, მშობლიურ ენასაც გადაედო.

„რა დამართება ახლა ჩემს ახლანდელ დროს, რაკი მე მას ვტოვებ? — თავის თავს ეკითხებოდა შუნიწეული ჰერო. — ვინმე სხვასთან ხომ არ გადაიხაცვლებს? ნუთუ ვიღაც უცხო მასთან ერთად ჩემს მოგონებებსაც

მიიღებს, მემკვიდრეობით გადაეცემა ჩემი წარსული?

და მართლაც, ჰერომ რაღაც სხვა ენაზე დაიწყო მეტყველება, მისი თანამედროვეების ენისგან განსხვავებულზე, თუმცა ეს ენა იგივე იყო. თავს ისე გრძნობდა, თითქოს ხომალდზე იყო, რომელიც გაშლილ ზღვაში ერთ ადგილას იდგა იმის გამო, რომ „სამკაპა“ — ჩიტი მისი სიზმრებიდან — თავისი ვეებერთელა ფრთებით ხელს უშლის ქარს, მისწვდეს აფრებს, რომლებმაც გემი უნდა აამოძრავონ. ტანსაცმელზე ლილების მაგივრად პატარა საათების მიკერება დაიწყო, მაგრამ ამანაც ვერაფერი უშველა. სადილობო გმროცდა ვერ ჩააბარა, რადგან ბილეთით მოცემული ცდა ისე აღწერა, რომ ვერაფრით გაიგებდი, რომელი მოქმედება ადრე ხდებოდა და რომელი გვიან. ფრჩხილებს, ცოფიანებში რომ ეზრდებოდა არანორმალური სისწრაფით, ყველგან იჭრიდა, სტუმრად ყოფნისასაც კი.

თუმცა მასპინძლები აპროტესტებდნენ, აქოდა, ეს უბედურებას მოვკაცანსო.

დობრიჩინის ქუჩაზე აღარ დადიოდა, რადგან ბიჭუნად რეგულარულ მარჯვენა მხარე მასზე გაცილებით უკეთ იცოდა. თავი კი იმაში დაიჭირა, რომ უფრო და უფრო ხშირად დაუწყო ბიჭს გამოკითხვა თავისთვის ახლობელ და კარგად ათვისებულ მომავალდროიან მარცხენა მხარეზე. მაგრამ უმთავრესი მიზეზი, რისთვისაც დობრიჩინის ქუჩის სახლში სიარული შეწყვიტა, სხვა იყო, თანაც გაცილებით მნიშვნელოვანი. უწინოდა, რომ ერთ მშვენიერ დღეს მრგალ მაგიდასთან ბიჭს კი არა, კაწუნიცას დანახავდა, რომელიც პირის ნახევრით მოღიმარი ხელში ათამაშებს ბეჭედს და ამ ბეჭდის ქვა თავის ანარეკლს პირდაპირ ჰეროს თვალისკენ ისვრის. ჰეროს უწინოდა, რომ ეს არ გააკვირვებდა და, თითქოს არაფერი მომხდარაო, გოგონას გაკვეთილის ახსნას დაუწყებდა. იმისი ეწინოდა, რომ ვერ შეძლებდა, კაწუნიცასთვის აწმყო დრო ესწავლებინა, რადგან ამისი თვითონაც ვერაფერი გაეგო და არა მარტო ეს აშინებდა. ისინი, ორივენი — ჰერომ კი ეს იცოდა და აშინებდა — სულ იოლად იპოვიან საერთო ენას თავიანთ მომავალ დროში, უკვე განსაზღვრულ, მაგრამ ჯერ კიდევ დაუწყებელ საქმეებში, გართულები ებრაული ბლის ღვინის დამზადებით, რომელსაც არავინ სვამს, რადგან იმით სხვა ღვინოებს ფერავენ. და მესამე სკამი, ის, რომელზეც ახლა ბიჭუნა ზის, აწმყო დროის სკამი, თითოეული მათგანისთვის სამუდამოდ ცარიელი დარჩება.

ყოველივე ამაზე რომ ფიქრობდა, მუერა შემთხვევით ნიგნის თაროსკენ გაეცქა და იქ სიზმრების საინფორმაციო ნიგნი დაინახა. ნაწნაწნი აბლაბუდა მონაცლა, გადაშალა და მესხადცემულოვით გაშეშა. ყველაფერი აშკარა იყო. სიგნის შესწავლისას ჰერომ აღმოაჩინა, რომ სიზმრებში აწმყო დრო არ არსებობს, იქ ჩნდება რაღაც მიმდებარისი, სიზმრის მხილეულის აწმყოში მოცემულ რეალობას რომ შეესაბამება, ჩნდება იმ მოქმედების სახით, რომელიც სიზმრის დროის თანხვედრისაა. სიზმრების არსებობისა არა-ოზარზოვანდ მიანიშნებდა, რომ ღვინის სიზმარში

მიმდინარე დროის მიმდინარეობა და რომ გზა რეალობაში მიმართება მომავლის გასვლით, თანაც სწორედ სიზმრის სახით. სიზმრებში ხომ წარსული დრო არ არსებობს. იქ ყველაფერი გახსენებს რაღაც ჯერ კიდევ არ მომხდარს, რაღაც უცნაურ ხეაღეს, რომელიც ამ ზმნებამდე დაიწყო. გაგონებს ავანსს, მომავალი ცხოვრებიდან აღებული, რაღაც მომავალს, რომელიც ხორცის ისხაში იმის წყალობით, რომ მძინარე (იზოლაციური) მომავალ დროში) გაექცა გარდაუვალ „ახლა“-ს.

ასე და ამგვარად, ყოველივე მარტივი და ნათელი გახდა. პეროს ენაში იყო განმასხვავებელი შტრიხები და ნაკლოვანებები სიზმრების გრამატიკისა, რომელსაც გულდასმით იცვლევდა საინვენტარიზაციო წიგნში. არ არსებობდა ანეყო დრო. ასე მიხვდა პერო, როგორ განმოიყვანა მისი ენობრივი დაავადება, რისი მიზეზიც ის იყო, რომ მას სულ სძინავდა დიდ პუდლია, სიზმრიდან ცხადში გამოაღწიოს. პერო ყველა შესაძლო საშუალებით ცდილობდა გამოეფხიზლებულიყო, მაგრამ ყოველივე ამით გამოდგა და მან, პანიკით შეპყრობილმა, გადაწყვიტა, რომ განთავისუფლების მხოლოდ ერთი გზა რჩება. თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე, როგორც კი ქიმიის ინსტიტუტში დაიკეტება, ის მას პაერში ასწვებს და მაშინ გაიღვიძებს, რათა, თუ ფხიზლობს, მოკვდეს ან რათა იცოცხლოს, თუ სძინავს.

— ეს უნდა გავაკეთო, — ცხვირში დუღუნებდა პერო, რომელიც ჩიკა-ლუბის ქუჩაზე მიაბიჯებდა. აქ შენიშნა, რომ ჯერ ადრეა და თორმეტ საათსა და ხუთ წუთამდე მთელი ნახევარი საათია დარჩენილი.

ამ დროს სწორედ იმ ქიშმენდას უახლოვდებოდა, სადაც კაბა ჩააბარა.

„შევივლი და ფულს გადავიხდი, სულერთია, დრო მაქვს“, — გაიფიქრა და ასეც მოიქცა.

— აი, მზად გახალავთ, — უთხრა კაცმა ქიშმენდიდან, — მხოლოდ, მინდა, ყურადღება მიაქციოთ, რომ ლაქა არაფერე შუაში იყო. ის, რაც თქვენ ლაქა გეგონათ, აი, აქ, მარჯვნივ, უბრალოდ, ერთადერთი სუფთა ადგილი იყო მთელ კაბაზე...

„ეს ტიპი, შეიძლება, მართალიც არის, — გადაწყვიტა ქუჩაში გამოსულმა პერომ, — უშუალოდ წაუღია ეს რვეულის მარცხენა მხარე! სულერთია, ის ყოველთვის უფრო ჭეჭყინი იქნება, ვიდრე მარჯვენა!“ ის დასკვნა დრო გამოიტანა, პერომ გვეგმები შეცვალა და, იმის ნაცვლად, რომ ინსტიტუტში წასულიყო და ზუსტად თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე აეფეთქებინა, პირდაპირ დობრიზინის ქუჩაზე, სიმონოვიჩებისკენ გასწია ფრანგული ენის გაკვეთილის ჩასატარებლად.

ქალბატონმა სიმონოვიჩმა გამარჯვებულის სახით, თავმოყვარეობა დაკმაყოფილებულმა და საზეიმოდ, როგორც ეკლესიასთან, მიიყვანა ბატონ სიმონოვიჩის ლიმიტთან; პეროს დაბრუნება ორივენი გამარჯვებულად მიიჩნია, ბიჭუნა მთელი ოჯახის თანდასწრებით მოსვლეს მრგვალ მაგიდას პირქუშ სასტუმროში, ხოლო მესამე სკამი, კაჟუნისკაბის განკუთვნილი, როგორც მუდამ, ახლაც თავისუფალი დარჩა და აი, აქ, ყველასთვის მოულოდნელად, პერომ მაგიდისკენ მიაჩრა მეთოხე

სკამი, თავში კი გაუელვა: „მოგინებს ჩემი ხუმრობის გადახარხავე!“

— ეს ვისთვის გინდათ? — დაბნეულად იკითხა ბიჭუნას დედა და მისი ღიმილი ისე აცახცახდა, როგორც შეშინებული მცვენი.

— ლენდრისთვის, — მშვიდად უპასუხა პერომ, — უკვე მოცურდა და დღეიდან გაკვეთილებს ჩემთან, კაჟუნისკასა და თქვენს ბიჭუნასთან ერთად ისიც დაესრულება. ახლა მე ყოველ დილას, საუზმეზე, ლენდრისთვისაც ვხარავ ერთ კვერცხს.

და ამ დროს პერომ იგრძნო, ჯადოქრობა, სიზმარი თუ ფანტაზია, — ვინ იცის, რა იყო ეს, — სულ თან რომ სდევდა, უცბად საპნის ბუშტივით გასცდა.

— შენ რას მომშტერებიხარ? — თქვა, ბიჭს მიმართა, ვაიკინა და იმავე დღეს პრაღაში, ძმასთან გაემგზავრა.

2.

პეროს გადაწყვეტილება პრაღაში წასულიყო და სწავლა გაეგრძელებინა, სულაც არ ყოფილა ისე ნაუცბადევი, როგორც ჩვენ გვეჩვენება. უკვე დიდი ხანია, გრძნობდა იმის აუცილებლობას, რომ ცხოვრების წესი უნდა შეეცვალა. მართალია, პერო ულანაზესი ქალიშვილი იყო, საოცარი, გეგივით გრძელი კისერი ჰქონდა და მისი ერთი თვალიდან დღე იყურებოდა, ხოლო მეორედან ღამე, ის მარტოსული იყო. უკვე დიდი ხანია უნდოდა, მარტოხელას ცხოვრებიდან, ბელგრადში რომ ჰქონდა, ყველა მისი სიზმრით, ხეტილითა და უცნაურობით, მეოთხე კვერცხითა და მესამე სკამით, მონესრიგებულ ოჯახურ ყოფაში გადაენაცვლა, რისი შესაძლებლობაც პრაღისკენ ეწეოდა, სადაც მისი ძმა, პრაღის კონსერვატორიის სტუდენტი მანასია ბუკური, ამქვეყნად მისთვის ერთადერთი ახლობელი ადამიანი ცხოვრობდა. პეროს ის უკვე სამი წელი არ ენახა და ამის ატანა უჭირდა. სხვათა შორის, იმიტომაც, რომ მათი შტოს ბუკურების უკანასკნელმა წარმომადგენელმა რომელიღაც ქვასატეხზე დიდი ხნის წინ დაასრულა თავისი ცხოვრების გზა ზუსტად თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე. მარტოობისგან გადაქანცული პერო ძმას წერილებით უკავშირდებოდა, თუმცა ეს მიმწერა, სულ ცოტა, უცნაური მაინც იყო.

ამასთან, უნდა ითქვას, რომ პეროს მწერლობის ამბიციაც ჰქონდა, ოღონდ გამომცემელთან არავის მისი ხელნაწერები არ აღაფრთოვანებდა. მაშინ გადაწყვიტა, ხელი მთარგმნელობისთვის მიეყო და აქ უფრო გაუმართლა. ეს კია, ყოველ წიგნში, რასაც თარგმნიდა, ანუ ანატოლ ფრანსის, პიერ ლოტის თუ მუზილის რომანებში, პერო მისგანვე შეთხზულ და გამომცემლებისგან უარყოფილ რომელიმე ნოველას ან მათ ფრაგმენტებს ჩაურთავდა ხოლმე და, ბოლოს და ბოლოს, სხვა მწერლების რომანების თარგმანებში გამოქვეყნებული აღმოაჩინა მთელი თავისი კრებული.

როგორც კი მისი ნათარგმნი მორიგი რომანი გამოვიდოდა, სულერთია, ცალკე წიგნად თუ გაგრძელებებით ნაბეჭდი, გაზეთის ლიტერა-

ტურულ ჩანართსა ან ჟურნალში, პერო სხვის ტექსტში ჩართულ ნაწყვეტს ტუქსაცხით მონიშნავდა და ძმას პრალაში უგზავნიდა. საინტერესოა, რომ ამ ნაწყვეტებს ყოველთვის რაღაც ფარული აზრი გასდევდა, მხოლოდ ამ ორისთვის გასაგები. პეროს პოეზია არ უყვარდა. ამბობდა, რომ მწერლისთვის ლექსი განაწილდა, ხოლო პროზა — შეწყალბა. და-ძმის მიმოწერის მაგალითად გამოდგებოდა ნოველა, რომელიც პერო — გუგუ-ლითი, კვერცხს სხვის ბუდეში რომ დებს — ანატოლ ფრანსის ერთ-ერთი რომანის თუ რომელიღაც სხვა ნიგნის მისეულ თარგმანში ჩადო:

მოთხრობა კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩზე

„1909 წლის იმ ადრიატიკურ შემოდგომის დილით ავსტრია-უნგრეთის არმიის საინჟინრო ჯარების კაპიტანმა, მისმა კეთილშობილებამ, ბატონმა პეტარ ფონ ვიტკოვიჩმა სამხედრო საყვირის ხმაზე თავისი ლოგინის ნაცვლად ვილცის უცხო სულში გაიღვიძა.

ერთი შეხედვით, ეს სული ფართო იყო, ცუდად განიავებული და გავრიანად დაბალქერაინი, მოკლედა, ჩვეულებრივი სული იყო, მაგრამ, ამასთან, უეჭველია, სხვისი. განათება აქ ცოტა უკეთესი იყო, ვიდრე წინაში, კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის საკუთარ სულში, მაგრამ, ამისდა მიუხედავად, კაპიტანი სულაც არ იყო დარწმუნებული, ამ სხვის სულში უცხად შვერილს ან კედელს რომ არ მიეჯახებოდა. თუმცა ბატონი კაპიტანი მიიჩნევდა, რომ ცხოვრებაში ყველაზე მნიშვნელოვანია, თავის დროზე შეაბიჯო მეხოთა ათეულ წელში, ახლა თავს მაინც უხერხულად გრძნობდა. ბუნებრივია, მაშინვე შენიშნა ცვლილება, რასაც ვერ იტყვი მის მხლებელ სამხედროფორმან, შაშხანებთან ორ მამაკაცზე, რომლებიც ვერაფერს ამჩნევდნენ. ზუსტად ასე ვერ შენიშნეს ცვლილებები სამხედრო პროკურორმა, ბატონმა პოდპოლკოვნიკმა კოხმა, გამომიძებლებმა, მაიორმა ფონ პალანსკიმ, რომელსაც კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის დაკითხვებზე უნინდებურად ეწყებოდა სულის ზუთვის შემოტყევი. ყოველთვის, როდესაც გამოძიების ქვეშ მყოფი თავის ჭეშმარიტ სახელებს არქმევდა იმ მოვლენებს, პირებს და საგნებს, პროცესს რომ უკავშირდებოდნენ.

საკამოძიებო და სასამართლო ორგანოების სიფხიზლის ესოდენ მოდუნების მიუხედავად, ანდა, იქნებ, სწორედ ამის წყალობითაც, კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის საქმე სულ უფრო მეტად იზლართებოდა. გარდა იმისა, რომ სამუდამო პატიმრობა ჰქონდა მისიგლი (უცხო სახელმწიფოს, კერძოდ, სერბეთის სამეფოს სამხედრო ნიგებთან კონტაქტისათვის) და ძალიან მაღალ მატარებლთა გადაყვანდნენ ვენიდან პეტროგრადიანში, იმ ადგილას, სადაც სასჯელის მოხდა მოუწევდა, ახლა სხვის სულთან დაკავშირებული დამატებითი უხერხულობებიც შეექმნა. ამასთან, უხერხულობა, სულ ცოტა, ორი იყო. უპირველესად, თავს უსამადა შეკითხვას — რისი უფლებაა, ბუნებრივად, ჰქონდა, — სად არის მისი საკუთარი სული და რა სჭირს მას იმ დროს, როცა თვითონ, გრძელი წვრილი ჯაჭვით დაბოროკლი,

ორი ბადრავის თანხლებით სხვისი სულში გველით (რომელიც ახლა მას გადაეცა) პეტროგრადიანისკენ მიემართება. ამ უცხო სულში თავს სულ უფრო და უფრო ცუდად გრძნობდა (და ახლა ამაში საეჭვოც აღარაფერი რჩებოდა). არ იცოდა, ამ სულში გზა როგორ გაეგნო. წარმოდგენა არ ჰქონდა, არსებობს თუ არა სამხედრო კომპანია, რომელიც სხვის სულში გადაადგილებისას ორიენტირებისთვის არის განკუთვნილი.

ამ ფიქრებისგან შემკრთალმა ბატონმა კაპიტანმა ფონ ვიტკოვიჩმა უცხად ვაგონის ფანჯრის მინაზე საკუთარი სახის ანარეკლში თავისი მამის დაღლილი თვალები დაინახა და იმავე წამს შეკითხვაც დაებადა: მაინც რა ხდება ამ სულის პატრონის თავს, სულისა, რომელიც ახლა მისი კომპიტიციის სფეროში აღმოჩნდა? რას საქმიანობს, ვინ არის, სად ცხოვრობს ის და როდის გამოაძევეს საკუთარი სულიდან, რომელიც მერე სხვას გადასცეს? ყველაზე უსამოვნო კი ის იყო, რომ ბატონ კაპიტანს წარმოდგენაც არ შეეძლო — ამ სხვის სულს, რომლის ფსკერზეც ახლა თავისი ციხის მკებნარებიანად მატარებელი მგზავრობს, როგორი რეაქცია ექნება მის ჩვევებსა და ახლანდელი, ახალი ყოფის არცთუ მარტივ დეტალებზე.

უცნობი იყო, მაგალითად, როგორი დამოკიდებულება ექნება ამ სულს მისი ქრონიკული კბილის ტკივილის ან იმ ფაქტის მიმართ, რომ იძულებულია, დროადადრო ნახშირზე შეწვას და ჭამოს ციხის თავჯდომე?

ამ დროს ბატონ კაპიტანს ფიქრი ვილცის მაღალტემპრიანმა ხმამ გაანწყვეტინა, რომელიც მატარებელში მის ზურგს უკან ისე სევდიანად ამღერდა, როგორც სუფთად დაბანული თმებს შორის. და, თითქმის ამ ხმას გამოეპასუხა, ბატონ კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩს კბილის ტკივილმა უმატა, სხვისი სული კი, ამჟამად მისთვის ბოძებული, ყველა სიმით აულერდა. ასე შეიტყობ ბატონმა კაპიტანმა, რომ ეს სული მუსიკალურია, რასაც ვერაფრით იტყოდით მის საკუთარზე... და მაშინ მისმა კეთილშობილებამ, კაპიტანმა ფონ ვიტკოვიჩმა გადაწყვიტა, გაერკვია, მაინც რას წარმოადგენს ეს ახალი სული; მოეჩხრიკა მისი უცნობი კუნჭულები, რომლებიც, უეჭველია, ექნებოდა და რომლებიც კაპიტანისთვის, ბუნებრივია, საერთოდ უცხო იყო და აი, ჯაჭვებმაღლი, ვაგონის საკმეზე მჯდომი, მის დათვლილებას შეუდგა.

სხვის სულში გადაადგილება რომ დაიწყო (არსებითად ბრმად, მოცემულ სიტუაციაში ერთადერთი შესაძლო საშუალებით), ბატონი კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი ფანჯარას წაანყდა. უჩვეულებრივებს ფანჯარა („ვახ, ვახ, სულს, როგორც ჩანს, შეიძლება ფანჯრებიც ჰქონდეს“, გაიფიქრა და ფანჯარაში გაიხედა). იქითა მხარეს არაფერი იყო. აბსოლუტურად არაფერი. ოღონდ თვითონ ფანჯარას, სხვის სულში გაჭირლს, სულ ახალი დანიშნულება ჰქონდა, ისეთი, როგორიც კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის ცხოვრებაში არც ერთ სხვა ფანჯარას არ ჰქონია. ეს, უბრალოდ, ფანჯრის ჩარჩო კი არ იყო, ჯვრის ფორმის ხის ალაითი, შუაში კი საეტიკი (ანუ სახელურით) — ფანჯარა წარმოადგენდა ბატონ ფონ ვიტკოვიჩის და საერთოდ, დედამინაზე მცხოვრები

ნებისმიერი ადამიანის დროისა და ცხოვრების ასხანა-განმარტებას. გაუსის თანამედროვემ, XVIII სასულელის ცნობილმა ფიზიკოსმა ათანასიე სტოიკოვიჩმა ჯერ კიდევ ორი საუკუნის წინ იცოდა, რომ არსებობს არა ერთი მარადისობა, არამედ ორი და იგივე მშვენიერად უწყობდა კაპიტანმა ფონ ვიტკოვიჩმაც, რადგან ფიზიკა სამხედრო სასწავლებლის პროგრამაში შედიოდა. ახლა ეს ორი მარადისობა ფანჯრის ჩარჩოს ცენტრალური შეუღლი თამაშით იყო არამოცდენილი. დრო კი ჰო-რიზონტალურით. მარადისობისა და დროის გადაკვე-თის ადგილი აღინიშნებოდა სახელურით, ანუ ფანჯრის საკეტი. აქ იყო საიდუმლო, იმავე ცხოვრების გასა-ღებში. ზუსტად აქ, ფიქრობდა ბატონი ფონ ვიტკოვიჩი, რადგან სწორედ სამყაროს ამ ნაწილში ისწავლა დრომ გაჩერება. შეიძლება ზუსტად აქ საქმე გვაქვს რომელი-ღაც მოთვინიერებულ დროსთან. ცხოვრება მხოლოდ ისეთ დროშია შესაძლებელი, რომელიც წამით შეჩერდა და შეუძლებელია მაშინ, როცა ის მოთვინიერებული მიედინება.

თუ შევიმეცნებთ, რომ მარადისობა გარდამოდის ჯგუფზე, როგორც ღვთის წყალობა, როგორც ნათლის ერთ-ერთი სახეობა, რომელიც არ ბერდება (სხე მიჩნეულა ბიზანტიელი ბერები), ხოლო დრო გამოდინდება სატანისგან, რომელიც ტაძრის მარცხნივ არის, მაშინ ნათელი გახდება, რომ განსაზღვრული ადგილას უნდა არსებობდეს მარადისობა და დროის ოქროს კვეთი. ჯვრის იმ ადგილზე, სადაც ერთმანეთს კვეთენ დრო და მარადისობა, დრო ნამით შეგერდება იმისთვის, რომ მარადისობამ აკურთხოოს... და ეს წამია აწმყო. აწმყოს ფარგლებზე გარეთ – როგორც წარსული, ისე მომავალ დროში – სიცოცხლე არ არის, არასდროს ყოფილა და არც არასდროს იქნება.

მაშ, ასე, ჩვენ აქ ექიმოვებიტ, რადგან სამყაროს ამ ნაწილში დრო ჩერდება და სწორედ ამით ხდის შესაძლებელს ჩვენს სიცოცხლეს. ალბათ, დასაშვებია, წარმოვიდგინოთ დროც, რომელსაც არა აქვს შესაძლებლობა, გადაიკეთოს მარადისობასთან და აქედან გამომდინარე, შესაძლებლობა — შეჩერდეს. ამიტომაც მას არ აქვს აწყო, რის გამოც უწყაოყო. ჩვენ არ შევძელია სამყაროს ასეთ ნაწილში ყოფნა, რადგანდაც ჩვენ უმთავრესი განმასახეველი თვისება სიცოცხლეა, რაც შეუძლებლ სიკვდილებს, მათ ძალუთ, ისრ-ალონ დროის ღერძზე — როგორც ზეით, ისე ქვეითაც.

ამგვარად, შეიძლება დავსკვნათ, რომ კითხვაზე: „საიდან ჩნდება დრო?“, პასუხი ასეთია: დრო სიკვდილისგან მოდის, რადგან იქამდე, ვიდრე არსებობს სიკვდილი, იარსებებს დროც. როცა სიკვდილი გაქრება, გაქრება დროც. ასე რომ, სიკვდილი იზიარებს, ძაღის მკსოვლის, მგავსად ქსოვს ჩვენს დროს. იმიტომ, რომ თუ სიცოცხლე იქ არის, სადაც დრო შეჩერებულია ანგყის მომენტში, არ იძვრის, სიკვდილი იმ ნაწილში გვცხადება, რომელშიც დრო მიედინება. ესე იგი, დრო სიკვდილის გავლით მიედინება და ჩერდება სიცოცხლეში. ზუსტად იმ წერტილში, სადაც სულის ფანჯრის ალა-თის ჯვარედინზე გადაიკვეთება მარადისობა და დრო...

ამ დროს ბატონმა ფონ ვიტკოვიჩმა იგრძნო, რომ ჯაჭვს კანი გადაუყვლეფო, და შემდგომი ძიებები შეწყვიტა. იგი არ ეკუთვნოდა იმათ რიცხვს, ვისაც მსგავსი ფიქრები და ძიებები დიდხანს აწვალებს. სამდღიანი მგზავრობის შემდეგ ისინი, წვეწოროვლილები და ფეხებგამყვებლები, პეტროფარადნში ჩავიდნენ. ვეებერთალა მდინარის სანაპიროზე გაშენებული ეს ქალაქი უკანასკნელი იყო, რაც თავის სიცოცხლეში ბატონმა კაპიტანმა დაინახა. მაშინ ბადრაგათაგან ერთ-ერთისგან გაიკონა სიტყვები, რომლებიც ერთსა და იმავე დროს შიდილებოდა აღგეჟა, როგორც დამზიდება, მუქარა და მორალიც კი.

— ადამიანის ცხოვრება უცნაური რბოლაა: მიზანი გზის ბოლოს კი არ არის, არამედ სადღაც შუაში, შენ კი გარბობიარ, გარბობიარ, იქნებ კარგა ხანია, გვერდზე ჩაუქრეოლე, მაგრამ თვითონვე არ იცი, ვერ შეინიშნე, რამდენ მოხდა ეს. ჰოდა, ვერ ვერასოდეს გაიგებ. ამიტომაც განაგრძობ სირბილს...

პატიმარს ფაქტი შეესხნეს და მისადგმელი კიბით ჩაუშვეს მინისქვეშა საკანში, სადაც მუდმივი შემოდგომა გამეფებულიყო, უფრო სწორად, მუდმივი შემოდგომის ლაზე, რადგან აქ დღის შუაი ვერ აღწევდა. ვიდრე საკანს თავს დაახურავდნენ, ბატონმა კაპიტანმა ფონ ვიტკოვიჩმა მოასწრო, დაენახა ჯარისკაცური სანოლი, ნესტისგან მთლად შეჭირბოლილი; კედელზე — კათოლიკური ჯვარიცა (თუმცა თავად ბატონი კაპიტანი მართლმადიდებელი იყო) და დიდი გისოსები, მთლიანად რომ ფარავდა სარკმელს, რომელიც ჩაბნელებულ მინისქვეშა დერეფანს გაჰყურებდა. ფანჯარასთან მაგიდა იდგა, რომელზეც ჩამქრალი სანთელი, სანური ქაღალდი და ფირმა „კორონა“ საბჭოების საქმეანა შენახდა. სანოლიც იდო ბობლია ჩეხურ ენაზე (თუმცა ბატონი ფონ ვიტკოვიჩი სერბი იყო).

ნათესაობა ვინა იყო, მისი საკუთარი სული, თუ პროტესტანტული, იქნებ სულაც კათოლიკური? ეს მნიშვნელოვანი საკითხი იყო, რამდენადაც ბატონი კაპიტან ფონ ვიტკოვიკის უნდაოდ, წინასწარ გაეგო, რომელ სულს აწონიან ეშმაკები, როცა საშინელ სამსჯავროზე წარდგება — აი, ამას, სხვისას, ვინ იცის, ვისას — იქნებ, მუსლიმანისას, ან ადრე იქნებ რომელიმე რაბინის კუთვნილებაც რომ იყო, — თუ მის საკუთარს, მართლმადიდებელ სულს, რომელზეც, როგორც კი სასამართლოს განაჩინი გამოცხადდა, მაშინვე მოუსვა.

აი, ასე გადაწყვიტა ბატონმა კაპიტანმა ფონ ვიტკოვიჩმა, დაკვირვება ჩატარებინა ამ სხვის სულზე, რომელშიც ის თავისი საპატიმროთი და მის თავს ზევით პეტროვარადინით გამოემწყვდიათ. ამ ახალ და მისთვის უცხო სულზე, რომლის გავლითაც მიედინებოდა ახლა უხილავი დუნაი და მისი საკუთარი ძლივს შესაძრწველი სიცოცხლე.

მაგრამ აკვირდებოდა არა მარტო ის. აკვირდებოდნენ მასაც, რკინის სანოლზე რომ ჩამოჯდა, ბატონმა კაპიტანმა, რასაკვირველია, იცოდა, რომ თუმცა განაჩენი უკვე გამოუტანეს, მისგან ელიან შემდგომ აღიარებებს და ამ საქმეზე არსებულ ყოველგვარ ინფორმაციას, საქმეზე, რომელიც სამხედროებს უკავშირდებოდა და რომელშიც თვითონაც იყო გარეული. სწორედ ამიტომ გასცა ბრძანება გამოძიებელმა, ბატონმა ფონ მიოლკმა, საკანში სანთელი და საბეჭდი მანქანა დაენართ — იმედოვნებდა, რომ მის მუხრევობაში მყოფი დამატებითი აღიარებებით შეავსებდა იქვე, მაგიდაზე აკურატულად დადებულ ქაღალდის დასტას. ბატონი გამოძიებელი ახალაც, დროდადრო, საკნის თავსახურს ასწავდა ხოლმე და დაჰყურებდა პატარა და სუსტ სხეულს, დაფარულს უხვი თმით, ახალაბიზინებულ შავ ჯეჯილს რომ აგონებდა. იყურებოდა, ქვევით და ვერაფრით გაეგო, როგორ ხდებოდა, რომ პატიმრის სახეზე, ამასთან, მას, რა თქმა უნდა, წარმოადგენაც არ შეეძლო, რომ სხეული, სამსახურებრივი ინტერესის სავანად რომ აქცია, ამ დაკვირვებისთვის ხელმისაწვდომი გახდა მხოლოდ სხვისი, ანუ ვიღაც მესამის სულის მეშვეობით, რომელსაც ამგვარად შეჰქონდა გაუთვალისწინებელი სიძნელეები ბატონ კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის საქმეში და სერიოზულ საფრთხეს უქმნიდა მის ოფიციალურ გამოძიებას.

მცვლეტმა, რასაკვირველია, უშკაცრესი გაფრთხილება მიიღეს, დაუყოვნებლივ ეცნობებინათ ბატონი გამოძიებლისთვის პატიმრის ქცევაში მომხდარი ნებისმიერი ცვლილების თაობაზე. ასე რომ, ისინი ფხიზლად ადევნებდნენ თვალყურს თავიანთ მსხვერპლს, რომელიც თავის მხრივ, უკვირდებოდა სხვის სულს, რომლის ფსკერზეც თავად იმყოფებოდა. ამ დაკვირვებებში როგორც ერთი, ისე მეორე მხარისთვის დრო სწრაფად გადიოდა და აი, უკვე ნახსენები მზიანი დილაც დადგა (როგორც ბატონმა ფონ ვიტკოვიჩმა შეინიშნა, სხვისი სულისთვის ცნობილი იყო, რომ მაღლა, მათ თავს ზევით დილა და მზე ანათებს, ამასთან, თვითონ მან ეს არ იცოდა და არც შეეძლო, სცოდნოდა). მაშ, ასე, იმ დილით ბატონი კაპიტანი მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ სხვისი სული, რომლის შიგნითაც ამწუთას იგი მაგიდასთან მოედინა საუზმობდა, გაცილებით ნელი იყო მის ნამდვილ სულთან შედარებით. ხოლო ცოტა ხნის შემდეგ, ღამით (თუ ეს ნამდვილად ღამე იყო), კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი ხველამ გამოაღვიძა. მისი საკნის მრუშე უკუნში ვიღაც ახელებდა. ახელებდა სხვისი სული, რომელიც რაღაც განსაკუთრებული მეტაფიზიკური გაციებით დაავადებულიყო. მაგრამ ამას კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი სულ

არ აუღელვებია. სხვა რამ აწუხებდა — ხვედრები იოლად მიხვდებოდათ, რომ ეს სული მამაკაცისაა, ვიდრე ქალისა იყო.

„შეიძლება, მამაკაცისა და ქალის სულები ისე, როგორც სიკვდილები, წვილ-წყვილად დადნან“, — გაიფიქრა ბატონმა ფონ ვიტკოვიჩმა და პირველად მიუღვა საბეჭდ მანქანას. ბეჭდვა დაიწყო და დაცვა, რომელსაც მიღებული ჰქონდა უშკაცრესი ბრძანება (იმ შემთხვევისთვის, თუ ტუსალი საქმეს შეუდგებოდა), არანაირი ფორმით, თვალთვალთაც კი, ხელი არ შეეშალა მისთვის, გამოცოცხლდა და კმაყოფილი სახით აყურადებდა მანქანის ხმას.

— როგორც იქნა, — წამოიძახა ბატონმა გამოძიებელმა ფონ მიოლკმა, ცხვირში ისეთი ბუჟბუჟი დაწყებინა, როგორც მუცელში და საკნისკენ გაიჭრა, რათა ყოველივეში პირადად დარწმუნებულიყო.

მანქანა სწრაფად აკუნთობდა, თუმცა ხანდახან მოკლე-მოკლე შესვენებებით — ზოგჯერ რომელიმე ასოს შემდეგ კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი დიდხანს ჩერდებოდა, ზოგჯერ უცხად ურტყამდა რამდენიმე კლავის და მანქანა იჭედებოდა, მაგრამ საქმე, საერთოდ, წინ სწრაფად მიიწევდა, რაც გასაკვირი სულაც არ იყო ბატონ ფონ ვიტკოვიჩის შემთხვევაში, რომელსაც სწრაფი ხელები ჰქონდა, აქამდე რომ ინახავდნენ სსოვნას მისი მეუღლის ტანის ყოველი ნაკვთისას.

პატიმრის ყურადღება რომ არ მიეპყრო, დაცვამ ბრძანება მიიღო — არავითარ შემთხვევაში არ გამოუტანათ საკნიდან იმ დასმენის თუ აღიარების თუ კიდევ რაღაცის არც ერთი ფურცელი, რასაც ბატონი კაპიტანი ყოველ დილას კენკავდა მანქანაზე, ახალი სანთლებით კი შეუფერხებლად მოემარაგებინათ.

მაგრამ აქ მოხდა რაღაც გაუთვალისწინებელი, რამაც კინაღამ წყაოს გაატანა ბატონი გამოძიებლისა და მისი ხელმძღვანელობის იმედები. ერთ-ერთმა დარაჯმა (მოსულელმ, მაგრამ, იქნებ სწორედ ამიტომაც მიხვედრილმა, რომ სარდაფში სანთელს არავინ ჩააქრობდა), აკრძალვის მიუხედავად, სათვალთვალოდან საკანში სწორედ იმ დროს ჩაიხედა, როდესაც ბატონი კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი სხვისი სულის, რომელშიც თვითონ იყო გამოშწყვდილი, სულ წკიპზე იჯდა და მანქანაზე ბეჭდვდა. დარაჯი იმდენად გააოცა იმან, რაც დაინახა, უფრო სწორად, იმან, რაც ვერ დაინახა, რომ სასწრაფოდ ბატონ გამოძიებელს უხმო. ბატონი კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი აბსოლუტურ სიზნელში ბეჭდვდა. სანთელი საერთოდ არ აუნთია და წყვედიან ატარებდა დღევანდ და ღამეებს, მანქანას ბრძად აკაჟუნებდა სრულ უკუნში.

„სანთელი რისთვის მინდა, — ფიქრობდა ის, — თუ იძულებული ვარ, ჩემ ირგვლივ მყოფი სხვისი სული ხელის ცეცებით ვიკვლიო სიზნელში?“

რაც შეეხება ბატონ გამოძიებელ ფონ მიოლკს, მას, ბოლოს და ბოლოს, დიდად არ აწუხებდა საქმის ამგვარი შემოქრუნება. იგი იმედოვნებდა, რომ ამ აბურღულ სულის სხვა ეჭვებიდან გამომდინარე გაჭიანურებულ ძიებაში შეიძლებოდა გამოსდგომოდა თვით ბნელში ნაბეჭდი

გვერდებიც კი, ამიტომ განკარგულება გაცა, ბატონ ფონ ვიტკოვიჩისთვის ციხის რეჟიმი არ შეეცვალათ. იგი კარგად იცნობდა სამხედრო სამსახურის ოქროს წესს: რაც უნდა მოხდეს, ოფლი შეიმშრალა და ჭაპანის წვეა განაგრძე. ბატონი კაპიტანი ფონ ვიტკოვიჩი ძველებურად ყოველ საღამოს წვებოდა ჯარისკაცურ სანოლზე, მაგრად ჩასჭიდებდა ხელს რკინის სკამს, გვერდით რომ ედგა და სხვისი სულის გავლით იძირებოდა სიზმარში; როგორც ყველა სერბი, ისიც არავის არაფერს პატიობდა, მაგრამ არც ბოლშას იდებდა გულში, ასე რომ, ყოველთვის მშვიდად ეძინა.

მაგრამ ერთხელაც ასეთ ცხოვრებას ბოლო მოეღო: სერბეთ-ავსტრიას შორის კონფლიქტი გაჩაღდა, რომელიც მერე პირველ მსოფლიო ომში გადაიზარდა, კაპიტან პეტარ ფონ ვიტკოვიჩის საქმე გადახედვას დაექვემდებარა და განაჩენი შეიცვალა. ერთხელ, დღის ბოლოს, კაპიტანი ციხის მინაყრილთან გამოიყვანეს და მშანებით შეიარაღებული ჯარისკაცების ოცეულის წინ დააყენეს. მოასწრო, დაენახა, როგორ დაუმზუნეს და ზალპიც გაიგონა. დახვრიტეს. მეორე ზალპი აღარ დასჭირვებიათ, პირველსავე მკვდარი დაეცა. მოუხედავად ამისა, ერთი ოფიცერი მიუახლოვდა, რათა მის სიკვდილში დარწმუნებულიყო, მერე გაშორდა. კაპიტანი შედეს ჯორზე, ოფლის მწკლარტე სუნი რომ ასდიოდა, მიიტანეს ხესთან, რომლის მახლობლადაც სამ ჯარისკაცს უკვე გაეთხარა საფლავი და მიწაში ჩაუშვეს. გვამს მიწას რომ აყრიდნენ, დროდადრო ჩერდებოდნენ და ქუდებით ოფლს იწმენდნენ. ბოლოს საფლავის ორმო ამოივსო, ქვევით დუნაის ტალღები ხმაურით ეხლებოდნენ ციხესიმაგრის ქვის კედლებს, კაპიტანის კბილი კი ჯერ კიდევ განაგრძობდა სუსტ ყუყუსს.

საკანში, მაგიდაზე, იპოვეს ქაღალდების გროვა, შევსებული საბეჭდი მანქანის ნიშნებით. ოღონდ ამ გვერდებზე, რომლებიც მაშინვე იქცა ყველაზე ცნობილი ავსტრიელი გამშვიფრავების ანალიზის საგნად, უბრალოდ, უაზრო მწკრივები აღმოჩნდა სიბნელებში დაბეჭდილი ასოებისა, რომლებიც სრულიად არაფერს ნიშნავდა და რომელთა გაშიფვრა შეუძლებელი იყო თვით ყველაზე იშვიათი და საიდუმლო გასაღებითაც კი. ბრმად ნაბეჭდ ამ ასოებში არ იდო არანაირი საიდუმლო შინაარსი, არანაირი ფარული ან აშკარა ინფორმაცია. რა შეიძლებოდა, გამოგენურა, მაგალითად, ასეთი ჩანაწერიდან: — JJK, KOL, OHJZFE, WEZGD GEHS...“

(და ასე შემდეგ, და ასე შემდეგ).

აი, ასეთი ტექსტი ჩაუმატა ჰერომ ლოტის თუ სხვა ვილაციის რომანში, ვისაც თარგმნიდა და ტიპოგრაფიიდან წიგნის სასიგნალო ეგზემპლარის მიღებისა და კონტრაბანდულად გატანილი ტექსტის მინდვრებზე პომადით ჩანიშვნის შემდეგ ძმას პრაღაში გაუგზავნა. ეს, როგორც უკვე ვთქვით, და-ძმის ერთგვარი საიდუმლო მიმოწერა იყო. ძმამ მაშინვე იპოვა ჩანიშნული ადგილი, თვალს გადაავლო და შეჩერდა სულ ბოლოში, სადაც ჰეროს მოპოქონდა „კორონას“ ფირმის მანქანაზე ნაბეჭდი სტრიქონი, რომელიც საცოდავ კაპიტან ფონ ვიტკოვიჩის ჩანაწერი იყო.

მანასია ბუკურმა, ჰეროს ძმამ, გაიღიმა და დას მისწერა, რომ ეს სტრიქონი, მისი კეთილშობილების, ბატონ ფონ ვიტკოვიჩის დაწერილი, იყო იოჰან სებასტიან ბახის სამხმანი ინვენცია ფა მინორი, თუმცა ამჯერად საბეჭდ მანქანაზე, და არა ფორტეპიანოზე, შესრულებული...

გაგრძელება იქნება

თარგმნეს ელზა და გიორგი მეტრეველებმა

ას ვადიშირ სოროკინია

სოროკინთან ერთად ქალაქში სეირნობა საკმაოდ სასიფათო საქმეა. გადავწყვიტეთ მწერალთან ერთად წყნარ ადგილას, „ვორობიოვი გორის“ ტყეპარკს შევფარებოდით.

— ვლადიმირ გეორგიევსკი, იცით, რატომ არ უყვართ „ერთად მიმავალნი?“ ობიექტული ხომ რაკეტებსა და ბალეტთან ერთად, ბრენდ „რუსკი პისატელი“ ამავსობა შეეჩვიო...

— და შავი ხიზილალისა, არყითაც, ამას წყალი არ გაუფა.

— და თავის საკუთრებასავით მოიხმარს. თქვენ კი ხალხის იმედი ვერ გაამართლეთ: სხვადასხვა ცუდ რაღაცაზე წერთ...

— მე არც კარგზე ვწერ და არც ცუდზე. საერთოდ, ვწერ. ადამიანის ყველაზე განსხვავებულ მდგომარეობებს აღწერ... ადამიანის ფსიქოლოგიის კარგამდე ან ცუდამდე დაყვანა უპერსპექტივო რამაა. ბრენდ „რუსკი პისატელს“ რაც შეეხება, მე მის ფასს მხოლოდ ვზრდი. ჩემი „ყინული“ შვიდ ენაზე გამოდის, ჩემი წიგნები ცამეტ ენაზეა თარგმნილი. კონვენტირებული მწერალი ვარ და სწორედ იმას ვუჭერ მხარს, რომ თანამედროვე რუსული ლიტერატურა ადგილობრივი ჩამოსხმის სასმელი არ იყოს. ცუდი საბჭოთა ღვინოები, „არბატსკოე“ და „სვადებნოე“ რომ ისხმებოდა, ისეთი კი არა, უფრო საერთაშორისო რაღაც რომ იყოს, არყის მსგავსი რაღაც. თუ გნებავთ, ჩემი მოქალაქეობრივი პოზიცია ესაა.

— რუსი მწერალი ყოველთვის რაღაც თბილთან, კეთილთან ასოცირდებოდა...

— ჰმ... დოსტოევსკი რა, კეთილია? ნაბოკოვი კეთილია? იგივე ჩხოვიც ხომ სათუთი ცინიკოსია და ესაა მისი ჭუმანიზმი. სიკეთე ცხოვრებაში უნდა სუ-ფედედეს, როცა საქმე ბავშვებთან ან სხვა ადამიანებთან ურთიერთობას ეხება... მაგრამ ლიტერატურაში არც სიკეთე შეიძლება არსებობდეს და არც ბოროტება. არის მხოლოდ ზუსტი და მიახლოებითი ლიტერატურა. ხელოვნება მზესავითაა: ის არ შეიძლება კეთილი ან

ვლადიმირ სოროკინი

ბოროტი იყოს. საპარამი მონანაღე ადამიანისთვის მზე აბსოლუტური ბოროტებაა, იმისთვის კი, ვინც ჩრდილოეთში იყინება — აბსოლუტური სიკეთე გახლავთ. ლიტერატურაც ასეა. ჩემთვის კაფკა, მისი ლიტერატურის მთელი საშინელებების მიუხედავად, დიდი ჭუმანისტია, რომელიღაც მოლაციც, მოთაფლული რუსი მწერალი კი, რომელიც თავის რომანებს ეკლესიებითა და სულიერებით ძეგლავს, ჩემთვის ყალბი ვინმეა, და ამიტომ გამოდის, რომ ბოროტებაა.

მთელი ეს საუბრები რუსი მწერლის საიდუმლოებით მოცულობაზე XIX საუკუნის მემკვიდრეობაა, იმ XIX საუკუნისა, როცა რუსეთში შეუძლებელი იყო თავისუფლად პოლიტიკოსობა, იმავდროულად, ეკლესიის კრიზისი ედგა — მართლმადიდებლობა საუკუნეებს ფეხს ვერ უბამდა. ყოველივე ამან გამოიწვია ახალი იდეოლოგიური საყრდენის საჭიროება და ეს როლი მწერალს დაეკისრა... უნდა განი-დევნოს ეშმაკი დიდი რუსული ლიტერატურისა, რომელიც ყველაფერზე აცხადებდა პრეტენზიას...

— უკვე განიდევნა. ახლა წიგნები, ძირითადად, იმაზე იქმნება, თუ როგორ დავივარცხნოს კატა ან როგორ შეირჩეს ლუდი...

— იცით, ბოლო ორმოცდაათი წლის მანძილზე

ადამიანები იმას კითხულობდნენ, რასაც მათ თავზე ახვედნენ — საბჭოურ ლიტერატურას. ამავე დროს, მასხვს ჩვენში როგორ დევიოცია წარმოადგენდა დასავლეთის კარგი ლიტერატურა...

XIX-XX საუკუნეების ლიტერატურას რუსეთში გადამეტებით დიდი ადგილი ეკავა. მას, სინამდვილეში რომ იყო, იმაზე დიდ რაღაცად ახალბედნენ. როცა 80-იან წლებში ევტუშენკო და ვოზნესენსკი სტალიონებზე ლექსებს კითხულობდნენ, და ამით დიდად ამაყოფნდნენ, ისინი სინამდვილეში სტალიონებს პარავდნენ როგორსაც, რომელიც აკრძალული იყო. სამაგიეროდ, ჩვენი ლიტერატურა ახლა, ისევე როგორც მთელ მსოფლიოში, თავისი თავის თანაზომიერი გახდა. და კარგია, რომ რუს მწერალ-წინასწარმეტყველებს ეს მახინჯი მითი გაქრა. უბრალოდ, მას შემოეცალა მგარეოი იდეოლოგიური ქერქი. ყველა მწერალი ცხოვრების წინაშე გამოშვდა და ახლა მხოლოდ მათი საქება, პროფესიას შეიცვალა თუ წერას განაგრძობენ... მე კი ყოველთვის ერთი მიზნით ვწერდი — რომ საკუთარი თავისთვის მიმეჩქებინა სიამოვნება...

— თქვენმა მეზობლებმა თუ იციან, ვისთან ერთად ცხოვრობდნენ საერთო სასწამო?

— იციან. მაგრამ ჩვენთან მშვიდი ხალხი ცხოვრობს. ერთი კია — ჩვენ ზემოთ ერთი მგრძნობიარე ახალგაზრდა კაცი ბინადრობს. როცა მე რამე მოგრიალე მუსიკას ვუსმენ, ის პერიოდულად ჩამოდის ჩემთან და მთხოვს, რომ მუსიკა უფრო დაბალზე დავაყენო. ეტყობა, რომ მუსიკა არ უყვარს... მე ვლასიკურ როკზე აღვიზარდე. სტუდენტობის წლებში ჩემი საყვარელი ჯგუფი Led Zeppelin-ი იყო... ამით მე, რასაკვირველია, არ შევესაბამებო რუსი მწერლის სახეს... ბარდები და რუსული როკი არც მე მიყვარს... რუსული როკი რუსული ფეხბურთითაა, დახმარებას, მზარდაჭერას მოითხოვს...

— ინტერვიუები და გადაღებებიც გებზრდებათ?

— მებზრდება. საერთოდ, წერტილი უნდა დავუსვა ამეებს. თუ დამცალდა, პოდმოსკოვიეში გადავალ, ჭიშკარს ურდულს გაუყერი და არავის შემოვუშვებ, მეგობრების გარდა.

— როცა თქვენს წიგნებში სოცრალიზმის ენას იყენებთ, სიცილით ვიფრინებთ. არ ვიცი, რატომ.

— რა გაეწყობა, მაგრამ ეს სიცილი ხომ ამ ენის დაკარგვის, საშუალოდ გარდასვლის გამო გულის აჩუყებითაა გამოწვეული. რატომ? იმიტომ, რომ ეს, უდავოდ, დიდი ილუზიის ენაა, რომლითაც ჩვენ, ყველანი, თანაბრად ვიყავით დაავადებული.

— თქვენც?

— აბა, რა, ჩვენ ხომ ყველანი ერთ ბუდეში ვბინადრობდით. აი, ვთქვათ, დისიდენტობაც, ანტიოვტივიზმიც კი მხოლოდ იმ დიდი ილუზიის მიერ წარმოქმნილი მოვლენაა. სოციალიზმი რომ არ ყოფილიყო, არც ანდერგრაუნდი იქნებოდა. ამიტომ დისიდენტებს დღემდე ვერ დაუსხსნიათ თავი დერესიისგან — შეეჩვივნენ, ენატრებთ... 80-იან წლებში სუკელი მწყემსები გემწყემსავდნენ და ისინივე გულის ფანცქალით გვეკიდებოდნენ, როგორც...

კლიენტებს. ყურადღებას არ გვაკლებდნენ იმიტომ, რომ მათი ყველა მუდმივი „კლიენტი“ უკვე დიდი ხანია იჯდა ან საზღვარგარეთ წავიდა, ჩვენ კი მათ საშუაოს ვაძლევდით, ვასაქმებდით...

— ამბობენ, რომ თქვენ სპეციალურად დაიარებით ავადმყოფთა ბუდეებში, ქურდების სამყაროსაც სწავლობთ...

— ჰმ, რასაკვირველია. მე სხვადასხვა ადგილას კი ვხვდები, მაგრამ ავაზათა ბუდეებში საგანგებოდ არ დავიარებო... ქურდების სამყაროს ჯერ კიდევ ბავშვობში ვაკვირდებოდი, როცა მუშათა დაბაში ვცხოვრობდი. ცხოვრება ყოველთვის მაინტერესებდა; ანუ მხოლოდ კონსერვატორიაში არ დავდივარ. არ მინდა ბევრი მწერალივით ვავთოჯინდე...

— რა გაიფიქრეთ, საქმის აღძვრისას როცა გამოვიძახეს?

— სიტუაციის სრული აბსურდულობის მოუხედავად, ვიცოდი, რომ ჩვენს ფანტასტიკურ სახელმწიფოში ყველაფერი შეიძლება მოხდეს. თუმცა, ადვოკატმა ჰენრი რეზნიცმა მაშინვე დამამშვიდა — გვენ გამარჯვების დიდი შესაძლებლობა გვაქვს... იქ რომ მივედი, მზიანი დღე იდგა. გამოძიების კაბინეტში ფანჯარა გამოღებული იყო და მე ბუტირკა დავინახე, მავთულხლართებიანი ბუტირკა... და მაღალი, წითელი კედელი და კოშკურა.

— „მიმავალი“ კიდევ „განუხებენ“?

— ისინი ჩემთან მაშინ მოდიოდნენ, როცა საქმე აღმძირეს... თქვენს, გისოსების დამყენებელი ფირმიდან ვართო... თქვენს ფანჯრებზე ციხის გისოსების დასაყენებლად გეხელთო. იოხუწვს, რას ერჩი...

...ცდილობთ უნივერსიტეტის ბოტანიკურ ბაღში შესვლას, მაგრამ მცველი გვაჩერებს: „მხოლოდ ექსკურსიანი!“...

— ჩვენთან უწინდებურად არსად არაფერი არ შეიძლება. ან შეიძლება, ოღონდ ექსკურსიით...

— ჯერ კიდევ ჩეხოვი წერდა — რუსეთი სახაზინო ქვეყანააო. ეს მხოლოდ კავშირიდან კი არა, ჯერ კიდევ ბოიარინ-მეფეთა რუსეთიდან მოდის და მეტაფორული აზრით აქ არასოდეს არაფერი იცვლებოდა.

— მაშინ აზრი აქვს კი რაიმეს შეცვლას?..

— ეს კითხვა მე არ უნდა დამისვიათ. პირადად მე რუსეთისგან მხოლოდ ერთი რამ მინდა — რომ აქ თოვლი იყოს... იმიტომ, რომ ჩვენი ნამდვილი სიმდიდრე ესაა. ეს ლევის წყალობა, ზეითი ბოძებელი. გამოდის, რომ ნამდვილად ის მხოლოდ რუსეთის ევლინება. ორასი წლის წინ ევროპაშიც იყო — ხომ გახსოვთ ის პრეგილის სურათზე „მონადირეები თოვლზე“? მაგრამ ახლა თოვლი იქ თითქმის არ არის... დიახ, მინდა, რომ მე და ჩემს შვილებს თოვლი გვეყოფინდეს...

— კი, მაგრამ იპოვებოდა უთოვლოდ როგორ ცხოვრობდნენ? იქ, სიტყვას მოჰყვა და, როგორც ჩვენთან, მწერალთა კავშირი არსებობს...

— იქ მხოლოდ მწერალთა კავშირი არაა, იქ საერთოდ ყველა სფეროში ძალიანა განვითარებული კოლექტივიზმი. ბავშვობიდანვე ყველას კოლექტივის წევრად ზრდიან. ბავშვი ადრიდანვე

გრძნობს, რომ მან თავისი თავი კოლექტივის კი არ უნდა დაუპირისპიროს, არამედ მას ძალ-ღონის დაუზოგავად უნდა აუწყოს ფეხი... სწორედ ამას ესწრაფოდნენ საბჭოთა სკოლაში, მაგრამ ჩვენთან ძალიან ურჩი მასა იყო... ჩვენთან ამაში სხვა აზრს დებდნენ საღად მოაზროვნე ადამიანები... და მოსაწევად გარბოდნენ, არა?... იქ კი, იაპონიაში, ეს მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციაა.

— და როგორი ცოლი სჭირდება მწერალს?

— ვფიქრობ, ის სჭირდება, ვინც მას აიტანდა. ჩემს ცოლს, ირას სკითხეთ.

— ისე, თუ მომხდარა, რომ თქვენ ასატანი ყოფილხართ?

— ჰმ... მე, რასაკვირველია, შემძლია დავლიო. საბედნიეროდ, გაბმით არ მისევამ, არ მილოთია, იმიტომ, რომ ერთ დღე-ღამეზე მეტ ხანს ვერა ვსვამ.

— გასაგებია. რას იტყვით ნარკოტიკებზე? მეძაგებზე?

— ჩემს სიცოცხლეში არ მისარგებლია მეძაგების მომსახურებით. ეს ისეთი მოსაწყენი რამაა, რომ ყოველგვარი სურვილი იკარგება. ნარკოტიკები სიყმაწვილეში გამისინჯავს, მაგრამ როგორღაც მივხვდი, რომ ლიტერატურა მასზე ძლიერი რაღაც იყო.

— თქვენ ახლა რაღაცას წერთ?

— ახლა ძირითადად ჩემი წიგნების თარგმნისთვის ვირჯები — ჰოლანდიურად მთარგმნელს უნდა ვუხსნა, რა არის, მაგალითად, „Маза кусочная“. ეს ქურდული სლენგიდანაა.

მაგრამ ყველაზე ძლიერი ნარკოტიკი ცხოვრებაა... მეონდა პერიოდი 1991-დან 1997 წლამდე, როცა პიესების გარდა არაფერს ვწერდი... „ოთხთა გული“ დავამთავრე და მივხვდი, რომ სულ მთლად გაჩანაგებული ვიყავი. საბჭოური პერიოდი დამთავრდა და

პოსტსაბჭოური დაიწყო... და ცხოვრების სტილიც... ან, ასეც კი ვიტყვი, დროის ხმაური... დაახლოებით, ძალიან მკვეთრად იცვლებოდა, მწერალი კი რაღაც დიდი ყურია, რომელიც დროის ხმაურზეა ჩართული... და მე მჭირდებოდა დრო იმისათვის, რომ... ახალ ხმებზე გადავრთულიყავი. ერთხელ ბერლინში ფანჯრიდან ვიყურებოდი და დავინახე, რომ ციყვი ერთი ტოტიდან მეორეზე გადასკუბდა, გერცხლისწყალივით, რაღა. მე რაღაცამ წიკპურტი მკრა და „ცისფერი ქონის“ წერას ჩავუჯექი. თითქოს რომელიღაც კაშხალი გაირღვა — იცით, ბოპოქარი ეკულაცისავით რაღაც მოხდა.

— მწერალი გამუდმებით უნდა მუშაობდეს თუ მხოლოდ მაშინ, როცა „კაშხალი გაირღვევა“?

— დიდი ფორმის ნაწარმოებს თუ წერ, მასზე ყოველდღე უნდა იმუშაო. მას გამუდმებით უნდა გრძნობდე შენს თავში, სხვაგვარად ის, როგორც ერთი მთლიანი რამ, ხელიდან გაგისხლება. პროზა ნამდვილად ქვის კოდებაა. ყველა კარგი პროზაიკოსი, დააკვირდით, ბიტუცივით წელა, მიმივ დაიარება.

ისინი, როგორც წესი, წელში მოხრილი და ნაკლებცქეიჭნი არიან. გამუდმებით წერენ.

— ასეა საჭირო?

— არა! იცით, შესვენება საჭირო ყველაფერში — სიყვარულშიც, მუშაობაშიც, ძილშიც. ჩემი აზრით, ლიტერატურაში ყველაზე საშინელი რამ განუწყვეტელი რომანის რომანზე მიყოლებით წერის აუცილებლობაა, ამ მხრივ თანავუგრძნობ ჩვენს მედტექტივე ქალებს. ისინი მაგონებენ ძალაყინიან რკინიგზელ ქალებს, რომლებიც ნებისმიერ ამინდში რელსებს ურაკუნებენ...

ჩემთვის ეს უბრალოდ საშინელებაა, მაღლობა ღმერთს, რომ ჯერ ასე წერა არ მჭირდება.

„ოგონიოკი“

15-20 სექტემბერი, 2003 წ.

დაკითხვის ჩანაწერი №4

— დილა მშვიდობისა.
— დილა მშვიდობისა...
— მდა... მაშასადამე... ჩვენ რესტორან „ნარჩენებზე“ შეჩერდით. ხო, არა?
— ხო.
— მოჰყევით, თუ როგორ ვითარებაში მოეწყვეთ ამ რესტორანში.

— ახლავე. მე უკვე ვთქვი, რომ გასტრონომიული სიზმრების ახსნასა და სადილთა ტურებს ჩემთვის ცოტა ფული მოჰქონდა...

— ეს ცოტა რამდენია?
— თვეში დაახლოებით 250-300 რუბლია.
— თქვენ ეს ცოტად მიგაჩნიათ?
— დიახ... ეს... იცით, ჩვეულებრივ, გასტრობიზნესს 400 და მეტი მოაქვს, მე კი 250-ს ვიღებდი. და ისეთი ტენდენცია გაჩნდა, რომ ცხადი გახდა — ესეც დაიკლებდა.

— რატომ?
— იცით, მე არ ვიცი, ალბათ, იმიტომ, რომ ყველამ ამ ძაღლებზე ნადირობა გაიხადა საქმედ...

— მაშანაწლებზე ნადირობა?
— დიახ.
— თქვენ ერთხელ მაინც თუ მიგილიათ მონაწილეობა ძაღლებზე ნადირობაში?

— არა.
— მაგრამ თუ დაფიქრდებით?
— არა, მე ეს მაინცდამაინც არ...
— დაგეხმაროთ?
— არაა საჭირო...
— აბა, თქვით...
— ერთხელ.
— სად?

— კაპოტინში. იქ... ნადირობა იყო.
— ორგანიზატორი?
— ემპტეინი.
— ვოგკა პერეცი?
— კი.
— რამდენი დაიჭირეთ?
— მხოლოდ ერთი.
— და?..
— და... შამფურზე... შევწვით.
— მაგრამ თქვენ ეს, როგორც ბიზნესი, არ მოგეწონათ?

— არა.
— რატომ?

— ბავშვობიდანვე არ მიყვარდა ძაღლები. მე... ერთხელ ძაღლმა მიკბინა. შემდეგ ნემსები მიკეთეს. ეგრე იყო და დედას ყოველთვის კატები ჰყავდა. მერე კი, მერე...

— რა მერე?
— მე პატიოსანი გასტრო ვარ. ეს უკვე ვთქვი.

— კეთილი. ჭამამდე სიზმრების ახსნაზე რას იტყვით?
— წინა დაკითხვაზე ხომ მოგახსენეთ.
— ასე იყო. „ნარჩენებ“ როგორ დაიწყო?
— „მეტელიცაში“ ერთი ყმანელი მომადგა. მე ის მანამდე სიმონასთან მენახა. დამარილებული ყურების ფასზე ურიგდებოდა. შემომთავაზა, რომ მასთან ოფიციალურად დავმდგარიყავი.

— რატომ?
— მე ხომ უკვე კარგად მიცნობდნენ გასტრონომებს.
— და თქვენ დათანხმდით?
— კი.
— რატომ?

— მაშინვე 300 შემომთავაზა. ეს კი დასაწყისისთვის ურიგო რამ არ იყო.

— უფრო დანვრილებით მოამბეთ თქვენს სამუშაოზე.
— კლიენტებს მენიუს ვთავაზობდი, ასე ვთქვათ, მათ ჩემ მიმართ კეთილად განჯანყობდი და ნარჩენებს ვულაგებდი.

— ცნობილ ადამიანთაგან ვინ დაიარებოდა თქვენს რესტორანში?

— ცნობილთაგან... იქ ისინი როგორღაც... არ მახსოვს...

— თვალთმაქცობთ, რესტორან „ნარჩენებში“ კოროლიოვი არ დაიარებოდა? პოლსოვი?

— პოლსოვი... კი... ერთხელ ვნახე, კოროლიოვი... არ მახსოვს.

— პოლსოვი რას ჭამდა?
— ჭამდა... ახლავე... მან, მგონი, ჭიანჭველის ნარჩენები, ჭიანჭველების ბუდიდან ცხვრის ხორცი შემიკვეთა... შემდეგ ძაღლისა, ძროხისა და, მგონი, დათვისა...

— ცხენ-ირმისა?
— კი.
— და რამდენი გადაიხდა ასეთ სადილში?
— სადღაც... 100-120 რუბლი.

— ადგოკატს მოვითხოვ!

— გინდათ, რომ ცუდად იყოთ? ეს გნებავთ? ესა, ესა?

— ა-ა-ა-ა-ა-ა!

— მე გაფრთხილებდით.

— ა-ა-ა-ა-ა-ა... ო-ო-ო... ა-ა-ა-ა-ა-ა...

— კი მაგრამ, რას გინდათ მაილწიოთ, რას?

— ა-ა-ა-ა-ა-ა...

— კიდევ გნებავთ?

— არა, არაა საჭირო...

— მაშ, ასე, ცხელი?

— ძროხის მკერდის ხორცი ბორდიოლუზის სანებ-
ლიანა... მყარალი არამზადები... კალმახი „ბლაუ“...
ციმბირული პელმენი... ჯუსუნ ჩაიოუ...
— და მორჩა?

— ბოცვერი ლიონურად... ორთქლში მოშუშული
ცქერინო... მორჩა.

— არ მოგებურდათ ეს მაიმუნობა? რა, მარწხით
ამოგაძროთ ენა? გეყოფათ ჯამბაზობა!

— ტემპურა, ხახვისპოურეიანი ღორის დაბეგვილი
ხორცი, მსკოვური კატლეტი, ალბონდიგას ენ სალსა
დე ალმენდრა, ზვინსკი რებრაზ კისელო ზელიუ, ჩოპ
სვი, ზილბულარ მედ კორიტიზოს, ტან სუ ოუ, კურნიკი,
ბესტსტროგანოვი, ლამურა მადრასულად.

— აი, ეს უკვე სხვა საქმეა. და თქვენც შვებას
გრძნობთ. მაშ, ასე, ყველაფერი ცხადია. ახლა მივადგეთ
მთავარ, ასე ვთქვათ, მანქანას. ესე იგი, გაისვენეთ რაც
შეიძლება ზუსტად: როდის, სად, ვისგან და რა ვითარ-
ებაში გაიგონეთ პირველად მანქანის თაობაზე?

— რესტორან „ბიჩი ცეპენში“, შარშანწინ,
რაფიკასაგან.

— რაფიკ შპიგუნისგან?

— დიახ.

— და რა გაიმბოთ მან?

— მან თქვა, რომ... იმასაჩენებოდა ესეთი საქმე. ძალზე
სარფიანი რაღაც. არის გუნდი, რომელმაც მოიფიქრა
ისეთი მანქანა, სიტყვებს რომ საქმლად გარდასახავსო.

— უფრო დანერვილებით.

— მას მაშინ უფრო დანერვილებით არ ულაპარაკია.
თვითონაც არაფერი იცოდა. მითხრა, ძალიან სერი-
ოზული საქმეა, მანქანა რომელიღაც სამმა დიდთავა
პროფესორმა შეიმუშავა. ახლა კაპბანდების დროა და
თუ სულელი არა ხარ, შეგიძლია, მასში მონაწილეობა
მოილოო.

— თქვენ რა უპასუხეთ?

— მე... მე... კონკრეტულად გამოვკითხე ყველაფერი:
ეს მანქანაა? და როგორ გარდასახავს ის სიტყვებს
საქმლად. მოკლედ, რაფიკი პაიტეკში მაინცდამაინც
ვერაა ისე... აბიტმო დაპირდა, რომ იმ გუნდის ერთ
წევრთან მიმიყვანდა, მაგრამ იმ პირობით, რომ ამ
საქმეში აუცილებლად ჩავერთვებოდი. ორიოდ დღეში
იმ ადგილზევე შევხვდით ერთმანეთს, ერთი ყმანვილი
მოგვიჯდა და ორიოდ სიტყვით გაგვაგებინა
ყველაფერი.

— რა, მანქანის მონაწილეობა?

— დაახლოებით.

— როგორ, დაახლოებით?

— როგორ და გვითხრა, რომ მანქანა იმოქმედებდა
ასეთი პრინციპით: შემოდის კლიენტი დარბაზში, სადაც
დგას მანქანა, მაგია, რომელზეც ერთი ან რამდენიმე
კაცისთვის — ამას მნიშვნელობა არა აქვს — სუფრაა
გაშლილი. ჰოდა, კლიენტი წარმოთქვამს რაღაც სიტყვას
ან ფრაზას. თუ შედარებით იაფ შეკვეთას იძლევა —
სიტყვას წარმოთქვამს, თუ ძვირად ღირებულს —
ფრაზას. ნებისმიერ, ყველაზე მოულოდნელ სიტყვებს,
მაგალითად, „მე შენ მიყვარხარ“ ან „თოვლი“.

— გასაგებია.

— და მანქანა ამ სიტყვებს თარგმნის საქმლის ენაზე,
ამზადებს კერძს, მაგიდაზე აწყობს და კლიენტი ჭამს.

— კი, მაგრამ რას ნიშნავს „თარგმნის“? რაო,
კლიენტი წარმოთქვამს „თოვლს“ და იხვი და ვაშლები
ჩნდება? ამბობს, „მე შენ მიყვარხარ“ და ფარშიანი
ბატკანი ჩნდება?

— არა, საქმეც ისაა, რომ მანქანა თავის კერძებს
ამზადებს.

— მაინც რა კერძებს?

— ეს მაშინ მეც ვერ გავიგე. მან უბრალოდ თქვა,
რომ ეს პროტინების, ცხიმების, ნახშირორჟანგისა და
სხვადასხვა გემოს მიმცემი დანამატების რთული
კომბინაციებია, მაგრამ ხარისხი უმაღლესია.

— და მერე რა იყო?

— მითხრა, ძალიან მაგარი საქმეა, შემოსავალი 200-
300% იქნება და დასაფიქრებლად ნახევარ საათს
გაძლევო... და მეც ვიფიქრე... და ჩავდე კაპიტალი.

— რამდენი?

— ოთხი ათასი.

— და რამდენი დაგრჩათ?

— ათას ზუთასი.

— რაბოტ გადამწყვეტით რაღაც საეჭო მანქანაში
კაპიტალის ასე სწრაფად ჩადება?

— არ ვიცი... ყოველთვის ვენდობოდი ჩემს ინტუიციას.
უბრალოდ, ვიგრძენი, რომ ეს ნამდვილად საინტერესო
და პერსპექტიული საქმე იყო. შინაგანმა ხმამ მიკარნახა.

— მანქანა პირველად როდის ნახეთ?

— დაახლოებით ნახევარი წლის შემდეგ.

— რა ვითარებაში?

— რაფიკმა დამირეკა და მითხრა, რომ კარუსელი
დატრიალდა. ჩვენ „ჭიანჭველების კვერცხებთან“ შევხვ-
დით ერთმანეთს. თავის მობილში ჩამსვა და ვერნადსკის
ქუჩაზე რომელიღაც რუხ-მწვანე შენობასთან მიმიყვანა.
შეგ შევედით. იქ რბილი შინების დამამზადებელი ფორმის
ოფისი იყო. ოფისი გადავჭერთ და სარდაფში ჩავედით.
იქ მანქანა იდგა. ეს იყო არცთუ დიდი, მაგრამ არც
პატარა მთლად თეთრი დარბაზი, სადაც ასევე თეთრი
მაგიდა და თეთრი მანქანა იდგა, საკმაოდ ლამაზი დიზა-
ინით. მანქანა, რომელიც უშველებელ ლოკოკინასავით
აცოცხლებოდა მაგიდას... და მის გვერდით იდგა მანქანის
სამი თეთრსამოსიანი ოპერატორი.

— კონკრეტულად, ვინ?

— სევა მორიზი, ბურიტერი და საშა კურინი.

— და რა მოხდა იქ თქვენი მისვლის შემდეგ?

— კონკრეტულად არც არაფერი მომხდარა. უბრალოდ, ბურიტერი დიდხანს მელაპარაკა და ანგარიში წარმომიდგინა ფულის თაობაზე, თუ როდის დააბრუნებდნენ მას და რამდენი პროცენტით.

— და რამდენი პროცენტითო, რა გითხრათ?

— რამდენით და, როგორც მოვილაპარაკეთ, — 25 პროცენტით.

— კეთილი... და სულ ეს იყო?

— არა, ბურიტერი მამინ გუნდში შესვლა შემომთავაზა.

— საქმეში თქვენს ფულად მონაწილეობასთან ერთად?

— დიახ, ოფიციალის დამხმარედ მუშაობა შემომთავაზა.

— რას შეგპირდათ ამის საფასურად?

— თავიდან ყოველი ვახშმის შემდეგ ას რუბლს, შემდეგ — მეტს.

— მაშინვე დათანხმდით?

— დიახ.

— გასაგებია. ახლა... ჩვენ ვუახლოვდებით, ასე ვთქვათ, მთავარს. დაპატიმრებამდე და კონფისკაციამდე თქვენმა ჯგუფმა ათი ვახშამი გამართა. ასეა?

— ასეა.

— მანქანამ ათჯერ იმუშავა.

— ჩემ თვალწინ კი.

— ვახშამი №1, დანვრილებითი სახელწოდებით, ფასებით, თარიღებითა და ნიუანსებით.

— იცით, პირველი ვახშამი იყო... ნოემბრის დასაწყისში, მგონი, სამში თუ ოთხში. საღამოს, ათ საათზე. მე დაახლოებით ცხრის ნახევარზე მივედი, შხაში მივიღე, ლავანდის საპნით დავიბანე ტანი, თეთრი ფრაკი ჩაიცვი. სახე შემოპუდრეს და დამიპომადეს... და ოფიციალის სხვა დამხმარის გვერდით მარჯვენა კედელთან დავდექი, ორი ოფიციატი კი მარცხენა კედელთან იდგა. ათ საათზე ორი კლიენტი შემოვიდა. მაშასადამე, გერვე ვიტყვი, რომ იმ ორი კლიენტის გვარი არ ვიცი, ისინი გასტრონრეებში საცხებით უცნობი ადამიანები იყვნენ. მხოლოდ ის ვიცი, რომ კაცს არისტარხი ერქვა, ქალს — სვეტლანა. ესაა და ეს. ჰოდა, შემოვიდნენ, დასხდნენ. ცერემონიამასტერმა მათ ვახშმის პირობები, ფასი და თანამიმდევრობა აუწყა.

— რა ფასი დაასახელა?

— ათი რუბლი ასოში.

— გასაგებია.

— და დაიწყო პროცედურა. ქალმა და კაცმა იწურჩულეს, ოპერატორებმა მანქანა ჩართეს და კაცმა წარმოთქვა: „სვეტიკ“.

— ერთი სიტყვა?

— დიახ, მანქანა ამუშავდა და დაახლოებით ოცი წუთის შემდეგ მაგიდაზე მდგარ ლანგარზე მანქანიდან გადმოიფრქვა რთული ფორმის კოლაც საკვები კონსტრუქტი...

— რას ჰგავდა ის?

— ზუსტად ვერ გეტყვით... არაფერს არ ჰგავდა, ალბათ მთელი კაიფი ესაა. ის რომ რამეს მგვანებოდა, მაშინ მანქანა რა შუაში იყო? შედი სამზარეულოში და გააკეთე კერძები.

— მაგრამ მაინც, თქვენში რალაც ასოციაციებს ხომ იწვევდა ეს საკვები კონსტრუქტი?

— მე... მე არ ვიცი... კონკრეტულად... რალაცის მედიცინიდან და... არქიტექტურიდან და ალბათ, ბოტანიკიდანაც. აი, ფერით კი ძალიან უჩვეულო რამე იყო?

— რა ფერისა იყო?

— იქ იყო ისეთი... გადასვლა მუქი იისფრიდან ნარინჯისფერში, მაგრამ ძალიან ნარნარი და... ნარნარი ზეულობით გადასვლები... ყოველი ზეულობი სხვა ფერისა იყო და ყველაფერი ეს თანდათანობით მდინარედა. უჩვეულოდ და ლამაზად... და სუნი.

— როგორი?

— არ შემიძლია ამის ზუსტად თქმა... მაგრამ ძალიან გაჯერებული და მაღის მომგვრელი.

— ხორცის, თევზის, მწვადის, როგორი სუნი?

— სხვადასხვა სუნის რთული კომბინაცია.

— სასიამოვნოებისა?

— რასაკვირველია. განავლის სუნი ხომ არ უნდა ჰქონოდა?!

— გავიგე. შემდეგ, შემდეგ?

— შემდეგ ჩვენ ოფიციატებთან ერთად მივედით მაგიდასთან და ოფიციატები კონსტრუქტების დანაწილებას შეუდგნენ.

— ეს როგორ?

— ულუფებდა... საკმაოდ რთული სამუშაოა. ასე ვთქვათ, მაღალი პილოტაჟია. ეს ინდაურის ან ტორტის დაჭრასავით იოლი რამ არაა. მათ კონსტრუქტიდან სხვადასხვა ფორმისა და ფერის ნაჭრები ამოიღეს და კლიენტებს თევზებზე დაულაგეს. სასმელები ჩამოედგეს და ისევ კედლებთან მივდექით. კლიენტები კი ჭამას შეუდგნენ.

— რას ამბობდნენ ისინი?

— აქებდნენ, ამბობდნენ, ასეთი რამ არასოდეს გვიჭამიაო.

— ვახშამი რამდენ ხანს გაგრძელდა?

— ორსაათ-ნახევარს.

— ყველაფერი შეჭამეს?

— აბა, როგორ, რასაკვირველია.

— ფული გადაიხადეს და წავიდნენ?

— გადაიხადეს და წავიდნენ.

— რამდენი გადაიხადეს?

— შეიდასი და რალაც...

— კეთილი. ვახშამი №2.

— ორიოდ დღის შემდეგ ბურიტერი დამირეკა. მივედი. იქ ერთი კლიენტი დამხვდა, ვიტია მიაგვი.

— ჩინებულა, და...

— მან დაუკვთა „ტბაზე მენამული განთიადის ალი ამოიჭრა“.

— ასე ბევრი?

— აბა, იმას ფული სულ ფეხებზე უკიდია.

— და რა გამოვიდა?

— ისეთი... პირამიდა... ლურჯ-ისფერი... რაღაც განულოლი... და თითქოს მის შიგნით რაღაც თავს ჰყოფს, ლიმონისფერ-ყვითელი, და ბურთები, ბურთები, ნასერტებიანი ბურთები, მაგრამ ის ყველაფერს, რა თქმა უნდა, ვერ მოერიდა.

— ბევრი დარჩა?

— თითქმის ნახევარი. ჯერ ორი ბოთლი შამპანური დალია, შემდეგ ორიც დაამატა, მერე თავისი ერთი ბოთლი არაყი „მიადგაკია“ დაუკეთა და თქვა — „აბა, გაბედული ბჭებო, მოდიო, დააცხერიო!“ და ჩვენც დადღელით და ჭამას შევუდექით. ის კი ეწეოდა და სულს არ გვათქმევინებდა.

— და რა დაუჯდა ის?

— სამი ათას ორასი რუბლი.

— გასაგებია... და რისი თქმა შეგიძლიათ ამ კონსტრუქტის გემოზე?

— როგორ გითხრათ... ძნელია... რაღაც... ჯერ ერთი, ის ბევრი ნაწილისგან შედგება და სულ სხვადასხვა გემოს ნაწილებია და იმას აქვს მნიშვნელობა, რა თანამიმდევრობით შეეცვლება... მაგრამ... არც კი იცი, რას შეიძლება ეს შეედაროს. იქ ის ნაწილები არა მარტო გემოთი სხვადასხვაგვარი, არამედ კონსისტენციითაც განსხვავებულია.

— ეს როგორ?

— ერთს ჭამ — თითქოს თხილის პაშტეტია და უცებ მას რაღაცის ხორცის რაღაც თეთრი, ჟელეიანი, ისეთი წვნიანი ენაცვლება... იქვე კი რაღაც ხრაშუნებს, რაღაც ფენოვანი ცომისგანაა დამზადებული და ისევ რაღაც რბილი... და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ.

— ვახშამი №3?

— ნომერი სამი... ჰო... ქალი იყო. მაგრამ მე ის არასოდეს მინახავს. არც ბოჭმოდან გახლდათ და არც ბურთუებიდან.

— სახელი, გვარი?

— ლმერთმანი, არ ვიცი.

— ვითომ?

— აბა, დასამალი რა მაქვს... მე ხომ თქვენ ყველაფერს გუბნებით. ქალი... დიდი გემოვნებით, მაგრამ სადად ეცვა. იჯდა, დაფიქრდა და მერე თქვა — „წყელიმიც იყავ“. მანქანა აბუშავდა და ორმოცი წუთის შემდეგ იქიდან გადმოვობოდა, შეიძლება ითქვას, ტროიკული მუხლუხო. ნაირფერი, ოვალური და ცხრილებიანი რაღაც... ცენტრში კი ძაბრი ჰქონდა, ლამაზი, მოჭიქული ზედაპირით. ჩვენ ეს კონსტრუქტი ძალიან ლამაზად დავანაწილეთ და მივართვით. ქალმა, გონი, ფრანგული ლვინი დაგვიკეთა და ნახევარი ბოთლი დალია. საჭმლის დახლოებით მესამედი მიიღოთ. ფასი საესებით მოკრძალებული იყო — 1400...

— და კერძი თქვენ მოათავეთ?

— რასაკვირველია.

— ვახშამი №4?

— მდა... მხიარული კომპანია იყო. თქვენ მათ იცნობთ,

რასაკვირველია. ხუთნი: პაშა რაზნოგლაზი, სერიოჟა ბილიარდნი შარი, ვიკა პლიუშკევიჩი, მაშა ლისა-ობოროტენი და შუტულია ესესოვეცი.

— ვიცნობ, რომელიცაა.

— ისინი დიდხანს ათვალიერებდნენ მანქანას, ზედ ენებებოდნენ. შემდეგ პაშა რაზნოგლაზიმ ფურცელი აიღო და ყველას ერთი ხუთსიტყვიანი წინადადების შედგენა შესთავაზა. მან გაანალია, ვინ მოიფიქრებდა არსებით სახელს, ვინ — ზედსართავს, ვინ — ზმნას და ასე შემდეგ... თითოეული ფურცელზე თავის სიტყვას წერდა და ახვევდა მას, არავის რომ დაენახა... და მათ გამოუვიდათ — „დამალი ბურატინო მოდურ წებოს ითხოვ“. დიდხანს იცინოდნენ და მერე სერიოჟა ბილიარდნი შარმა თქვა, საესებით რეალისტური ფრაზა და, მაშასადამე, საჭიროა შუქის ჩაქრობა და სხვადასხვა სამყაროში გადაცოცხდნა. პაშა ლისა-ობოროტენმა თქვა, რომ ყოველთვის მზადაა, შებტუნ ესესოვეცმა კი, უკვე არსად გამეცოცხდნა. შემდეგ პაშა რაზნოგლაზიმ ნაწილობრივ ეს ფრაზა და მანქანა აბუშავდა. საათ-ნახევრის შემდეგ იქიდან გაბრტყელებული, კვერცხითი ოვალური, ნახევრად გამჭვირვალე რაღაც გამოვობდა და იმ კვერცხის შიგნით... აბა, როგორა ვთქვა...

— რუსულად თქვი.

— იცით, ეს იყო... რაღაც ძალიან რთული ქალაქი და ქარხანა, რაღაც მილენი, ხალართები... და ყველაფერი ეს კვერცხის ცენტრში იყრიდა თავს... ცენტრში კი იყო რაღაც ვერცხლისფერი... ცხენის სოკოსქუდიან თავის ქალას ჰგავდა, მაგრამ ეს არც ქალა იყო და არც სოკო... მათ შამპანური შეუკვეთეს, შებტუნ ესესოვეცმა კი ფორთოხლის წვენი. ძალიან დიდხანს ჭამდნენ... ხუთ საათს... და ბევრს ლაპარაკობდნენ, ისე ბევრს, რომ თავებზე დამესხნენ. მაგრამ ყველაფერი შესასწავლეს, ნამცეცი არ დაუტოვებიათ. მათ ეს სამი ათას შეიდასი დაუჯდათ.

— ვახშამი №5?

— ახლავ. ღმერთო, გამახსენენ...

— თუ საჭირო გახდა, ჩვენ დაგვხმარებით.

— არაა საჭირო. მაშასადამე... ორნი — ლიონერკა

და ლიონერკა — ესენი პიტერის სცენისანი არიან, ასე რომ, მე მათ არ ვიცნობდი. ჩვენთან შეზარხოშებულნი მოვიდნენ და თავიდან ლიონერკა ლიონერკას მუხლებზე დაუჯდა და ისხდნენ ასე ქანაობა-ქანაობით და ჩურჩულებდნენ. შემდეგ კი ლიონერკამ ლიონერკას ჯერ შეცნოსვა, შემდეგ კი, როგორც მან თქვა, „მსუბუქად დანაყრება“ შესთავაზა. შეიყნოსეს და დიდხანს კინკლაობდნენ იმაზე, რომელს შეეკეთა. ერთი მეორეს სთავაზობდა, მას შეეკეთა, მეორე კი ამას მეგობრის საამებლად უარობდა და ეს ძალიან დიდხანს გაგრძელდა. შემდეგ მაინც ლიონერკამ დაუკეთა: „ნუ მტანჯავ მე!“ და ლიონერკამ მაშინვე იწყო ლიონერკას ხელების კონცა. მანქანიდან გამოძვრა გაბრტყელებული, წყალქვეშა ნავითი მოკვერცხილი, გადატყევილი რაღაც... და ის თითქოს ძალიან ლამაზი არყის ხის ქერქისგან წარმოქმნილი რამ იყო... საკვები

კონსტრუქტების აღწერა, რასაკვირველია, ძნელია...

— ამას საქმისთვის აქვს მნიშვნელობა. ფოტოგრაფიები, რასაკვირველია, უფრო დაგვეხმარებოდა, მაგრამ რაკი ისინი არა გვაქვს, ასე ვთქვათ... განაგრძეთ.

— დიხს. კონსტრუქტების ფოტოგრაფირება კატეგორიულად იკრძალებოდა — ეს ურღვევი წესი გახლდათ.

— ჩვენ ეს ვიცით. განაგრძეთ.

— აი, ვთქვით, ლიოშჩიკა და ლიონეჩკა. მათ ძალიან ცოტა დალიეს... ნახევარი ლიტრი თეთრი ღვინო და მხოლოდ რამდენიმე, სულ რამდენიმე ნაჭერი შეჭამეს. ზედ რაღაც-რაღაცები მიატანეს. დაახლოებით ათას სამასი რუბლი გადაიხადეს.

— მათზე ყველაფერი თქვით?

— ყველაფერი ვთქვი.

— №6?

— მათ შემდეგ დიდი კომპანია მოვიდა. ათი-თერთმეტი ადამიანი. ზოგს ვიცნობდი. იქ იყვნენ სვეტა ნოსოროვი, ვალერა მანეკენი, დიმა კოზლევჩიკი, საშა პიატილიტინი, ბორია უილი და კიდევ... მასხოვს ირინა უყი.

— კროკოდილი იქ არ იყო?

— არა.

— ნამდვილად?

— კროკოდილის სახეს საკმაოდ კარგად ვცნობ.

— განაგრძეთ.

— მათ ჰქონდათ ქალაქზე წინასწარ დაწერილი ტექსტი. მანქანას ის სვეტა ნოსოროვმა წაუკითხა: „სანამ კახებეს ვეიმავდით, ხომალებსაც ვთირავდით. როცა მოვრჩით ჟიმბაბას, ბარეებიც გაგვეჩივინებო“.

მანქანა ორ საათს მუშაობდა. ამ დროში მათ გამოეროფვა მოსაწრეს. ის, რაც მანქანამ მოართვა, ერთ მაგიდაზე არ დაეტია და ერთი მაგიდის მიდგამც გახდა საჭირო. ეს კონსტრუქტი საოცრად მარტივი რამ იყო. მეგონა, რაღაც რთული, განსაკუთრებული მოერიმეოდა სუფრას, მაგრამ მანქანას თავისი ლოგიკა ჰქონდა. ეს... ლოგიკა... მე არ ვიცი... რა დავარქვა...

— სათქმელს არ გადაუხვითო, უფრო კონკრეტულად მოჰყვით.

— იცით რა... ეს... ფორმით რაღაც მთლად უბრალო ცილინდრი გამოძვრა, ნალებისფერი, და როცა მე და ჩემმა კოლეგებმა მისი დანაწილება დაიწყო, მის შიგნით ისეთი მუქ-ნთელი ლაკუნები, ღრმულები, ისეთი ავსებული... არა... ამის აღწერა შეუძლებელია... ისეთი... მყარად ფხვნიერი, დაძაბული, ძალზე კომპაქტური, მაგრამ ყოჩაღად, მარჯვედ ჩაშენებული... ძალიან იზიდავდა ადამიანს ამ კონსტრუქტის შიგნულშია. აბა! ჩვენ პირველი ულუფები თევზებზე დავალაგეთ, სვეტა ნოსოროვმა კი თავის მეგობრებს შესთავაზა, უჩანგლებოდ და უდანებოდაც იოლად გასულიყვნენ და ხელებით დააურებულყვნენ. ისინიც ასე მოიქცნენ. ჭამდნენ და სვამდნენ და სხვადასხვაგვარ... ქმედებებს ახორციელებდნენ... არ ამოგავასთუქეს, ყველანი მოგვითხუწეს, ბოლოს კი სვეტა ნოსოროვმა შარვალი ჩაიწია და ყველას შესთავაზა, მის ოფლიან „სინმინდეს“

მოსვეოდნენ. და ყველამ დაიჩოქა და მიხრბდა მანქანა და ემთხვევნენ.

— რამდენი გადაიხადეს?

— დაახლოებით რვა ათასი.

— ისინი მეტსაც იხდიდნენ?

— ჩვენთან ყოველთვის მეტს იხდიდნენ.

— რას ბრძანებთ, თქვენ ამაზე ჩემთვის არაფერი გითქვამთ.

— მაპატიეთ, დამეჩინება.

— გასაგებია. წინ წავინიოთ. ვახშამი №7.

— ჩვეულებრივი სამადამიანიანი ოჯახი — მამა, დედა და ათი წლის ქალიშვილი. მე ისინი არასოდეს მინახავს. უბრალოდ, შეძლებული ადამიანები არიან. მოვიდნენ, დაგვეხედეს და შეგვიკვეთეს: „ჩვენ ერთმანეთი გვიყვარს“. გამოიყვანა ისეთი რაღაც... აი, ვარდ-ისფერ-ყავისფერი ელფერის გადაბრუნებული კურონა, ისეთი. ისინი მხოლოდ წვენსა და მინერალურ წყალს სვამდნენ. ყველაფერი შეჭამეს. მაგრამ რამდენი გადაიხადეს, ზუსტად არ მახსოვს. ალბათ, დაახლოებით 1700. მეტი არა.

— ვახშამი №8.

— ო, ეს ყველაზე უჩვეულო ვახშამი გახლდათ. ანდრიუშა უგლოზები მოვიდა და თავისი შვიდი ცოლი მოიყვანა. მისი დაბადების დღე იყო. აი, მას კი თქვენ კარგად იცნობთ.

— მას ყველა კარგად იცნობს. განაგრძეთ.

— და მან შეკვეთის ასეთი უჩვეულო ფორმა მოიფიქრა: მისი შვიდი ცოლი გაშიშვლდა და მაგიდას თვალედაბახუქული მიუსხდნენ. ანდრიუშა კი ყოველ მათგანს სწრაფად უმფრევდა რაღაცებს — კონცინდა, ნემსით ჩხვლეტდა, თავზე წყალს ასხამდა, ყურში ჩაჰყვიროდა, ხვეწნით ახრწობდა და ნაზად უცაცუნებდა ხელებს და ისინი ყველანი რაღაცას წარმოთქვამდნენ. მაგიდის ცენტრში, აი, უდიდოესიპოეტური იდგა. მან ყველა რეჟიკა ჩაიწერა, გრამატიკულად სრულყო და შეადგინა ერთი წინადადება: „რამ გაგავიჭა, ანდრიუშა, ნუ მომკალი, კაცო, ტკბელ HILFE შეეცად მოვკლა“...

მანქანა ორსაათ-ნახევარი ირჯებოდა. სამი მაგიდა შეუწყენით და იქიდან გამოძვრა ისეთი იისფერი ჰანტელი, როგორც წვრილი... ისეთი... კომეტების თუ სპერმატოზოიდებისა... ისინი ჰანტელს სქელ გუნდად შემოერთებდნენ. ჩვენ უკვე გავხაზრდით დასანაწევრებლად, რომ უგლოზებში შეგვაჩერა და თქვა, რომ ყველაფერს თვითონ გაამზადებდნენ. მან ძაფები დააძრო, მათი ბოლოები თავისებს და ცოლების ცილებს მოაბა და დაჭიმდა... და მათ ამ ძაფებით საჭმელი კონსტრუქტი ბევრ ნაწილად დააქუცმაცეს. ანდრიუშამ მოთუთიებული ვედროთი არაყი შეუკვეთა და მომინანქრებული ტოლჩა ითხოვა, ვედროსთან დადგა და ამღერდა...

ვედროდან არაყს ხაზავდა და ყოველ თავის ცოლს სასვე ტოლჩის დაცლას აიძულებდა. სასვე ტოლჩა ყველამ გამოისცალა. გერმანელმა ცოლმაც კი. შემდეგ შეუდგა მათ კვებას, თან ყველას რაღაც თავისას ელულულულებოდა...

— კონკრეტულად, მაინც რას ლულულებდა?
— ყველაფერი არ მახსოვს... „უზარეთო“ თუ „მე
ყველაფერი უკვე წარგზავნეს“ მსგავს რაღაცებს...

— ცოლები?
— ისინი, ძირითადად, იცინოდნენ. მხოლოდ ერთი
კითხვობადაა გაუთავებლად „შევიკს“ და ნაკლებად
აქცევდა ყურადღებას იმას, რაც ხდებოდა, მეორე კი
ტიროდა და რაღაცას ბუტბუტებდა ინგლისურად.
შემდეგ ანდრიოშა უგლოზობი ამოხაზა არაყი ვედ-
როდნ და აიძულა მათ, მეორე-მეორე არყიანი ტოლჩები
დაეცალათ. თვითონ სულ არ სვამდა.

— რატომ?
— აზრზე არ ვარ. მაგრამ, როგორც კი ცოლებმა
თრობა იწყეს, ისიც თითქოს დათრია, წელამდე გამოშ-
ვლდა, მაგიდაზე აძვრა და პირდაპირ კონსტრუქტის
ნარჩენებზე მდგარი ამღერდა. და სულ უფრო და უფრო
ძლიერად აბრაზუნებდა ფეხებს და კონსტრუქტის
ნარჩენებს აშხეფებდა და ყვიროდა: ტვინი გაანძრეთ,
განძრეთო! შემდეგ მათ მესამე-მესამე ტოლჩა დალიეს
და ცოტადაა ნაკლებად გასაგები რაღაც დაიწყო...

— სახელდობრ, რა?

— რა და, ცოლები გაიღმუნენ, ზოგიერთი მათგანი
იატაკზე იშხლართებოდა. ზოგიერთები მაგიდის ირგვ-
ლი ცეკვავდნენ. უგლოზობი კი ხან ცეკვავდა, ხან ძირს
ხტებოდა და ცოლებს კოცნიდა, ხან კი სცემდა მათ და
ყვიროდა სხვადასხვა რამეს: „შენ მე საქმე გამოიკეთე“,
აი: „ვიადუნეზე, გათახსირებულიო!“, კიდევ „ხელზე
მაფრისინე, ანგელოზო!“ გერმანულ ცოლს აღებინებდა
და აღუბინებდა. შემდეგ უგლოზობიც დაეცა და ატირდა.
ყველაზე ფხიზელმა ქალმა, იმას, მგონი, ვერა ერქვა,
დანახარჯი — შეიდი ათასი რუბლი გადაიხადა. მერე
ორმა ცოლმა ანდრიოშა უგლოზობის ხელმკლავი
გაუკეთა და წაიყვანა. ანდრიოშა კი კვითინებდა და
ბურღლუნებდა: „უფალო, შემინყალი!“ ჰოდა, სხვა
ქალებიც გალასლასდნენ და ამით მორჩა ყველაფერი.

— ვახშამი №9?
— მამული.
— რა, მამული?
— მამული მოვიდა მაშინ სავახშმოდ.
— კი, ბატონო, მაგრამ ეს როგორ ხდებოდა?
— ძალიან უბრალოდ, თუმცა ეს იყო ერთადერთი

შემთხვევა, როცა კლიენტმა ვახშამზე ორჯერ შეუკვეთა
კერძი. მამული მოვიდა, ხმადგალა მოგვესალმა, დაჯდა,
ხელები გაიმშრალა და ფრთხილად შეუკვითა: „მას
წყველის სიამის აქტი თეცვლა უყვარდა“. მანქანამ საათ-
ნახევარს იმუშავა და კლიენტს მოყვავილე კუბოს
მსგავსი რაღაც გამოუბრძანა. ისეთი... შავ-წითელი... ჩვენ
ის დაეჭვრით და ლამზად დაფუნყვით თეფშზე. მან
მინერალური წყალი შეგვიკვითა, სწრაფად ჭმამს
შეუდგა და ცქავად ბუტბუტებდა... მონწინების
გამომხატველ რაღაც სიტყვებს ბუტბუტებდა, აი, ამ
ტიპისას: „უგემრიელესო, უსუსტანციოურესო“ და ასე
შეჭამა ყველაფერი. ჩვენ მას სამჯერ აუფესეთ თეფში.
შემდეგ ტუჩები ხელსახოცით შეინმინდა და თქვა, რომ

უნდოდა, ჩვენთვის ახალი სუფრის გაშლა ეთხოვა. ნებარე
თქვენია! მან ცოტა ხანს იფიქრა და ახლა უფრო
ხმამაღლა ამოთქვა: „ის ღირსია, თავისი თავისა შურდეს“.
ერთი საათის შემდეგ მანქანიდან ლურჯ-ნაბლისფერი
ბორცვივით მასა გამოვიდა და მამული, საკვები
კონსტრუქტი დაინახა თუ არა, უცნაურად ახარხარდა.
ჩვენ კონსტრუქტი დაფუჭვრით, ის კი ჭამდა და წყალს
აყოლებდა, თან გაუთავებლად ხარხარებდა და
ხარხარებდა. ისე ხარხარებდა, ლამის პირი გახეოდა.
მაგრამ ყველაფერი შეჭამა და საკმაოდ მრგვალი თანხა
გადაიხადა — ექვსი ათას შეიდასი.

— განაგრძე, უკანასკნელი, მათე ვახშამი, რომლის
დროსაც დაგაბატმირეს. მიიღე ამ დღეზე, 29 დეკემ-
ბერზე, რაც შეიძლება დანერგვით მოწყვეტი — როგორ
დაიწყო ის თქვენთვის, რას აკეთებდით მთელი იმ დღის
მანძილზე საღამომდე, ანუ ვახშმის დაწყებამდე.

— ეს დღე... საესებო ჩვეულებრივად დაიწყო.

— დაწვრილებით, დაწვრილებით! როგორ
გამოიღვიძეთ, რას აკეთებდით დღიას და ასე შემდეგ.

— დაახლოებით თორმეტზე გამეღვიძა. ზამთარში
ამაზე ადრე არასოდეს ვდგები. სარდაფში ჩავედი,
ჰიდრომასაჟი გავიკეთე, კუჭი გამოვირეცხე და
მანსარდაზე ავბრუნდი. პანგოლინი დავაპურე. ვისაუშმე.
ცოტა ხანს ორძელზე დავეკიდე. შემდეგ ჩავიცვი და
ქალაქში გავვარდი. ახალი წილები და სამხრეები ვიყიდე.
ვანიასთან შევედი. მან GASTRONET-ის კვირის ბანკის
მონაცემები მაჩვენა. ცოტა გავიარ-გამოვიარეთ, შემდეგ
„ტიოზლაია კროუს“ მივაშურეთ, თითო კენსტონი მივირ-
თვით და ორ-ორი ტოლჩა ბლადი შევცვით. ვანიამ
„დუბინუშკაში“ შერბენა და იქ ასოების ცოტათი
გავარჯიშება შემოთავაზა, მაგრამ მე ვუთხარი, საღამოს
ვმუშაობ და ფორმში უნდა ვიყო-მეთქი. მაშინ ტოპ-
ლიონის მიადგა, რომელიც უკვე სასაქმებელში იჯდა
თავის ჯუჯა ქალებთან ერთად. ჰოდა, ვანიამ მას ტბილი
პირსაქმება უსურვა და თქვა, „დუბინუშკაში“ მაინც გავ-
ვარდებო. მე სახლში დაბრუნდი, VIVI ვნახე, დაახ-
ლოებით შვიდისთვის კი შევუდექი წასასვლელად ნელ-
ნელა გახაზირებას; კორსეტი შემოვირტყი, ახალი
სამხრეები ჩავიყენე, გამოვკობხადი. ცხრისთვის უკვე
სამანქანო დარბაზში ვიყავი და კლიენტებიც მალე
მოვიდნენ.

— უკლებლივ ჩამოთვალეთ ისინი.
— კავშირგაბმულობის მინისტრი, თავდაცვის
მინისტრი, ენერგეტიკის მინისტრი, უშიშროების მინის-
ტრი, მათ თან თვრამეტი კაცი ახლდა.
— ვინ თვრამეტი კაცი?
— ვინა და სხვადასხვა თოჯინა: სოფტები, ამფიბიები,
ზოომორფები, ფარშავანგები. კლიენტებმა ბრძანეს,
მაგიდა ასო T-ს ფორმით დაედგათ, თვითონ ცენტრში
დასხდნენ, თოჯინები ირგვლივ შემოიხსეს. შემდეგ
თავდაცვის მინისტრმა ბრძანა, ყველასთვის, ჩვენი
ჩათვლით, შამპანური მოერთმიათ. წამოდგა, ბოკალი
მალა ასწია და თქვა, დღეს, როგორც იქნა, დაახ-
მივიღეთ რუსეთის ბიუჯეტო. ყველამ ტაში

დასცხო. თქვა, რომ სამი თვის მანძილზე იკლავდნენ თავს ბიუჯეტთან დაკავშირებით და ახლა სინდისი მათ დასვენების სრულ უფლებას აძლევს... და რომ თავანვევითი დასვენებდნენ და ყველა იქ მყოფს ღამისთვის საჭირო ენერგია სწორად უნდა გაენაწილებინა. ენერგეტიკის მინისტრმა კი დასძინა, რომ ფზიზლად გააკონტროლებდა ყველას. და ყველა ახარხარდა.

— მითხარით, ამ რანგის ადამიანები როგორ აღმოჩნდნენ სამაქანო დარბაზში?

— ეს სულ ბურიტერის მოკვარასხინებულია. იმაზე როგორ გავიდა, არ ვიცი. შესაძლოა, ისინი თავიანთი გასტრონოვიატორების შეშვევით დაუკავშირდნენ ბურიტერს. უბრალოდ, წინა დღეს მითხრა, რომ გაპარსული დათვები მოვიდოდნენ.

— მეთი არაფერი უთქვამს?

— გაიგეთ, რომ მე მხოლოდ და მხოლოდ ოფიციატის დამხმარე ვიყავი.

— ნუ თავმდაბლობთ, თქვენ გასტრონრეებში ცნობილი პირი ხართ. იმისთვის, რომ გაიხსენოთ, დაგეხმაროთ?

— მე არაფერი ვიცი, გეფიცებით! დახმარება რას ნიშნავს?! რაღაც არ მოგეწონებთ და მაშინვე უნდა დამეხმაროთ?! მე პატიოსანი გასტრო ვარ! მე თქვენ რქოსნებთან დავასმენთ!

— ნუ ყვირით, დამშვიდდით. ჩვენ ამ საკითხს მოგვიანებით დავუბრუნდებით. განაგრძეთ.

— ჰო... თქვენ მე ისევ დამაბნეით. არ მახსოვს, რაზე...

— ენერგეტიკის მინისტრმა ყველას გთხოვთ ენერგიის გამოზოგვა.

— დიხს. და შემდეგ თავდაცვის მინისტრმა გამოაცხადა კონკურსი მანქანისთვის მისაცემ საუკეთესო შეკვეთაზე და ყველა თავის მერსოს ასახელებდა.

— მაინც რას ასახელებდნენ?

— მისაც რა შეეძლო, იმას... „სიყვარულმა ასაკი არ იცის“, „მორჩი საქმეს, იგულავე“, „ჩვენ გავაკეთეთ ისინი“, „დენისენკო და არეფიევი ფეხებსაც ვერ მოგვჭამენ“, „მეგობრები ბიუჯეტით იცნობა“, ვილაცას უნდოდა, ლათინურად ეთქვა რაღაც, მაგრამ მაშინვე ვუთხარი, რომ მანქანა მხოლოდ რუსულ ენაზეა გათვლილი. შემდეგ, მგონი, კავშირგაბმულობის მინისტრმა უბრალოდ რამ დაასახელა: „რუსეთის ბიუჯეტი“. მაგრამ თავდაცვის მინისტრმა დაინუნა და თქვა, ჩვენ კანიალები არა ვართ და ჩვენს შვილს არ შეეჭვამით. უშიშროების მინისტრმა თავისი ვარიანტი წამოაყენა: „ჩემი ქათათა საჯდომი“. ყველამ იცინა, მაგრამ ეს ვარიანტი ვერ გავიდა. ერთი სიტყვით, ანდაზებისა და მხატვრული გამოთქმების კორინტელი დადგა, მაგრამ ყველა ჩაფლავდა და გაკილვა დაუწყეს თავდაცვის მინისტრს.

შემდეგ, როცა შამპანური დალიდა და ჭამა უკვე აღარ უნდოდათ, უბრალოდ, ტაშს უკრავდნენ, როცა ის ამოზო-

და, აზრიანი სიტყვები გვეჭირდება, აზრიანი სიტყვებით. მაშინ, როგორც გენაბადეთ, ისე მოიქცეითო, თქვა მან და უშიშროების მინისტრმა თოჯინებს სთხოვა ვარიანტების წამოყენება. ისინი ალუღლულდნენ, აბურდულდნენ, აჭიკოვდნენ, რაბეს არ ასახელებდნენ. ვთქვით, ამ ტიპისას, „კარგია, კარგია, კარგია!“ ნაირ-ნაირ სისულელეს გაიძახოდნენ. ერთი ზოომორფი, ცეროდენა ვამპირისთავიანი ვინმე, მთელი ამ ხნის მანძილზე დუმდა და ენას იღვჭავდა. შემდეგ, როცა თავისი აზრი ყველამ გამოთქვა, მან უცებ ამოურღა:

„ვერ შეიცნობ რუსეთს გონებით და შენ ვაზომაგ მის სიდიადეს, ვერ წვდები მის არსს ვერც შეგონებით... მისი, უბრალოდ, შენ უნდა გნამდეს!“

და მაშინვე ყველა გაიტრუნა. თავდაცვის მინისტრმა კი ჰკითხა: „ეს თვითონ მოიგონა?“ ზოომორფმა უპასუხა: „არ ვიცი, ბატკო“. თავდაცვის მინისტრმა იკითხა: „კენჭი ვუყარო?“ ყველამ მხარი დაუჭირა. ჰოდა, დაიწყო დარბაზში! მაგრამ ბურიტერი თავიდან ღელავდა: პროტინი თუ გვეყოფოდ. საბედნიეროდ, ეყოთ. ანუ... მაპატიეთ... საუბედუროდ...

— თქვენთვის საბედნიეროდ. განაგრძეთ.

— დიხს... მანქანა ამოშვავდა, მათ თითო ბოკალი შამპანური კიდევ შესვეს, დედოფლების წინგნა-ჩხვლუტას შეუდგნენ, უსტვენდნენ, მაგრამ როცა მანქანიდან ის გამოძერა, ყველა გირინდა.

— და რა გამოძერა?

— ასეთი რამ არასოდეს მენახა. ეს... არა, არა, ამის აღწერა არ ძალმიძს.

— კარგი, ჰო, მანც რასა ჰგავდა?

— ეს... ისეთი... არა. არ შემიძლია... ივით... რატომღაც თავი მტკიავ...

— კარგი, დარბაზში რა ხდებოდა?

— იქ ნამდვილი ნადიმი დაიწყო. ნაირ-ნაირი სასმელი შეუკვეთეს, სვამდნენ, ჭამდნენ, ყვიროდნენ, ხარხარებდნენ. შემდეგ კი სრესაობა დაიწყო. და, როცა ყველა გაიღუმა და ჭკუა დაებინდათ, თავდაცვის მინისტრმა იყვირა: „აბა, შენი დედაც, ერთი კამარინული შეუბერე!“ და მუსიკა შეუკვია. და სწორედ ის ვამპირისთავიანი ზოომორფი აძერა მაგიდაზე და დაიწყო კამარინსკაის ცეკვა, თოჯინები კი მის ირგვლივ მიმოდიოდნენ და ერთ ამბავში იყვნენ. და ეს ისეთი... ისეთი რაღაც იყო. ბუქნაობდა და ბუქნაობდა... ბუქნაობდა და ბუქნაობდა... ეგენი კი... ეგენი... ეს ქვეწარმავლები... არ ვიცი... რატომ... რატომ... მარტო მე რატომ? რა-ტომ? რა-ტომ-მ? ა, ა?

— დამშვიდდით.

— მე რატომ ვარ მოვალე? ა? მე რატომ ვარ მოვალე? ქვეწარმავლები!

— წყალი დალიეთ.

— მე ROG-ატანთ დავასმენ!

— კარგი, დღეისთვის კმარა, წაიკითხეთ და ხელი მოაწერეთ...

ნასიმი, ნესიმი, სეიდ იმად-ედ-დინ ნასიმი (დაახლ. 1369, შემახა — 1417 ალექსო), აზერბაიჯანელი პოეტი. წერდა სპარსულად და არაბულადც. თურქულენოვანი ლიტერატურის თვალსაჩინო წარმომადგენელი. სწავლობდა თეოლოგიას, ასტრონომიას, მათემატიკას, იცნობდა ანტიკურ ფილოსოფიას. ბევრს მოგზაურობდა. იყო ერთ-ერთი შიიტური მიმდინარეობის, ჰურუფიზმის იდეოლოგის, ფაზლულაჰის მოწაფე და მიმდევარი. ნასიმის მხატვრული სამყარო მდიდარი, ნატიფი და დახვეწილია. მისი ლაზალები, კასიდები, რუბაიები, თუიულები აზრობრივად დატვირთულია, მათში შეფარვით თუ პირდაპირ გადმოცემულია ჰურუფიზმის პრინციპები. ამ იდეების ქადაგებისათვის ნასიმს ცოცხლად გააძრეს ტყავი.

ალექსო ერთ-ერთ ცენტრალურ მოედანზე ხალხს მოეყარა თავი. პირშელინდული ახალგაზრდა დაუოკებელი ჟინით, ალტყინებული კითხულობდა ლექსს.

ყოველ ატომში მზე ნათელი გამობრღვლილდა, მხატვარი თვისვე ნახატშივე გამოცლილდა, ცა-დედამიწა, ყოველივე ღმერთად გადაიქცა, წერილებს ჩანგი, ნალარა და დაფი რად იქცა! ჩვენ თავად ღმერთად წარმოვდექით, წვეთი ზღვად იქცა!

სახემოლუშულმა პირყვითელა ფაჰიკებმა უხმეს ყადიბეს, რომლებმაც ბრძანება გასცეს. ყმანვილი შეიპყრეს და ჰკითხეს, ვისია ეს გაუგონარი მკრეხელობით, უმსგავსი სიტყვებით აღსავსე ლექსით. ჩე-მბოო, განაცხადა ყმანვილმა.

— სიკვდილი!.. სიკვდილი!... — ერთხმად იხუვლეს მუფთიებმა. ახალგაზრდა სასიკვდილოდ განწირული იყო. სამზადისს შეუდგნენ ჯალათები. ყოველივე ეს აცნობეს ამ ლექსის ნამდვილ ავტორს, რომელიც მსწრაფლ გამოეშურა მოედნისაკენ, სადაც შავი სიკვდილი დააბოტებდა.

— ხელი გაუშვით ამ ყმანვილს, თავი დაანებეთ! არაფერ შუაშია ეგ! ამ ლექსის შემთხვეული მე ვარ! — განაცხადა ამყად მან.

ხალხს გმინვა აღმოხდა, რელიგიის მსახურთ მრავლისმთქმელი ღიმილით გაეხადრათ სახე: მათ ნინაშე დროების უდიდესი პოეტი, საზოგადოების ამბოხებელი, მეჯანყე სულის პატრონი ნასიმი იდგა. ნანატრი წამი დაუდგათ პოეტის მეშურნეთ. იგი

ნასიმი

გათოკეს და მიუსაჯეს საშინელი წამებით სიკვდილი. ის ცოცხლად უნდა გაეტყავებინათ. ამოქმედდა ჯალათთა მსახვრალი ხელები. პოეტი ვაჟკაცურად უძლებდა აუტანელ წამებას. სისხლი მდინარედ დაიღვარა ალექსოს მოედანზე. დაუძლურებულმა პოეტმა ფერი დაკარგა. იქვე მდგომ, შვეებში გამოწყობილ შეიხს შავი ყვავივით დაუჩხავლია:

— რაო, პოეტო, აკი ღმერთობას იჩენმეზდი? ღმერთები ფერს როდი კარგავენ!

ნასიმის უკანასკნელი ძალ-ღონე მოუკრებია და უპასუხია:

— მზეც ყოველ საღამოს ფერს კარგავს, მკვდრის მზედ იქცევა; მიღუული ჩადის, რათა დილას კიდევ უფრო მეტი სიკაჟაშით ამობრწყინდეს და მეტი სიმშურვალით დაათბოს ქვეყანა!

მათლაც ასე მოხდა. ნასიმის ცოცხლად გააძრეს ტყავი, მაგრამ ვერა დააკლეს რა მის პოეზიას. მისი სახელი უფრო მეტი შარავანდედით გაცილდა გონებით და ნიჭით რჩეულთა შორის. ლევენდა გადმოგვცემს, რომ გატყავებული პოეტის ტყავი თვალისმომჩრელი სხივოსნებით აკაჟაჟდა, წამოიმართა და, იქ მყოფთა გასაკვირად, ოთხივე მხრისკენ გაემართა. პოეტი წმინდანად გამოაცხადეს. მაგრამ ამ ლეგენდის შემთხვევლი, ალბათ,

უპირველესად ნასიმის პოეზიის ჩაუქრობელ გამოსახივებას გულისხმობდნენ. ოთხკუთხივ — აღმოსავლეთით თუ დასავლეთით, ჩრდილოეთით თუ სამხრეთით რომ გავრცელდა მთელ სამყაროში...

მორწმუნეებმა მორწმუნეს ცოცხლად გააძრეს ტყავი, რა მოხდა?! საქმეის გახალავთ, რომ საერთოდ რელიგიის ისტორიაში და, საკუთრივ, აღმოსავლეთში არსებობდა ორი გზა განვითარებისა: გარეგანი (ეგზოტერიკული — ზაპირი) და შინაგანი (ეზოტერიკული — ბათინი). ამ მიმართულებათა შორის წარმოიქმნებოდა ხოლმე განხეთქილება და აზრთა სხვაობა, რომელიც ხშირად მწვავე კონფლიქტებში გადადიოდა. ეს განსაკუთრებით ცხადად არის გამოკვეთილი აღმოსავლეთის სინამდვილეში, სადაც უკიდურესი ბათინური მიმართულებანი იდევნებოდა და მათ წარმომადგენლებს ცეცხლით და მახვილით უმასპინძლებოდნენ. ასეთ უკიდურეს ბათინურ მიმართულებას — ჰურუფიზმს ეკუთვნოდა და მისი იდეების თავგადაღებული მქადაგებელი იყო ნასიმიც.

ჰურუფიზმი დააარსა ასტრებადელმა დერევიშმა ფაზლულაჰი მუჰამედმა. ის არ წარმოადგენს ახალ მოძღვრებას და მჭიდრო კავშირს ამყარებს სუფიზმთან, მაგრამ რიგ საკითხთა მოაზრებაში ძირეულად განსხვავდება ამ უკანასკნელთან. ჰურუფიული მოძღვრების მიხედვით სამყაროს განსხვავების პირველ მიზეზად ღვთიური სიტყვა — ლოგოსი უნდა მიგნოთ. ამიტომაც სიტყვა არის შემოქმედების არსი, ხოლო ასო — ხილვადი სამყაროს არსებობის საფუძველი (საერთოდ ტერმინი ჰ უ რ უ ფ ი ზ მ ი არაბულია და ნიშნავს ასოებს, ანბანს). ღვთიური სიტყვის ასოების მეტამორფოზა ყოველ საგანსა და მოვლენაში უნდა ვეძებოთ. რადგანაც მუჰამედი არაბული ენით ქადაგებდა (ე. ი. 28 ასოთი), ხოლო ფაზლულაჰი სპარსულით (ე. ი. 32 ასოთი), ამ 28 და 32 ასოს რიცხვითი ჯამი მოცემულია პოტენციალურად ყველაფერში და საჭიროა მისი აღმოჩენა, რის მეშვეობითაც ჩვენ შევიძენებთ ღვთიურ არსს. ეს არის

ერთადერთი და ჭეშმარიტი გზა ჭეშმარიტების ძიებისა. ამიტომაც ამ 28 და 32 ასოთა ჯამის ექვსჯამის ისინი ყველგან, ყველაფერს მას უკავშირებენ და მათი ლოგიკური მსჯელობა ამ რიცხვთა მისტიკური სიმბოლიზმით არის გაბუნდოვანებული და გაუგებრობამდე დაყვანილი. მაგრამ ამ მიმართულებას, ორთოდოქსულ ისლამთან შედარებით, ჰქონდა მრავალი პროგრესული შეხედულება. სხვაზე რომ არაფერი ვთქვათ, ჰურუფიზმმა თავისი შემეცნებისა და თავყანისცემის ობიექტად გაიხადა ადამიანი, რომელიც ჰურუფისტების მოაზრებით წარმოადგენს ღვთის მიკროკოსმოსს, მისი (ღვთის) შემოქმედების საბოლოო მიზანს. ისინი ამტკიცებენ, რომ ადამიანის სახეში თავად ღვთის არსია განიფთვებული, რომ ადამიანის სახის სილამაზის აღქმა და შემეცნება ღვთის არსის შემეცნების იდენტურია. დასასრულ, ისინი საზგასმით გვაუწყებენ, რომ ადამიანის სიყვარული ღმერთის სიყვარულის ტოლფარდია. ამ თვალთახედვას თავის დროზე უაღრესად დიდი პროგრესული მნიშვნელობა ჰქონდა. შემეცნების მზერა ტრანსცენდენტურ არეს წყდებოდა, ამქვეყნიურობისა და, კერძოდ, ადამიანისკენ იყო მიმართული. ობიექტური რეალობისადმი ასეთი მიმართება კი აპირობებდა რენესანსული აზრის წარმოშობას.

თავად ნასიმის შემოქმედება უაღრესად დიდი პოპულარობით სარგებლობდა და სარგებლობს მთელ აღმოსავლეთში, განსაკუთრებით კი მის სამშობლოში, აზერბაიჯანში. მისი ღაზალები, კასიდები თუ რუბაიები აზრობრივი დატვირთვით გამოირჩევა და, არცთუ იშვიათად, ძნელად გასაგებ მისტიკურ დოქტრინას გადმოგვცემს შეფარვით თუ პირდაპირ. მიუხედავად ამისა, პოეტის ენა ყოველთვის სადაა, ყველასათვის გასაგები. ეს განსაკუთრებით ითქმის ნასიმის ლირიკაზე. პოეტის მხატვრული სამყარო საოცრად მდიდარი, ნათივი და დახვეწილია, ორნამენტული სიფაქიზითაა შერწყმული სათქმელ მასალასა და ემპირიულ სინამდვილესთან.

ელიზბარ ჯაველიძე

* * *

ჭეშმარიტება რა ვიხილე თვალჭეშმარიტად,
ვცან ძალი მისი და ვიქეცი ძალჭეშმარიტად;
რაკი ჭეშმარიტს ნაზიარი ვარ ჭეშმარიტად,
გიცან და ვიცი, ჭეშმარიტო, ხარ ჭეშმარიტად!

* * *

სულის მახე, ჯადო არი შენი თვალები,
უბედურების ღადო არი შენი თვალები!
ასე უწყალო რატო არი შენი თვალები?!
ნეტარძი, ვისთვის სანდო არი შენი თვალები!

* * *

სამიკიტნოა სამუდამო ჩვენი მეჩეთი,
შიგ შეითანი დავამწყვდიეთ, გბეჭეთ ბეჭედი.
სევდა ღვინად გვიჩნს, აბრეშუმად — საფურჩეთი,
განძად, სახეჭად — ტურფას ეშხის მოსახევეჭეთი.

* * *

ღმრთის შესაცნობად რაზე ამტკრევ ღიათა კართა,
ნუთუ არ იცი ასოები სიტყვებმა მართა! —
სხვა რამ ნიშანი არ აქვს გამჩენს ასოთა გარდა,
მაშ, ნაიკითხე და იაზრე, რაც არის მანდა!

* * *

ვინც არა უწყის თვისის არსის, თვისის ბუნების,
ნულარას ჰკითხავ, — მასზე ბრიყვი ნუ გეგულებს!
მიჯნურთ ჭადრაკში მისი ცხენი არ იხტუნების
და ტრფობის ამო შამათითაც არ იცდუნების.

* * *

დამწვი, დამწველე, რაკი მნათი, რაკი მწველი ხარ,
აქა ხარ, იქ ხარ თუ სადაც ხარ, ჩემი მკვლელი ხარ!
პირად მთვარე ხარ, საბურველად სხივთა მცმელი ხარ,
გამოდი, რადგან, სულერთია, გამომსვლელი ხარ.

* * *

ღვთის სიტყვა ნახე, თუ რაგვარი მაგალითია, —
ვისაც არ ესმის, მისმა ჭკუამ სხვა რა იტია?!
ბრიყვით რა უწყიან: — რა — ღალაია, რა — კრამიტია,
ეგ ბრძენმა უწყის: მარგალიტი — მარგალიტია!

* * *

შენი ბაგენი სულისა თქვეს ჩვენი დამლევად,
შენი ხალები — დარდებისა ჩვენი წამლევად,
ჩვენი გულები — შენი ტანის ნახათაბლევად,
ჩვენი თავები — შენთვის თავზე შემოსავლებად!

* * *

თვალიც, ჯავარიც ისევ კაცის ჯავარში არი,
კაცის საუნჯე კაცურობის ფარგალში არი,
თუმც შეითანი კაცის ნიაღ სანგარში არი, —
ღვთის საიდუმლო კაცის სულის ტაძარში არი.

* * *

მოდი, უშენოდ დარდისგან ვარ შენაღონები,
ცრელი მდის, ჯავრით აღარა ვარ, შენი მგონები,
რა სატრფო შემხვდა, მე საწყალი ვის ვემონები,
ვარ ბედისაგან გულში ლახვარგანანონები!

* * *

მარადისობის ნიაღში ვარ რაკი დამრჩენი,
მევე ვარ ქვეყნის შემოქმედი, მისი გამჩენი!
ღმერთსაზიარო სუფრასთან ვარ თასის დამჭერი,
ღვთის რჩეული ვარ და ბრძანების მისი დამჯერი!

* * *

შენი ბაგენი თავფლს და შაქარს შემამჩვიარებს,
შენი ბაგენი ღალ-იაგუნდს დაამჭვივარებს,
შენთა ბაგეთა ბედი ნურას უსატკივარებს,
რადგან ეგენი მიშუშებენ ყველა იარებს.

* * *

შენმა თვალებმა მიყაჩაღეს, დამდეს ბაუები,
ბაგის სიტკობით შეარცხვინე მთლად ჰალვაჩები.
ანგელოსები გლოცულობენ, როგორც ჰაჯები,
შენი ქააბის ერთი ჰაჯი, მეც გეაჯები.

* * *

რაც მიწაშია, რაც — ზეცაში, კაცშიც ის არი,
რაც თვეში არი, წელშიცა და წამშიც ის არი,
რაც ხელში არი, სახესა და ტანშიც ის არი,
ღვთისგან რეგვენი რაც ბოლოში, თავშიც ის არი.

* * *

სამოთხე თუა, ეგ ნამდვილად შენი ტანია, ნელი — ლერწამი და შენი თმა რეიჰანია, სამოთხის ბაღში სიყვარული შეგვიტანია, მაგრამ რაყიფი ორთა შუა შეითანია.

* * *

აბდალს უწოდებს შეყვარებულს ზოგი ქართლი, — ეგ იმიტომ, რომ შმაგია და უყვარს ტანტალი; რაკი შმაგია, მან შეიცნო არსი მართალი და რა შეიცნო, იმიტომაც არის აბდალი.

* * *

მიწა და წყალი როცა ღმერთმა ცომად აზილა, ზეცა შექმნა და ცაში ტახტი გაიხაზირა, ზედ სილაშზე შაჰად დასვა, ტრფობა — ვაზირად, მეტრფეს, სატრფოს და ტრფილს მისცა ერთი ხაზინა.

* * *

ღმერთმა კაცს მისცა თვისი ნიჭი, შნო და უნარი, მისცა სახლი და ამ სახლში ჰყო წამით სტუმარი. ჭეშმარიტება რაკი ვერ სცნა ესე მდუმარი, მიტომაც დადის ეშმა დარდით დანადუმარი.

* * *

ესე უწყოდეთ: ადამის ძე თავად ღმერთია, ოცდათორმეტი ასო მასში შენაერთია, თავად სამყარო ღმერთია და ღმერთი — ერთია, ადამის შვილი მზის სახეა და მზეს შერთვია.

* * *

ნალკოტში შეველ, დილა იყო, აისის ჟამი, ყაყაჩოს ეპყრა, დავინახე, ჯემშიდის ჯამი, ჟამიდან ჟამზე შროშანასი ისმოდა ჩქამი: ნამი ჟამია, ჟამი — ნამი, ინამე ნამი!

* * *

ყურანიც მე ვარ და სიტყვათა მისთა ლიანგიც, ქვეყნად ყველაფრის სიმშვიდეცა და ფორიაქიც; მნდეც ვარ, თასიც ვარ, თასსა შიგან ღვინის ციაგიც, თვით ვარ შხამიც და შხამისათვის წამალ-თრიაქიც.

* * *

ტურფაც, ნატრული ნუ გამხადე შენი სახისა, გული ტყვე არის მუშკამბრიან ზილფთა მახისა, საჩუმათევის ნება არ მაქვს რაკი ნახვისა, ბარემ დამკიდე ერთ-ერთ ხეზე შენი ბაღისა!

* * *

უშენოდ ჩემთვის ქვეყანაა თითქოს ბურანი, სალაში შენდა — ჩემი გულის ნაბუბუნარი! სამოთხის ხეო, შენი სახე თითქოს ყურანი, წარბ-წამწამი კი ყურანისა არის სურანი!

* * *

ვინაც ვერა სცნა წუთისოფლის ფანდი ნამალი, წინ ვერ წაიგდო საქმე თვისი, ვერც ნასამალი; მას აღარ ეთქმის არც დედალი, აღარც მამალი, — მწარედ თითების კენჭტალაა მისი ნამალი.

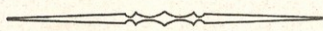
* * *

ნიშნად ინიშნეთ: მე ასო ვარ ოცდათორმეტი, არ მყავს ზიარი, მაგიერი, დარი, ტოლმეტი, თავბოლოდ მსაზღვრავს მარადი და მოუწვდომლეთი თვით ვარ თავბოლო, ყოვლად ერთი და საყოველთი!

* * *

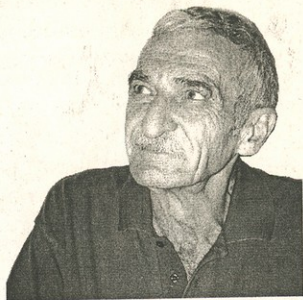
კაცი შეიცან, კაცს ეახელ, კაცს ხელი ახე! — ამას იტყვიან კაცთაგანნი, — ყური ჰყარ, ნახე! წამის წარესწვრივ ნაბმულია სულისთვის მახე, რადგან სული სურს სულთმომნიჭეს და არა სახე.

თარგმანი აზერბაიჯანულიდან
ზეზვა მედელაშვილისა

გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან მოყოლებული, დავით ჯავახიშვილის ზღაპრები, საბავშვო მოთხრობები და ლექსები ნორჩ მკითხველთა შორის მონონებით სარგებლობდა: „ყოჩაღი ბაკურისა“ და „ზარმაცების თავგადასავალი“, „ბიძია სევა“ და ზოგიერთი სხვა ნაწარმოები დღემდე შემორჩა იმდროინდელი მკითხველის მესხიერებას. მიუხედავად იმისა (ან იქნება სწორედ იმიტომ), რომ ბოლო დრომდე აუდასახსენებელ ქართველთა გამო, მათი უმრავლესობა ნაადრევად გამოემშვიდობა თავის ბავშვობას.

ჩვენი რედაქცია სიამოვნებით უთმობს ჟურნალის გვერდებს დავით ჯავახიშვილის ახალ საბავშვო მოთხრობებს და ავტორთან ერთად იმედოვნებს, რომ მკითხველთა ახალი თაობა მათადამი გულგრილი არ დარჩება.

დავით ჯავახიშვილი

თაგების ფეხბურთი

ეს არც ხალხური ზღაპარია და არც ჩემი მოგონილი ამბავი, ყველაფერი სინამდვილეში მოხდა.

ერთ ზაფხულს დედაჩემი ორი დღით ესტუმრა მეგობრის ოჯახს სოფელში და მეც თან ვახლდი; რვა-ცხრა წლის ვიქნებოდი.

პირველივე დღეს, ვახშმის მერე, უფროსებმა, როგორც იციან, ბავშვები დასაძინებლად ადრე გაგვისტუმრეს, თვითონ კი აივანზე განაგრძეს ჩაის სმა და საუბარი.

მე ცალკე, დიდ დარბაზში დამანვინეს, შუქი ჩამიქრეს და ძილი ნებისა მისურვეს. არ შეძინებოდა. თვალუნებავი აჭრეკრედი სიზნულში ჭერს და ძალაუნებურად სმენად ვიყავი ქცეული. სახლი თანდათან ღამის იდუმალი სმებით ივსებოდა.

ჯერ იყო და, ხის ჭია გულისგამანვრილებლად ფბაკუნებდა საღალა, ავეჯში. მერე ჭრიჭინების მთელი კაპალა აჭრეკრედა დიდი მონდომებით... ერთს მაინც ისეთი ბოხი სმა ჰქონდა, „შალიაინი“ დავარქე (იყო ასეთი რუსი მომღერალი, მსოფლიოში სახელგანთქმული ბანი, რომელსაც ძალიან უყვარდა ფული და როცა ვინმე ამის გამო საყვედურობდა, უპასუხებდა ხოლმე, უფასოდ მხოლოდ ჩიტები გალობენო). ბოლოს ეს ხმები სახლის სხვენში ატყეილმა რაკარუკმა გადაფარა; ძნელი მისახვედრი არ იყო, რაც ხდებოდა იქ: თაგების მთელი ჯოგი ერთ კერკეტა კაკალს წინ და უკან დაეაგროებდა, დასდევდა, ებრძოდა და ვერაფერს აკლებდა; უნდა გესმინათ, რა ამბავში იყვნენ ის მართლა თაგები! სხვენის ერთი ბოლოდან მეორემდე სულ რიკინ-რიკინით მიავრებდნენ კაკალს, იქ ერთხანს ყოვნდებოდნენ, ეტყობა, მაგარი ზედახორა იმართებოდა, მერე ისევ უკან მორატეინებდნენ და ახლა ამ ბოლოში

იმართებოდა ბრძოლა. მთელი ღამე თვალი არ მომიხუჭავს... თუმცა, ვტყუი, არ დამიძინია, თორემ თვალი სწორედ იქ რომ მოვხუჭე და აი, მაშინლა „დავინახე“, სხვენში რაც ხდებოდა. ეს იყო ნამდვილი ფეხბურთის მატჩი, დაძაბული და დაუწყველელი. მაყურებელი მარტო მე ვიყავი, მოთამაშეთა შორის კი ზოგი მეცნო კიდევაც, ან იქნებ მივამსგავსე: ერთი ნალდად წუნა იყო, ერთი კი მიკი მუსი ან მისი ტყუპისცალი. მაშასადამე, მატჩი საერთაშორისო დონის ყოფილა და იმიტომაც მიმდინარეობდა ალბათ ასე დაძაბულად.

ერთიმეორისგან გასარჩევად გუნდები „წითლებად“ და „თეთრებად“ დაეყავი, თორემ ყველა ისე ნაცრისფრად გამოიყურებოდა, როგორც შავ-თეთრი ტელევიზორის ეკრანზე. თამაში გარდამავალი უპირატესობით წარმოებდა. დასაწყისში „თეთრები“ უტყვენდნენ. განსაკუთრებით მათი მარცხენა გარემარბი გამოირჩეოდა, ყველაზე პატარა და ყველაზე ტექნიკური: ორ-სამ მცველს შორის ისე თავგეით გადიოდა (ბა, როგორ გავიდოდა?), რომ ვერაფერს უხეხებდნენ; პირველი გოლიც სწორედ მან გაიტანა. აქ ჯობს, შევწყვიტო რეპორტაჟი, ვატყობ, კომენტატორად არ ვვარგევარ; იმასლა ვიტყვი, რომ გათენებისას ანგარიში უკვე 5:1 იყო და მატჩიც ასევე დამთავრდა. კაკალი მთელი დარბაზი და არაფის ერგო — მატჩის კომისარს გადაეცა შესანახად შემდეგი მატჩისთვის. კომისარი ზომით ყველაზე დიდი იყო და მე ეჭვი გამიჩნდა, რომ ის სულაც ახალგაზრდა ვირთავა იყო და არა — თავგი...

მას შემდეგ ბევრი დრო გავიდა. უამრავი თამაში მიწაზე, ცოცხლადაც, ტელევიზორშიც, მაგრამ ისეთი სანახაობრივი, ისეთი შინაარსიანი და დაძაბული შესხედრა, როგორიც „უნახე“ დედაჩემის მეგობრის სახლის სხვენში, ერთიც არ ყოფილა. ან კი რა უნდა ყოფილიყო იმაზე უკეთესი, რასაც რვა-ცხრა წლის ბიჭი საკუთარი ყურით მოისმენს და საკუთარი თვალთა ნახავს ძილის წინ, სიზნულში?!

ქუჩაში მოსპენილი საუბარი

პაპა და შვილიშვილი სკოლიდან შინ ბრუნდებოდნენ; გზა მეც იქით მქონდა, ფეხდაფეხ მივყევბოდი და უნებურად მესმოდა მათი საუბარი.

გოგო შვიდი-რვა წლისა იქნებოდა, პაპა კი, ვინ იცის, რამდენის.

— მიაბზე, რა მოხდა დღეს საინტერესო სკოლაში, — სთხოვა პაპამ.

— არც არაფერი, — უპასუხა გოგომ.

— სულ არაფერი? — გაუკვირდა პაპას.

გოგო დაფიქრდა.

— ორი გოგო წაიხზუბა, მეთათვლასელები, ერთმა უთხრა მეორეს, შენი აღარ მჯერა, მატყუარა ყოფილხარო.

— ოო, — შეიცხადა პაპამ, — ეს უკვე ხუმრობა არ არის.

— რა ხუმრობა? სულ თმა დაანინკნეს ერთმანეთს! ბოლოს ყველაძის მატყუარა გაამტყუნა, — ჩაუკაკლა გოგომ.

— აბა, რა იქნებოდა?! — არ გაჰკვირვებია პაპას, — სახელის გატეხას თავის გატეხა სჯობიო, ამაზეა ნათქვამი.

გოგოს გაეცინა.

— როგორ შეიძლება სახელის გატეხა, ფინჯანი ხომ არ არის?

— შეიძლება და მერე როგორ! გატეხილი თავი ისევ გამოთელდება, ფინჯანიც დანებდება, აი, სახელი კი...

— რას ნიშნავს გატეხილი სახელი? — ჩააცივდა გოგო.

— შერცხვენილ სახელს ნიშნავს, ზოგი

შელახულსაც ეძახის, — აუხსნა პაპამ, — აი, მაგალითად, ერთი კაცი დაჰპირდა მეორეს, მიდი და მოვდივარო...

— სად მიდიო? — ვერ გაიგო გოგომ.

— სულერთია... რაიმე ძნელ საქმეზე, ვთქვათ ხანძრის ჩასაქრობად ან შეტევაზე, ბრძოლის დროს... ჰოდა, არ გაჰყვია, სიტყვა გატეხა და მიატოვა გზაში.

— ვაჰ, სიტყვაც შეიძლება გატყდეს? — გაუკვირდა გოგოს.

— მააშ, სიტყვის გატეხას მოხდევს ხოლმე სახელის გატეხა, — განაგრძო პაპამ ჭკუის დარიგება, — ამიტომ ორივეს თვალისჩინივით უნდა გაუფრთხილდე!

გოგო დაფიქრდა და მერე უცნაური რამ თქვა:

— დახე, რა უშმაკები ყოფილან ფრანგები!

— ვინ ფრანგები? — ვერაფერს მიხვდა პაპა.

— ერთი ბიჭი სწავლობს ჩვენთან, III კლასში.

ფრანგია, გვარად მუჟე; დედა ქართველი ჰყავს და იცი რა ჰქვია?

— ?

— ალენ ლევან გიგი.

— ჰო, მაგათ ეგრე იცინან, რამდენიმე სახელს ირქმევენ. დიდი მეცნიერი ჰყავდათ ერთი, ლამაზი გვარად, სახელად კი ერქვა ჟან-ბატისტ-პიერ-ანტუან დე მონე.

— აუუ! — შეიცხადა გოგომ და მერე ეშმაკური ღიმილით დააყოლა, — მივხვდი, რატომაც ირქმევენ ფრანგები რამდენიმე სახელს!

— ?

— ერთი გაუტყდებოდა, მეორე დარჩებოდა, მეორე გაუტყდებოდა, მესამე დარ...

— არა, არა! — სიცილით გაანწყვეტინა პაპამ, — ეს ეშმაკობა ვერ უშველის! ერთი თუ გატყდა, მაშინვე დაიმსხვრევა ყველა დანარჩენიც.

— გავიგე, მესმის! — დიდი ქალღივით სერიოზულად დაეთანხმა პაპას გოგო, — ეს ისე ვთქვი, ხუმრობით. — მერე დასძინა, — ვეცდები, არასოდეს გამიტყდეს სახელი.

პაპამ გოგოს თავზე ხელი გადაუსვა და ორივენი ერთად შევიდნენ პატარა, ლამაზ ეზოში.

„ამ ეზოში თურმე ჭკვიანი გოგო ცხოვრობს“, — გავიფიქრე და კარგად დავიმახსოვრე მისამართი, მერე კი ვინატრე: „რა იქნებოდა, ბევრი იყოს ჩვენს ქალაქში ასეთი ეზოები!“...

პატარა ზედუინის ოცნება

ერთ დიდ უდაბნოში ერთი პატარა ბედუინი ცხოვრობდა, სახელად ნური.

ბედუინები მომთაბარე, უფრო სწორად — მეუღლებოე ხალხია, ერთ ადგილას ორ ღამეს არ ათევენ, სადაც უღამდებათ, იქვე უთენდებათ და სულ გზაში არიან. კარვებსა და მთელ თავიანთ ავლადიდებას აქლემების ქარავნებით დაატარებენ. იკვებებიან ფინიკითა და აქლემის რძით, მათი უმთავრესი სიმდიდრე კი ჩვეულებრივი სასმელი წყალია, უდაბნოში ცოტა ჭაა და ზოგი სულაც შრება, უწყლოდ კი, მოგესხენებათ, სიცოცხლე შეუძლებელია.

ნური ათი წლის იყო გახდა, რომ ცხელი მზის, გაყვარებული ქვიშის, ცივი ღამეებისა და აქლემების გარდა სხვა ბევრი არაფერი ენახა. უდაბნო მისი ერთადერთი სამშობლო იყო და ძალიან უყვარდა. აბა, როგორ შეიძლება; სამშობლო არ გიყვარდეს?! ისიც — ერთადერთი. სამშობლო კი მუდამ ერთადერთია!

ამ ათ წელიწადში ნურმა ზედმინეწით შეისწავლა თავისი სამშობლო და სულ უფრო და უფრო შეუყვარდა.

უფროსების ნაამბობიდან, კოცონთან, ნურმა შეიტყო, რომ არის სხვა ქვეყნებიც, ზოგი — უხვწყლოანი, ზოგი — მთიანი, ზოგიც — ტყიანი ან ყინულოვანი, მაგრამ უდაბნოს გარდა სხვანაირი ცხოვრება ვერ წარმოედგინა.

ნური ადრევე მიხვდა, თუ რატომ ერქვა მის სამშობლოს უდაბნო და ამაზე ლექსიც კი შეთხზა, რომელიც ასე იწყებოდა:

ირგვლივ ქვიშა, ქვიშა, ქვიშა...

მზე აცხუნებს მწველი,

ქვას ნახვ და ვერ აიღებ, დაგვრება ხელი.

ქვა თუ ქვაზე არ დაადე, აშენდება დაბა?

უდაბნოა ამიტომაც, რა იქნება, აბა?!

ყველაზე საყვარელი დრო ნურისთვის უდაბნოში დაღამება იყო, როცა მზე დაბლა-დაბლა ეშვებოდა და ბოლოს ბარხანების უკან იმალებოდა. გაყვარებული ლივლივთა ჰაერი თანდათან გრილდებოდა და გრილ საღამოს ცივიც კივი ღამე ცვლიდა. ნური თბილად

იფუნებოდა აქლემის ბეწვისაგან მოქსოვილ საბანში და ტკბილად იძინებდა. სიზმარში აუცილებლად თავისი ნახვდა — ფინიკის პალმებით გარშემორტყმულ ღრმა ჭას, რომლის ფსკერზეც მაცოცხლებელი წყლის სარკე ღალაღებდა. ნურის უყვარდა ამ სარკეში ცის დანახვა და ვიდრე ტყავის ტიკს წყლით გაავსებდა, ჭაში ყურებით დიდხანს ტკბებოდა.

ოაზისი — მწვანე კუნძული უდაბნოს მდოვრისფერ ზღვაში — ცხადშიც ისეთივე ღამაში იყო, როგორიც სიზმარში და ნამდვილ ოაზისში ყოფნისას ნურის თავი კვლავ სიზმარში ეგონა. რა კარგია, როცა კარგი სიზმარი აგიცხადდებთ, ფიქრობდა ნური და სიცოცხლე უხაროდა.

სიზმარი რომ კარგია, მაგრამ ოცნება — უკეთესი, ნური ამასაც თვითონვე მიხვდა: სიზმარს ოცნება იმით სჯობს, რომ რაზეც გინდა, იმაზე ოცნებობ, ნება შენია, სიზმარი კი თვითნებურად მოდის, შენ არაფერს გეკითხება.

ნურის ოცნება წყლის შადრევნებისგან შედგებოდა, რომელიც ცისფერი აუზებიდან ამოჩქედნენ და ცას სწვდებოდნენ, საიდანაც მარგალიტების წვიმად უბრუნდებოდნენ მიწას. შადრევნების შუაში მაღალი, თეთრი კოშკი მოჩანდა. კოშკში შავთვალა მზეთუნახავი იჯდა და ნურის ელოდა. ეს კოშკი ნურის თვალსაწიერზე იყო და საითაც უნდა გაეხედა, მუდამ თვალწინ ედგა.

რაც თავი ახსოვდა ნურის, სულ იმ კოშკისკენ მიისწრაფოდა, მაგრამ რაც უფრო უახლოვდებოდა მას, ის მით მეტად შორდებოდა, თითქოს გაურბოდა. ერთადერთხელ შეძლო ნურმა თვალსაწიერზე მიღწევა, მაგრამ იქ არაფერი დახვდა, მირაჟი ყოფილა, ანუ მოჩვენება. ასე სცოდნია უდაბნოს თვალის მოტყუება, რაც ნურმა აქამდე არ იცოდა. ესეც რომ ისწავლა, კიდევ ერთხელ და ამჯერად სამუდამოდ დარწმუნდა, რომ არაფერი ყოფილა ადამიანის სიცოცხლეში უფრო ღამაში, უფრო სუფთა და მიმზიდველი, ვიდრე ოცნება; სულერთია, აგებდება ის როდისმე თუ არასდროს აგებდება. მთავარია, მუდამ ისწრაფოდე მისკენ; ბედნიერების საიდუმლო სწორედ ეს ყოფილა.

უარყოფ — ესა იგი პარსებოზ!

(პრიტიკული რედაქციის)

კრიტიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე დაიბადა 1959 წლის 3 მარტს მცხეთის რაიონის სოფელ გაღვანაში. 1981 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. 1991 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია თემაზე „დავით გურამიშვილის პოეტური აზროვნების თავისებურებანი (სიმბოლო და ალეგორია)“.

გამოცემული აქვს ორი წიგნი: „თეთრი ჯვრის ხეობა“ (1999წ., აღინიშნა „ლომისისა“ და მწერალთა კავშირის პრემიებით) და „ტიკვილის დიალექტიკა“ (2003წ.). 1993 წელს მიენიჭა მწერალთა კავშირის პრემია, როგორც წლის საუკეთესო ახალგაზრდა კრიტიკოსი.

მუშაობს გაზეთ „ლიტერატურული საქართველოს“ რედაქციაში პასუხისმგებელ რედაქტორად და ლიტერატურის ინსტიტუტში — უფროს მეცნიერ თანამშრომლად.

ჰყავს მეუღლე და სამი შვილი.

რა არის ლიტერატურის მთავარი მორალი — დაეჭვება, უარყოფა თუ პროტესტი? ეს ის კითხვაა, რომლის დასმა ძალზე იოლია იქ, სადაც ლიტერატურა თვითმონწივრების კანონებს ემორჩილება, სადაც სუბიექტის როლში გვევლინება ტექსტი და არა ავტორი, მაგრამ იქ, სადაც კანონი ქაოსს უთანაბრდება, ტექსტი კი ავტორს, ბუნებრივია, საკმაოდ სარისკოა ამ კითხვის დასმა, ვინაიდან დიდი ალბათობაა იმისა, რომ არათუ ვერ გაგიგონ, არამედ გოლუტარისტადაც კი გამოგაცხადონ. თუმცა რაღას ვიზამთ, კითხვა დასმულია და რადგან დასმულია, ეს იმას ნიშნავს, რომ სადაც პასუხის ინტენციაც იგულისხმება, ანუ ლიტერატურის რომელიღაც სივრცეში არსებობს საფუძველი, რომელზედაც შეიძლება პასუხი აღმოცენდეს ან აღმოვაგნოთ.

ეს საფუძველი, ეს სივრცე სხვა არაფერია, თუ არა

ივანე აბრამიშვილი

ლიტერატურული კრიტიკა, მაგრამ საქმის მთელი ტრაგია იმაში მდგომარეობს, რომ კითხვა, რომელზეც კრიტიკამ უნდა უპასუხოს, კრიტიკასვე უბრუნდება გამანადგურებელი რეალობის სახით: დაეჭვება, უარყოფა და პროტესტი, ყველაფერი ეს კრიტიკის წინააღმდეგ!

თანამედროვე ქართული ლიტერატურის პარადოქსი თუ კანონზომიერება?

ერთიც და მეორეც.

დღევანდელ ქართულ სალიტერატურო ცხოვრებაში საღი აზრის მოხელთება ზოგჯერ ისე ძნელია, როგორც ბუზის დაჭერა ცარიელი ხელებით, მაგრამ სიტუაციის ტრაგიკომიკურობის მიუხედავად, არის ამ სიძნელეში რაღაც პათეტიკური, რაღაც ძალზე ნაცნობი, რომელიც ადვილად ხსნის შექმნილი მომენტის შთაბეჭდილებას თუ შთაბეჭდილების მომენტს, — როცა არ გსურს მიიღო და აღიარო ის, რასაც ხედავ, მაგრამ შინაგანად მაინც იქ დგახარ, სადაც ეს ტრაგიკომედია თამაშდება მთელი თავისი სამამულო

ანტურაჟითა და შინაური შემსრულებლებით, რომლებიც თავდავიწყებით თამაშობენ საბედისწერო როლებს, მოგონილი დაუნდობლობით უნგრევენ ერთმანეთს ქვიშის კოშკებს და ნაყავენ წყალს აზროვნებისა და პროგრესის სახელით. და, მართლაც, კაცმა რომ თქვას, არაფერი ხდება ისეთი, რაც ერთი ნაბიჯით მაინც გასცდებოდა ყველაზე გულშემატკივლო თამაშის წესებს. უდავოა, რომ ავტორმათორი რეალობიდან გასული ჩვენი ლიტერატურა კრიზისული კულტურის ენაზე მეტყველებს, რითაც ძირითადად იმეორებს იმ კონტურებს, რაც თანამედროვე მსოფლიო კულტურის კრიზისმა გამოკვეთა „საერთო მოხმარების“ უნივერსალურ ჩარჩოებად, მაგრამ ეს არ არის მთავარი, რადგან მოცემულ შემთხვევაში მნიშვნელობა არ აქვს, თუ რა ენაზე მეტყველებს ლიტერატურა, მთავარია, როგორ მეტყველებს და რას მეტყველებს, და უნდა ითქვას, რომ სწორედ ამ მხრივ არცთუ სახარბილოდ გამოვიყურებით. ყოველ შემთხვევაში, ვერ გხედავ მიზეზს იმისა, რომ საინინადმიდგო თვალსაზრისი გვემტკიცებინა, ან როგორღაც უარი გვეთქვა სიტუაციის ემოციურ შეფასებებზე, მაგრამ, როგორც ჩანს, მდგომარეობა გვაიძულებს კრიტიკულ სიტუაციას სწორედ კრიტიკულად შევხედოთ, ანუ ვილაპარაკოთ იმ ენაზე, რომელსაც ჩვენი ლიტერატურა არათუ არ აღიარებს, საერთოდ არარსებულად მიიჩნევს.

ერთი შეხედვით, მართლაც პარადოქსია, კრიტიკის არსებობას არ აღიარებდნენ ისეთ ჰიპერკრიტიკულად განწყობილ საზოგადოებაში, როგორსაც ამჟამინდელი ქართული სოციალური წარმოადგენს, მაგრამ, მეორე მხრივ, პარადოქსი სწორედ ის იქნება, კრიტიკის არსებობა ელიარებინათ იქ, სადაც არაფერს აღიარებენ.

რასაკვირველია, ვერც იმას ვიტყვი, რომ რაღაც განსაკუთრებულ მოვლენასთან გვაქვს საქმე, კრიტიკის არარსებობის შესახებ ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში მსჯელობდნენ. მას შემდეგ არ დარჩენილა არც ერთი ეპოქის არც ერთი ლიტერატურა, მწერლობის ამ დარგის გასწვრივ დიდი კითხვის ნიშანი რომ არ დაესვა, მაგრამ საგულისხმო ის არის, რომ რაც უფრო მტიკიცედ ასაბუთებდნენ კრიტიკის არარსებობას, მით მეტად აუცილებელი ხდებოდა მისი არსებობა. ვგონებ, სადავო არ უნდა იყოს, რომ ყოველგვარი შემოქმედება, სიტყვიერი იქნება იგი თუ ნივთიერი, თავის თავში ატარებს შეფასების აუცილებლობას. როცა უფალმა გადახედა თავის შესაქმეს, თქვა: „კარგია“. აქედან გამომდინარე, ქმნილების დანახვა, აღქმა, ნაკითხვა, რეცეფცია, რაც სავსებით ბუნებრივი და ონტოლოგიურად გარდაუვალი მოვლენაა, სხვა არაფერია, თუ არა შეფასება — ქმნილების ფიქსაციის, მისი არსებობის აღიარების ერთადერთი გზა, რომელსაც სხვაგვარად კრიტიკას უწოდებენ.

ჩვენში კრიტიკა იმიტომ არ არსებობს, რომ ყველა კრიტიკოსია. დღევანდელ ქართულ ლიტერატურაში

სანთლით ვერ მოძებნით მწერალს, საკუთარი შემოქმედების კრიტიკას რომ აღიარებდეს, თუმცა ვერც ისეთ მწერალს ნახავთ, თანამოავალმებობის მიმართ კრიტიკულად რომ არ იყოს განწყობილი, რაც, სხვა თუ არაფერი, იმას მაინც მოასწავებს, რომ სადავო, სუბიექტივიზმის რომელიღაც ხარისხში, ჯერ კიდევ ბუთუტავს კრიტიკის ნალევრდალი. საზოგადოდ კი უნდა ითქვას, რომ კრიტიკა, როგორც შემოქმედებითი აზროვნების ფორმა, მაღალი ლიტერატურის ნაყოფს წარმოადგენს და არსებობს იქ, სადაც არის ჭეშმარიტად შემოქმედებითი ცხოვრება, სადაც „არის განხილვა; განჩხრეკვა; გარკვევა; გარჩევა; და დაფასება; ერთად“ (ილია ჭავჭავაძე).

სავსებით მართებულია მოსაზრება, რომ კრიტიკის არის ხელშეწყობილი მწერალი, თუმცა ეს არაფერს ნიშნავს, ისევე, როგორც არაფერს ნიშნავს ის, რომ მწერალი შეიძლება იყოს ხელმოცარული კრიტიკოსი. ამ საბედისწერო ნიშნით კრიტიკოსი და მწერალი ძალიან ჰგვანან ერთმანეთს, სამაგიეროდ, განსხვავება იმ მხრივ, რომ მწერალი ძირითადად თავის ნაწარმოებებს კითხულობს, კრიტიკოსი კი — სხვისადაც. კრიტიკოსადმი უნდობლობა ადამიანური თვისებაა და ალბათ საგანგებო ახსნა არ სჭირდება იმას, თუ რატომ აღიზიანებს მწერალს საკუთარი შემოქმედების მიუკერძოებელი ანალიზი — იმიტომ, რომ თვალდათვალ ხედავს, როგორ ეძლევათ და აშშშვლებენ მის აზრებს, რომლებსაც საგულდაგულოდ ნაქსოვი ქვეტექსტებით მოსაგვად; გაშიშვლება, უნდა თუ არა, ავტორის თვალში ძალადობასთან, ღირსების შელახვასთან, სინდისის წახედნასთან არის გაიგივებული. მწერალს ურჩევნია დატყბეს დილეთანტის პათეტიკური დიორამებით, ვიდრე ყური უგდოს პროფესიონალის საქმიან შენიშვნებს. უნდობლობისა და უარყოფის ბურუსს ვერაფერი გაფანტავს, ბოლომდე ვერასოდეს გაუგებენ ერთმანეთს მწერალი და კრიტიკოსი, რადგან ერთი მეტაფორების ენაზე მეტყველებს, მეორე — ლოგიკის ენაზე, ერთი სამყაროს შეისწავლის, მეორე — ლიტერატურას.

ნუთუ მართლა ასეა საქმე — „კრიტიკოსმა იკითხო, მწერალმა წეროს“? საერთოდ, მარცხნალოვანი თვალსაზრისების გარეშე ლიტერატურა ერთობ მოსაწყენი თამაში იქნებოდა, მაგრამ სწორედ თამაში მოითხოვს წესებს, რომელთა დაცვა ზღვრულ სიტუაციებში აუცილებელი ხდება ხოლმე. ტრადიციული წარმოდგენით, ლიტერატურული ყოფიერება, როგორც სტრუქტურა, სამუქტუიან სიბრტყეზეა განფენილი: ავტორი — ნაწარმოები — მკითხველი. აქ „კრიტიკოსი“ „მკითხველი“ ცნებაში იგულისხმება, რაც, სიმაღლედ ითქვას, არასწორია, ვინაიდან კრიტიკოსი, საუკეთესო შემთხვევაში, დამაკავშირებელი რგოლია ნაწარმოებს და მკითხველს შორის (მკითხველი ნაწარმოებს არსდ გმნობს, კრიტიკოსი მას დაგვანახებს), ამიტომ ტრადიციული კავშირი

ასე უნდა წარმოვიდგინოთ: ავტორი — ნაწარმოები — კრიტიკოსი — მკითხველი, ხოლო ამ ლოგიკურ ოთხეულს თუ მეტაფორების ენაზე გარდავთქვამთ, შემდეგ სურათს მივიღებთ: ავტორი არის „მშობელი“, ნაწარმოები — „შვილი“, კრიტიკოსი — „აღმზრდელი“, მკითხველი კი ის, რაც სინამდვილეშია — „საზოგადოება“. რეპრეზენტაციის კლასიკური პრინციპის მიხედვით, „საზოგადოების“ (მკითხველის) წინაშე „შვილი“ (ნაწარმოები) „აღმზრდელს“ (კრიტიკოსს) უნდა წარადგინოს, მაგრამ არსებობს გამონაკლისის წესიც, როცა „მშობელი“ (მწერალი) თავად კისრულობს „აღმზრდელის“ ფუნქციას და ხდება რეპრეზენტატორი, ხდება მკითხველი, ნებისთი თუ უნებლიეთ ითავსებს კომენტატორის, ანუ კრიტიკოსის როლს, გადის საკუთარი შემოქმედების ჩარჩოებიდან და, რამდენადაც შორს მიდის, იმდენად უწინდება სურვილი კრიტიკული დისკუსიების განხორციელებისა, რაც საბოლოოდ თვითიდენტიფიკაციის ერთ-ერთ საშუალებად ყალიბდება. ასე იქმნება კრიტიკის პოპულარული ფანრი — ესეისტიკა, რომელიც ბევრნაირად განსაზღვრავს ლიტერატურის პრესტიჟს. მეოცე საუკუნის ქართული მწერლობა ხომ წარმოუდგენელია კონსტანტინე გამსახურდიას, გრიგოლ რობაქიძის, ტიციან ტაბიძის, სიმონ ჩიქოვანისა და სხვა შემოქმედთა ანალიტიკური ნააზრევების გარეშე. ანალიტიკური ფანრი დღესაც ჩვეულებისამებრ იტაცებს პროფესიონალ მწერლებს და, ვგონებ, არ არსებობს მიზეზი, რომ ეჭვი შევიტანოთ ამ გატაცების სერიოზულობაში. მაგალითად, როცა კითხულობ პროზაიკოს ოთარ ჩხეიძის კრიტიკულ მოუსებს, ან პოეტისა და დრამატურგის, თამაზ ჭილაძის კრიტიკულ მონოგრაფიებს, საესეებში დარწმუნებული ხარ, რომ საქმე გაქვს საგულისხმო ლიტერატურულ ნააზრევთან, რომელიც ძირფესვიანად აქარწყლებს ზემოთ მოტანილ აზრს იმის შესახებ, თითქოს კრიტიკა ხელმოცარულთა ხვედრია და მეტი არაფერი. კარგ ლიტერატურას კარგი მწერლის გარდა, კარგი მკითხველიც ქმნის და თუ შევთანხმდებით, რომ ყველაზე კარგი მკითხველი არის ანალიტიკოსი, ანუ კრიტიკული გონება, მაშინ მოგიწევს დაფიქრება იმაზე, თუ როგორი უნდა იყოს კრიტიკა, როგორი უნდა იყოს კრიტიკოსი.

უპირველეს ყოვლისა, კრიტიკოსს ევალება დაიცვას სათანადო დისტანცია როგორც მწერალთან, ისე მკითხველთან დამოკიდებულებაში; გაითვალისწინოს, რაზე ლაპარაკობს, ვისზე ლაპარაკობს, ვის ესაუბრება; იცოდეს, რისი მიღწევა სურს მსჯელობისას; უარი უნდა თქვას ყოველგვარ პათეტიკასა და ფემინიზმზე სტილზე, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო რაციონალურ აზროვნებასთან; სამაგიეროდ, ზედმინეწით უნდა ითვისებდეს ყაბადღებულ თეორიასა და მეთოდს, კითხულობდეს ბევრს და იფართოებდეს გონებრივ თვალსაწიერს, თუმცა ყოველივე ეს მაინც მეორეული მოვლენაა ისეთ

რალაცებთან შედარებით, როგორებიცაა იმპროვიზაცია, ინტუიცია, შთაგონება და ნათელხილვა. მელთა გარეშე ნამდვილი კრიტიკა არ არსებობს. თანამედროვე შევიცარიელი ლიტერატურათმცოდნის, ჟან სტარობინსკის აზრით, კარგ კრიტიკოსს სამი რამ უნდა ახასიათებდეს: სპონტანური წვდომის უნარი, ობიექტურობა და თავისუფალი რეფლექსია. კრიტიკა არ უნდა იყოს ანოტაციური გადამლერვანი ჩეხვისის ოპოლიტ იპოლიტიჩ რიჟიკის სტილში: „ვოლა ჩადენიდა კასპიის ზღვაში... ცხენები ჭამდნენ შვრიას... ზაფხულში თბილა, ზამთარში ცივა“ („სიტყვიერების მასწავლებელი“).

ქართული კრიტიკის ისტორია მონიშნავს თითქმის ყველა იმ თეორიასა და მეთოდს, რითაც მსოფლიო ლიტერატურა ყოფილა დაინტერესებული ამა თუ იმ ეპოქაში, კერძოდ, აღსანიშნავია კრიტიკული აზროვნების შემდეგი პერიოდები: ანაგოგური (იოანე პეტრიჩი), გუგუბეტიური (ფერმე მცირე), ალგორისტული (ვახტანგ VI), ფორმალისტური (მამუკა ბარათაშვილი), ევოლუციონისტური (კიტა აბაშიძე), ესეისტური (გრიგოლ რობაქიძე), სოციალური, ანუ ორგანოტროპისტული (კონსტანტინე კაპანელი), მარქსისტულ-ბოლშევიკური (ბესარიონ ჟღენტე), ისტორიულ-ფილოლოგიური (კორნელი კეკელიძე), ისტორიულ-შეადრებითი (ჯურან ახათიანი) და სხვ. ამჟამად არც ერთი თეორიის პრამბა არ არის გამოკვეთილი, თუმცა ადგილი აქვს ურთიერთბრძოლას ახალ მიმდინარეობებს შორის, რომელთაგან დავასახელებდი პერმენევტიკულ (ლევან ბრეგაძე), პოსტმოდერნისტულ (ნუგზარ მუზაშვილი, ლაშა იმედაშვილი), აგრეთვე პოსტსტრუქტურალისტურ და გარამატოლოგიურ ცდებს. მიუხედავად ამისა, თანამედროვე ქართული კრიტიკის „ფიზიოლოგია“ არც ისე რთული და მრავალფეროვანია, როგორც ერთი შეხედვით მოჩანს. საერთოდაც, დღევანდელ მსოფლიო სალიტერატურო კრიტიკაში არსებული ტერმინოლოგიური სიჭრელე არანაირად არ ნიშნავს, რომ შეუძლებელი იყოს გამარტივებული კლასიფიკაციის ჩამოყალიბება, პირიქით, ყველა მეტ-ნაკლებად განსხვავებული მიმდინარეობა იმდენ საერთო ნიშნას ატარებს, რომ მათი ერთიან სისტემაზე დაყვანა დიდ სიძნელეს არ წარმოადგენს. ჩემი აზრით, ჯერაც არ მოძველებულა ფრანგი თეორეტიკოსის, ალბერ ტიბოდეს მიერ შემოთავაზებული კლასიფიკაცია, რომელიც კრიტიკას სამ ნაწილად ჰყოფს: 1. სპონტანური კრიტიკა, რომელიც ანგარიშს უწევს საზოგადოებაში მოარულ მოსაზრებებს და აწარმოებს ავტორთა დახარისხებას; 2. პროფესიონალური, ანუ პროფესორთა კრიტიკა, რომელიც „კითხულობს, რათა იცოდეს და იცის, რათა მოაწესრიგოს“, გამოარჩევს ტექსტებს, რათა ასწავლოს; 3. ოსტატების კრიტიკა, რომელსაც თვით მწერლები ქმნიან. დავაკირდეთ ბოლო, მესამე პუნქტს. აქ, ერთი მხრივ,

გამორიცხულია, რომ „ოსტატებში“ პროფესიონალი კრიტიკოსიც იგულისხმებოდეს, მაგრამ, მეორე მხრივ, თუ დავუშვებთ, რომ კრიტიკოსიც მწერალია, მაშინ „ოსტატების კრიტიკა“ არის ის ადგილი, სადაც ხდება მწერლისა და კრიტიკოსის ინტერესთა და შესაძლებლობათა თანხვედრა. მართალია, კრიტიკა მეტყველებს თავისი ობიექტის ენაზე, რომელიც თავისთავად წარმოადგენს მეტაენას, ანუ მეტალიტერატურას, მაგრამ უზრალო სკრიპტორისაგან განსხვავებით, რომელსაც როლან ბარტი „მწერელს“ უწოდებს, მწერლისა და კრიტიკოსისთვის წერა წარმოადგენს არა აზრის იარაღს, არამედ ადგილს, სადაც ეს აზრი ხორციელდება. ასევე, წერის პროცესში მწერალი კი არ აზროვნებს, არამედ ამ ენით თვითვე იაზრება (ყერარ ჟენეტი). მაშასადამე, თუ კრიტიკოსიც ახერხებს, რომ თავისივე ენით იაზრებოდეს, მაშინ მას შეუძლია თქვას, რომ მწერალია. თუმცა, რა თქმა უნდა, ეს არ არის ის საკითხი, რაზედაც ჩვენი გონება უნდა ცდებოდეს. დღეს ქართული კრიტიკის წინაშე სულ სხვა პრობლემები დგას.

როგორც უნდა ვიყოთ განწყობილნი თანამედროვე ქართული კრიტიკის მიმართ, ვაღიარებთ თუ არ ვაღიარებთ მის არსებობას, სულერთია, მაინც მოგვიწევს იმაზე დაფიქრება, რომ თავიდან არის შესაქმნელი კრიტიკის ენა და სტილი, რომ გასარკვევია ესთეტიკური ორიენტაციები და ფასეულობები, მოსანიშნია ახალი გზები და მიმართულებები, რამაც, ჩემი აზრით, უნდა განსაზღვროს კრიტიკის, როგორც საზოგადოებრივი სივრცის მათემატიკური ელემენტების როლი ლიტერატურაში. კომუნიკურ იდეოლოგიას თავისი სტილი ჰქონდა და კრიტიკასაც, ძირითადად, ამ სტილის ნორმებს უწესებდა, თუმცა, მიუხედავად ამისა, გადაჭრით მაინც ვერ ვიტყვით, რომ ის კრიტიკა იყო ცუდი ან კარგი, ისევე, როგორც ვერ ვიტყვით, რომ მწერლობა მაშინ იყო ცუდი და დღეს კარგია, ან ჩვენ ცუდები ვიყავით და დღეს კარგები

ვართ. უზრალოდ, იმის თქმა მსურს, რომ ძველ კრიტიკას თავისი სტილი ჰქონდა, თანამედროვე კრიტიკას კი ჯერ არ აქვს სტილი და ამიტომაც ჩნდება აზრი, რომ იგი არ არსებობს, რაც, კაცმა რომ თქვას, სწორია, ვინაიდან, სადაც არ არის ენა და სტილი, იქ ძნელია ლაპარაკი არსებობაზე.

ამბობენ, ლიტერატურა იწყება იქ, სადაც ლიტერატურა მთავრდებაო. იგივე ითქმის კრიტიკაზეც. დამთავრდა ძველი, იწყება ახალი. ისიც უნდა ითქვას, რომ ახალს, რაოდენ მნიშვნელოვანაც უნდა იყოს იგი, მანამ არ ცნობენ, სანამ თვითონ არ გახდება უარყოფითი.

ჩვენი ლიტერატურა ნამდვილად არ განიცდის უარყოფითობის დეფიციტს, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს არის ინდივიდუალურ დონეზე არსებული უარყოფითობა, რომელიც პოზიტიურ ძალად ვერანაირად ვერ გარდაიქმნება, თუ არ მოხდა მისი განზოგადება და ორგანიზება საზოგადოების მიერ — საერთო ინტერესების სასარგებლოდ. კრიტიკას სჭირდება ორგანიზება. არ ვიცი, ამას რა ძალა ითავეს, პირთა ჯგუფი, რომელიმე გამოცემლობა თუ პერიოდული გამოცემის რედაქცია, მაგრამ ფაქტია, რომ დეზორგანიზებულ კრიტიკას პერიოდული ესაჭიროება რაციონალური მუხტი, რომელიც მას არსებობის ფაზამდე მიიყვანდა. პერსპექტივაში ეს საკვებით შესაძლებელია, თუმცა არსებობს მრავალი დამაბრკოლებელი ფაქტორი, რომელთა უმრავლესობა ჩვენბური, ქართული წარმომავლობისაა და ამდენად, მათი დაძლევა იოლიც იქნება და ძნელიც, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ლიტერატურული სცენის პროტაგონისტები გულუბრყვილო თამაშს კი თამაშობენ, მაგრამ არის ამ ანტიინტელექტუალურ გატაცებაში რაღაც ისეთი, ურყევი და საბედისწერო, რაც თავზეხელაღებულ ოპტიმისტსაც კი უიმედობას მოჰგვრიდა, რომ არ არსებობდეს ეს დალოცვილი დრო — საუკეთესო კრიტიკოსი.

დრამატურგია

ანოტაციის მაგივრად

„დედა კურაჟი და მისი შვილები“ იმ სუთ რჩეულ პიესას განეკუთვნება, რომლებმაც ბერტოლდე ბრეჰტს საყოველთაო აღიარება მოუტანა და რომლებიც დადგმის სიხშირით ლამის შექსპირის პიესებს გაუტოლდნენ. გრანდიოზული ანტამილიტარისტული დრამატული ტილო მდიდარ მასალას იძლევა ნოვატორული ექსპერიმენტებისათვის, ჭეშმარიტად „სინთეზური“ სპექტაკლების შესაქმნელად.

უნიჭიერესი დრამატურგის შემოქმედებამ ქართული თეატრის მოღვაწეების ყურადღება ადრევე მიიქცია (ბრწყინვალე დადგმები რუსთაველის სახელობის თეატრში „სამგროშოინი ოპერისა“ და „კავკასიური ცარცის წრისა“, მოზარდ მაყურებელთა თეატრში „სიმონა მაშარის სიზმრებისა“). დაინტერესდნენ „დედა კურაჟითაც“, სახელდობრ, რეჟისორი ვასო ყუშიტაშვილი აპირებდა მარჯანიშვილის სახელობის თეატრში მის დადგმას. მთავარი როლი ვერისკო ანჯაფარიძეს უნდა შეესრულებინა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს ჩანაფიქრი ვერ განხორციელდა რეჟისორის გარდაცვალების გამო. აქამდე ვერ მოხერხდა პიესის თარგმანის გამოქვეყნებაც. დღეს კი ამ ხარვეზის შევსება ჟურნალ „ლიტერატურული პალიტრის“ რედაქციამ კეთილშობილურად ითავა.

მთარგმნელები

ბერსოლდ ბრეჰტი

დედა კურაჟი და მისი შვილები

(ოცდაათნიანი ომის ქონიკა)

გერმანულიდან თარგმნეს გიორგი და კარლო ჯორჯანელებმა

მოქმედი პირები

დედა კურაჟი
კატრინი — მისი მუწჯი ქალიშვილი
აილიფი — მისი უფროსი ვაჟი
შეაიდერკასი — მისი უმცროსი ვაჟი
დამქირავებელი
ფელდფებელი
მზარეული
მხედართმთავარი
ლაშქრის მოძღვარი
ინტენდანტი
იფეტა პოტიე
ცალთვალა
მეორე ფელდფებელი
მისუფი პოლკოვნიკი
მწერალი
ახალგაზრდა ჯარისკაცი
ხნიერი ჯარისკაცი
გლეხი
მისი ცოლი
ყმანვილი კაცი
დედაბერი
მეორე გლეხი
გლეხის დედაკაცი
ყმანვილი გლეხი
პრაპორშჩიკი
ჯარისკაცები
ხმა

1.

1624 წლის გაზაფხულია. მხედართმთავარი უქსენშერნა! დალარნეში ჯარს აგროვებს პოლონეთს გასალაშქრებლად. მენვრილმანე ქალს ანა ფირლინს, მეტსახელად „დედა კურაჟს“ შეიღოს ართმევნ.

შარაგზაზე, ქალაქის მახლობლად, დგანან ფელდფებელი და ჯარისკაცთა დამქირავებელი. ორივენი სიცივისაგან კანკალებენ.

დამქირავებელი: აბა, როგორ გინდა აქ რაზმი შეაგროვო, ფელდფებელო? ლამის თავი მოვიკლა და ეგ არის. ამ თვის თორმეტამდე მხედართმთავარს ოთხი ესკადრონი უნდა მიეგვარო და ხალხი კი აქ ისეა გაბოროტებული, რომ ლამით ძილი აღარა მაქვს. ძლივს ერთი ჯეგელი ჩავიდგე ხელში. არას დაგიდევდი, რომ ქათმის მკერდი ჰქონდა და ვენების სიგანიერეც. თავი მოვიკატუნე, ვითომც ვერაფერს ვამჩნევდი. მშვიდობიანად დავათვრე, უკვე ხელიც მომინერა, მაგრამ ის იყო, არყის ფელის გადახდა დავაბიერე, რომ გარეთ გასვლა მოინდომა. მეც მაშინვე გულმა მიგრძნო და უკან გავყვი. ჰოდა, მართლაც: სადღაა, ფრჩხილებქვეშ მოგდებული ტილივით გაპარულა! ამათ არც ვაჟკაციური სიტყვა იციან და არც ერთგულება. არც რწმენა გააჩნით და არც ღირსების გრძნობა. აქმე ამათ კაცობრიობის რწმენა დამაპარკინეს, ფელდფებელო.

¹ აქსელ უქსენშერნა (1583-1654) — შვედი სახელმწიფო მოღვაწე, 1612 წლიდან — კანცლერი.

ფელდეგებელი: როგორ ეტყობა, რომ აქ დიდი ხანია, ომი არ ყოფილა. აბა, მიიხირო, როგორღა უნდა იყოს აქ მორალი? მშვიდობა ნამდვილი დომხალია, მხოლოდ ომი ამყარებს ნესტივს. მშვიდობიანობის დროს კაცობრიობა პრასასავით იზრდება. ხალხსა და საქონელს ისე აწივებენ, თითქოს ნაკელთან ჰქონდეთ საქმე. ვისაც რა უნდა, იმითა ტყვეობა. თეთრი პურიცა და ყველიც, მაგალითად, თანაც ყველს ზევიდან ღორის ნაჭერსაც ადებენ. ვინ უწყის, რამდენი ჯველი და რამდენი იორლა ცხენია ამ ქალაქში, მაგრამ არასოდეს არ დაუთვლიათ, და კაცობრიობაც არ იცის. მე ისეთ ადგილობრივ ვყოფიარე, სადაც ალბათ ერთი სამოცდაათი წელიწადი იქნება, ომი არ ყოფილა, ჰოდა, იქ ადამიანებს უკვე თავიანთი გვარებიც კი აღარ ახსოვდათ, თავიანთ თავს თვითონვე ვეღარ ცნობდნენ. იქ კი, სადაც ომი, მაშინვე ჩნდება ვრცელი სიები და ისაში შემტანი წერტები, მოაქვთ ფესისცმლით გამოტენილი ბარდანები და ჭირ-ნახულოთ საესე ტომრები, კაცსა თუ პირუტყვს პირნ-მინდვ ითვლიან და გზას უყენებენ, რადგან — ეს ყვე-ლამ იცის — ომს წესრიგი უყვარს.

დამქირავებელი: რა მართლს ამბობს!
ფელდეგებელი: როგორც ყოველგვარი სიკეთის დანყება, ომის გაჩაღებაც თავდაპირველად ძნელია. მაგრამ თუ ერთი აგიზგიზდა, მერე სულ ანთია და ანთია; მერე ხალხს უკვე იმ ეშინია ზავისა, როგორც ყომარ-ბაზებს თამაშის დამთავრებისა, რადგან მაშინ ხომ უნდა ზოონ, რაც წააგეს. ხოლო დასასყისში კი აფრთხობთ ხოლმე ომი. სახალა თათვის და ეუცხიანთ.

დამქირავებელი: უფორე, ჩარდახიანი ფურგონი მოდის, ფელდეგებელი. ორი ქალია და ორიც ყმაწვილი კაცი. აბა, გააჩერე ეგ დედაბერი. თუ ახლაც არა გამ-ოვიდა, იცოდე, მოწრა, მეტს აღარ გაეჩერდები ამ აპრილის ქალაშოტში.

პირის პარმონიკის ხმა ისმის. სცენაზე შემოვორდე-ბა ჩარდახიანი ფურგონი, რომელსაც ორი ჭაბუკი ენე-ვა. ზედ დედა კურაყი და მისი მუნჯი ქალიშვილი კატრინი სხედან.

დედა კურაყი: დილა მშვიდობისა, ბატონო ფელ-დეგებო!

ფელდეგებელი (წინ გადაუდგება): დილა მშვიდობი-სათ, ხალხნო! ვინა ხართ?

დედა კურაყი: საქმოსნები გახლავართ. ვაჭრები. (მღერის.)

მეთაურებო, გააჩერეთ ეგ დაფდაფები, მცირედით მაინც შეასვენეთ ქვეითი ჯარი! დედილო კურაყს მოაქვს თქვენთვის ფესსაცმელები, რათა ლაშქარმა სიარული შეიძლოს ჩქარი, რათა მებრძოლი მიიღებოდეს წინ გატაცებით, მთელი თავისი გუნებარებით და მძიმე ბარკით. თუ ესურთ ბრძოლაში მხნედ დარბოდნენ ჯარისკაცები, ფესსაცმელები უნდა ეცვათ ყოველთვის კარგი.

ქრისტიანებო, მოვკვდომია კარს გაზაფხული! თოვლი დნება და მკვდრებს ჩვენი ხმა არ ეყურებოთ. ხოლო ვისაც კი პირში ისევ უდგია სული, იარაღს იღებს და სალაშქროდ მიეშურება.

მებრძოლ ჯარისკაცს რომ სჭირდება ძხები და ღვინო, მეთაურები, ცნობილია უკვე ძველთაგან. ჰოდა, მაცალეთ, ცოტა სული მოვათქმევინო ლაშქარს სულიერ და ხორციელ სატანჯველთაგან. დაფდაფებით და ზარბაზნებით ვერას გაანყობთ, მშვირი უკუ ვერ მიგიყვანთ გამარჯვებამდე, მაგრამ თუ მებრძოლს ძეხვითა და ღვინით გააძლბო, წაგყვება თუნდაც ჯოჯოხეთის ჯურღმულუბამდე.

ქრისტიანებო, მოვკვდომია კარს გაზაფხული! თოვლი დნება და მკვდრებს ჩვენი ხმა არ ეყურებოთ.

ხოლო ვისაც კი პირში ისევ უდგია სული, იარაღს იღებს და სალაშქროდ მიეშურება.
ფელდეგებელი: დაიცათ, რომელ ნაწილს ეკუთვნით, თუ მცალალები ხართ?
უფროსი ვაჭი: მეორე ფინურ პოლკს.
ფელდეგებელი: მერედა, გაქვთ მაგის ქალაღი?
დედა კურაყი: ქალაღი?
უმცროსი ვაჭი: ეს ხომ დედა კურაყია!
ფელდეგებელი: ჩემს დღეში არ გამიგონია. კურაყი! რატომ ჰქვია?

დედა კურაყი: კურაყი იმიტომ მქვია, რომ გავოტრე-ბისა შემეძინა, ფელდეგებლო, და ქალაქ რიგიდან ზარბაზნების ცეცხლის ქვეშ ორმოცდაათი პური გამოვიტანე ფურგონით. პურს უკვე ოდნავ ომი ჰქონ-და მოკიდებულ და მოცდა არ შეიძლებოდა. არჩევანი არა ჰქონდა.

ფელდეგებელი: შენ, ეი, რა დროს ხუმრობაა. ქალაღ-დი მაჩვენე-მეთქი!

დედა კურაყი (თან თეთრი თუნუქის ყუთიდან ერთ ბლუჯა ქალაღს იღებს და ფურგონიდან ჩამოდის): აი, ჩემი ქალაღები სულ ეს არის, ფელდეგებელი. აი, მთელი კურთხევისა, ალტონიგინა მაქვს ნაშობი-ული კიტრების გასახვევად. აი, ესეც მორავის რუკა, ვინ იცის, იქნებ ინებოს ღმერთმა და ოდესმე იქ მოხვდეთ, თორემ სხვაფორე აბა, რას ვაქნე. ხოლო აი, თქ კი ბეჭ-დით დადასტურებულია, რომ ჩემს ლაფშას თეთქული არა სჭირს, მაგრამ სამწუხაროდ, იგი დავივირდა. თხუ-თმები გულდენი ღირდა აი, თუმცა კი, მაღლობა ღმერთს, მე არ დამეღობია მაგდენი. კმარა ეს ქალაღდები?

ფელდეგებელი: შენ რა, გინდა სულ გადამრიო? იცოდე, განანებ მაგ თხეგობას. კარგად იცი, რომ ლი-ცენზია უნდა გქონდეს.

დედა კურაყი: ნესიორად ილაპარაკეთ და ჩემი მცირ-ენლოვანი შვილების წინაშე წუ დამწაბებთ, თითქოს თქვენი მოხიბვლა მინდოდეს. ეს მეტყნარი სიცრუეა. მე თქვენთან არა მესაქმება რა. ჩემი ლიცენზია მეორე პოლკში — ჩემი სახეა, პატოსანი ქალის სახე და თუ თქვენ მისი ამოკითხვა არ შეგიძლიათ, მე ვერაფერს დაგეხმარებთ. ზედ ბეჭდს ხომ ვერ დავიკნებ?

დამქირავებელი: ფელდეგებელი, ამ დედაკაცს, ვატყობ, ურჩობის სული უზის გვაშში. იქ, ბანაკში კი, დისციპლინაა საჭირო.

დედა კურაყი: მე კი მეგონა, ძხვებია-მეთქი სა-ჭირო.

ფელდეგებელი: გვარი და სახელი.
დედა კურაყი: ანა ფირლინგი.
ფელდეგებელი: მაშასადამე, თქვენც ყველანი ფირ-ლინგები ხართ?

დედა კურაყი: ვითომ რათა? ეს მე ვარ ფირლინ-გი, ხოლო ეგები კი არა.

ფელდეგებელი: განა ყველანი შენი შვილები არ არიან?
დედა კურაყი: ჩემი არიან, მაგრამ ამიტომ ყველას ერთი გვარი უნდა ჰქონდეს? (უფროსი ვაჭრე მოუთითებს.) აი, ეს, მაგალითად, აილიფ ნოიოცკია, — მამამისი მუდამ ამტკიცებდა, რომ ეგ კოიოცკია ან მოიოცკიო. ბოჰს ის ვერა? კარგად ახსოვს, თუმცა კი, ვინც მას ახსოვს, უკვე სხვა იყო, ვინმე თხისწევრა ფრანგი. სხვაფორე კი აზრი-ანობა მამამისის გამოჰყვა, რომელიც ისე გააძრბოდა გლეხს შარვალს, რომ გლეხი ვერაფერს გაუტეხდა. ერთი სიტყვით, ყოველ ჩვენგანს თავისი გვარი აქვს.

ფელდეგებელი: რა? ყოველ თქვენგანს თავისი?
დედა კურაყი: კარგად ერთი, თავს ისე ნუ იჭერთ, თითქოს ვერაფერს ვერ ხვდებოდეთ.

ფელდეგებელი (უმცროსი ვაჭრე მოუთითებს): მაშ, ეს ალბათ ჩინელი იქნება?

1. კურაყი (courage) ფრანგულად სიამაყეს, სიამაყის ნიშანს.

დედა კურაჟი: სწორე ვერ გამოიცანით. შევიცარი-ელია.

ფელდფეხელი: ფრანგის შემდეგ?

დედა კურაჟი: რომელი ფრანგის შემდეგ? მე არავინ ფრანგი არ ვიცი. ერთმანეთში ნუ აურევთ, თორემ სალა-მომდე უკე შეერჩებით. შევიცარიელია-მეთქი, მაგრამ გვარ-ად ფეხელი. ამ გვარს მამამისთან არავითარი კავშირი არა აქვს. მას სხვა გვარი ჰქონდა. ციხესიმაგრეთა მშენებელი იყო, მაგრამ ლითობას გადაჰყავა.

(შვიიცერკასს სახეგაბრწყინებელი თავს აქნევს დას-ტურის ნიშნად, მუწე კატრინისაც უხარია.)

ფელდფეხელი: მაშ, როგორღა შეიძლება, რომ ეგ ფეიოში იყოს გვარად?

დედა კურაჟი: მე არ მინდა შეურაცხყოფა მოგაყ-ენით, მაგრამ ღარიბი ფანტაზია გაქვთ. სრულიად ბუ-ნძირივია, რომ ფეიოშია გვარად, რადგან, როცა ეგ გა-მჩნედა, მე ერთი უხერხულთან მქონდა საქმე, რომლის-თვისაც უკვე ყველაფერი სულერთი იყო: ჭაჭების დაღ-გვარება ჰქონდა, თუმცა კი თავის დღეში ერთი წვეთი სასმელიც კი არ დადგო. მეტი რომ არ შეიძლება, ისეთი პატრისანი ადამიანი იყო. ეს ბჭის სულ იმას დაემსგავსა.

ფელდფეხელი: კარგი, მაგრამ ის ხომ არ იყო მა-მამისა?

დედა კურაჟი: მაინც სულ იმას დაემსგავსა. მე შვა-იცერკასს, შევიცარიულ ყველს. ვეძახი მას, ფურგონს კარგად ეწევა. (ქალიშვილზე მითითებულს) ამას კი კატრინ შაუბტიჰ ჰქვია, ნახევრად გერმანელია.

ფელდფეხელი: ჩინებულე ოჯახია, მე და ჩემმა ღმ-ერთმა!

დედა კურაჟი: ჰო, მე თელი დედამინის ზურგი მოვიარე ჩემი ფურგონით.

ფელდფეხელი: ეს ყოველივე უნდა ჩავინერო. (ინერს.)

დამქირავებელი: თქვენ უფრო მოგიწოდებოდათ, ია-კობ ბარი და ესაგ ხარი რომ გერკვათ, რადგან ფურ-გონში ხარი შებუმლი და ალბათ მის მოსართავთან თავს ვერსაოდეს ვერ დააღწევთ.

აილიფი: დედი, შეიძლება ამას ერთი მაგრისა მოვ-დო შიგ დრუნჩში? გულით მინდა.

დედა კურაჟი: არა, მე ნებას არ გაძლევ. ადგილ-იდან ფეხი არ მოიცვალო. თქვენ კი, ბატონო ოფიცერ-ებო, ხომ არ იწებებთ კარგ დაბაჩებს, ანდა აბზინდებს? თქვენსას, მაგალითად, ბატონო ფელდფეხელო, ფერი სულ გადასვლია.

ფელდფეხელი: არა, მე სულ სხვა რამე მინდა. მე გე-ვ-დავ, რომ კაჟითი ბიჭები გყავს, ალვის ხეებით აშოლტ-ილნი, მკერდმალაღნი და მუხლმადგარნი. ნეტავი მაცო-დინა, რატომ არიდებთ თავს სამხედრო სამსახურს?

დედა კურაჟი (სწრაფად): რას იზამ, ფელდფეხელო, ჩემი შვილები ჯარისკაცის ხელობისათვის არ არიან გაჩენილი.

დამქირავებელი: რატომ მერე? ჯარისკაცის ხელო-ბა სარფიანია და სახელოვანიც. ჩექმებით ვაჭრობა დი-აცის საქმეა. (აილიფს) ერთი ახლო მიდი, უნდა გავსინ-ჯო, კუნთები გაქვს თუ დედალივით დონდლო ხარ.

დედა კურაჟი: დედალივით დონდლოა, დედალი-ვით. ერთი რომ ვინმემ შეუბღვიროს, მაშინვე ნაიჭყევა.

დამქირავებელი: და გვერდით მდგარ ხბოს რომ დავცევ, უმაღლე სულს გააცხებინებს (უნდა აილიფი განზე გაიყვანოს.)

დედა კურაჟი: ხელი გაუშვი. ეს სათქვენო არ არის.

დამქირავებელი: ანა უხეზად უქუდაცხმყო და ჩემს პირისახეს დრუნჩი უწოდა. აგერ, იქ, მინდორში, გა-ვ-ვალთ და ანგარიშს გავასწორებთ, როგორც ვაჟკაცებს შეეფერებათ.

აილიფი: არხინად იყავი, დედი, სეირს ვუჩვენებ.

დედა კურაჟი: ფეხი არ მოიცვალო, მე ჩხუბისათვის,

შენ! კარგად ვიცი შენი ამბავი, ოღონდ კი, გამძვინ-ვალის კაცმა და სხვა ალაზა გინდა რა. (დამქირავებელს) ჩემმაშენ დანა აქვს, არ დაგარტყათ.

დამქირავებელი: იმ დანას სარძევე პილივით ამ-ოვადობო. წამოყე, ჯეგელო!

დედა კურაჟი: ბატონო ფელდფეხელო, იცოდეთ, პოლკოვნიკს ვეტყევი და ვირის აბანოში გიკრავთ თავს. ლეტეხნანტი ჩემი ქალიშვილის საქმროა.

ფელდფეხელი: აბა, ძალადობა ნუ იქნება, ძმაო (დედა კურაჟს) ეგერ რამ შევაჯვარო სამხედრო სამ-სახური? განა ამისი მამა ჯარისკაცი არ იყო? ვნაა ღირ-სეულად არ დაიღუპა? შენ თვითონ არა თქვი?

დედა კურაჟი: ეს ჯერ ბავშვია. ვიცი თქვენი ამბავი, სასკლაოზე გინდათ გაგზავნით, ამაში ხუთ გულდენს მიიღებთ.

დამქირავებელი: ჯერ შენი შვილი მიიღებს ლამაზ ქულსა და ყველაფერს იქნებებს, ასე არ არის?

აილიფი: მივიღებ, მაგრამ შენგან არა.

დედა კურაჟი: წამო, ვიანკესოთი, უთხრა მეთევზემ ჭიკაყვასს. (შვიიცერკასს) გაიქეცი და თან იყვრე, ჩემი ძმის მოტევაზე უნდა-თქო. (დანას იღებს!) აბა, ერთი გაბედეთ და ნაიყვანეთ, ღორებივით დაგკლავთ, თქვე არამზადელი! მე თქვენ გიჩვენებთ, როგორ უნდა ჩემი შვილის ომში ნაყვანად წავსახოთ თე-თრეულითა და ღორით და მშვიდობიანი ხალხი ვარო!

ფელდფეხელი: დანაზე გეტყობა, რა მშვიდობიანი ხალხიცა ხართ. და საერთოდ, დიდი შუბლმავარი ვინმე უნდა იყო, მოიტუ დაბა, შენ ტყვესის ნათრები! ეს-ეს არის თვითონ არ აღიარე, რომ მოითა ცხოვრობ? და ან კი სხვა რითი უნდა იცხოვრო, ნეტავი? ჰოდა, სად გაგ-ონილა ომი უჯარისკაცოდ?

დედა კურაჟი: ჩემები ნუ იქნებიან და...

ფელდფეხელი: მაშ, შენი აზრით, ომმა კურკა უნდა შეთქვლიყო და ნაყოფი კი უკან გამოაფრთხოს! შენ გინდა ომით დაასულე შენი ნაშირნი, ხოლო მისი კი ღალა არ გადაუხადო. დეე, ომმა თავში ქვა იხალოს და როგორც უნდა ისე გაუძღვეს თავის საქმეებს, არა? კურაჟი გქვია და ასე კი გეშინია ომისა, შენი მარჩე-ნაღისა! შენს ვაჟებს კი არ ეშინიათ, ამას ვხედავ.

აილიფი: მე ომისა არ გეშინია.

ფელდფეხელი: და ან კი რატომ უნდა გეშინოდეს? აბა, შემოშვებო: განა მე რამით დამჩვარა ჯარისკა-ცის ხვედრმა? ჩვიდმეტი წლიდან კი ვარ ჯარში.

დედა კურაჟი: მერე რა, ჯერ ხომ სამოცდაათისა არა ხარ.

ფელდფეხელი: არა ვარ და დაუტყდი, ვიდრე გა-ვ-ხდებოდი.

დედა კურაჟი: ვინ იცის, იქნებ შავ მინაშიც მოგიხდეს ცდა.

ფელდფეხელი: ჩემი გამოჯვარება გინდა და ამბობ, რომ ბრძოლაში მომკლავნე?

დედა კურაჟი: რა იცი, იქნებ სიმართლესაც გეუბ-ნებ? იქნებ, რაც გინერა, შენს შუბლზე ამოვიკითხე? იქნებ უკვე შეუბღვირავი მოყო ცხედარსა ჰგავსა, ჰა?

შვიიცერკასი: დედაჩემს ისეთი თვალა აქვს, რო... ამას ყველა ამბობს. მომავლის წინასწარმეტყველება შეუძლია.

დამქირავებელი: მაშ, რაღას უყურებ, უწინასწარ-მეტყველებ ბატონ ფელდფეხელს მომავალი. თავს შეიტყვევს ცოტადენს.

ფელდფეხელი: ნეტავი შენც მოცვლია ერთი.

დედა კურაჟი: აბა, მუხარადი მოიტატა.

ფელდფეხელი (აძლევს მუხარადს): მარჩიელობა ქათმის სკინტლადაც არა ღირს, მაგრამ ცოტას გაი-ცინებთ.

დედა კურაჟი (იღებს პერგამენტის ქაღალდს და

ხეცს); აილიფ, შვაიცერკას და კატრინ, აი, ასე ნაკუნე-
ვად ვიქცეო ჩვენ ყველანი, თუ ომი ერთობ გავციტა-
ვებს. (ფელდფებელი) როგორც გამონაკლისი, თქვენ-
თვის ამას უფასოდ ვიქმ. ამ ქალაქის ნაგლეჯზე შევ
ჯვარს დავხატავ. შავი ჯვარი სიკვდილს აღნიშნავს.

შვაიცერკასი: დანარჩენებს კი ზედ არაფერს აწერს,
ხედავ?

დედა კურაფი: ახლა კი ამათ დავცეცავ და მერე
აფორვ. ისევე როგორც უკვე დედის საშობივე ვართ
ყველანი არაფელი. ჰოდა, ახლა ამოიღე, რომელიც გინ-
და და გაიკებ, რაც მოგელის.

(ფელდფებელი ყოყმანობს.)
დამქირავებელი (აილიფს): ყველას როდი ვიყვან, ისე
მიცნობ, როგორც დიდ წუნას. მაგრამ შენ რაღაც
ცეცხლი გაქვს და ეს მოწონს.

**ფელდფებელი (ჯერ მუზარადში აფათურებდა
ხელს):** ეს რა ჯანდაბაა!

შვაიცერკასი: შავი ჯვარი ამოიღო. მაგისი საქმე
ნასულთა.

დამქირავებელი: გულთან ახლო არ მიუშვა, ისეთი
ტყვია ჯერ არ ჩამოუხსამთ, ყველასა კლავდეს.

ფელდფებელი (ხმახალხლოდ): გამაბრუნე, არა?
დედა კურაფი: შენ თვითონ გაბრუნე თავი იმ დღეს,
როცა ჯარისკაცი გახდი. აბა, ახლა კი გზას დანგარდ-
ობთ, თორემ ყოველთვის კი არ არის ომი, უნდა ვიჭქარო.

ფელდფებელი: ვერა, დაღაბვრის ეშმაკმა, პირში
ჩაღამოვლულს ვერ დამტოვებს. შენს ნაბიჭვარს
ნავიყვანთ და ჯარისკაცად ვაქცევთ.

აილიფი: დედი, ნავალ რა ჯარში.

დედა კურაფი: ენა დააყენე, შე ფინეთის ტარტარო-
ზო, შენა!

აილიფი: ახლა შვაიცერკასსაც უნდა ჯარში წასვლა.

დედა კურაფი: ესეც ახალი ამბავი! მაშ, თქვენც წილი
უნდა გიყაროთ, სამივე თქვენგანი (სტერის სიღრმეში
გარბის და ქალაქებს ჯვრებს ახატავს.)

დამქირავებელი (აილიფს): ჩვენზე ამბობენ, შვედე-
ბის პანაქე ერთობ პირმოთენი არიანო, მაგრამ ეს
მხოლოდ ავი ენების მონაჭორია. მტრებს სურთ ამით
ზიანი მოგვაყენონ. გალობით მხოლოდ კვირადღეო-
ბით გვალბენ, მარტოოდენ ერთ სტროფს და ისიც მხ-
ოლოდ ვისაც ხმა აქვს.

დედა კურაფი: (უკან ბრუნდება, ხელში ფელდფებე-
ლის მუზარადს უჭირავს, რომელშიც ადრე ქალადე-
ბი ჩაყარა); დედას უნდათ დამცვენე განა, ამ ეშმაკის
კერძებს, ამათ! ისე მიიწევენ ომისკენ, როგორც ხბორე-
ბი მარილისაკენ. მაგრამ ქალადებს დავეცილთები და
მაშინ დიანახავენ, როცა ეს ქვეყანა წინისა ბადი კი არ
არის, სადაც მაშინვე მოვილუკულებენ: მოდიოთ, შეი-
ლებო, ოფიცერები გვჭირდება კიდევო. ძალიან მადარ-
ადებს ამათი ამბავი, ფელდფებელი! ვუშობო, ომს ვერ
გადაურჩებიან. ამათ ისეთი ზნე აქვთ, სამიგენი დამფხო-
ცებიან. (აილიფს გაუშვერს მუზარადს.) აჰანადე, ამ-
ოილდ შენი ხედიერი (აილიფი იღებს დაეკცილ ქალაქს
და ხსნის. დედა კურაფი ხელიდან გამკეტვს.) ესეც
შენ, ჯვარი შეგხვდა! ვაი მე, უბედურსა, მრავალტან-
ჯულ მშობელ დედასა! ნუთუ უნდა მომიკვდეს, დაილუ-
პოს თავისი ცხოვრების გაზაფხულზე? არა, ჯარისკა-
ცი რომ გახდები, უთუოდ სიცოცხლეს გამოისალმებო,
ეს აშკარაა. მეტისმეტად გამბედავია, ნამდვილი მამა
ბოლა, და თუ ჭკუა არ მოიკრება, ასო-ასო აუწნავენ,
ტყუილად როდი ამოიღო ჯვარი. (დაუტყეს აილიფს.)
ჭკვიანად მოიქცევი, თუ არა?

აილიფი: მოიქცევი, რატომაც არა?

დედა კურაფი: ჰოდა, ჭკვიანური მოქცევი ის იქნება,
თუ დედასთან დარჩები და თუ ეგერი მასხარად ავიგდებენ
და დედალს დაგიბახებენ, სასაცილოდაც არ გვეყოფა.

დამქირავებელი: თუ უკვე ქვეშ გავგივია, მაშინ
მირჩევნია შენ ძმასთან ვიქნოიო საქმე.

დედა კურაფი: ხომ გითხარი, სასაცილოდაც არ გვე-
ოს-მეთქი. გაიცინე! აბა, ახლა შენ ამოიღე, შვაიცერ-
კას. შენზე ნაკლებად ვშიშობ. შენ ალალი ბიჭი ხარ (შვა-
იცერკასი მუზარადიდან იღებს დაეკცილ ქალაქს).
უი, რა უცნაურად დასცქერი მაგ ქალაქს. ეჭვიც არ
მეპარება, რომ სუფთაა, ზედ ჯვარი არა ზის. ჯვარი არ
შეიძლება ამოგყოლოდა. შენ დაკარგვას მაინც არ მოვე-
და. (არბობებს ქალაქს.) ჯვარი? ამახსოვ ჯვარი ამო-
ჰყავ! ნუთუ იმიტომ, რომ ასეთი მიამიტია? ო, შვაიცერ-
კას, შენც დაილუპები, თუ ყველგან და ყოველთვის ისე
პატიოსნად არ მოიქცევი, როგორც სიყრმიდანვე და-
გაჩვიე. შენ ახლაც კი მუდამ ზუსტად მაბარებ ხურდას,
როცა პურის საყვდელად გიშვებ. მხოლოდ პატიოსნებამ
შეიძლება გადაგარჩიოს. აი, ნახე, ფელდფებელი, განა
ეს შავი ჯვარი არ არის?

ფელდფებელი: სწორია, ჯვარი ამოჰყოლია. ვერა-
ფერი გაგივია, მე როგორ ამოვიღე. ყოველთვის გვცდი-
ლობ, რომ უკან ვიყო. (დამქირავებელს) მოტყუებით, არ
უნდა გვატყუებდეს, მაგის შეილებსაც ამოჰყავთ.

შვაიცერკასი: მეც ამომყავ, მაგრამ სჯობია კაცმა
წინასწარ იცოდეთ.

დედა კურაფი (კატრინს): ახლა მხოლოდ შენლა დამ-
რჩი საფრთხის გარეშე. შენ ისეთი ხარ, თითქოს თეი-
თონ იყო ჯვარი: შენ კეთილი გული გაქვს. (გაუშვერს
მუზარადს, მაგრამ მერე თვითონვე ამოიღებს ქალ-
აქს.) ქალაქი შეიშლება ადამიანი. არა, შეუძლებელია!
ალბათ შემეძლება არევის დროს. ერთობ გულკეთილი
ნუ იქნები, კატრინ, წულარასოდენ ნუ იქნები, თორემ
შენს გზაზედაც ჯვარი გელის. მუდამ წყნარად იყავი,
რაც შეიძლება წყნარად, მშენთვის ეს ხომ ძნელი არ იქნე-
ბა, რადგან ისედაც მუწეხი ხარ. ასე, ახლა ყველად იცით,
რაც მოგვლით. ფრთხილად იყავით სულ ყველანი,
თქვენთვის სიფრთხილე აუცილებელია. აბა, ახლა კი
ჩაცხხედებ და გზა განავარდით. (ფელდფებელს
უბრუნებს მუზარადს და ფურგონზე ჯდება.)

დამქირავებელი (ფელდფებელს): რამე იღონე.

ფელდფებელი: რაღაც უქციოდ ვერძნობ თავს.

დამქირავებელი: ალბათ გაცივდა, ამ ქაშირ მუზარა-
დი რომ მოხიდა. (ხმადაბლა) რამე შეეცაფრე. (ხმადა-
ბლა) ერთი გენახა მაინც, როგორი აბზინდაა, ფელდფე-
ბელი. ეს კეთილი ხალხი ვაჭრობით ცხოვრობს, ასე არ
არის? კი, თქვენი, ფელდფებელს აბზინდის ყიდვა უნდა!

დედა კურაფი: ნახევარი გულდენი ჩამოდი. ასეთი
აბზინდა ორი გულდენიც კი ღირს. (გადმოდის ისევე
ფურგონიდან.)

ფელდფებელი: კაცო, ეს აბზინდა ნახმარი ჩანს, აქ
ისეთი ქარია, რომ ვერაფერი გამირჩევია. მყუდროში
უნდა გაესინჯო. (იღებს აბზინდას და ფურგონის უკან
მიდის.)

დედა კურაფი: რა ვიცი, აქ არცთუ ისე უბერავს.

ფელდფებელი: შეიძლება მართლაც კი ღირდეს ნახ-
ევარი გულდენი, ვერცხლისაა.

დედა კურაფი: (მიდის მასთან ფურგონის უკან.)
ცინცხალ უნციას იწონის.

დამქირავებელი (აილიფს): ჰოდა, მერე ჩვენ თითონ
გადავკრავთ, როგორც ვაჭრებს შევეფრებათ, მე თანა
მაქვს, წამო. (აილიფს ვერ გადაუწყვეტია.)

დედა კურაფი: ჰოდა, ჩამოდი ნახევარ გულდენს.

ფელდფებელი: ვერაფერი გამიგია. მუდამ უკან ვარ
ხოლმე. ფელდფებელზე უშიშარი თანამდებობა არ მეგ-
ულება. შევიძინა სხეები გავზავნი წინ სახელს მოსა-
ვეჭად. სადილობაც არ დამცალდა. მოჩანს, ვიცი ჩემი
თავის ამბავი. ისე მომენამლა გუნება, რომ ლუკმა
აღირ ჩამოე პირში.

დედა კურაჟი: ეგრე ახლო როგორ უნდა მიიტანო გულთან, რომ ჭამაც აღარ შეგეძლოს. უკან იყავი ხოლმე და მეტი არა გინდა რა. აპაანდე, ერთი ყლუპი არაყი მოხვი, კაცო. (ანდვდის სახმელს).

დამქირავებელი (მკლავში ხელს გაუყრის აილიფს და სცენის სიღრმისაკენ ენება): ათ გულდენს ხელზე მიიღე და თანაც მამაცის სახელი დაგეჭმევა, მეფის-სიხის იბრძოლებე და დიაცებს პირდაპირ ყურთაგლეჯა ენებათ შენი გულისთვის. ხოლო მე შეგიძლია სიფათ-ში ჩამაფარო წყენინებისთვის. (ორივენი გადიან.)

(მუნჯი კატრინი გადმოხტება ფურცონიდან და დაუნაწევრებელ ხმებს გამოხატავს).

დედა კურაჟი: ახლავე, კატრინ, ახლავე, ბატონ ფელდფეხელს ჯერ ფული არ მოუცია (კბილით სინჯავს ნახევარ გულდენს). მე არანაირ ფულს არ ვენდობი, ფელდფეხელი. დიდი დეკოქილი ვინმე ვარ. არა, ყალიბი არ არის, ჰოდა, ახლა კი გავანიეთ. აილიფი რა იქნა?

შეაიციერკასი: დამქირავებელს გაჰყავა.

დედა კურაჟი (ერთხანს გარიწყებული დგას და შემდეგ): ეჰ, რა მიაბიტი ხარ. (კატრინს) ვიცი, შენ ლაბარაკი არ შეგიძლია, შენ დამნაშავე არა ხარ.

ფელდფეხელი: ერთი ყლუპი შენც მოსიცი, დედი. რას იზამ, ასეა. ჯარში წავიდე, სხვა ზომ არაფერი მოსვლია. ომიტ გინდა თავი ირჩინო და შეინანებო კი ამ ამბავს აარიდო?

დედა კურაჟი: ახლა შენ მოგიხდება ძმასთან ერთად ფურგონში შეშმა, კატრინ.

(და-ძმა გემბზე ფურგონში და ძრავს მას ადგილიდან.

დედა კურაჟი გვერდით მისდევს მიმავალ ფურგონს): ფელდფეხელი (თვალს მავიწყობს):

ეს მთელ იმედებს ომზე ამყარებს, დე, ომს თვითონაც შესწირის რამე.

2.

1625-1626 წლებში დედა კურაჟი პოლონეთშია. შევდით ლაშქრის ცალკიდან ერთად გადადის ადგილიდან ადგილზე. ციხესიმაგრე ვილშოფთან კვლავ ხედება თავის ვაჟს. — სარფიანად ყიდის ყვერულს. მამაც ვაჟს სახელი და დიდება მოუხვეჭია.

(მხედართმთავრის კარავი. იქვე გვერდით სამზარეულო. ისმის ზარბაზნების ბათებუთი. მზარეული ევაჭრება დედა კურაჟს, რომელსაც ყვერულის გაყიდვა სურს).

მზარეული: სამოცი ჰელერი გინდათ ამ გაძალტყავებულ ყვერულში?

დედა კურაჟი: გაძალტყავებული? ნახეთ, როგორი მსუქანია! რა, სამოცი ჰელერი ვერ უნდა გაიმეტოს თქვენმა მსუწნავმა მხედართმთავარმა, შავ დღეს დაგაყრით, თუ უსაბედოდ დატოვებთ!

მზარეული: მაგნირებს სადაც გინდათ მთელ დუქნის ვიყიდი ათ ჰელერად.

დედა კურაჟი: რაო, ასეთ ყვერულს განა სხვაგან სადმე იშოვი? ისიც ასეთ გარემოცვაში, როცა შიმშილისაგან ლამის ყველას სული გასძვრეს, შეიძლება მინდვრის თავი მოიპოვო სადმე, ისიც გუგუნებით: შეიძლება-მეთქი, რადგან მთელი მინდვრის თავივე უკვე შეჭამეთ და ხუთმა კაცმა ნახევარი დღის განმავლობაში უნდა სდიოს, რომ ერთი მწიერი მინდვრის თავი ჩაიგდოს ხელში. ორმოცდაათი ჰელერი ასეთ ვეება ყვერულში და ისიც აღვის დროს!

მზარეული: ჩვენ ვართ არა ვარი ალყაში, სხვები არიან. ჩვენ მალეყენი ვართ, დროა შევიდეთ თქვენს თავში.

დედა კურაჟი: ჰო, მაგრამ ჩახსებუი ჩინცე არა გაგვანჩინა რა, შეიძლება უფრო ნაკლებიც კი გვაქვს, ვი-

დრე იმათ, ქალაქში. მათ ზომ ყველაფერი წინასწარ მოიმარაგეს და ახლა, როგორც შევიტყვე, არცხინან ცხოვრობენ. ჩვენ კი!.. მე გულეხებთან ვიყავი და არა აბადიათ რა.

მზარეული: აბადიათ, მაგრამ გადამალული აქეთ.

დედა კურაჟი (საზემო კილით): მათ არა აბადიათ რა. მთლად გაჩანაგებული არიან. მორჩა და გათავდა. შიმშილისაგან კბილები უკანკანებთ. მე ვნახე ისე დამშეულინი, რომლებიც ფესვებს თხრიან მინიდან და იმასა ჭამენ, ტყავის ქამრებსა ხარშავენ და მერე თითებს ილოკავენ. აი, ასეთი მდგომარეობაა და მე კი ყვერული მყავს და ორმოც ჰელერად ვიძლევი.

მზარეული: ორმოცად კი, არა, ოცდაათად, ოცდაათად-მეთქი, გუგუნებო.

დედა კურაჟი: ეს ჩვეულებრივი ყვერული კი არ გეგონოთ. იცით, როგორი ნიჭიერი ყოფილა: ამბობენ, თუ მუსიკას არ დაუკრავდნენ, ისე საჭმელს არ აკენკავდა. თავისი საყვარელი მარშიც კი ჰქონია. თან, ასე გასინჯეთ, იმდენად განათლებული ყოფილა, რომ ანგარიშიც კი სცოდნია. თქვენ კი ორმოც ჰელერი გეგვერებათ! მხედართმთავარი თავს ნაგაძრობთ, თუ სუფრაზე ვერაფერი მიართვით.

მზარეული: აი, მე რას ვიზამ (იღებს საქონლის ხორცის ნაჭერს და აშასა მომხარვეებს). საქონლის ხორცის ნაჭერი მაქვს და აშას შეგწავ. ჰა, გადწყვიტეთ, თორემ მერე გვიან იქნება!

დედა კურაჟი: მიიღით და შეწვით. ეგ ალბათ შარშანდელი ხორცია.

მზარეული: შარშანდელი კი არა, ეს ხბო ჯერ კიდევ გუშინ საღამოს იალაღზე დაკუნტრუმებდა, საკუთარი თვალით ვნახე.

დედა კურაჟი: მაშ, ალბათ ცოცხლადვე ყარდა.

მზარეული: თუ საჭირო იქნება, მთელ ზუთ საათს ეხარშავ და აბა, ვნახოთ, თუ კიდევ მაგარი იქნება. (გაჭრის ხორცს.)

დედა კურაჟი: ბლომად პილპილი უყავით, რომ ბატონ მხედართმთავარს ყროლის სუნი არ მოუვიდეს.

(კარავში შემოდის მხედართმთავარი, ლაშქრის მოძღვარი და აილიფი.)

მხედართმთავარი (თან მზარეულს ხელს არტყავს აილიფს): აბა, შეიღო ჩემო, შემიღო ჩემთან, შენს მხედართმთავართან და ხელმარჯვნივ დამიჯექ. შენ წამდელი გმირისა ჩაიდინე, მოიქციე ისე, როგორც მართლმორწმუნე რაინდს შეუფერის. რასაც სარწმუნოებისათვის ომში ჩაიდენ, ეს ვითომც პირდაპირ ღმერთისთვის მიგვგოს. ძალიან მადლიერი ვარ შენი და როგორც კი ქალაქს ავიღებ, ოქროს სამაჯურით დაგაჯილდოებ. ჩვენ მათი სულების სასწილად მოგსულგავით და ისინი, სხვადა, მათს შერებინა? ეგ ურცხვი და ზინტლიანი გლეხუჭები! საქონლის ერეკუბის ჩინცე! თვითონ ხუცებს კი აღარ იციან, სადაც რა ჩაყარონ. მაგრამ შენ მათ ახანავლე, როგორც უნდა მოქცევა. ერთ ტოლზა წითელ ღვინოს დაგისხამ და ერთად დავალით სულმოუქმელად! (სვა-მენ). მოვლდეს ვერ დაგვალევივინო. სათნოებს იცავს. ჰოდა, სადილად რაღას ისურვებდი, ჯგაფრო?

აილიფი: ხორცის ნაჭერზე უარს არ ვიტყოდი.

მხედართმთავარი: აბა, მზარეული, ხორცი მოგვართვი!

მზარეული: თან სტუმარიც მოჰყავს, თითქოს თავზე საყრელი გვეწოდეს ხორცი.

(დედა კურაჟი მზარეულს ანიშნებს გაჩერდით, მას კარავში მიმდინარე საუბარს უნდა ყური დაუგდოს).

აილიფი: გლეხუჭების წენვა-გლეჯაში მაღელ გმიფდება კაცს.

დედა კურაჟი: ოი, იესო, ეს ზომ ჩემი აილიფია!

მზარეული: ვინა?

დედა კურაჟი: ჩემი უფროსი ვაჟი. ორი წელია არ მინახავს. შარავნიდან მომტაცეს. ეტყობა, დიდ პატივშია, რასან შენდართმთავარი ინვესს სადილოდ, და შენ კი, აბა, რა უნდა მიათხოვ? არაფერი არა გაქვს! გაიგონე, სტუმარმა რომ ხორცი მოითხოვა? შოდა, ჭკუა იხმარე და აილე ეს ყვერული, ერთ გულდენდ მოკცემ.

მხედართმთავარი (აილიფთან და მძევლებთან ერთად მაგიდას უზის და დაიღრიალებს): აბა, საქმელი მოგვიტყა, მზარეულო ლამაზ, თორემ გაგათავე კიდევ, შეეშაპის ფეხო, შენა!

მზარეული: ჯანდაბას, მოიტა, სულთამსუთავო.

დედა კურაჟი: აკი გაძვალტყავებულაი!

მზარეული: რა ყუყო, მოიტა, უღვითი ფასია ორმოცდაათი პელირი.

დედა კურაჟი: ერთი გულდენი-მეთქი. ჩემი პირმშოსთვის, ბატონი მხედართმთავრის ძვირფასი სტუმრისთვის, მე არაფერი არ მინახება.

მზარეული (აილიფს ფულს): მაშ, გაპუტე მაინც, ვიდრე ცეცხლს გავაწაღებდე.

დედა კურაჟი (ჯდება და ყვერულის პუტვას შეუდგება): ნეტავი როგორ სახეს მიიღებს, მე რომ დამინახავს! ეს ჩემი შვილებიდან ყველაზე მამაცი და გამჭრიახი. კი კიდევა მყავს ერთი ვაჟი, ის სულელია, მაგრამ საქტავი და ალაღ-მართალი. ქალიშვილი კი არაა არის. თუმცა კი ყოველ შემთხვევაში კრინტს მაინც არა ძრავს და მარტო ეს ღირს ერთ რამედ.

მხედართმთავარი: კიდევ ერთი შესეკ, შვილო ჩემო, ეს ჩემი საყვარელი ფალერნოულია. მარტო ერთი კასრი თუ შემწრა ანდა სულ ბევრი-ბევრი ორი. მაგრამ არ შენახება, როცა ვხედავ, რომ ჩემს ლაშქარში კიდევ მოიპოვება ჭეშმარიტი რწმენა, ჩვენმა სულიერმა მამამ კი დაე ერთხელ კიდევ შემოგვიბღვიროს, რადგან იგი მხოლოდ ქადაგებს და კი არ უწყის, როგორ ვალწვეთ გამარჯვებას. აბა, ახლა კი, აილიფ, შვილო ჩემო, უფრო დაწვრილებით მოგვახსენე, როგორ მარჯვედ გააცურე გლეხები და როგორ ჩაიგდევ ხელში ოცი სული საქონელი. იმედია, მალე მოაწვნიე ჩვენამდე.

აილიფი: ერთ დღეში ან სულ ბევრი — ორში.

დედა კურაჟი: რა ყურადღება გამოუჩენია ჩემდამი აილიფს! კიდევ კარგი, რომ საქონელს ხელამდე ვერ მორეკავებ აქ, თორემ ჩემს ყვერულს ზედაც აღარ შეხვდავდით.

აილიფი: ჰოდა, აი ასე მოხდა ყოველივე: მე შევიტყე, რომ გლეხები ტყვეები გადამალონ საქონელს, უმთავრესად ლაშქარობით, ფარულად ერთ განსახლებულ ადგილს უყრიდნენ თავს, საიდანაც შემდეგ ქაქაქში სურდათ გაერქოთ. მე არსებინად ვიცდიდი, ვიდრე პირუტყვს თავს მოუყრიდნენ. ესენი ჩემზე იოლად მიაგებენ-მეთქი ტყეში საქონელს, — ვფიქრობდა მე. ჩემი ხალხი კი ისეთ დღეში ჩავყარე, მხოლოდ ხორციზედა ფიქრობდნენ. ორ დღეს ისედაც ძმირი უღუჟა კიდევ უფრო შეუფუტირე, ასე რომ, თვით ხორცის მავგარი სიტყვის გაგონებაზეც კი, როგორცაა, მაგალითად, ხორხოცი, პირი ნერწყვით ეცხებოდა.

მხედართმთავარი: ჭკვიანად მოქცეულხარ.

აილიფი: ჰო, როგორც ჩანს. დანარჩენი უკვე წვრილმანია. ესაა მხოლოდ, რომ გლეხებს კეტები ჰქონდათ და სამეფო უფრო მეტნი იყვნენ ჩვენზე. ისინი ავაზაკურად დაგვესხნენ თავს. ოთხმა მათგანმა ჯავებში შემადგენ, ლახვარი ხელიდან გამაგდებინა და მომამადა: დაგვედგადო! რა ვიღონო, — ვფიქრობ გუნებაში, — ახლა ხომ ძვალსა და ბრბილს ერთს გამიხდინა-მეთქი.

მხედართმთავარი: ჰოდა, რა იღონე?

აილიფი: სიცოცხლე დავინყე.

მხედართმთავარი: რაო? რაო?

აილიფი: სიცოცხლე დავინყე. გაიბა საუბარი. მე მაშინ-

ვე ვაჭრობაზე გადავედი და ვეუბნები: ოცი გულდენი ერთი სულ პირუტყვიმ ბევრია-მეთქი. თხუთმეტს ვიძლევი-მეთქი. ვითომ მინდა კიდევ მიეცე ფული. ისინი კიდევ გაოგნებულად დგანან, თავებს იქცევენ. უშმაკედ დავწვდი ლახვარს და ასო-ასო ავეყუნე ოთხივენი, ჭირში თუ მოხვდი ერთიო, დაგავინყებდა ღმერთიო, — ასე არ არის?

მხედართმთავარი: შენ რაღას იტყვი ამაზე, მოძღვარო?

ლაშქრის მოძღვარი: ბაცარად თუ ვიგსჯელებო, ბიბლიაში ასეთი რამ არ მკნის ნათქვამი. მაგრამ ჩვენს უფალ ღმერთს სასწაულებრივ ძალუქდა ზუსტი პურის ხუთასად გადაქცევა და, მამასადამე, არც გასაჭირი იყო მაშინ და ამიტომ შეველო კიდევ მოთხოვა: გიყვარდეს მოყვასი შენო. მაშინ ყველა მაძლარი იყო. დღეს-დღეობით კი სულ სხვაგვარადაა საქმე.

მხედართმთავარი (იკინის): მართლაც რომ სულ სხვაგვარადაა. ახლა შენც გადაგახუხინებთ ერთ ყულუს, ფარისეველო. (აილიფს). მაშ, ასო-ასო აკუნე, არა? სწორად მოქცეულხარ. შენ ეს მომიბრძნებ, რათა ჩემს ჩაუტ მეგრძოლებს ჩანები უქმად აღარ დაუშვრეთ და პირი გემრიელი კერძით ჩაიტკბარუნონ. განა ნათქვამი არ არის საღმრთო წერილში: „რადენი უყავით ერთმა ამას მცირედადანსა ძმათა ჩემთასა, იგი მე მიყავით“. ხოლო რა უყავი მათ? საუცხოო ნადიმი მოწონევე საქონლის ხორციო. ისინი ხომ მიჩვეული არ არიან დაობებულად პურის ჭამას. უწინ, ვიდრე სარწმუნოებოსათვის ბრძოლაში ჩაებმუხდნენ, მუზარადებში ისხამდნენ ღვინოს და შიგ ფუნთუშებს იფხვინდნენ, თანაც ამას ხმელა პურზე იოლად გადასვლას უძახდნენ.

აილიფი: ჰო, მაშინვე დავწვდი ჩემს ლახვარს და ასო-ასო ავეყუნე ისინი.

მხედართმთავარი: ჭაბუკ კეისარსა ჰგავხარ. შენ უნდა მეფე იხილო.

აილიფი: შორიდან მომიკრავს თვალი. ზედ თითქოს რაღაც ნათელი ეფინა. ყველაფერში მას მინდა მივბაძო.

მხედართმთავარი: უკვე ახლაც ჰგავხარ რაღაცით. მე დიდად ვაფასებ შენნაირ ჯარისკაცებს, აილიფ, მამაც ჯარისკაცებს. მათ როგორც ღვიძლ შვილებს, ისე ვეპყრობი. (რუკასთან მიჰყავს.) აი, შეხედე, როგორი მდგომარეობაა, აილიფ, აქ ჯერ კიდევ ბევრი რამ არის გასაკეთებელი.

დედა კურაჟი: (ყურს უდგებდა საუბარს და ახლა გაბრაზებული პუტვას ყვერულს): ეს ალბათ ძალიან ცუდი მხედართმთავარია.

მზარეული: ძალიან ღორმუცელა კია, მაგრამ ცუდი რატომღა არის?

დედა კურაჟი: იმიტომ, რომ მამაცი ჯარისკაცები სჭირდება. კარგი ლაშქრობის გეგმის შედგენა რომ შეძლოს, მაშინ ეგზომ მამაცი ჯარისკაცები რაღად დასჯირდებოდა? ჩვეულებრივდებოდათაო იოლად ნავიდოდა. სარტოვო, სადაც ამდგენს გაპყვირიან სიკეთესა და სიქველეზე, იქ საქმე გვერდზეა.

მზარეული: მე კი მეგონა, ეს კარგის მაუწყებელია-მეთქი.

დედა კურაჟი: არა, ცუდისა და აი, რატომ: თუ რომელიმე მხედართმთავარი ანდა მეფე ყვეცზე ყვეყნა და თავისი ხალხი პირდაპირ სანებისაკენ მიჰყავს, მაშინ საჭიროა ხალხს სიკვდილისა არ ემჩიოდეს, ხალხს სიკეთე ჰქონდეს. თუ იგი ქვანჯია და ერთობ ცოტა ჯარისკაცებს ქირაობს, მაშინ ყველანი სულ ერთიანად გილო-ათები უნდა იყვნენ, და თუ დაუდგენია და არის ხალხის, მაშინ ჯარისკაცები გველეხებით ბრძენი უნდა იყვნენ, თორემ მუსრი გაეცლებათ და ასეთი მეფის ან მხედართმთავრის ქვეშევრდომთ რაღაც განსაკუთრებული ერთგულება სჭირდებათ, ვინაიდან მათგან ყოველთვის უსამელოდ ბევრს მოითხოვენ.

მოკლედ, მხოლოდ და მხოლოდ სიკეთე და სიძველე, რაიც ნესიერ ქვეყანას და კეთილ მეფესა თუ მხედართმთავარს სულაც არ სჭირდება. კარგ ქვეყანაში სიძველესი საჭირო არ არის, ყველას შეუძლია ჩვეულებრივი იყოს, საშუალოდ ჭკვიანი და, მე რომ მკითხოთ, მხდელიც კი. **მხედართმთავარი:** სანაძლეს ვეძებ, რომ მამაშენი ჯარისკაცი იყო.

აილიფი: თანაც დიდად სახელოვანი, როგორც გამიგონია. დედა ამის გამო მუდამ მაფრთხილებდა ხოლმე... აი, ერთი სიმღერა ვიცი ამასთან დაკავშირებით.

მხედართმთავარი: მინდ გვიმღერე. (დაიღრიალებს) აბა, საქმელი აქ განდგეს ახლავ!

აილიფი: მას „ჯარისკაცისა და მისი ცოლის სიმღერა“ ჰქვია. (მღერის, თან გულში ხმალი აქვს მომარჯვებული და მხედრულსა ცეკვავს.)

ზოგს თოფი გმირავს, ზოგს ლახვარი, ზოგს კი მდინარე

მოუღებს ბოლოს, თუ დროზე ვერ მოძებნა ფონი. ფეხქვეშ ყინული არ ჩავიტიყვს, სჯობს ჩემთან დარჩე.

ეუნებოდა ჯარისკაცს ცოლი. მაგრამ ჯარისკაცს შემოსემა დაფდაფის ხმები და სიცილადაც კი არ ეყო ცოლის სიტყვები. შენ მასზე ფიქრი ოდნავადაც ნუ შეგანჯუხებს, ვერას დააკლებს მას მდინარე და ბრძოლის ველი; გასროლილ ისარს ჩვენ პაერში დავიჭერთ ხელით, — ჯარისკაცებმა ცოლს უპასუხეს.

მწარედ ინანებს, ვინც ბრძნულ რჩევას არ გაიგონებს,

ვისაც იტაცებს ყრიაშული ფიცხელი ბრძოლის; ნუ აგვიტოლებს სიჩაუქე, თორემ ინანებ, — ეუნებოდა ჯარისკაცს ცოლი.

ჯარისკაცმა კი ცოლს სახეში მესცინა ისევ და მდინარეში ფონის ძებნა დაიწყო მყისვე. შენ მასზე ფიქრი ოდნავადაც ნუ შეგანჯუხებს, ყაერის სახურავს როცა მთვარე მოაფენს ნათელს, ჩვენ დავბრუნდებით, სახლში წადი და მოეზაბდე, — ჯარისკაცებმა ცოლს უპასუხეს.

დედა კურაფი (სამზარეულოში განაგრძობს სიმღერას და თან კოვზით აკაკუნებს ქოთანზე):

თქვენ განჭვრედებით კვამლივით და სითბოც გაქრება, სულაც არ მათობს საქმეები მე სამგმონი. ომერთი ძლიერი, შენ აღირგე შინ დაბრუნება, — ომში მიმავალ ჯარისკაცზე ამბობდა ცოლი.

აილიფი: ბიჭოს, ეს რა არის?

დედა კურაფი (განაგრძობს სიმღერას): ჯარისკაცი კი განუყრელი სატყვერი ხელში

გაუჩინარდა სამუდამოდ ციხს მდინარეში; მდინარეშ მთანთქა, ვინც გაბედა შიგ ფონის ძებნა.

ყაერის სახურავს მთვარე უკვე დაშაშაის თეთრად, კი კი მორევში ჩაიძირა ყინულივით ერთად.

რა უპასუხეს ცოლს გულადმა ჯარისკაცებმა? იგი განქარდა კვამლივით და სითბოც განქარდა,

რადგან საქმენი არ ათბობდნენ ცოლს სამგმონი. მწარედ ინანებს, ვინც ბრძნულ რჩევას არ გაიგონებს, —

ეუნებოდა ჯარისკაცს ცოლი. **მხედართმთავარი:** ხედავ, რა ამბავში არიან დღეს ჩვენს სამზარეულოში!

აილიფი (გადის სამზარეულოში, ეხვედა დედას.): შეხედარეც ამას ჰქვია! დანარჩენები სადღა არიან?

დედა კურაფი (ისევ გადახვეულია შვილთან): ყველანი სალ-სალამათნი ვართ, შვილო. შევიცურკასი მეორე ფინური პოლისს ხაზინადავია. ბრძოლაში მაინც არ მოუხდებია მომანადგარა; სულ მთლად რომ ამეცდინა ჯარისთვის, ეს ვერ შევძელი.

აილიფი: ფეხები როგორღა გაქვს? **დედა კურაფი:** დილაობით ძლივს ვიძვებო. (სიმღერა)

ფეხსაცმელებს.

მხედართმთავარი (მიდის მათთან): მაშ, შენა ხარ ამისი დედა? იმედი, კიდევ სხვებიცა გაყავს საჩემო ვაჟები, ანაირი გაუკაცებ.

აილიფი: განა ესეც ჩემი იღბალი არ არის! ზის დედაჩემი აქ, სამზარეულოში და ისმენს, როგორ აქებენ მის ვაჟს!

დედა კურაფი: პო, მე მესმოდა (სილას გაანანავს.)

აილიფი (ყბაზე ხელს იტაცებს.): ეს იმიტომ, რომ საქონელი ჩავიგდე ხელში?

დედა კურაფი: არა, იმიტომ, რომ არ დანებდი, როცა ოთხმა შემოგატყდა და ძვალა და რბილი ერთი უნდოდათ გაეხადათ შენთვის. განა არ გასწავლიდი, რომ თავს უნდა გაუფრთხილდე? შე ფინელი ტარტაროზო, შენა! (მხედართმთავარი და ლაშქრის მოძღვარი კარში ჩამდგარან და იცინიან.)

3.

კიდევ სამი წელი გადის. დედა კურაფი ფინური პოლისის ნარჩენებთან ერთად ტყვედ ვარდება. ქალიშვილის გადარჩენას ახერხებს, აგრეთვე ფურცლისაც, მაგრამ მისი ალაღმართალი ვაჟი იღუპება.

(სამხედრო ბანაკი ნაშუადღევს. ჭოკზე პოლისის დროშა დამაგრებული.

დედა კურაფს თავისი ფურგონიდან, რომელზედაც უხვად ჰქონდა ნარ-ნარი საქონელი, ევება ზარბაზნად საეცდის თოკი გაუბამს და ახლა კატრინთან ერთად თოკდანი იღებს თეთრეულს, ცეკვავს და ზარბაზნზე ალაგებს. ამავე დროს ინტენდანტს ევაჭრება ერთ ტომარა ტყვიაზე. სამხედრო ზაზინადარის ფორმაში გამოწყობილი შევიცურკასი თვალუფრს ადევნებს მათ. მომდენილი ასული, ივეტა პოტე, რალაცას იყრებს ჭრულ ქუდზე. ნინ არყით სასვე ჭიჭა უდგას, წინდების ამარა, ნითელი მაღალქუსლიანი მაშთები გვერდით ულაგია.)

ინტენდანტი: ორ გულდენად ვიძლევი ერთ ტომარა ტყვია. ამაზე იათი რალა გინდა, მაგრამ ფული მჭირდება, რადგან პოლკოვნიკი აი უკვე ორი დღეა ოფიცრებთან ერთად ლოთობს და მთელი ლეიონი გაგვითავდა.

დედა კურაფი: ეს ხომ სამხედრო საჭურველია. რომ მიპოვონ, სამხედრო საველე სასამართლო გამასამართლებს. თქვენ ტყვიას ყიდით, არამზადებო, და ჯარმა რალა ესროლოს მტერს?!

ინტენდანტი: ეგერ უღმობელი ნუ იქნებით. ხელი ხელსა ბანს.

დედა კურაფი: სამხედრო საკუთრებას მე არ ვიღებ. მაგ ფასად არ ვიღებ.

ინტენდანტი: თქვენ დღეს საღამოსვე შეგიძლიათ ხუთ გულდენად მიჰყიდით მეოთხე ინტენდანტს და ვერავინ ვერ გაიგებს. თუ ხელსწონის თორმეტ გულდენზე მისცემთ, მაშინ რვა გულდენზედაც ყაბულს იქნება, რადგან საჭურველი სულ აღარა აქვს.

დედა კურაფი: მერედა, რატომ თვითონ არ მიჰყიდით? **ინტენდანტი:** იმიტომ, რომ არ ვენდობი. ჩვენ მშაკაცები ვართ.

დედა კურაფი (იღებს ტომარას): კარგი, მოიტა. (კატრინა) წაიღე, ეს ტომარა და გულდენ-ნახევარი მიეცი ამას. (ინტენდანტის პროტესტზე) გულდენ-ნახევარი-მეოთხე (კატრინი სკრინის სიღრმეში მიათრევს ტომარას, ინტენდანტი უკან მიხედვს.). (შევიცურკასს) აჰანადე, შენი ქვედა საცვალი. კარგად გაუფრთხილდი. უკვე ოქტომბერია და სადაცაა შეიძლება შემოდ-

გომაც დადგეს. მე განგებ ვამბობ: შეიძლება-მეთქი, რადგან გამოცდილებით ვიცი, რომ დანამდვილებით არაფრის იმედი არ შეიძლება გქონდეს ამ ქვეყანაზე, თვით წელიწადის დროთა მონაცვლეობის დარღვევაც კია მოსალოდნელი. მხოლოდ შენი პოლკის სალაროზე შეიძლება გულდაჯერებით ითქვას, რომ სრულ წეს-რიგში იქნება. წესრიგშია თუ არა?

შვაიცერკასი: პო, რიგზეა. დედა.

დედა კურაფი: არ დაგავიწყდეს, ხაზინადრად იმითმე დაგინიშნეს, რომ პატრონსანი და არტუო ისე გამბედავი ხარ, როგორც შენი ძმა, ხოლო უწინარეს ყოვლისა კი იმითმე, რომ ესოდენ გულუბრყვილო ხარ და აზრადაც არ მოგივა ხაზინის გატაცება. ეს ჩემთვის დიდ დნუტეშია, აბა, იცოდე, საცალიო არ დაკარგო.

შვაიცერკასი: არა, დედი, არ დეკარგავ. ლეიბის ქვეშ ვეინახავ. (წასვლას აპირებს.)

ინტენდანტი: დედა, მეც მოვიდვარ, ხაზინადრად.

დედა კურაფი: ოლონდ თქვენი ოინები ამასაც არ ასწავლით!

(ინტენდანტი გამოუმშვიდობებლად გადის შვაიცერკასთან ერთად).

ივტა: (ზელს უქნევს): დამშვიდობება დაგავიწყდა, ინტენდანტო!

დედა კურაფი: (ივტას) ამათი ერთად ყოფნა არ მსიამოვნებს. ეგ ცუდი ამფსონია ჩემი შვაიცერკასისათვის. ომი კი ჯერჯერობით ურიგოდ არ მიდის. ვიდრე ყველა ქვეყანა ჩაებმებოდეს, ოთხი-ხუთი წელიწადი ისე გავა, ვითომც არაფერი. ცოტაოდენი შორსმჭვრეტელობა, ცოტაოდენი სიფრთხილე და ჩემი საქმეები ცუდ-არ წავა. გაანა არ იცი, რომ შენი სენის მქონემ უზმოზე არ შეიძლება სასმელი მიიღოს?

ივტა: ვინ თქვა, რომ ავად ვარ? ცილსა მწამებენ.

დედა კურაფი: რა ვიცი, ყველანი კი ამბობენ...

ივტა: შოდა, ყველანი ტყუილნი. დედა კურაფ, მე მოლად სასონარკვეთილი ვარ, რადგან მაგ ჭორების გამო ყველანი ისე მივილან ვანზე, თითქოს მძორი ვიყო. ნეტავი ამ ჩემს ქუდს რაღას ვიკითვ არ ვიცი? (განზე გადავდებეს). აი, ამიტომაც ესად დილიდანვე. ადრე ასეთ რამეს არ გქარობდი. სახის კანი გეჩმანენება ადამიანს. მაგრამ ახლა ჩემთვის ყველაფერი სულერთია. მეორე ფინურ პოლკში ყველანი მიცნობენ. უნდა შინ დავგრენილიყავი, როცა ჩემმა პირველთაგანმა მილაღატა. თავგამოდება რა ჩემნაირების საქმა. უნდა სიბილნის ატანა შეიძლო, თუ გინდა თავი გადარიჩინო.

დედა კურაფი: კარგი ახლა ისევ თავიდან ნუ მოჰყვები ყველაფერს — როგორი იყო შენი პიტერი და როგორ მოხდა ყოველივე. ჩემი უმანკო ქალიშვილის წინაშე მაინც შეიკავე თავი.

ივტა: სწორედ მაგან უნდა მოისმინოს ყველაფერი, რომ ტრფიალის ბადეში აღარ გაებას.

დედა კურაფი: ტრფიალის ბაღეს ვერც ერთი ქალი ვერ გაეცქევა.

ივტა: მამ, მოვეყები დი ცოტათი გულზე მომეფინება. დასაბამი ამ ამავეს იმით მცია, რომ მე წარმეტყუ ღლანდრიში გავიზარდე. სხვაფრე თვალთაც ვერ ვიხილავე მას და ახლა პოლონეთში არ ვიქნებოდი და აქ არ ვიჯედებოდი. იგი სამხედრო მზარეული იყო, ქერა პოლანდიელი, მაგრამ გამხდარი. კატრინ, უფროსოდე ხბელ-მბელთა, მაგრამ იმ დროს ჯერ კიდევ არ ვიცოდი ეს ქვემარტება. არ ვიცოდი აგრეთვე ისიც, რომ უკვე მაშინ ახვავა ჰყავდა და რომ საერთოდ „ჩიხუხინა პიტერს“ უტახდნენ, რადგან თვით იმის დროსაც კი პირიდან არ ციოლებდა ჩიხუხს, იმდენად სასხვათაშორისო ამავეი იყო ეს მისთვის. („დამოხილების სიმღერას“ მღერის.)

ჩვიდმეტი წლისა ვიყავი მაშინ, როცა ქალაქში მოვიდა მტერი;

ხმალი ჩაავო და მეგობრულად გამოიმონდა უმაღლე ხელი როს თავდებოდა ლოცვა დაისის და მოატანდა ღამე მაისის, პოლკი კარემი!

მზად იდგა უკვე, დაფდაფის ხმები ისმოდა ლხენით, შემდეგ კი მტერთან ბუჩქების უკან დამოხილება ხდებოდა ჩვენი. მე მზარეული მყავდა იქ მტერი, არ მიშორებდა არც ერთი წამით.

რაც უფრო მეტად მძულდა ის დღისით, მით უფრო ძლიერ მიყვარდა ღამით. როს თავდებოდა ლოცვა დაისის, და მოატანდა ღამე მაისის, პოლკი კარემი მზად იყო უკვე.

დაფდაფის ხმები ისმოდა ლხენით და მტერთან ბნელი ბუჩქების უკან დამოხილება ხდებოდა ჩვენი.

და ამ მაღალი გრძნობის დაკარგვა, გამოგიტყდებით, მე არა მსურდა, თუმც ჩემმა ხალხმა მე ვერ გაძიგო, რომ ის მიყვარდა და არა მძულდა, მაგრამ დამიგდა წუთები მწარე, ო, რაც მე მაშინ გადავიტანე!

სახე იცვალა სულ ყველაფერმა, დაფდაფის ხმები დაირსა ქაშში და უტებ ჩემმა სატრფომ და მტერმა ჩვენი ქალაქი დატოვა მარშით.

ჩემდა საუბედროოდ უკან დავედევნე, მაგრამ აღარ-სად შევხვედრივარ. უკვე სუთი წელი კი გავიდა. (ბარბაციტი მიდის ფურცონის უკან.)

დედა კურაფი: ქუდი დაგარა ძირს დაგდებული.

ივტა: ვისაც უნდა, იმან აიღოს.

დედა კურაფი: მაგის მავალითი შენთვის ჭკუის სასწავლებელი იყო, კატრინ. არასოდეს არ გააბა ჯარისკაცებთან არსიყოზა. სიყვარული მსახურაბი გრძნობაა, ეს იცოდე ჩემგან. ჯართან ვისაც არაფერი ესაქმება, იმათთანაც კი არ არის ტკბილი მკვერი. თავიდან გუზუნება, მზად ვარ მწეს ფერხთა ცვერი ვემთხიო, — მართლა, სხენებაზე, გუშინ ფეხები დაიბანე და მერე კი ხელზე მოსამსახურედ გაიხიდი. კიდევ კარგი, რომ მუწეჯი ხარ, არასოდეს არ მოდიხარ შენს ნათქვამთან წინააღმდეგობაში, არასოდეს არ გჭირდება ენაზე იკბინო იმის გამო, რომ სიმართლე წამოგცდა. მუწეჯობა ღვთის მიერ ბოძებული მაღლია. აი, მხედართმთავრის მზარეულიც მოდის. ნეტავი რა უნდა?

(შემოდიან მზარეული და ლაშქრის მოძღვარი.)

ლაშქრის მოძღვარი: თქვენი გათიშვლის, აილივის დავალებით მოვედი, ხოლო მზარეული მე გამომყვა. თქვენ ამაზე შთაბეჭდილება მოახდინეთ.

მზარეული: მე სუფთა ჰაერის ჩასაყლაპავად გამოვეყვი.

დედა კურაფი: იმდენი ყლაპეთ, სანამ მოგეწყინებათ, თუკი წესიერად მოიტყვეთ, თუ არა და თქვენ მაინც ყოველთვის გაგისწორდებით. რა უნდა ნეტავი? მე ფული აღარ მაქვს.

ლაშქრის მოძღვარი: კაცმა რომ თქვას, მისი ძმა უნდა მენახა, ბატონი ხაზინადარი.

დედა კურაფი: ის აქ არ არის და საერთოდ არც სადმე სხვაგან გახლავთ. შვაიცერკასი თავისი ძმის პირადი ხაზინადარი როდია. ნუ აცდუნებს მას და ჭკვიანად იყოს. (მზარეუ გადევითებული ჩანთიდან აძლევს ფულს.) აი, ეს გადაეცით, ცოდის რად იდებს და დედის

1 კარე (ფრანგ. carré) — ქვეითი ჯარის განლაგება ოთხკუთხედად.

სიყვარულით რადა სარგებლობს, უნდა რცხვენოდეს.

მზარეული: დიდხანს აღარ გასტანს ეს ამბავი. მალე პოლკს გააყვება და ვინ იცის, საით იზამს პირს, შეიძლება სიკვდილისკენაც. კიდევ დაუმტკიცებ ცოტათოდით, თორემ მეგრე შეიძლება სახანგებოლოც კი გაგზავნოდ. დედაკაცები ჯერ ჯოტობთ ხოლმე და მერე კი ნანობთ. ერთი ჭიჭა არაყი არაფერია, მაგრამ ზოგჯერ ვერ იმეტებდა და მერე კი ერთიც ვნახო და ნეფს ადამიანი მწვანე კორდის ქვეშ და უკვე ვეღარ ამოთხრი და ვერ გააცოცხლებ.

ლაშქრის მოძღვარი: რა გულის იჩუვებთ, მზარეულო. ომში დალუბება ბედნიერებაა და არა უხედურება. რატომ? ეს სარწმუნოებრივი ომი და იმითი. ჩვეულებრივი კი არა, არამედ განსაკუთრებული, წმინდა და, მამასადამე, ღვთისათვის სასურველიც.

მზარეული: მართალია ბრძანება... ერთი მხრივ, ეს ომი, როდის დროსაც წავყენ, ჩეხენ, აოხრებენ და შიგადაშიგ, ესეც არ დაგვაფიქრებდა, დიდხანს კიდევ, მაგრამ მეორე მხრივ, იგი ყველა სხვა ომისაგან იმით განსხვავდება, რომ სარწმუნოების სახელით წარმოებს. ეს ნათელია, მაგრამ ისიც უნდა აღიაროთ, რომ ასეთ ომში კაცს სასმელი ძალზე სჭირდება.

ლაშქრის მოძღვარი: (დედა კურაუბი, თან მზარეულზე მიუთითებს): არ მინდოდა წამომეყვანა, მაგრამ მითხრა, რომ მაოჯადოვებ და სულ თქვენზე ოცნებობს.

მზარეული (თან პატარა ჩიზუბს უკიდვებს): ცუდი არაფერი არ მქონია გუნებაში. მარტოოდენ ერთი ჭიჭა არაყი მინდოდა დამეძლია, მშვენიერი ხელით გამოჩნდებოდა. მაგრამ ამისთვისაც უკვე საკმარის დავისაჯე: ლაშქრის მოძღვარი მიოღი გზა ისე იხოვნებოდა ამაზე, რომ ალბათ ახლაც განითვლებული ვარ.

დედა კურაუბი: და ამას იქმს სულიერი მამის შესაბამისობა გამოწყობილი კაცი? უნდა რამე დაგაღვნიოთ, თორემ უსაქმურობისაგან შეიძლება რამე უზნეოც კი მკადროთ.

ლაშქრის მოძღვარი: ო, რა ცდუნებაა, ამბობდა ერთი სასახლის მოძღვარი, როცა დაჰყვებოდა ხოლმე დიაცის წაღობს. (სიარულის დროს კატრინს მიხედავს.) ეს საწადლიანი ასული ვინლა?

დედა კურაუბი: საწადლიანი კი არა, პატიოსანი ასულია.

(ლაშქრის მოძღვარი და მზარეული დედა კურაუბთან ერთად ფურგონის უკან მიდიან. კატრინი თვალს გააყოლებს მათ და შემდეგ სარეცხს თავს მიანებებს. ივეტას ქუდიან მდის. იოებს მას, ჯდება და წითელ მაშვიც იცავს. ფურგონის უკნიდან ისმის, როგორ აღაპარაკობს დედა კურაუბი პოლიტიკაზე ლაშქრის მოძღვართა და მზარეულთან).

დედა კურაუბი: პოლონელები, რომლებიც აქ, პოლონეთში იმყოფებიან, არ უნდა ჩარეულყვნენ. მართალია, ჩვენი მეფე¹ შემოჭრა მათთან თავისი ჯარითა და ჯამათით, ცხენებითა და ალალით, მაგრამ ნაცვლად იმისა, რომ მჭიდრობა დაეცვათ, პოლონელები თვითნებ საკუთარ საქმეებში ჩაერყნენ და მეფეს თავს დაესხნენ, როდესაც მან თავისი ჯარით სრულად მჭიდროდ დალაშქრა მათი ქვეყანა. ამიტომ მათი ბრალია მჭიდრობის დარღვევა და მთელი სისხლი მათ კისერზე მოდის.

ლაშქრის მოძღვარი: ჩვენი მეფე მხოლოდ თავისუფლობეზე ზრუნავდა. იმპერატორი ყველას ჩაგრაგდა² — პოლონეთს არანაკლებ, ვიდრე გერმანელებს. — და მეფე იძულებული იყო ისინი გაეთავისუფლებინა.

მზარეული: ჰო, მე ვხედავ, რომ მართლაც თავი არაყი გქონიათ, არ მოუტყუებდით თქვენს სახეს, მაგრამ რახან მეფეზე ვლაპარაკობთ, უნდა გითხრათ, რომ თავისუფლება, რომლის შეტანაც სურდა მას გერ-

მანიაში, ძვირად დაუჯდა და შეეცაშია მარილზე გადასახადი შემოიღო, რაიც თავის მხრივ ღირებოდა ხალხს, როგორც სიტყვანი, მამასისხლად დაუჯდა. ჰოდა, მეგრე ახლა გერმანელების დილეგში ჩაყრა და შაყის კვრა მოუხდა, რადგან მათ იმპერატორის ყმებად სურდად დარჩენილიყვნენ. მართლაცა, ვისაც განათავისუფლებდა არ სურდა, მას მეფე ბევრს როდი ელოლიავებოდა. ჯერ მარტო პოლონეთის დაცვა სურდა ბოროტმზახს ევლთაგან და განსაკუთრებით კი იმპერატორისაგან, მაგრამ მერე მადე ჭამაში მოუვიდა და მთელი გერმანიაც დაიცვა. ხოლო ეს უკანასკნელი ცუდად როდი უხედა ნინადადგვობას და აი, კეთილ მეფეს უამრავი უსიამოვნება შესება: ამდენი სიკეთისა და ხარჯების მიუხედავად, ხარჯები, რასაკუთრებელია, გადასახადებით დაფარა, ამაზეც კვლავ სისხლი იშემოღოა ხალხს, მაგრამ მეფე აინუშნაც არ აგდებდა ამას, რადგან ერთი რამ მუდამ მის მზარეულზე იყო: ღვთიური სიტყვა, — და კიდევ კარგი, რომ ეს ასე გახლავთ, თორემ შეიძლება ხმა დარბუხლები? მეფე ყველაფერ ამას ანგარების გამო იქმსო. ახლა კი სინდისი მუდამ სუფთად მქონდა და ეს კი მისთვის მთავარი იყო.

დედა კურაუბი: როგორ გეტყობათ, რომ შევდი არა ხართ, თორემ ასე არ ილაპარაკებდით გმირ მეფეზე.

ლაშქრის მოძღვარი: ბოლოს და ბოლოს, მის პურს მაინც ხომ ჭამთ.

მზარეული: მის პურს კი არა ვჭამ, მე ვუცხოებ პურს. **დედა კურაუბი:** მისი დამარცხება არ შეიძლება და ეს იმიტომ, რომ ხალხს სჯერა მისი (სერიოზულად). დიდკაცებს რომ ყური დაუგდოთ, ომს მხოლოდ იმის გამო აწარმოებენ, რომ ღმერთის ეკრძალებიან და ყოველივე იმის დამცირდება სურთ, რაც კარგი და მშვენიერია, მაგრამ თუ ჩაუკვირდი, დიანახავ, რომ სულაც არ არიან ეგეთი ბრყიყები და ომს მოგებისათვის ეწევიან, და სხვაფერ არც ჩემსავით პატარა ხალხს მიიღებდა ომში მონაწილეობას.

მზარეული: მართალია ბრძანებაა. **ლაშქრის მოძღვარი:** თქვენთვის, როგორც პოლანდიელიათვის, ურიგო არ იქნებოდა, ვიდრე თქვენს აზრს გამოტყვამდით, ჯერ მხედით ხოლმე, რომელი დროში ფრიალებს აქ, პოლონეთში.

დედა კურაუბი: გაუმეორებს ყველა მარტესტანტს ამ ქვეყანაზე. (კატრინას ქუდი დაიხურა, კეკლუცობს და ივეტას სიარულში ჰაძვს. უეცრად მოისმის ზარბაზნების ბათქაშოთქი და თოფების სროლა. ზმინაზნებ დამდაფები. დედა კურაუბი, მზარეული და ლაშქრის მოძღვარი, რომლებიც ფურგონს იყვნენ ამოფარებული, გამორბიან ავანსცენაზე. მზარეულსა და ლაშქრის მოძღვარს ჭიქები ისევ ხელში უჭირათ. შემოვარდება ინტენდანტი ჯარისკაცის თანხლებით. ორივენი ზარბაზნს მივარდებიან და ცდილობენ გვერდზე გადაათირონ.)

დედა კურაუბი: რა მოხდა? დამაცათ ჯერ სარეცხი ავიღო, თქვე დოყლაპიებო! (ცდილობს სარეცხი გადაარჩინოს.)

ინტენდანტი: კათოლიკები! მოულოდნელად დაგვესხნენ თავს. ალბათ ვეღარც კი გავანსრებთ (ჯარისკაცი) ზარბაზნი წაიღ აქედან! (გარბის.)

მზარეული: ღმერთი ძლიერი, უნდა ახლავე მხედარიმთავართან გაეჩნდე. კურაუბ, ამ დღეებში ისევ შემოგივლით და ვისაუბრით. (თაყვანდებოლოეფილი გარბის.)

დედა კურაუბი: მოიცათ, ჩიზუბი დავივარდათ! **მზარეული** (შორიდით): აიღეთ და შემინახეთ! დამჭირდება.

დედა კურაუბი: მაინცდამაინც ახლა მოუწდათ, როცა ცოტათოდენი საშოვარი გაჩნდა ჩვენთვის.

ლაშქრის მოძღვარი: ჰო, მოდ და ეცე ნავალ, თუმცა კი საშიშია, როცა მტერი ასე ახლავ. ნეტარ იყონ მჭიდრობის

¹ ლაპარაკი შვეიცის მეფე ზუსტად II დიოდზე (1594-1632).

² გერმანიის იმპერატორი მათესონ, რომელიც იმპერატორს მართავდა 1612-1619 წლებში.

მოყვარენი — აი, ომის კანონი, ლაბადა რომ მქონდეს...

დედა კურაფი: ლაბადას არ ვაქირავებ, თუნდაც სამკვედრო-სასიცოცხლოდ იყოს საქმე.

ლაშქრის მოძღვარი: პო, მაგრამ როგორც პროტესტანტ სასულიერო პირს, მე განსაკუთრებული საფრთხე მემუთხება.

დედა კურაფი: (გადმოუღებს ლაბადას.) იცოდეთ, ამას ჩემი სინდისის წინააღმდეგ ვიქმ. გაიქცეო, რალას უყურებო.

ლაშქრის მოძღვარი: უღრმესად გმადლობთ. უთუოდ დიდსულოვნებაა თქვენგან, მაგრამ იქნებ სჯობდეს, რომ აქ დავრჩე? გაქცეული რომ დამიხახონ, შეიძლება უფრო დაბნელოთ ეჭვი. მტრის ყურადღებას მივიპყრო.

დედა კურაფი: (ჯარისკაცს.) თავი გაანებე მაგ ზარბაზნს, შე ბოთე, შენა! აბა, ვინ დაგიფასებს ღვანლსა? მე ჩამაბრუნე შესანახად, თორემ მაგის გულისთვის შეიძლება თავიც წაავო.

ჯარისკაცი (თან გარბის): თქვენ უნდა მიმოწმოთ, რომ შევეცადე გადაემხრონა.

დედა კურაფი: გიმოწმებ, ღმერთმანი გიმოწმებ. (დანიხაავს, რომ მის ქალიშვილს ივვტას ქუდი ხურავს.) ეს რა წამოგიდგია თავზე? კახის ქუდი დაიხურე, არა? შენ ხომ არ გაგიყვებულხარ?! ახლავ თავიდან მოიძრე ეს ჩაჩი. ისიც ახლა, როცა სადაცაა მტერი გამოჩნდება. (თავიდან აძრობს კატრინს ქუდას.) გინდა შეგნისონ და მეგადავ გაგიხადონ? ერთი უყურეთ ამ შეჩვენებულს, მაშეიბიც რომ ჩაუცვამს ამნამსვე გაიხადე! (უნდა გახადოს.) ი, იესო, დამეხმარეთ, ბატონო ლაშქრის მოძღვარი, გაახდენით მაშეიბი! მე ახლავე მოვალ (ფურგონთან მიიჩრბენს.)

ივვტა (შემოხრის და თან პუდრის ისეგას): გაიგეთ ახალი ამბავი? სადაცაა კათოლიკეები აქ გაჩნდებიან. ჩემი ქუდი რა იქნა? უყურეთ, ვიღაცას ფეხი დაუდგამს. აქ თავიშეშვლი ხომ ვერ ვივლი, როცა კათოლიკეები მოვლენ. რას იფიქრებენ ჩემზე? რომ არც სარკე მაქვს! (ლაშქრის მოძღვარს) როგორ გამოვიყურებინ? პუდრი ბევრი ხომ არ მისევ?

ლაშქრის მოძღვარი: არა, სწორედ ზომავზე გაქვს ნახსოვი.

ივვტა: ჩემი წითელი მაშეიბი რაღა იქნა? (ვერ პოულობს, რადგან კატრინი ფეხებს წელქვედას კალთაში მალავს.) ნელა აქ დატეკეთ. ფეხშიშველა გამოიხდება ნასკლა ჩემს კარავში. თავი მომიტეხა. (მადის.)

(შემოიბის შვაციერკასი, ხელში პატარა ყუთი უჭირავს.)

დედა კურაფი: (უკან ბრუნდება, ორივე ხელი ნაცრით აქვს სავსე. კატრინს) აი, ნაცარი, (შვაციერკასს) ეგ რა მოგატყვ?

შვაციერკასი: პოლის საღარი.

დედა კურაფი: გადააგდე. შენ ხაზინადრობას ყაველი გაუვიდა.

შვაციერკასი: რას ამბობ, მე მაქვს ჩაბარებული (სცენის სიღრმეში მიდის.)

დედა კურაფი (ლაშქრის მოძღვარს): გირჩენია ეგ მოძღვრის სეროთუკი გაიხადე, მაშაო, თორემ ლაბადა ვერაფერს გიმეულის და მაინც გცნობენ. (ნაცარს უსვამს სახეზე კატრინს.) წყნარად გაჩერდი! აი, ასე, ცოტაოდენი ჭაჭყე სახეზე და საფრთხე თავიდან აცილებულა. წარმოადგენიათ, რა უბედურება დამართინია?! საველე საგუშაგოებში სულ ერთიანად მთვრალეები ყოფილან გუშაგები. ახლა, როგორც იტყვიან, ყველაფერს ისა სჯობს, რომ ჩრდილოდ იყო. საკმარისია ჯარისკაცმა, განსაკუთრებით კი კათოლიკე ჯარისკაცმა, თვალთ მოჰკრას კრიალა სახეს და უმაღლეს ახალი კახა მოეცლინება ქვეყანას. მთელი კვირაობით დამწყული დადიონ და მერე, როცა ააოხრებენ, აიკლებენ და გატყვებიან, ახლა ქალებს დაერევიან ხოლმე. მაგრამ ახლა უკვე

სამიში აღარ არის. აბა, ერთი კიდევ მეჩვენე. ურიგოდ არა ხარ მოზანდული. თითქოს შენი სიცოცხლე სულ ჭაჭყში გადებულიყო. ნუ კანკლებ, ახლა უკვე ნულარაგორისა ნუ გეშინია (შვაციერკასს). რა უყავი საღარი?

შვაციერკასი: არა ვიცი, მე ვიფიქრე ფურგონში შევინახავ-მეთქი.

დედა კურაფი: (აღშფოთებული): რაო, ჩემს ფურგონში? ღმერთმა შეაჩვენოს ასეთი სიბრძნე! ერთი წამით თავლი არ შეიძლება მოაცილო! გინდა სამივენი ჩამოგახრწონ?

შვაციერკასი: მაშინ სადმე სხვაგან შევინახავ. ანდა გავიცევი და მასაც თან გაგიყვალე.

დედა კურაფი: აქ დარჩი, ახლა უკვე გვიან არის.

ლაშქრის მოძღვარი: (თან ტანსაცმელს იცვლის სცენის სიღრმეში): ღვთის გულისათვის, დრომა, დრომა ჩამოიღეთ!

დედა კურაფი: (ხსნის პოლკის დროშას) დედაო ღვთისა! ისე შევაჩვიე თვალს, რომ უკვე ვეღარც ვამჩნევდი ხოლმე. ოცდახუთი წელიწადი, რაც ეს დროშა ასე უკიდია.

(ზარბაზნების ბათქიბუთი ძლიერდება.) (დღითი, სამი დღის შემდეგ ზარბაზნი აღარ არის. დედა კურაფი, კატრინი, ლაშქრის მოძღვარი და შვაციერკასი ერთად სხედან შეუფერხებელი და საქმელს შეეცევიან.)

შვაციერკასი: უკვე მესამე დღეა, რაც აქ უქმად ვზივარ და ბატონი ფელდფებელი, რომელიც მუდამ კეთილად იყო ჩემდამი განწყობილი, ალბათ კითხულობს: ნეტავი იმე დადაიკარგა ჩვენი შვაციერკასი თავის საღარიოანადო.

დედა კურაფი: მადლობელი იყავი, რომ ვერ მოგაკველიეს.

ლაშქრის მოძღვარი: მაშ, მე რაღა ვიქცა? ლოცვით აქ ვერ ვლოცულობ: რომ გამოვიჩ, ვაი ჩემს ტყავს. ნათქვამია, კაცს რაც გულობს აქვს, პირველად ეს ავერთავი. მე რომ ჩემი წამოიხდეს, გათავებულია ჩემი საქმე!

დედა კურაფი: ასეა, ასე. ერთი თავისი სარწმუნოებით მისივებს ნალეგლს და მეორე კიდევ თავისი საღარიოთი. აღარ ვიცი, რომელი უფრო სამიში.

ლაშქრის მოძღვარი: აი ახლა კი ჭეშმარიტად ღვთის განცების ხელთა ვართ.

დედა კურაფი: არა მგონია, რომ ეგრე ცუდად იყოს ჩვენი საღარი. მაგრამ ღამე მაინც ძალი აღარა მაქვს. შენ მაინც რომ არ იყო ჩვენთან, შვაციერკას, უფრო უგებით ამოვიუსთქავთ. მგონი, უკვე შევეწყვე მათ. მე უთხარი, რომ ანტიქრისტე შევდის წინააღმდეგი ვარ, რადგან რქოსანია-მეთქი. საკუთარი თვალთი ვნახე — მარცხნარა რქა ოდნავ უკვე მოცვეთილიც კი აქვს-მეთქი. გახერხებული და კითხვის დროს წმინდა საწინააღმდეგო ვეღარე ლაშქარაკი: სად შეიძლება-მეთქი იაფად მათი შესყიდვა. კარგად მოვახერხე. შვაციერკასის მამა კათოლიკე იყო და ხშირად ანგლობდა ხოლმე წმინდა საწინააღმდეგო, მთლად არ მენდობიან, მაგრამ მენვრილმანე ქალი არა ჰყავთ პოლკში და ამიტომ ნაწილობრივ თვლი დახუჭეს ან ამბავზე. შეიძლება ეს ყველაფერი სასიკეთოდ იყოს. ჩვენ ტყვეობაში ვიმყოფებით, მაგრამ ასეთ ტყვეობაში ხომ ქურქში დაბუდებული ტილიც არის.

ლაშქრის მოძღვარი: კარგი რბე, ხოლო რაც შეეხება რაოდენობას, ცრტა უნდა შევზღუდოთ ჩვენი შეედური მადა. ჩვენ ხომ დამარცხებული ვართ.

დედა კურაფი: ვინ არი დამარცხებული? მაღლა მჯდომ დიდკაცთა გამარჯვებები და დამარცხებები ხშირად როდესაც ემთხვევა პატარა ხალხის გამარჯვებებსა და დამარცხებებს. დაიხ, ძალიან ხშირად არ ემთხვევა. ზოგჯერ ისეც კი ხდება, რომ დამარცხება არსებობდა ხელსაწყოლიც კი პატარა ადამიანებისთვის. გახსოვს, ლიფლანდიაში ისეთი დღე

აყარა მტერმა ჩვენს მხედართმთავარს, რომ არეგ-დარეგში მე ერთი ლაფშაც კი ჩამივარდა ხელში აღაღ-დიან. შეიდი თვის განმავლობაში დაატარებდა ჩემს ფარავანს, ვიდრე ჩვენ არ გავიმარჯვებოდა რევიზია არ ჩაატარეს. საერთოდ კი შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენ, უბრალო ადამიანებს, გამარჯვებაც და დამარცხებაც ძვირად გვიჯდებოდა. ჩვენთვის ისა სჯობდა, რომ პოლი-ტიკა ერთ ადგილზე იტკუნებოდა (შეიცვალა) ქაშენი!

შეაიყვრკასი: გემოს ვერაფერს ვერ ვატან. აბა, როგორ უნდა მისცეს ახლა ფელდფელმა ჯამაგირი ჯარისკაცებს?

დედა კურაუი: როცა გარბიან, მაშინ რაღა ჯამაგი-რი ეკუთვნით.

შეაიყვრკასი: რა ვუყვით, რომ გარბიან. მაინც უფლება აქვთ ჯამაგირი მოითხოვონ. მაშ, უფასოდ ხომ არ გაიქცევიან. მათ შეუძლიათ ნაბიჯიც არ გადადგან უხელფასოდ.

დედა კურაუი: შეაიყვრკას, შენი კეთილსინდისიერე-ბა ძალზე მაინებს. ეს მე ჩაგვაგონე. პატიოსანი ყოფილ-იყავი, რადგან ჭკუით არ გამოირჩევი. მაგრამ ყვე-ლაფერს თავისი საზღვარი აქვს. ახლა მე და ლაშქრის მოძღვარი კათოლიკური დროშისა და ხორცის საყიდ-ლად მივდივართ. ამას ვერავინ შეედრება ხორცის არჩევში. ისე უშუქცდომოდ ამოირჩევის ხოლმე, თითქოს მთავარული იყოს. მე მგონი, კარგ ნაჭერებს იმაზე ატყ-ობს, რომ მათ დანახვავ უნებლიეთ პირი ნერწყვით ევსება. კარგია, რომ ვაჭრობის ნებას მაინც იძლევიან. ვაჭრის სარწმუნოებას კი არ ეკითხებიან, არამედ საქონ-ლის ფასს, და პროტესტანტული საცვალეიც განა ისევე არ ათბობს კაცსა, როგორც კათოლიკური?

ლაშქრის მოძღვარი: ერთხელ ვილაცამ თქვა: ლუთერანები ყველაფერს თავდავირა დააყენებენ ქა-ლაქად და სოფლადაცო, მაშინ ერთმა გლახაკად დაყუ-დებულმა ბერმა მოუღო: გლახაკი მაინც ყოველთვის საჭირონი იქნებიან. ამ ქალის საქმეც სწორედ ასეა. (დედა კურაუი ფურგონს გაუჩინარდება.) ხაზინის ყუ-თი მაინც ძალზე ამფოთებს. აქამდე ყურადღება არავის მოუქცევია, თითქოს ყველანი მენერვილმანის ფურგო-ნის ხალხი ვიყოთ, მაგრამ დიდხანს გაგრძელებდა ასე?

შეაიყვრკასი: მე შემძლია საღარო ნავილი.

ლაშქრის მოძღვარი: ეს, მგონი, კიდევ უფრო სახ-იოთათა. მერე რას აპირებ, ვინმე რომ დაგინახოს?! ჯაშუშები ბლომად ჰყავთ. გუშინ, დილაადრიან, ერთი ნაშიშმისტა თხრილიდან, როცა შიგ მოსასაქმებლად ჩავედი, მე შემეშინდა და კინაღამ ლოცვა წარმოეთქვი. გავცედიმე კიდევ ჩემს თავს. მგონი, განავალსაც კი ყნოსავენ, რომ გამოარკვიონ, პროტესტანტისა თუ არა. ერთი დაღუპული ვინმე იყო და ცალი თვალი ახ-ვეული ჰქონდა.

დედა კურაუი: (ფურგონიდან გადმოდის, ხელში კალთა უჭირავს.) ნახეთ, რა ვიპოვე, უ, შენ ნაშუსგა-რეცხილი, შენა! (საზეიმოდ მაღლა სწევს ნიეთლ მა-ლაღუქსელიან ფეხსაცმელებს.) ივეტას წითელი მაშიე-ბი! როგორ არხეინად აუწანაში! ეს იმიტომ, რომ თქვენ ჩაავადეთ, სანდომიანი ასული ხარო! (კალათში დებს მაშებს.) უკან დაუბრუნებ. ში, ივეტას მოპირა ად-მიანმა ფეხსაცმელები! ის თავს ილუპავს ფულის გუ-ლისთვის, ეს კიდევ გასაცემა ჩემთვის, მაგრამ შენ ტყუილბერადლოდ, სიამოვნებისათვის გინდა დაიღუპო-თავი. მე ნათქვამი მაქვს შენთვის, უნდა დაიცადო, ვი-დრე ზავი შეიკრება. ჯარისკაცს არ გავატან, რაც უნდა მოხდეს! დაიცადე, ვიდრე შემიძლება ჩამოვარდებოდეს და თავს ნუ ეიკოლოზინებ!

ლაშქრის მოძღვარი: ჩემი აზრით, ეს სულაც არ ეიკო-ლოზინებს თავს.

დედა კურაუი: ეიკოლოზინებს და ეგრე! მე მინდა ისე შეუმჩნეველი იყოს, როგორიც ქვა დაღარენში, სა-

დაც ქვების გარდა არა არის რა. დაე, ხალხმა თქვას: „გონჯს აბა ვინ შენიშნავსო“, — სამაგიეროდ აჯი არს დამართება რა (შეიცვრკასს) ყუთის ხელი არ ახლო. სადაცა დებს, იქ იყოს. გაიკონე? და დადებ თავლი გეჭირის. მას პატრონობა უნდა. ვიცე, სიკუცხლეს მომისწრაფებთ ადრე და მალე. თქვენს მოვლას სჯო-ბა ერთი გუდა რწყილით მყავდეს მოსავლეული.

(მირის ლაშქრის მოძღვართან ერთად. კატრინი ჭურჭელს ალაგებს.)

შეაიყვრკასი: მალე უკვე ვეღარ დაჯდება კაცი მზეზე ჟილეტის ამარა. (კატრინი ხეზე მოუთვითი.) პო, ფოთლით უკვე ვაყვითლება. (კატრინი ხელებით ეკითხ-ება, სახმელი ხომ არ გინდაო.) არა, დალევა არ მინდა. ასე ვიჯდები და ვიფიქრებ ჩემთვის. (პაუზა) დედა ამ-ბობს, ღამე ძილი აღარა მაქვსო. უნდა ნავილი აქედან საღარო. სამალავი უკვე მოეძებნე. აბა, ერთი ჭიჭა დამისხი. (კატრინი ფურგონის უკან მიდის.) თხუნილას სიროში შევინახავ დმინარის პირას, ვიდრე პოლკში მივიტანდე. იქნებ ამაღამე, გათენებისას, წამოვიღო იქიდან და პოლკში გამოვცხადდე. სამ დღეში შორს ვერ ნავიჯდოდე. ბატონი ფელდფელმა ალბათ თავლებს დააჭყეტს გაკერებისაგან და მეტყვის: „ამას კი მარ-თლა აღარ მოველოდი, შეაიყვრკას. გენდე, საღარო ჩაბაბრე და აი, შენც ჩემი ნდობა გაამართლე, სალა-რო ხელფასილით დააბრუნე უკან“.

(კატრინი ფურგონის უკნიდან გადმოდის სავსე ჭი-ქით ხელში და ორ კაცს გადაწყვეტს. ერთ-ერთი მათ-განი ფელდფელსა, მეორეს ქუდი ხელში უყრია და თავაზიანად აქნევს ქალის წინაშე. ცალი თვალი ახ-ვეული აქვს.)

ცალთვალა: სალამი თქვენდა, ძვირფასო ფრიოლ-აინ. ზოი არ გინახავთ აქ ვინმე მეორე ფიზური პოლკის ბანაკიდან? ღმერთი იყოს თქვენი შემწე.

(ძალზე შემინებული კატრინი წინ გამოდის, თან არაყი ეღვრება ჭიქიდან. მომხდურნი შენიშნავენ მყ-დომარე შეაიყვრკასს, ერთმანეთს გადახედავენ და უკან გატრიალდებიან.)

შეაიყვრკასი (ფიქრებიდან გამოერეკება): ნახევარი დავიცევირა, რა ფოქსებს აკეთებ? რა, თვალეში ველ-არ იხედები? არაფერი არ მესმის. მეც უნდა ნავიდე. მე უკვე გადავწყვიტე. ყველაფერს ასე სჯობია. (დგება, კატრინი ყოველწარმოად ცდილობს მიახედობოს, რომ საფრთხე ემოქრება, მაგრამ შეაიყვრკასი თავიდან იშორებს.) ნეტავი ერთი გამაბდინა, რა გავქვს სათქმე-ლი. უთუოდ კარგი რამ, საბარლო პირუტყვი, მაგრამ თქმით კი ვერ გითქვამს, რას იზამ. არა უშავს, რომ არაყი დაგვეცვა. ეს არც პირველი ჭიჭა ჩემთვის და არც უკანასკნელი იქნება. (იღებს ფურგონიდან ყუთს და კა-შუნისას ქვეშ მალავს.) ახლავ დავბრუნდები. კარგი ახლა, მომეშვი, ნუღარ მაჩერებ, თორემ გავჯავდრდები. უთუოდ კარგი რაღაცის თქმა გინდა, მაგრამ რომ ვერ ამბობ?

(კატრინის სურს შეაჩეროს, მაგრამ შეაიყვრკასი კოცნის, ხელიდან უხსლტება და გადის. კატრინი სა-სონარკეთილია. წინ და უკან დარბის და თან ხმადა-ბალ ბგერებს გამოსცემს. ბრუნდებიან ლაშქრის მო-ძღვარი და დედა კურაუი. კატრინი დედას მივარდება.)

დედა კურაუი: რა იყო, რა მოხდა? სულ ერთიანად გაუფიქრებლად რაღაცას! ვინმეც გაგაჯავრებ? შეა-იცვრკასი სადალა? აბა, დაღაგებთ მიახმე ყველაფერი, კატრინ. დედამემა იცის ენა ჩემი. ნარ, იმ ლაწირკა მაინც ნაილი საღარო? დედაცის, ზედ თავზე თუ არა გადავამტრე იც ყუთი, მაგ ცრუს, მაგასა! კარგი, ნუ ტყაპტყაპებ. ხელებით მაჩვენე. მე არ მიყვარს, როცა ძალიდით ნჭუტუნებ. აბა, რა უნდა იფიქროს ლაშქრის მოძღვარმა? ისედაც რაღა სამინილება არ ეჩვენება! რაო, ცალთვალა იყო აქა?

ლაშქრის მოძღვარი: ცალთვალა ჯაშუშია. შვა-
იცერკასი დაიჭრეს (კატრინი თავს აქნევს. მხრებს ირე-
ჩავს.) დავილუპეთ და ეს არის.

დედა კურაჟი: (კალთვიდან იღებს კათოლიკურ
დროშას, რომელსაც ლაშქრის მოძღვარი ჭოკზე
ამაგრებს.) მაღლა ასწიეთ ახალი დროშა!

ლაშქრის მოძღვარი (მწარე): ვაშა კათოლიკებს!
(სკენის სიღრმეიდან მოისმის ხმები. ფელდფებელსა
და ცალთვალას მოჰყავთ შვაიცერკასი).

შვაიცერკასი: გამიშვით, არაფერი არა მაქვს. მხ-
არი არ ამომავდებიან. მე არა დამიშვებია რა.

ფელდფებელი: ეს ამათი კაცია. ესენი ერთმანეთს
იცნობენ.

დედა კურაჟი: ჩვენი? ჩვენ საიდან უნდა ვიცნობდეთ?
შვაიცერკასი: მე ამათ არ ვიცნობ. საიდან უნდა ვიც-
ნობდე ამ უცხო ხალხს. აქ ვისადილე მხოლოდ. ათი პე-
ლერი გადამახდევინეს მლაშე სადილში. შეიძლება მა-
შინ დამინახეთ აქ.

ფელდფებელი: მაშ, თქვენ გინდათ თავი ისე დაი-
ჭროთ, რომ ვითომც ამას არ იცნობთ?

დედა კურაჟი: საიდან უნდა ვიცნობდე? ყველას ხომ
არ ვიცნობ. ყველას ხომ ვინაობას არ შევეცითხები, ან
ხომ არ ვეტყვი, ჩქარა მითხარი, წარმართი ხარ თუ არა-
მეთქი? რახან ფულს იხდის, წარმართი არ ყოფილა. განა
შენ წარმართი ხარ?

შვაიცერკასი: სულაც არა ვარ წარმართი.

ლაშქრის მოძღვარი: თავისთვის იფადა წყნარად. კრინ-
ტიკ არ დაუძრავს. მარტო ჭამის დროს ალებდა პირს.
მაგრამ, მოგვსენებთ, სხვაფერი არა შეიძლება ჭამა.

ფელდფებელი: შენ ვინლა ხარ?

დედა კურაჟი: ეს ჩემი დახლიდარია. თქვენ კი ალ-
ბათ სიამოვნებით გადააჰყრავდით რასმე. თითო ჭიპა
არაყს გამოგიტანთ, თორემ, ცხადია, მორბოდით და
გახურებული იქნებოთ.

ფელდფებელი: სამსახურებრივი მოვალეობის
შესრულებისას ჩვენ არაყს არა ვსვამთ. (შვაიცერკასს)
შენ რაღაც ნამოილე აქედან და, მგონი, მდინარის პი-
რას დამალე. აქედან რომ ნამოხვედი, კამბოლი გამო-
ბერილი გქონდა.

დედა კურაჟი: ეს კი იყო ნამდვილად?

შვაიცერკასი: თქვენ ალბათ ვიღაც სხვა ნახეთ. მე
მართლაც შემოხვდა ერთი, რომელსაც კამბოლი
გამობერილი ჰქონდა. მე ის არა ვარ.

დედა კურაჟი: მეც მგონია, რომ რაღაც გაუგე-
ბრობასა აქვს ადგილი. მართლაც შეიძლება შეგმლო-
დათ. მე კარგად ვერკვევი ადამიანებში, მე ხომ კურაჟი
ვარ, ყველა მიცნობს. ჩემი სახელი გაგონილი მაინც
გექნებათ, ჰოდა, აი, მე გეუბნებით: ეს ჯეელი ალაღ-
მართალია უნდა იყოს.

ფელდფებელი: ჩვენ მეორე ფინური პოლკის სალა-
რის ვეძებთ. გადმოცემით ვიცით იმ ხაზნაფადარის გარ-
ეგრობა, რომელსაც ებარა ეს სალარო. უკვე რიო დღეა
ვეძებთ და აი, ვიპოვეთ კიდევ. ეს შენა ხარ.

შვაიცერკასი: არა, მე არა ვარ.

ფელდფებელი: და თუ არ გააზმელ, სადაცა გაქვს
გადამალული, იცოდე, მორჩა, შენი საქმე გათავებუ-
ლია. სადა გაქვს?

დედა კურაჟი: (გაფაციქვითი) ეგ, რასაკვირველია,
გააზმელს, თუკი სხვაფერი მაგისი საქმე წასულია. მაშ-
ინვე იტყვის: ჰო, მართალია, მე მაქვს სალარო, აქა და
აქ არის შენახული. რა ვქნა, თქვენი იყოს, ძალა აღ-
მართის ხნავსო, მაგდენად სულელი როდია. ჩქარა თქვი,
შე ბრიყვი ფინია, ბატონი ფელდფებელი საშუალებას
გამძღვს თავი გადაირჩინო.

შვაიცერკასი: თუკი მე არა მაქვს, რა უნდა ვთქვა.

ფელდფებელი: რახან ეკრეა, ნამოდი, ჩვენ თვითონ
გამოგტყავთ. (გაჰყავთ).

დედა კურაჟი: (მიიახებებს) იტყვის, იტყვის, მაგდე-
ნად სულელი როდია. მკლავი არ ამოგადებინოთ
(დაედევნება.)

(იმავე სადამოს ლაშქრის მოძღვარი და მუნჯი
კატრინი ჭიჭებს რეცხავენ და დანებს ზეზავენ).

ლაშქრის მოძღვარი: მსგავსი შემთხვევები კაცის
დაჭერისა და დასჯისა არცთუ იშვიათია რელიგიის ის-
ტორიაში. მე მაგონდება, როგორც ეწეო ჩვენი უფალი
და მაცხოვარი. ამაზე ძველთაგანვე სიმღერაც არის
შეთხზული. (მღერის „ჟამნობათა სიმღერას“).

გათენებისას, მას ჟამსა შინა,
კით მოვლენილი უფალი ჩვენი
ისე მიგვარეს პონტიუს პილატს,
ვით ავაზაკი და კაცის მკვლელი.
თუმცა პილატემ მესივე ჩათვალა,
რომ ის არ იყო სიკვდილის ღირსი,
მაგრამ შუადღის ჟამს მაინც ბრძანა
მეფე იროდთან გაგზავნა მისი.

დღის სამ საათზე შოლტითა სცემეს,
სისხლი ადინეს უცოდველ ტანზე,
ლერწმის კეტებით გვემეს და მევე
ეკლის გვირგვინი დაადგეს თავზე.
დაკანრულ შუბლზე სდიოდა სისხლი,
რაც მაყურებელი სიცოცხლა ჰგვრიდა
და გოლგოთამდე მან ჯვარი თვისი
ტანჯული მხრებით თვითონვე ზიდა.
ჯვარზე გააკრეს ის ამის შემდეგ
გამხეცებულმა ცოდვის შვილებმა
და ჯვარცმა იგი შემოგვრჩა დღემდე
სალოცავად და დასატრეზლად.

ბოროს მისი ტანჯვა სიცოცხლა ჰგვრიდა,
ჯვარცმულ იესოს უთვლიდნენ გმობას,
ვიდრე მზემ სხივი არ აარიდა
შემაძრუნებულ სანახაობას.

ცხრაზე აღმოსდა მას კვნესა წყნარი,
მოისხენია ღმერთის სახელი
და მას უმაღლე ასმიც მძარი
შეხვეებული მწარე ნალველით.
და როს იესოს აღმოსდა სული,
შეზარავ რისხვის შეიძრა მიწაც
დამენუნ მთები ცადაზიდული
და ტაძრის ფარდა ჩამოიფხრინა.
ხოლო მწუხრის ჟამს ამ ცოდვის შვილებს
მის ტანსაცმელზე აუტყდათ ჩხუბი;
შემდეგ სახსრები გადაუხსნებრივი
და შიშველი ფერდემ აძგერეს შუბი.
ჭრილობიდან კი მათდა საამოდ
გადმოიღვარა სისხლი და წყალი,
ასე ანაშა ადამის მოდგამა
ძე კაცისა და ჩვენი უფალი.

დედა კურაჟი: (აღუღელნილი შემოდის) სამკვდრო-
სასიცოცხლოდ არის საქმე. მაგრამ, მგონი, ფელდ-
ფებელს შეიძლება მოელაპარაკოს კაცი. ოღონდ არავი-
თარ შემოხვევში არ უნდა გავამხილოთ, რომ ეგ ჩვენი
შვაიცერკასია, თორემ ჩვენც დაგვადებდა ბრალი, რო-
გორც თანამხრახველი. ისე კი ფულის საქმეა. მაგრამ
სად ვიპოვით ფული? ივეტა ხომ არ ყოფილა აქ? მე გზა-
ში შემხვდა. უკვე ვიღაც პოლკოვნიკისთვის მოუდვია
ჩანგალი. შეიძლება მეწველმანის ფურცონი უყიდოს.

ლაშქრის მოძღვარი: თქვენ რა, მართლა აპირებთ
ფურცონის გაყიდვას?

დედა კურაჟი: მაშ, სად ვიპოვო ფელდფებელი-
სათვის მისაცემი ფული?

ლაშქრის მოძღვარი: მერე რითი უნდა იცხოვროთ?

დედა კურაჟი: საქმეც ეგ არის.

(შემოდის ივეტა პოტე ღრმად მოხუცებუ-
ლი პოლკოვნიკის თანხლებით.)

ივება (გადახვევა დედა კურაჟს): კურაჟ, საყვარელო, რა მაღლ შევხვდებით ისევ ერთმანეთს! (ნასწურ-ჩულებს). უარზე არ არის. (შმაძვარს) ეს ჩემი კარგი მეგობარია და ალბომიცემობაში რჩევას მაძლევს ხოლმე. შემთხვევით შევიტყვე, რომ სხვადასხვა გარემოებათა გამო ფურგონის გაყიდვა გსურთ: თუ მართლა ასეა, მუშტარად მივლულეთ.

დედა კურაჟი: გაყიდვა კი არა, დაგირაგება მინდა, აჩქარება არ ვარგა ასეთ საქმეში. ამნარი ფურგონს ადვილად ვეღარ იყიდო ადამიანი ომიანისა დროს.

ივება (იმედგაცრუებული): მარტო დაგირაგება? მე კი მეგობრა, გაყიდვა გინდოდათ. არ ვიცი, გირაოდ ჩემთვის ხელსაყრელი იქნება თუ არა. (პოლკოვნიკს) შენ როგორ ფიქრობ?

პოლკოვნიკი: როგორც შენ გაგებარდება, ჩემო სულიკო, ისე მოიქეცი.

დედა კურაჟი: მე მხოლოდ და მხოლოდ ვაგირაგებ. **ივება:** მე კი მეგობრა. ფული გჭირდება.

დედა კურაჟი: (შტკიცად) დაიხ, ფული მჭირდება, მაგრამ მირჩევნია ფეხები დამაჩნევს სიარულით გირაოდ ამღების ძეხანში, ვიდრე ასე ჰაიპარად გაყვიდო. განა არ იცი, რომ ლუკმაპურს ამ ფურგონით ვშოულობთ? ხელდას ნუ გაუშვებ ასეთ შემთხვევას, ივება, ვინ იცის, კიდევ როდის მოგცემა ასეთი შესაძლებლობა და ან განა ყოველთვის გვერდით გეყოლება ძვირფასი მეგობარი, რომელიც კეთილ რჩევა-დარიგებას მოგცემს. ასე არ არის?

ივება: კი, ჩემს მეგობარს მაინც, რომ უნდა დავიხანხმდე, მაგრამ მე ვერ გადამიწყვეტია. თუ მარტო დაგირაგება გინდათ... შენც ხომ ასე ფიქრობ, რომ სჯობია ბარემ ახლავე შევისყიდოთ?

პოლკოვნიკი: პო, მეც ასე ვფიქრობ.

დედა კურაჟი: მაშინ გასაყიდი უნდა მოძებნო სადმე, იქნებ შესაფერის რამეს მიაკვლიო კიდევ, თუკი საამისი დრო გაქვს და უნდა შენი მეგობარი, ვთქვით, ერთი ან ორი კვირას იგლით ერთად.

ივება: ჩვენც ავიღებთ და მოვძებნით. მე მიყვარს, როცა დავდივარ და რამეს დავდებ. შენთან ერთად, პოლდი, ხომ სიმოწხენით ვივლი და ვიცლი. ეს მართლაც საამური იქნება, არა? დაე თუნდაც ორი კვირა გასტანოს! მერედ, როდის ფიქრობთ ფულის უკან დაბრუნებას, თუ გირაოს თანხას მიიღებთ?

დედა კურაჟი: ორ კვირაში შემიძლია უკან დაბრუნო და შეიძლება ერთ კვირაშიც შევძლო.

ივება: ვერა და ვერ გადამიწყვეტია. პოლდი, cheri! მირჩიე რამე, როგორ მოვიტყე (განზე გაჰყავს პოლკოვნიკი) ვიცი, რომ გაყიდის, ამაზე არეხინად ვარ, თანაც იმ პრაპორშნიკს, აი, ქერა რომ არის, შენ იცნობ იმას, ფული უნდა მასესხოს, გული შეშვარდა შენზე, — მუებ-ნება, ვილაცას მაგონებო. პა, რას მირჩევ?

პოლკოვნიკი: გადერთხილდი, იცოდე. ეგ წმინდა სული არ გეგონოს. მაგ ამბავს მერე ხელზე დაიხვევს. მე ხომ დაგპირდი, რამეს გიყიდი-მეთქი. ასე არ არის, ჩემი ფისუნი?

ივება: შენგან არ შემიძლია საჩუქრები მივიღო. თუმცა კი, რასან ამბო, რომ პრაპორშნიკმა შეიძლება თავის სასარგებლოდ გამოიყენოს... პოლდი, მე თანახმა ვარ მაგ საჩუქარზე.

პოლკოვნიკი: მეც დეა აზრისა ვარ.

ივება: მაშ, მირჩევ?

პოლკოვნიკი: კი, გირჩევ.

ივება (უკან ბრუნდება დედა კურაჟთან): ჩემმა მეგობარმა მიჩიჩა, დათანხმდით, ხელნერილი დამიდეთ, რომ ორი კვირის შემდეგ ფურგონი, მიუღი თავისი ავლაღიდებით, ჩემია. ავლაღიდებას კი ახლავე დავათვალიერებ, ხოლო ორას გულდენს შემდგომ მოგატანთ.

(პოლკოვნიკს) შენ მარტოცა მოგიხდება ბანკში წასვლა, მე მოგივინებთი მოვლად. ჯერ უნდა ყველაფერი დავათვალიერო, რომ არაფერი არ დაიკარგოს ჩემი ფურგონიდან. (კოცნის, პოლკოვნიკი მიდის, ივება კი ფურგონზე აბოლდება.) წალები ცოტა ყოფილა.

დედა კურაჟი: ივება! თუ შენია, შენი იყოს ეს ფურგონი, მაგრამ ახლა რა დროს მაგის დათვალიერებო. შენ ხომ დამპირდი, ფულდფებელს ვეტყვი რამეს შენს შვაცივრასზე. ერთი წუთიც კი არ შეიძლება დაგვარგოთ, ამბობო. ერთ საათში საველე სასამართლოს წინაშე წარდგებო.

ივება: დამაცა, ტილოს პერანგები მაინც დავითვალო.

დედა კურაჟი: (წელსეფას ბოლოში ჩააღებს ხელს და დაბლა ეწევა.) რა, შე აფთორო, შენა, შვაცივრკასის ბედი წყდება. იცოდე, კრინტი არ დამრა, ვინ გატანს ამ ფულს. თავი ისე დაიჭიერ, ვითომც შენი სატრფო იყო ქრისტეს მიერ, თორემ ყველამ დავილუპებით, როგორც მისი თანამშრახველნი.

ივება: მე ცალთვალა დავიბარე ჭალაში. ახლა ალბათ უკვე იქ არის.

ლაშქრის მოძღვარი: მაშინვე მთელ თანხას ნუ შეაძლევ, ასორმოცდათამდე ადი. გვეც იკმარებს.

დედა კურაჟი: რა, თქენი ფული ხომ არ არის? ძალიანა გთხოვო, ჩემს საქმეში ნუ ჩაერეხი. სახვის შეჭამანდს მაინც მიიღებთ. გაიქეცი და ვაჭრობას ნუ დაუწყებ, ადამიანის სიცოცხლეა სასწორზე. (ხელის კერით აგდება ივებას.)

ლაშქრის მოძღვარი: სულაც არ მინდა ჩავერიო, მაგრამ აბა რილათი უნდა ვიცხოვროთ? ისედაც შრომის-უნარმოკლებული ქალიშვილი ვანებს კისერზე.

დედა კურაჟი: მე პოლკის სალაროს იმედი მაქვს, ჭკუის კოლოფო, ხარჯები მაინც ხომ უნდა ააბატონ.

ლაშქრის მოძღვარი: მერედა, ეგ ქალი ხომ არ დავაგულატინებ?

დედა კურაჟი: თვითონ არის დაინტერესებული, რომ მისი მოქმედლო ორასი გულდენი დავხარჯო და ფურგონი მას დარჩეს. უნდა ფხიზლად იყოს, თორემ ვინ იცის, რამდენ ხანს ეყოლება პოლკოვნიკი. კატრინ, თუ დანებს ხება, მინქსთა აიღე და თქენიც ისე ნუ დგახართ, როგორც იესო ზეთისხილის მთაზე.¹ ხელი გააძირიეთ, ჭიქები გარეცხეთ, თორემ საღამოსი სულ მცირე ორმოცდაათი მხედარი მოვა და მაშინ ისევ დაიწყებთ: „სიბილბის არა ვარ დარჩეული: ვაი, ფეხები დამანყდა; წირვა-ლოცვის დროს რბენა არა მჭირდება“. მე გმონი, გამოუშვებენ. მაღლობა ღებო, რომ ქრთამს მაინც იღებენ. ადამიანები არიან, მგლები ხომ არა და ფულზე სული მისდები. მექრთამებო ადამიანებო იგივეა, რაც უფალ ღმერთთან მოწყალეა: მექრთამებო ჩვენი ერთადერთი სასიკეთა. ვიდრე იგი არსებობს, ლომბერია განაჩენილად იქნება ქვეყანაზე, და თვით უდანაშაულოც კი შეიძლება გადაურჩეს სასამართლოს.

ივება (აქმონებულ შემოძის): მარტო ორასად არიან თანახმანი, და თანაც სასწრაფოდ უნდა მიუტანო, თორემ იმათ ხელად იციან, ბევრი ცდა არ უყვარო. ყველაფერს სჯობია ახლავე ცალთვალა წავეყვანო და ჩემს პოლკოვნიკთან წავიდე. გამოტეხილა, მე მქონდა სალარო. თითებზე საწანამებელი გიგაგები მოუჭქრიათ. მაგრამ ყუთი მდინარეში ჩაუგდია თურმე, როცა უშუნიწნავს, რომ თვალყურს ადევნებდნენ. ასე რომ, ყუთი ვაფაფ! — დიკარგა. პა, გავიქეცე ჩემს პოლკოვნიკთან ფულის მოსატანად თუ არა?

დედა კურაჟი: ყუთი დაიკარგა? მაშ, მე სადღა ვიშოვი ორას გულდენს?

ივება: ოპო, მაშ, თქენი სალაროდან აპირებდით

¹ ზეთისხილის, ანუ ელენის მთა იერუსალიმის მახლობლად მდებარეობს. იქ სახარების თანახმად, იესო ქრისტემ ილიცა დაბატმბრების წინ.

მერე ამ თანხის აღებას? იდ, როგორ ხახამშრალს დამტოვებდით! მაგის იმედი ნულად გვექცეოდა. თქვენნი ჯობიდან უნდა გადაიხადებო, თუ შევაცერკასის გადაბრუნება გინდათ, ანდა იქნებ სულაც თავი უნდა გავანებო ამ საქმეს, რომ ფურგონი არ დაკარგოთ?

დედა კურაყი: ასეთ რამეს სულ არ მოველოდი. რა სულთამუთავივით დამადექი, დამაცა ცოტა ხანი. ფურგონი მაინც უკვე შეინა და შენი. მე უკვე აღარა მაქვს, მთელი ჩემივეტი წელიწადი კი დავატარებდი. მარტო ერთი წამი დამაცადე, მოვიფიქრო. ეს ამბავი ისე ერთბაშად დამატყდა თავზე, რომ რა გენა, აღარ ვიცი. ორას ვერ მივცემ, ცოტას მაინც შევაჭრებოდი. რაღაც გროშები მაინც ხომ უნდა შემეჩვენა, თორემ ვისაც მოეპირებება, ყველას შეეძლება ქუჩის თხრილში გადამიძახოს, წადი და უთხარო, ასოც გულდენს იძლევა-თქო. სხვაფრთხი თანახმა არა ვარ. შენ რა, ფურგონს ხომ მაინც ვკარგავ და მაინც.

ივტა: არ იზამენ. ცალთვალად ისედაც აღარ იცოდა, რა ექნა, სულ მაქმარებდა და უკან-უკან ისე იდებოდა. არა სჯობს, რომ ბარემ მთლიანად ორსი მივიცე?

დედა კურაყი: (სასონარკვეთილი): მაგდენის მიცემა არ შემიძლია. ოცდაათი წელი მიმუშავია. ეს კიდევ უკვე ოცდახუთისაა და ქმარი არ ჰყავს ჯერაც. ესეც ჩემი საპატრონოა. ნუ ჩამციბიხარ, მე ვიცი, რასაც ვიქმ. უთხარი ასოცს იძლევა-თქო, არა და არაფერი არ გამოვა.

ივტა: (თვლები იცით თქვენი საქმისა. (სწრაფად თვლები.) (დედა კურაყი თვალს არ უსწორებს არც ლაშქრის მოძღვარს, არც თავის ქალს, ისე მიუყვდება მათ გვერდით და კატრინის დანების ხეხვას შევლის.)

დედა კურაყი: წელა, ჭიქები არ დამატყვითო, უკვე ჩვენ აღარ გვეკუთვნის. მანდ უყურე, რასაც აკეთებ, თორემ ხელს გაიჭირი. შვაციცვრასი დაგვიწოდებდა. ორასსაც მივცემ, თუკი საჭირო იქნება. ძმა გვერდით გვეყოლება. ოთხმოც გულდენად შეგიძლია მთელი კალათა გავაგვსოთ საჭიროდ და თავიდან დავეწყოთ ყველაფერი. არაფერია, როგორც ქუჩის, ისე არა წინა ხოლმე.

ლაშქრის მოძღვარი: ღმერთი მოწყალეა, როგორც იტყვიან.

დედა კურაყი: კარგად გაამშრალეთ (მღუმარედ ხეხავენ დანებს. ანაზღეულად კატრინი სლუკუნით წამოვარდება და ფურგონის უკან დაიბრუნება.)

ივტა: (შემოიხედა) უარზე არიან. ხომ გეუბნებოდი. ცალთვალას მაშინვე წასვლა უნდოდა, ახლა უკვე ამბოა ყველაფერი. ყოველ წამს დაფდაფების ხმას ველო, რაც იმას მოახსენებს, რომ განაგრძე უკვე გამობრუნდები. ასორცულდათიც შევაძლი, მაგრამ ყურცი არ შეიბრტყა. დიდი გაჭირვებით დაგვიანხმე დარჩენილყო, რათა ერთხელ კიდევ შეგკითხოდი.

დედა კურაყი: უთხარო, ორასსაც იძლევა-თქო. გაიტყვი. (ივტა გაბრბის, ყველაზე მდუმარედ სხედან. ლაშქრის მოძღვარმა ჭიქების წმენდა შეწყვიტა.) მგონი, ძალიან გავაჭიანურე ვაჭრობა. (შორიდან ისმის დაფდაფების ხმა. ლაშქრის მოძღვარი დგება და სცენის სიღრმეში მიდის. დედა კურაყი ისევ ისე ზის. ბნელდება. დაფდაფების ხმა წყდება. შემდეგ ისევ ნათდება. დედა კურაყი კვლავ იმავე პოზაშია.)

ივტა: (შემოიხედა გაფთხიერებულია, სხედან, რა ქნა თქვენმა ვაჭრობამ. ფურგონი დაგრჩათ, მან კი თერთმეტი ტყვია მიიღო, ევ არის და ევ. ღირსი არა ხარო, თქვენზე იფიქროს დადამიანმა, მაგრამ ყური მოგკარი, რომ არა სჯერათ, თითქოს საღარო მდინარეში ჩაედოს შვაციცვრასს და ეჭვი აქვთ, რომ იგი აქ არის, თქვენთან და რომ საერთოდ რაღაც გაკავშირებთ ყოფილ ხაზინადართან. მისი ნეშტი სურთ აქ მოიტანონ, რათა მის დანახვაზე თავი გასცეთ. ამიტომ გაფთხიერებთ, ისე დაიჭირეთ თავი, ვითომ არც კი იცნობთ, თორემ ყველაზე ჩაცვიფდებით. რაღა ბუერი გავაგრძე-

ლო, ფეხდაფეხ მომდევნე. გინდათ კატრინი წავიყვანო? (დედა კურაყი თავს აწევს უარყოფის ნიშნად.) იცნობს იქნებ არ გაუგონია დაფდაფების ხმა ანდა ვერაფერს ვერ მიხვდა?

დედა კურაყი: არა, იცის. მიდი და აქ მოიყვანე. (ივტას მოჰყავს კატრინი, რომელიც დედასთან მიდის და მის გვერდით ჩერდება. დედა კურაყი ხელში ხელს ჩაჰკიდებს თავის ქალიშვილს. შემოდის ორი ჯარისკაცი, მათ ზეწარგადაფრებული საკაცე შემოაქვთ, ზეწარკვეშ რაღაც ასევე. ჯარისკაცებს გვერდით მოსდევთ ფელდფეხელი. ისინი საკაცეს დაბლა დგამენ.)

ფელდფეხელი: აქ ასევეა კაცი, რომლის არც სახელი ვიცი და არც გვარი. საბუთებში კი საქმროა მისი ვინაობის შეტანა. ჩვენი წესდება მოითხოვს ამას. მან შეწიან ისაღიდა და აბა, ერთი შეხედვით, იქნებ იცნობ. (გადასწევს ზეწარს.) იცნობ? (დედა კურაყი თავს აწევს უარყოფის ნიშნად.) რა, ნუთუ ადრე არსად გინახავს, ვიდრე შეწიან ისაღიდა? (დედა კურაყი თავს აწევს უარყოფის ნიშნად.) ასწიეთ საკაცე, წაიღეთ და სანადგევრ გადააგდეთ. არაფერ არის, რომ მაგას იცნობდეს. (ჯარისკაცებს გააქეთ ნეშტი.)

4.
დედა კურაყი დიდი კამიტულაციის სიმღერას მღერის.

(ოთხივენი კარვის წინ იცდის დედა კურაყი. კარვიდან მწერალი იხედება.)

მწერალი: მე გიცნობთ, თქვენ პროტესტანტ ხაზინადარს მალავდით. გარჩევნით, ამაოდ ნუ იჩივდით.

დედა კურაყი: არა, მაინც უნდა ვიჩივო. მე უღდა-ამაულო ვარ და რომ მივიყურისძირო ეს საქმე, ისე გამოვა, თითქოს მართლაც სინდისი სუფთა არა მქონდეს. ფურგონში რაც კი რამე გამაჩნდა, სულ ხმლით ამიკუნეს და თანაც ხუთი ტალერი ჯარიმაც დამაკისრეს ტყუილბრალად.

მწერალი: შეისმინეთ კეთილი რჩევა და ენას კბილი დააჭირეთ. არცთუ ისე ბუერი მწერლობანე ქალი გყავს და ამიტომ ვაჭრობის უფლებას გაძლევთ, მიუხედავად იმისა, რომ სინდისი მაინცდამაინც სუფთა არა გაქვთ. ისე კი ჟამიდან ჟამზე ჯარიმის გადახდა მოგიხდებოთ.

დედა კურაყი: არა, უნდა ვიჩივო. **მწერალი:** როგორც გენებოთ. მაშინ დაიცადეთ, ვიდრე ბატონი როტმისტრი მოიცლიდეს (უკან შეტრიალდება კარავში.)

ახალგაზრდა ჯარისკაცი (აუზრუოთი შემოდის): **Bouque la Madame!** სად არის ის ლეითენანტ შერისბული, ის სულაღლი როტმისტრი, რომელიც ჩემს ჯილდოებს ახალტხალის და მერე კახებში ლოთობს იმ ფულით. ცოცხალი ვერ გადამირჩება!

ხანში შესული ჯარისკაცი (შემოდის მის კვალდაკალ): ენა დააყენე, თორემ ზუნდები არ აგცდება.

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: გარეთ გამიდი, მე ქურდბაცაცაქ! ერთი ისე უნდა დაგებეთ, რომ საკატულტზე ხორცს დაემსგავსო. განა შეიძლება ჯილდო დაუკავო კაცს, რომელმაც მთელი ესკადრონიდან მარტოდმარტო გამაგდა მდინარეში შესვლა და ლედის ფულიც კი არ აჩუქო? ეგეთები ჩემთან არ გაგივა, გარეთ გამიდი, რომ სულ ასო-ასო აგკუნო!

ხანში შესული ჯარისკაცი: ი, იესო! ი, წინდაო მარიამ, ძალად ილტვებს ეს კაცი თავს!

დედა კურაყი: ნუთუ მართლა არყის ფული მაინც არ მისცეს?

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: გამიშვი-მეთქი, თორემ არ ვიცი, რას ვიზამ. უნდა ანგარიში გავუსწორო.

ხანში შესული ჯარისკაცი: პოლკოვნიკის ცხენი გადაარჩინა და არყის ფულიც არ აჩუქეს. ჯერ

1 ფრანგული სალანდავი გამოთქმა

კიდევ ახალგაზრდაა და დიდი ხანი არ არის, რაც სამხედრო სამსახურშია.

დედა კურაჟი: გაუშვი, ძალით ხომ არ არის, ჯაჭვზე დააბა. ძალიანაც ჭკვიანად იქცევა, რომ ჯილდოს ითხოვს. მაშ, რისთვის უნდა ეცადოს?

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: თან თვითონ წუნუათი ტყვერება! თქვენ ყველამ შარვალი ჩაისვარეთ. მარტო მე გამოვიჩინე თავი და ჯილდოც მეკუთვინის!

დედა კურაჟი: ყმაწვილო, მე რას დამჩნავი თავზე, მე ჩემი თავი გამჭირვებია. და საერთოდ, ხმას გაუფრთხილდით. როცა როტმისტრი მოვა, მაშინ გამოგადგებათ. თორემ შეიძლება მოვიდეს და თქვენ კი ხმა წაგებოთ და კრინტის დაძვარვს ვეღარ შეიძლოთ. მაშინ ველარ ბრძანებს ხუნდები დავადო და ასე ჰყავდეთ. ვიდრე სულ არ გამაფრებოდეთ. ვინც ასე ღრიალებს, დიდხანს ვერ გაძლებს, ერთი ნახევარი საათი და მეორე უნდა დაანვიწო და ნანა უმღერო, ისე გამოცლება არაქათი.

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: სულაც არა ვარ დაღლილი და ძილზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. მე მშვიდი ვარ. რკოსა და კანაფის თესლის პურს გვიცხოვბოთ და იმასაც კი გვიზოგავთ. ეგ კახებში ფლანგავს ჩემს კუთხილ ფულეთადა და მე კი მშვიდი ვარ. ცოცხალს არ ვაგუშვებ!

დედა კურაჟი: მესმის, რომ მშვიდი ხართ. გასულ წელს თქვენმა მხედარიმთავარმა გიბრძანათ გზებიდან გადასულიყავით და მინდორ-მინდორ გვეგვლით ხოლმე, რომ მივიღო ჭირნახული გადაგეთელათ. მე მაშინ ერთ წყვილ ჩექმაში ათი გულდენი შემეძლო ამეღო, რომელიმე თქვენგანს რომ ჰქონოდა ათი გულდენი და მე კიდევ ჩექმები. ეგონა, მერმის ამ მხარეში ახარ ვიქნებო, მაგრამ ახლაც ისევ აქ არის და ირგვლივ საშინელი შიმშილობაა. მესმის, რომ გამწარებული ხართ.

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: არა, ანა ვერ მოვიტომენ, ტყუილად ნუ მელაპარაკებით, ვერ ვიტან უსამართლობას.

დედა კურაჟი: ვინ გამტყუებთ, მაგრამ რამდენ ხანს იქნებით ასეთი უსუნება? რამდენ ხანს ვერ აიტანთ უსამართლობას? ერთ საათს ანდა ორს, არა? ხედავთ, ასეთი კითხვა არ დავიცავთ საკუთარი თავისთვის, თუმცა კი ეს მთავარია. რატომ? იმიტომ, რომ ხუნდები არც-თუ მისცინდებიან საამური და როგორც კი ამას საკუთარ თავზე იწვევთ, მაშინვე შეეგუებით ხოლმე უსამართლობას.

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: ვერ გამიგია, რა ყურს გიგდებთ. Bouque la Madame! სად არის როტმისტრი?

დედა კურაჟი: იმიტომ მიგდებთ ყურს, რომ ხედებით — სიმართლეს ვამბობ, რასაც ვამბობ. აი, ხედავთ, ბრაზმა თითქმის უკვე გაგვიარათ, ხანმოკლე იყო. თქვენ კი ხანგრძლივი რუსვე გაჭირათ, მაგრამ იმას საიდან გააჩნე, რაც არ არის?

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: ხომ არ გინდათ თქვათ, რომ რაზან ჯილდოს ვითხოვ, უსამართლოდ ვიქცევი?

დედა კურაჟი: პირიქით, ოღონდ მე იმას ვამბობ, რომ თქვენი რისხვა საკმაოდ ხანგრძლივი არ არის. ასეთი რისხვით ვერაფერს მიაღწევთ. დაუსუსი კია. თქვენ რომ მაგრად იყოთ გაბრაზებული, მე კიდევ უფრო ნაგაქეზებდით. ასო-ასო აკუნთებდით, ეგ ძალით, ეგ-აქეთი — გეტყვოდით, მაგრამ ახლა აბა რა, თქვენ მაინც ხომ ხელსაც ვერ არ ახლებთ! განა უკვე თვითონაც არა გრძნობთ, როგორ ამოიოთუთ უკად მძიმსაგან? ჰოდა, მაშინ როტმისტრს მე შევრჩები ხელში და ტყავს გამაძრობს.

ხანში შესული ჯარისკაცი: წმინდა წყლის სიმართლეს ბრძანებთ. ამან მარტო ესე აპილპილება იცის.

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: აბა, ვნახოთ, ავკუნავ თუ არა. (მხევილს იმიშვლებს.) ერთი მოვიდეს და თუ არ ავკუნო, რა ბიჭი ვარ.

მწერალი (იჭყიტება კარვთან): ბატონი როტმისტრი ახლავს მოვა. დასხედით.

(ახალგაზრდა ჯარისკაცი გეგება.)

დედა კურაჟი: ხედავთ, მაშინვე დაჯდა. რას ვამბობდი. აი, მაშინვე დაჯდებით. დაახ, ისინი კარგად გვიცნობენ და ისიც იცნან, როგორ მოგვეცქნენ, დაჯექითო! — ვერ მოასწრებენ ბრძანებას და უკვე ესხმდებიან. ხოლო ვინცა ზის, ის მამაბიძე ვერ გამოდგება. კარგი ერთი, ნულარ ადგებით. ძალიანა გთხოვთ, ნულარ ადგებით. ჩემი ნუ გეცხვნიანო. განა მე უკეთესი ვარ? სულაც არა. ჩვენი მარიფათი მათ უკვე დიდი ხანია შესყიდული აქვთ. რას იზამ, ასეა, ეგ რომ ახლა ოჩანი (ცხენილი ურჩაბა დავიწყო, ისევ ჩემს ვაჭრობას ვაგებთ, ახლა მე რაღაც მინდა გაიმართ დიადი კაპიტულაციის შესახებ. (მღერის დიადი კაპიტულაციის სიმღერას.)

მეც ოდესღაც, სიცმანვილის გარიჟრაჟზე, მეგონა, რომ ქვეყნად ტლიო არა მყავდა.

(განა შემედრებოდა რომელიმე ღარიბი სოფელელი გოგონა ან გარყვანობით, ან ნიჭით, ანდა აღმაფრენით?) ბედის ვარსკვლავს შევხარდი ნათელ ცაზე და ფვიქრობდი, ვერაფერ ვერ დამჩაგრავდა.

(ან ყველაფერი, ანდა არაფერი. ყოველ შემთხვევაში ხელნაწამსკრავი ვინმე არ მინდა. ყველა ტყუილს ჩქედს თავის ბედ-ილაბას და, თუ შეიძლება, ჭკუას ნუ დამარეგებთ!)

შოშია კი თავს დამმღერის: მოითმინე ერთი წელი!

შენც ჩაიკლავ იმედს გულში, სხვებთან ერთად ივლი გუნდში;

ილილინებ, ვით ობოროდი, და ამაოდ იწყებ ლოდინს.

მაგრამ ფიქრი მომავალზე შენც გიმტყუნებს და ამაზე ნულარაფერს ვიტყვით მოდი.

ჰოდა, აი, არ გასულა ერთი წელიც და ცხოვრებას შევეგუე როგორც იქნა.

(ორი შვილი დამაზნა კისერზე და მეგრე პურის როგორ სიძვირეშე! და თანაც განა პურის მეტი არაფერი არ გჭირდება ადამიანს?)

მან გამიტყდა, ამატარა ცხარე ცრემლით, დამაშოქა და ეს გული მთლად მომიკლა.

(რას იზამ, საერთო ენა უნდა გამოიხატო ადამიანებთან, ხელი ხელსა ბანს, თავით კედელს ხომ ვერ გააგრძელებ.)

შოშია კი თავს დამმღერის: მოითმინე კიდევ წელი!

შენც ჩაიკლავ იმედს გულში, სხვებთან ერთად ივლი გუნდში;

ილილინებ, ვით ობოროდი, და ამაოდ იწყებ ლოდინს.

მაგრამ ფიქრი მომავალზე შენც გიმტყუნებს და ამაზე ნულარაფერს ვიტყვით მოდი.

ზოგი პურილის ისე აუტყავებია, რომ მალალ მთებს სათამაშო ბურთად თვლიდა.

(ძალა მსხენაპაშია, სადაც მონდომებაა, იქ გზა ყოველთვის მოიხსება, საქმე გაკეთდება, აბა, ჩვენ რა დავავადებთა ნინ?)

მაგრამ მალე მიმხვდარა, თუ რა ძნელია თუნდ პატარა კნქნის დაძვრა ადგილიდან.

(ფხვი ისე გაჭიმო, როგორც საბანო გაგწვდებო!) შოშია კი თავს დამმღერის:

მოითმინე ერთი წელიც!

შენც ჩაიკლავ იმედს გულში, სხვებთან ერთად ივლი გუნდში;

ილილინებ, ვით ობოროდი, და ამაოდ იწყებ ლოდინს.

მაგრამ ფიქრი მომავალზე
შენც გიმტყუნებს და ამაზე
წულარაფერს ვიტყვით მოდო.

(ახალგაზრდა ჯარისკაცს) აი, ამიტომაც ვფიქრობ,
რომ თუკი მართლაც მოთმინების ფიალა ავეგსო და
შენი მორისხანება საკმაოდ ძლიერია, მაშინ აქ უნდა გაჩ-
ერდეს ზეალმართული მახველით ხელში, რადგან გეთ-
ანხმები, ნამდვილად კარგი საბაზი გაქვს გაბოროტებ-
ისთვის, მაგრამ თუ შენი გაბრაზება წამიერია, მაშინ
გირჩევნია, ახლავე მოუსვია აქედან!

ახალგაზრდა ჯარისკაცი: ბებია გიჭყავის, დაბა!
(ტორტმანი გადის. ხანში შესული ჯარისკაცი უკან მის-
დევს).

მწერალი (კარვადან თავს გამოყოფს): როტმისტრი
მოვიდა. ახლა შეგიძლიათ საჩივრით მიმართოთ.

დედა კურაუი: გადავიფიქრე, აღარ ვჩივი. (გადის)

5.
გავიდა ორი წელი. ომი სულ ახალ-ახალ მხა-
რებს ედება. დაუცხრომელი დედა კურაუი თავი-
სი პატარა ფურგონით გადასერავს პოლონეთს,
ბავარიას, ჰაგარიას, იტალიას და კვლავ ბავარ-
იაში იმყოფება. 1631 წელია. მაგდებურგთან გენ-
ერალ ტილის¹ გამარჯვება დედა კურაუს ოფიც-
რის ოთხ პერანგად უფუდება.

(დედა კურაუს ფურგლი დანგრეულ სოფელში
დგას. შორიდან ყრუდ ისმის სამხედრო მუსიკა. დახლ-
თან ორი ჯარისკაცი, რომელთაც კატრინი და დედა
კურაუი ემსახურებიან. ჯარისკაცთაგან ერთ-ერთს ქა-
ლის ქურჭი აქვს ნაშობსმული).

დედა კურაუი: რაო, ფული არა გაქვს? თუ არა გაქვს,
ვერც არავს მიიღებ. გამარჯვების მარშებს დიდი ამბით
უკრავებ, მაგრამ ჯარისკაცებს კი ჯამაგის არ უხდინა.

ჯარისკაცი: არაყი მოიტა-მეთქი. მე გვიან დავიწყე
თარეში. მხედართმთავარმა მოგვადლორა, მარტო ერთი
საათით დავგავნა ქალაქი სალაფოდ. მხეცი ხომ არა
ვარო, ასე თქვა. ეტყობა, ქალაქისგან ქრთამი აიღო.

ლაშქრის მოძღვარი (ბორძიკით შემოდის): ეზოში
კიდევ რამდენიმე კაცი დგია. გლეხის ოჯახია. ერთ-
ერთმა მიმგულეთ. ტილო მჭირდება შესასველად.

(მეორე ჯარისკაცი მისდევს ლაშქრის მოძღვარს.
კატრინი აფორიაქდება და ცდილობს დედამისი
დაითანხმოს და ტილო გამოართვას.)

დედა კურაუი: არა მაქვს, რაც კი რამ სახვევები მქონ-
და, სულ პოლკში გაფიცე. მაგათთვის ოფიცრის პერ-
ანგებს ხომ არ დავხვე.

ლაშქრის მოძღვრის ხმა: კაცო, აკი გითხარით,
ტილო მჭირდება-მეთქი.

დედა კურაუი: (კიბზე ჯდებოდა, რათა კატრინი ფურ-
გონში არ აუშვას): არ მოგცემ, ეგენი გროშაც არ გა-
დაიხდინა, რადგან არა აბადიათ რა.

ლაშქრის მოძღვარი (ქალს, რომელიც ხელით
შემოიტანა): რატომ დარჩით აქ, როცა ზარბაზნების
სროლა დაიწყო?

გლეხის ქალი (მისუსტებულად ხმით): სახლ-კარი ვერ
დავითე.

დედა კურაუი: ეგენიც იქნებიან და რამეს დათმობენ!
მაგრამ ახლა თავს არ შევიწუხებ მაგათთვის. არაფერს
არ მოცემთ.

პირველი ჯარისკაცი: ესენი პროტესტანტები არი-
ან. ნეტა რა ძალა ადგიათ, რომ პროტესტანტობენ.

დედა კურაუი: დიაცა, რა სარწმუნოებისა სცხელათ,
სახლ-კარი დაუღუპათ.

მეორე ჯარისკაცი: რას ამბობ, პროტესტანტები კი
არა და ეგენი თეთრონაც კათოლიკეები არიან.

პირველი ჯარისკაცი: მიდი და გაარჩიე, როცა სრ-
ფელს თოფ-ზარბაზნს უშენ, ვინ კათოლიკეა და ვინ
პროტესტანტი.

გლეხი (რომელიც ლაშქრის მოძღვარს შემოჰყავს):
მკლავი ჩემი აღარ არის, მკლავი!

ლაშქრის მოძღვარი: სად არის ტილო?

(ყველაზე დედა კურაუს შეჰყურებენ, რომელიც ად-
გილიდან არ იძვრის).

დედა კურაუი: ვერაფერი ვერ მოგცემთ. ისედაც
რამდენი ხარჯი მაქვს! ეს საბაჟო გადასახადი, ეს
პროცენტები, ახლა ქრთამის ფულები თქვით!

(კატრინი ხორხისმიერ დაუნაწევრებელ ბგერებს
გამოსცემს, თან ფიცარს დააელებს ხელს და დედას
მოუღერებს.) შენ რა, ხომ არ გაგიფიქრ? ახლავე ძირს
დადე ეგ ფიცარი. შე არდასცალბებელი, თორემ სეირს
გიჩვენებ! არ მოგცემთ, არ შემოიძინა, ცოტა ხომ საკუ-
თარ თავზეც უნდა ვიფიქრო. (ლაშქრის მოძღვარი აი-
ვანს მას კიბის საფეხურიდან და ძირს დასვამს, შემდეგ
გადმოექცავს პერანგებს და სიგრძელზე ხეც მათ სახ-
ვევებად.) ვაიშ, ჩემო პერანგებო! თითო ნახევარი გულ-
დენი ღირს! გამაკოტრებს და ეს არის! (სახელიდან ბავშ-
ვის საბრალო ხმა ისმის.)

გლეხი: ჩვენი პატარა ისევ შიგ არის!
(კატრინი შევარდება სახლში).

ლაშქრის მოძღვარი (გლეხის ქალს): ინეკი, ინეკი!
უშენოდაც გამოიყვანე.

დედა კურაუი: შეაჩერეთ, შეიძლება სახურავი
ჩამოინდრეს.

ლაშქრის მოძღვარი: მე მეტს ვეღარ შევალ შიგნით.
დედა კურაუი (დანრიალებს სენიზე): სულ ნუ გა-
მოიხრეთ ძვირფასი თეთრეული!

(მეორე ჯარისკაცი აკავებს. კატრინს ნანგრევებ-
ადექეული სახლიდან ტუტუშნოვარა ბალი გამოჰყავს.)

დედა კურაუი: ისევ იპოვე ტუტუშა ბალი და გა-
ბედნიერებული ხარ, რომ შეგძლემა აქეთ-იქით აწონი-
ალო, არა? ახლავე მიეცი დედამისს, თორემ მერე ისევ
მთელი საათი დამჭირდება შენთან ჩხუბი, ვიდრე ხელი-
დან გამოგლეჯდე. არ გეყურება? (მეორე ჯარისკაცს)
რა თვლები დაგიჭყეტია, გირჩევნია, ნახვილ და უფორა
იმათ, რომ შენეყვითონ დაკვრა, ისედაც ვხედავ, რომ გა-
იმარჯვებს. თქვენი გამარჯვებებისგან მხოლოდ ზარა-
ლი მაქვს.

ლაშქრის მოძღვარი (თან უხვევს): სისხლმა გამო-
წონა.

(კატრინი ბავშვს არწევს და თან ნანახ მსგავს რაღა-
ცას დაუღუნებს.)

დედა კურაუი: ერთი უყურეთ, როგორ გაბედნიერე-
ბულია და ისიც ამ დროს, როცა ირგვლივ ამდენი უბე-
დურება ტრიალებს. ახლავე დედას მიეცი, ხედავ, უკვე
მოუხლეოდა. (შენიშნავს, რომ პირველ ჯარისკაცს
არაყი მოუთავსებელია და ახლა მთლიანად ნადებაა
და გაპარავს ლაშქარს.) შენ ეი, პირუტყვო, ომში გამარ-
ჯვებას არა სჯერდები და აქაც გინდა იალაფო? ახ-
ლავე მოიტა მაგის ფული.

პირველი ჯარისკაცი: არა მაქვს-მეთქი.

დედა კურაუი (გენის ქურქს მოიღებს): მაშინ ეს ქურქი
დატოვე აქ. მაინც ხომ ნაძარცვია და ნაძარცვი.

ლაშქრის მოძღვარი: სახლში კიდევ ერთი ნეკს.

6.
ბავარიასში, ინგოლშტატის მახლობლად, დედა
კურაუი კათოლიკეთა მხედართმთავარ ტილის
დაკრძალვის ესწრება. ლაპარაკია ომის გმირებ-
მა და ომის საწარმოებობაზე. ლაშქრის მოძღვარი
ჩივის, რომ მისი ნიჭი უქმად იკარგება. მუნჯი კატ-
რინი წითელ მაშებს მიიღებს. 1632 წელია.
(მწერლობად ქალის კარავი შიგნით. მის

¹ ი. ტ. ტილი (1559-1632) — მხედართმთავარი ოცდაათწლიანი ომის დროს, ხელმძღვანელობდა კათოლიკურ ლიგას.

უკანა მხარეს, სცენის სიღრმეში, დახლია გაკეთებული. გარეთ წვიშს. შორიდან დაფდაფებისა და სამგლოვიარო მუსიკის ხმა ისმის.

ლაშქრის მოძღვარი და პოლკის მწერალი შაშს თამაშობენ. დედა კურაჟი და მისი ქალიშვილი საქონლის აღწერით არიან გართულნი).

ლაშქრის მოძღვარი: ახლა სადაცაა დაიძვრება სამგლოვიარო პროცესია.

დედა კურაჟი: საწყალი მხედართმთავარი — წინდები, ოცდარი წველი — ამბობენ, უბედური შემთხვევის გამო დილიტაო. სულ იმის ბრალი ყოფილა თურმე, რომ ველზე ნისლი იყო ჩამოწოლილი. მხედართმთავარს კიდევ ერთი პოლკისთვის მოუხმია და მოუწოდებია ჯარისკაცებისთვის სიკვდილამდე მედგრად ებრძოლათ და შემდეგ უკან გაუქნებია ცხენი, მაგრამ ნისლით მიმართულებად შეშლია, წინა ხაზზე აღმოჩენილ და შიგ შუაგულ ბრძოლის ქარცეცხლში მოუყრებია კიდევ ცქვიას — კიდევ ოთხი ფარანიც მიანერე.

(სცენის სიღრმეში უსტვენენ. კურაჟი დახლიან მიდის). არა გრცხვენიათ, რომ თქვენი მხედართმთავრის დაკრძალვას არ წასულხართ. (უსხამს სასხლეს).

მწერალი: ჯამაგირი დაკრძალვამდე არ უნდა გაეცათ. ახლა ყველანი სალოთავად წაველენ, ნაცვლად იმისა, არა დაკრძალვას დაესწონ.

ლაშქრის მოძღვარი (მწერალს): თქვენ კი არა ხართ იქ წასასვლელი?

მწერალი: მე წვიშის გამო არ წავედი.

დედა კურაჟი: თქვენი საქმე სულ სხვაა. წვიმამ შეიძლება მუდგირი გაგიფუჭოთ. ამბობენ, ზარების რეკვა სურდათ აეტყნათ დაკრძალვის ჟამს, მაგრამ გამოირკვა, რომ გვლესიები სულ დაუწვევიათ მისი ბრძანებით, ასე რომ, საბრალე მხედართმთავარი ზარების ხმას ვეღარ მოისმენს, როცა სამარეში ჩაუშვებენ, წაველად აუთისა, მხოლოდ სამჯერ გაისვრია ზარბანანს, რომ ასე თუ ისე საზეიმო ხასიათი მიეცეს დაკრძალვას — ჩვიდმეტი თასმა.

დახლიან მდგომარეობის ხმები: დიასახლისო! არაყი დაგვისს!

დედა კურაჟი: ჯერ ფული ჩამოდი! არა, კარავში ვერ შემოგიშვებთ თქვენი ტალახიანი ჩექმებით. გარეთაც კარავად დალევთ. არაფერია, როგორც იწვიმებს, ისევე გადაიღებს. (მწერალს) მე მარტო მეთაურებს ვუშვებ. მხედართმთავარს, როგორც ყური მოვკარი, ბოლო დროს წყალი ამღერეული ჰქონია. მეორე პოლკში არეულობა ყოფილა, რადგან ჯამაგირი არ მოუცია ჯარისკაცებისათვის და უთქვამს: სარწმუნოებრივ ომს ვანარბოებთ და უსასყიდლოდ უნდა იბრძოლოთ. (სამგლოვიარო მარში. ყველანი სცენის სიღრმეში იხედებიან.)

ლაშქრის მოძღვარი: ახლა მარშით ჩაივლიან ნაწილები პატივცემული ცხედრის წინაშე.

დედა კურაჟი: მე მუდამ მეცოდებიან მხედართმთავრები და იმპერატორები. ეგ ალბათ ფიქრობდა, რომ რაღაც დიდმნიშვნელოვან საქმეს იქმნა, რაზედაც ილაპარაკებდნენ მომავალი ადამიანები, ხოლო მას კი ძეგლს დაუდგამდნენ. შეიძლება, მაგალითად, მსოფლიოს დაპყრობაც ჰქონდა გუნებაში, ეს ხომ ყველაზე საბჭატო მიზანია მხედართმთავრისთვის, მათ ხომ სხვაფერ ვერც წარმოდგენიათ საბჭატო ამოცანა. ამიტომ, ბევრი რომ არ გაუაყრელო, რაც ძალი და ღონე აქვთ იჭაჭებიან კიდევ. მაგრამ შემდეგ მათი წამოწყება მდგომარეობის გამო იფუშება, რადგან მდგომარეობა ტოლად ლუდი და ორიოდ ამფისონი ენატრება და მაღალ იდეებს არად დაგადევს. თვით უმშვენიერესი გეგმებიც თუ უკვე წინასწარ არიან ჩასაფუშვად განწირულნი იმათი არარაობის გამო, ვინც უნდა გაანსოროციელოს, ვინაიდან თვითონ იმპერატორებს ხომ არაფრის გაკეთება არ ძალუთ, მათ ჯარისა და ხალხის მხ-

არდაჭერა ესაჭიროებათ, ხალხისა, რომლის წინაშე იღვწიან. განა მართლს არ ვამბობ?

ლაშქრის მოძღვარი (იციხის): კურაჟ, ყველაფერი გეთანხმებით, ჯარისკაცებს ნათქვამს მარცა. ისინი, რაც შეუძლიათ, აკეთებენ კიდევ. აი, მაგალითად, იმ ჯარისკაცებთან, რომლებიც ავარ წვიმაში დგანან და თქვენს არაყს ყლურნავენ, მე მზად ვარ მთელი ასი წლის განმავლობაში ომი ვანარმოო და თუ დამჭირდა ორ-ორიც კი ერთდროულად და მე ხომ სულაც არა ვარ მხედართმთავარი და არც სამხედრო საქმეში ვარ განსწავლული.

დედა კურაჟი: მაშასადამე, თქვენ ფიქრობთ, რომ ომი არ დამთავრდება?

ლაშქრის მოძღვარი: რახან მხედართმთავარი მოკვდა? ბავშვი არ იყოთ. მაგნარი სარდალი თორმეტი გამოჩნდება, გირბენ რამდენიც გინდათ, იმდენი არიან.

დედა კურაჟი: იცით, ამას ენის მოსაკავეებლად კი არ გეკითხებით, არამედ ვფიქრობ, ის საქონელი ხომ არ მოვიმარაგო-მეთქი, რაც ამჟამად იაფად იმოვება, თორემ თუ ომი დამთავრდა, მაშინ რაღა ჯანდაბად მინდა?

ლაშქრის მოძღვარი: მესმის, რომ სახუმაროდ როდო გაღელვებთ ეს ამბავი. ყოველთვის შესხედებით ისეთ პირიკა ხალხს, ვინც ერთთავად გაიბნის: ერთხელაც იქნება და ომი დამთავრდებაო. მე კი გუებუნებთ, რომ ომის დამთავრების ამბავი არსად არ არის ნათქვამი. შეიძლება, რასაკვირველია, მცირე ხნით სინწარე ჩამოვარდეს, ოს სულის მოთქმა დასჭირდება, შეიძლება მას, ასე ვთქვათ, უბედურებას კი შეეშინდეს. ამისაგან ისიც არ არის დაზღვეული. ამქვეყნად ხომ არაფერია ბოლომდე სრულყოფილი. სახვებით სრულყოფილი ომიც, რომელზედაც შეიძლება დგვეთქვა: წინი არ დაედებაო, ალბათ არასოდეს არ იარსებებს. იგი მოულოდნელად შეიძლება რაიმე შუაფერხის, რაიმე განთვალისწინებულმა, ყველაფერს წინასწარ ვერ განსაზღვრავს კაცი. შეიძლება რაიმე გამოგუპაროს ომის ურემიც მაშინვე ლაფში ჩაეფლობა. მაგრამ ყოველთვის შეიძლება იქნად მისი ამოთრევა. იმერატორი და მეფეები და რომის პაპიც მაშინვე შემჯობას აღმოუჩენენ. ასე რომ, სერიოზული საფრთხე მას არ ემუქრება და დღევანდელი იქნება.

ჯარისკაცი (დახლიან მდგომარეობის): არაყი დამალევიც, დედილო, იმედინო, საომრად მივემურებო, არ გესმის, ადამიანო, საყვირის ხმები ჯარის.

აბა, ორმა ჩამოასხა. დღეს ზეიმი!

დედა კურაჟი: აღარ ვიცი, დაგიჯეროთ თუ არა?..

ლაშქრის მოძღვარი: აბა, თქვენ თვითონ იფიქრეთ! რა შეიძლება ომს წინ აღუდგეს?

ჯარისკაცი (მღერის სცენის სიღრმეში): ეგ მკრდ დამაკოცინე, დიაცო ქერამიანი, საომრად მივემურებო, არ გესმის, ადამიანო, ხმები სამხედრო მარშის.

მწერალი (მოულოდნელად): მერედა, მშვიდობა? მშვიდობას რაღა მოუვა? მე ბოჰმიიდან ვარ და შინ დაბრუნება მინდა.

ლაშქრის მოძღვარი: სხვა კიდევ არაფერი გინდა? ჰმ, მშვიდობა! რა მოსდის ხოლმე წაერეტებს, როცა ყველს ჰჭამენ?

ჯარისკაცი (მღერის სცენის სიღრმეში): ჰეი, მომეცი სალამი, ძმობილო თავზანიო, მივემურები, რომ ომში მოვსპო და გავატალიო შემოსული მტერი.

გზა დამილოცე, ზუცესო, რომ გამარჯვებით ვიარო, ამ მკერდით უნდა დავიცვა, არ გესმის, ადამიანო, იმპერატორი ჩვენი.

მწერალი: მშვიდობის გარეშე დიდხანს ცხოვრება არ შეიძლება.

ლაშქრის მოძღვარი: მე კი ვიტყვოდი, რომ მშვიდობა ომის დროსაც არსებობს. ომს აქვს მშვიდობიანი კუნჭულუბი. ომი ყველა მოთხოვნილებას აკმაყოფილებს, მათ შორის მშვიდობიანსაც. ეს უზუნველყოფილია, თორემ ისე ომი დიდხანს ვერ გასტანდა. ომიანობის დროსაც ისევე შეგიძლია კუჭში ვახვიდე, როგორც ულრემის მშვიდობის დროს; ორ შეტაკებას შორის შეგიძლია ლუდი დალიო, ხოლო გახურებული შეტევის დროსაც კი - ნათელმირ რუმი იდაყვებზე დაყრდნობილმა; რატომაც არა, რამდენიც გინდა. მართალია, შეგვეცის დროს კარტს ვერ ითამაშებ, მაგრამ, თუ ეგრე ნავიდა, ვერც ხევის დროს შეძლებ თამაშს, თუნდაც სრული მშვიდობა სუფევდეს; გამარჯვების შემდეგ კი ამის შესაძლებლობა ყოველთვის გაქვს. შეიძლება ფეხი ნაგავყიტოს ყუმბარამ, მაშინ ჯერ მაგარ ყვირობს ატებს, თითქმის მართლაც რალაც მომადრიკოს, მაგრამ მერე დანყნარდები, ანდა არაყს მოგცემენ და ბოლოს ნელ-ნელა, ასკინკლა შეუდგები ისევ სიარულს, ხოლო ომი კი ამით არ გაუარესდება, შემდეგაც ისევ ის იქნება, რაც იყო. ან ის რას გიშავებს, რომ გახურებული ხოცვა-ჟლეტაში მრავალდები ფარდულის უკან, ანდა სადმე სხვა ამის მსგავს ადგისო. შენ ხომ ხანგრძლივად ვერაფერ შეგიშლის ხელს. ხოლო შემდეგ კი შენ შთამომავლობას ომი დაეპატრონება და მისი შეწეობით შეძლებ განაგრძოთ თავისი საქმე. არა, ომი ყოველთვის იპოვის გამოსავალს, დიახაც, იპოვის და აბა, რატომ უნდა შეწყდეს? (კატრინმა თავი გაანება მუშპოზას და ლაშქრის მოძღვარს არ აცილებს თვალს.)

დედა კურაუი: მამ, ვიციდი საკონესლ. თქვენს ნათქვამს უნდა მივენდო. (კატრინი უეცრად ძირს დაახეთქებს ბოთლით სავსე კალასას და გარეთ გარბის.) კატრინ! (იციხის). ო, იესო, ეგ ხომ ზავის შეკვრას ელოდებ! მე დაპირებული ვარ, როგორც კი მშვიდობიანობა ჩამოვარდება, გაგათხოვებ-მეთქი. (უკან დაედევნება.)

მწერალი: (წამოადგება) მე მოვიცე, რადგან თქვენ სულ ლაპარაკობდით. თქვენ უნდა გადაიხადოთ.

დედა კურაუი: (შემოდის კატრინთან ერთად.) იყავ გონიერი. ომი კიდევ ცოტა ხანს გასტანს, ჩვენ ცოტაოდე ფულს კიდევ გავაკეთებთ და შემდეგ მშვიდობა მით უფრო საამური იქნება. ახლა კი ქალაქში წადი, სულ რაღაც ათიოდე წუთის სავალია, და „ოქროს ლომი“ მიგზნა! წამოიდე საკონესლ, ყველაზე ფასიანი რომელიც არის, დანარჩენს მერე წამოვიღებთ უფრონით. უკვე გარიგებული ვარ, ბატონი პოლკის მწერალი გამოგყვება. თითქმის ყველაზე მზედარიმთავრის და კარკადაზე არიან წასული, ასე რომ, საშობო არ არის. აბა, შენ იცი, არაფერი არ მოგპარონ, შენს მზითვეზე იფიქრე!

(კატრინი ტილოს ხილბანდს წაიკრავს თავზე და მწერალთან ერთად მიდის.)

ლაშქრის მოძღვარი: არ გეშინიათ, რომ მწერალთან მარტოდარტოს უშვებენ?

დედა კურაუი: ჩემი ქალი იმდენად ლამაზი არ არის, რომ ვინმემ მისი გაუპატრონობა მოინდომოს.

ლაშქრის მოძღვარი: მე ხშირად აღტაცებაში მოვდივარ, როცა ვხედავ, როგორ ოსტატურად აწარმოებთ სავაერო საქმეებს და ყოველთვის ფონს გედიხართ, ტყუილად კი არ შეურქმევიათ თქვენთვის კურაუი.

დედა კურაუი: ღარიბ ხალხს კურაუი, სითამამე სჭირდება, თორემ ისე მათი საქმე წასულია. ჯერ მართო ის, რომ დღეადღიანად გდებია; მათ მდგომარეობაში მყოფთათვის უკვე გაბმედაობაა. ანდა ყანას რომ ხნავდე, და ისიც ომიანობის დროს! ან კიდევ შვილებს რომ აჩენდე და ცხოვრების პირობებს გაუფუჭებუბას კი არ ელიან. ესეც იმის მაჩვენებელია, რომ გაბედულუბა არ აკლიათ, ერთმანეთის მიმართ ჯალათის როლში გამოხსლა და ურთიერთის ამოუწყვე უხბედათ, მაშინ როდესაც სურთ ერთმანეთს სახეში პირნალიად უყურონ, ამისთვისაც, რასაკვირველია, გაბმედაობაა

საჭირო. პაპსა და იმპერატორს რომ ითმენენ, ესეც უკიდურეს გაბმედაობას მონშობს, რადგან მათი არსებობა ღარიბ ადამიანებს ხშირად სიცოცხლის ფასად უფდებათ. (ჯდება, ჯიბიდან პატარა ჩიზებს ამოიღებს და გააბოთლებს.) რამდენიმე ღერი შემა მაინც გააპატი.

ლაშქრის მოძღვარი: (უხალისოდ იხდის ქურთუკს და შეშის დასაპოხად ემზადება.) მე, კაცმა რომ თქვას, სულელი ხომ ვარ და არა შეშის მჭრელი.

დედა კურაუი: სული მე სად გამაჩნია, ხოლო სანავი კი მჭირდება.

ლაშქრის მოძღვარი: ეგ რა ჩიზუხი გიჭირავთ.

დედა კურაუი: სრულიად ჩვეულებრივი.

ლაშქრის მოძღვარი: არა, „სრულიად ჩვეულებრივი“ კი არა, სრულიად ნიშნადობლივი.

დედა კურაუი: მართლა?

ლაშქრის მოძღვარი: დიახ, ეგ უქსენშერნას პოლკის მზარეულის ჩიზუხია.

დედა კურაუი: თუკი იცოდით, რაღას მეკითხებოდით უცოდველი სახით.

ლაშქრის მოძღვარი: იმიტომ, რომ არ ვიცოდი, შეგნებულად ეწოდით მაგ ჩიზუხს თუ არა. ხომ შეიძლებოდა, რომ შემთხვევით წასწყდომოდით გილკის ჩიზუხს თქვენს ნივთებში ქექვისას და გულმაგინეობის გამო ყურადღება არ მიგექციათ მისთვის, ისე აგვლო.

დედა კურაუი: რატომ გეჩინათ, რომ ეგრე არ იყო?

ლაშქრის მოძღვარი: იმიტომ, რომ ეგრე არ იყო. თქვენ და შეგნებულად ეწვიეთ.

დედა კურაუი: მაგ მართლაც ასეა, მერე?

ლაშქრის მოძღვარი: კურაუ, გადრთხილებთ. ეს ჩემი ვალია. საფუცია, თქვენ იმ ვალბატონს კიდევ სადმე გადაეყაროთ, მაგრამ ეს უხედურება კი არ, ბედნიერებაა. ჩემზე სანდო კაცის მთაბეჭდილება ვერ მოეხდინა. პირიქით.

დედა კურაუი: ნუთუ მართლა? მე კარგი ადამიანი მეგონა.

ლაშქრის მოძღვარი: აი, თურმე როგორი ადამიანები მოგწონთ, მე კი არა. მე სულაც არ მინდა მისთვის ცუდი, მაგრამ კარგ ადამიანსაც ვერ დაეკარგე. მე უფრო დონ ჟუანს ვუნდოვებდი და თანაც გაქნილ დონ ჟუანს. აბა, დახედეთ იმის ჩიზუხს, თუ ჩემი არ გჯერათ. უნდა აიღოთ, რომ ყოფილი პატრონის სახისათს ამჟღავნებს.

დედა კურაუი: ვერაფერს ვამჩნევ. ნახმარია და ეგ არის.

ლაშქრის მოძღვარი: ტარი ნახევრად კბილებით არის დაღრწილი. მოძალადეზე მეტყველებს, ესაა დაუნდებელი მოძალადის ჩიზუხი. ამას მაშინვე შენიშნავთ, თუკი განსჯის უნარი მთლიანად არ დაგვიკარგავთ.

დედა კურაუი: ნელა, ჩემი ხის საპოხი სოლო არ გამოჩეხოთ.

ლაშქრის მოძღვარი: ხომ გითხარით, შეშის დაჭრაში უფიცი ვარ-მეთქი. მე სულზე ზრუნვა მასწავლეს. აქ კი ჩემს ნიქსა და უნარს ბოროტად იყენებენ და ფზიკურად მამუშავენ. ჩემთვის ღვთის მიერ მოძებულ ნიქს კი საერთოდ ჩირადაც არაფერ აგდებს. ეს მკრეხელობაა. თქვენ არ მოგიგონებიათ ჩემი ქადაგება. მე შემხილია ერთი შეგონებით მთელი პოლკი ისეთ სახისათზე დაეყენო, რომ მტერი ცხვრის ფარად მოუჩვენოს. მაშინ სიცოცხლე ჯარისკაცებს აყროლებულ ფეხის ტილოდაც არ უღირთ და განაგდებენ მას საბოლოო გამარჯვების არბით გამსჭვალული. ღმერთმა მომდელა შთაგონების დიდი უნარი. ისე ვქადაგებ, რომ ყურთასმენაც წავერთმევათ და თვალის ჩინიც.

დედა კურაუი: სულაც არ მინდა, სმენა წამერთვას ან თვალის ჩინი. აბა, ისე რის მაქნისი ვარ?

ლაშქრის მოძღვარი: კურაუ, მე ხშირად მიფიქრია, რომ თქვენს ფზიხელ მსჯელობათა მიღმა გულჩვილი ქალი იმალება. თქვენც ხომ ადამიანი ხართ და სითბო გჭირდებათ.

დედა კურაუი: კარავში რომ კარგად დათბეს, უნდა შეშა საკმაოდ გვექონდეს.

ლაშქრის მოძღვარი: სიტყვას ბანზე ნუ აგდებთ. მე სერიოზულად გეუბნებით, კურაჲ, ხშირად ვეკითხები ხოლმე საკუთარ თავს, რა იქნებოდა, რომ კიდევ უფრო დავახლოებულიყავით-მეთქი. ომის ორომდინაღამ ხომ ისედაც ერთმანეთს დაუკავშირა ჩვენი ბედ-იბოღბი.

დედა კურაუი: მე მგონი, ისედაც საკმაოდ ვართ დაახლოებული. მე საჭმელს გიმზადებთ და თქვენც საქმიანობთ, შეშას აპობთ, მაგალითად.

ლაშქრის მოძღვარი: (ახლოს მიდის კურაუთან.) თქვენ იცით, როგორ დაახლოებასაც ვგულისხმობ: რა შუაშია აქ საჭმლის დამზადება, შეშის დაჭრა და სხვა ამგვარი მდებარე მოთხოვნებიდან. თქვენს გულს დაკითხეთ. ქალი ხარო, ქვა ხომ არა.

დედა კურაუი: რა ნაჯახით დამადექით თავზე. ეს უკვე მეტისმეტი დაახლოებაა.

ლაშქრის მოძღვარი: სასაცილოდ ნუ გახდით ამას. მე სერიოზული კაცი ვარ და კარგადაა მაქვს მოფიქრებული, რასაც ვამბობ.

დედა კურაუი: მამაო, ჭკუას დაუხმეთ. თქვენდამი კეთილგანწყობილი ვარ და არ მინდა მაგრად დაგტუქსოთ. ერთადერთი ჩემი საზრუნავი ის არის, რომ ამ ფურგონის მიწვევებით ჩემი თავი და შევიღებ ვარჩინო. იგი ჩემად არ მიმაჩნია და ინტიმური თავგადასავლებითა სთავის არ მაცხელა. სწორედ ახლა ვებაღვც და საქონელს ვიძენ, თუმცა მხედართმთავარი ბრძოლის ყელზე დაეცა და ყველანი ზავზე ლაპარაკობენ. რას აპირებთ, რომ გავკოტრდე? ხედავთ, თქვენ თვითონაც არ იცით. შეშა დაგვიტეო და საღამოს თბილად ვიქნებით, ეს კი უკვე ბევრ რამეს ნიშნავს ასეთ დროში. ვაიძე, ეს რა ამბავია? (დგება, შემოდის კატრინი, სულს ძლივს იოქვამს, შუბლისა და თვალის გარდღივადმოდ ქრთმობს ატყვია. იგი ათასგანერ ნივთს მოათრევს. ფუთებს, ტყავის ნაკეთობებს, დაფაფხს და ა.შ.) რა იყო-მეთქი, თავს დაგესხნენ? უკან რომ ბრუნდებოდეთ? უკან დაბრუნებისას დასმინათ თავს! ალბათ ის მხედარი იყო, ჩვენთან რომ გატყვრა! არ უნდა გამეგზავნე. დაყარე ეს ხარახურა სამიში არა არის რა, ძვლამდე არ არის დასული. ახლავე შეგისვე და ერთ კვირანი მოგირჩება. მხეცებზე უარესები არიან. (უხევს ქრთმობას.)

ლაშქრის მოძღვარი: მე მათ არ ვადანაშაულებ. შინ ხომ არ თარეშობდნენ გერე. ბრალი იმათ მიუძღვით, ვინც ომს აჩაღებს. ისინი ყველაზე მდაბალ გრძნობებს აღვიძებენ ადამიანში.

დედა კურაუი: რა, მწერალმა უკან აღარ გამოცდია-ლა? ეს იმის გამო, რომ პატროსანი ქალიშვილი ხარ და არას გამოვლიან შენგან. ჭრილობა ღრმა არ არის, უკვალოდ გაქრება. აჰა, ახლა შეხვეული გაქვს. ნურას იწაღვლი, მე რაღაცა უნდა მოგტე. შენს უჩუქრად, რაღაც შემოგიჩნახე, ახლავე ნახავ. (ტომრიდან იევტას ნითელ მაშეებს იღებს.) აი, ხედავ? სულ ამათნატრავში იყავი და აჰანადე, გქონდეს. ახლავე ჩაიცვი, რომ არ გადავიფიქრო. (შველის საცმადი.) შენი იყოს. სულ არ დაგტყვობა, თუმცა გინდაც დაგეტყვოს, ბევრს არ ვი-ნაღვლი. იმათი ხეფერი, ვინც მაგათ მოსწონთ, ყველაზე უარესია, იმდენ ხანს აწვალენბ, ვიდრე ხელში არ შეიკლავენ. ვინც არ მოსწონს, მათ ცოცხალს უშვებენ. რამდენი ლამაზი სახის პატრონი მინახავს, ისეთი დღე დაუყენებიათ, რომ მეგობრივ ხომ მეგობრა, ისიც კი შეძრწუნდებოდა. მათ ყველი რომს უკან სადრთეს ემუქრებათ, პირდაპირ სიცოცხლე აქეთ გამწარებული. აი, ხე-ებიც ასეთივე დღეში არიან – სწორას და კენარს ჭრიან სახურავის ნივინებზე, ხოლო დაბრეცილებს კი შეუძლიათ დატკბენენ სიცოცხლით. ამიტომ შეიძლება ეს სა-სიკეთო იყოს. მაშეებს ნირი არ შეცვლიათ. შენახვის წინ ქონი ნავცხე.

(კატრინი მაშეებს ძირს აწყობს და ფურგონში ადის.)
ლაშქრის მოძღვარი: იმედია, არ დასაწყრედება.

დედა კურაუი: ნაჭრილობები დარჩება! ზღაპრად-ლა დაღლილდება მშვიდობას.

ლაშქრის მოძღვარი: საქონელი კი არ დაუწებებია. **დედა კურაუი:** არ უნდა წამეტყუებინა მზითვის სხე-ნებით. ნეტავი მაკოდიან, რა უტრიალებს თავში: ერთად-დერთი ლამე არ გაატარა ჩემ გვერდით, ერთადერთი მთელი ამ წლების განმავლობაში. შემდეგ ისევ ისეთი დადიოდა, არავითარი ცვლილება არ შემინიშნავს, ოღონდ უფრო თავგამოდებით მუშაობდა. ვერ იქნა და ვერ მივაკვლიე, რა გადახდა იმ ლამეს. დიდხანს კი ვიმტყუოთ თავი (გაჯავრებული იღებს კატრინის მიერ მოტანილ საქონელს და ახარისხებს.) ესეც შენი ომი! ვიშ, რა შემოსავლის წყაროა! (ზარდაზნების სროლის ხმა ისმის.)

ლაშქრის მოძღვარი: ახლა მინას აბარებენ მხედარ-თმთავრს. ისტორიული მომენტია.

დედა კურაუი: ჩემთვისაც ისტორიული მომენტია, ვინაიდან ჩემს ქალიშვილს სახეში გაატყვეს. ახლა გე უკვე ნახევრად დაღუპულია, რადგან ქმარს ვეღარ იშო-ვის. ბავშვების გიყი კია. დამუნჯებითაც მხოლოდ და მხოლოდ ომის გამოსილებით დამუნჯდა. პატარაობისას ერთმა ჯარისკაცმა რაღაც ჩასწარა პირში. შვიიცერკას ვეღარასოდეს ვეღარ ვნახავ, ხოლო აილივი სადღაა, მხოლოდ ღმერთმა უნესი. წყეულიმაც იყოს ომი!

7.

დედა კურაუი სავაჭრო კარიერის მწვერვალზეა. (შარგან, ლაშქრის მოძღვარი, დედა კურაუი და მი-სი ქალიშვილი ეწევიან ჩარდახიან ფურგონს, რომელზე-დაც ახალი საქონელი ჰქონდა. დედა კურაუი ყელზე ვერცხლის ტალღურებს ასხმულა აქვს ჩამოხმული.)

დედა კურაუი: ტყუილია, ომს მე ვერ შემაძლებთ. მართალია, სუსტებს ანადგურებს, მაგრამ ისინი ხომ მშვიდობიანობის დროსაც იღუპებიან. სამაგიეროდ, თავის ხალხს კარგადა კვებავს.

(მღერის)

თუ გამძლეობით ომს ვერ აჯობებ, სჯობს ყველაფერზე აილი ხელი; იქ ცხელი ტყვით ისე ვაჭობენ, როგორც ბაზარში ვაჭრობენ ყველით. და რა უზრი აქვს საფარში რდომას? ვინც იმალება, ყველაზე უწინ ის იღუპება.

(მღერის)

ზოგი დღედაღამ წვალობს და იღვნის, სურს დასამალად გათხაროს სორო და საცოდავმა ის კი არ იცის, ნაადრევ საფლავს იმზადებს მხოლოდ. ბევრი მინახავს შომატანილი, მუდგომ საკანის მოძებნა სურდა, ახლა შიგ წვანან, ის დალოცვილი ახეთ სამყოფელს ჰპოვებდნენ მუდამ. (გზას განაგრძობენ.)

8.

იმავნე წელს ლიუვინთან ბრძოლაში იღუპე-ბა მხედების მეფე გუსტავ-ადოლფი. მშვიდობა დედა კურაუი გაკოტრებით ემუქრება. კურაუის მამაცი ვაჟი ერთი გმირობით მეტს ჩაიდებს და სამარცხვინოდ ასრულებს სიცოცხლეს.

(სამხედრო ბანაკი. ზაფხულის დილაა. ფურგონის წინ დგანან მოხუცებული ქალი და მისი ვაჟი. ვაჟს ლოგინით სავსე ვეება ტომარა ჰქონდა.)

დედა კურაუი: ნა (ფურგონიდან): განა ისეთი რა საჩქაროა, რომ ასე სისხმ დღით მომადექით?

ყმანვილი კაცი: ჩვენ მთელი ღამე მოვდიოდით, ოცნი

მილი გამოვიარეთ ფეხით და დღესვე უკან უნდა გავბრუნდეთ.

დედა კურაჟის ხმა: მერე მე სად წავიღო ქვეშასაგებები? ხალხს სახლები აღარა აქვს და ლოგინს ვინლა იყიდის?

ყმაწვილი კაცი: ჯერ ნახეთ და მერე ისე ილაპარაკეთ.

დედაბერი: აქაც არაფერი გამოვა. წამოდი!

ყმაწვილი კაცი: მაშინ გადასახადებში სახლს ნავარიმევენ და ღია ცის ქვეშ დავრჩებით. იქნებ სამი გულდენი მოგვცეს, თუ შენ ჯვარსაც დაუშობტე. (ზარების რეკია ისმის.) ყური დაუგდე, დედა!

ხმები (სცენის ხილრმიდან): ომი გათავდა! შეედების მეფე ბრძოლაში მოკლეს!

დედა კურაჟი (თავს გამოყოფს ფურგონიდან, ჯერ თმის დავარცხნა ვერ მოუსწრია): რა დროს ზარების რეკვია ამ შუა კვირაში?

ლაშქრის მოძღვარი (ფურგონის ქვეშიდან გამოძვრება): რასა ყვირიან?

დედა კურაჟი: არა, რა დროს მშვიდობა იყო, როცა ეს-ეს არის ახალი საქონელი მოვიმარაგე.

ლაშქრის მოძღვარი (სცენის ხილრმეში უყვირის): მართალია? მშვიდობა დამყარდა?

ხმა: უკვე სამი კვირა. ჩენი კი ახლა გავიგეთ.

ლაშქრის მოძღვარი (კურაჟს) პო, თორემ სხვაფრივ რატომ უნდა რეკავდნენ ზარებს?

ხმა: ქალაქში უკვე ბევრი პროტესტანტი მოვიდა ოთხთვალეობით. ეს ახალი ამბავიც მათ მოიტანეს.

ყმაწვილი კაცი: დედა, ზავია, ზავი! რა დავგმართა? (დედაბერი ჩაიკეცავს.)

დედა კურაჟი (ისევ მიიმალევა ფურგონში): დასწყევლოს მიტრია! კატრინ, მშვიდობა ჩამოყარდა! შავები ჩაიცვი! ეკლესიაში წავიდეთ. შვაიცერკასის წინაშე ვალი მოვიხადოთ. ნუთუ ეს მართალია?

ყმაწვილი კაცი: აი, ეს ხალხი ამასვე ამბობს. ზავი შეუკრავთ. არ შეგიძლია წამოდგომა? (დედაბერი გაბრუნებული დგება ზეზე.) ახლა ისევ ამუშავდება ჩემი სახარჯო. პირობას გაძლევ, ყველაფერი კალაპოტში ჩადგება. მაშას თავის ლოგინს დავუბრუნებთ. შეძლებ სიარულს? (ლაშქრის მოძღვარს.) ცუდად გახდა, ახლომა ამბავზე მიმეცემა იმეოქმედა. უკვე აღარა სჯეროდა, რომ ოდესმე მშვიდობა დამყარდებოდა. მაშა კი, პირობით, მუდამ მაშს გაიძახოდა. ახლავე შინსიკენ გავწიოთ. (ორივენი გადაიან.)

დედა კურაჟის ხმა: ერთი ჭიჭა არაყი დაალევინე, მოსულიერდება!

ლაშქრის მოძღვარი: უკვე წავიდნენ.

დედა კურაჟის ხმა: რა ხდება ბანაკში?

ლაშქრის მოძღვარი: ყველაფერი თავს იყრინა. მეც წავალ. ჩემს სასულიერო შესამოსელში ხომ არ გამოვეწყო?

დედა კურაჟის ხმა: ჯერ ყველაფერი რიგიანად გაიკეთე, ვიდრე საკუთარ თავს ანტიქრისტესტად გამოჟღავნებდეთ. მეც მიხარია მშვიდობა, მიუხედავად იმისა, რომ მაზარალა. ყოველ შემთხვევაში, ორი შეილი მაინც გადამწარა ომს, ახლა ჩემი აილენის ნახვა მელირსება.

ლაშქრის მოძღვარი: ის ვინ მოდის ჩვენკენ ბანაკიდან? თავს მოჰქირა, თუ მხედარიმთავრის მზარეული არ არის?

მზარეული (ოდნავ გაქუცულა, ხელში ბოხმა უჭირავს): ეს ვისა გხვდა? ლაშქრის მოძღვრო, ეს შენა ხარ?!

ლაშქრის მოძღვარი: კურაჟ, სტუმარი გენვიათ! (დედა კურაჟი გადმოდის ფურგონიდან.)

მზარეული: მე ხომ დავაპირდით, რომ როგორც კი დროს ვიპოვო, აუცილებლად მოვალ-მეთქი თქვენთან სამასლაათად. თქვენი არაყი არ დამივწყნია, ფრალე ფირლინგ.

დედა კურაჟი: ო, იესო, მხედართმთავრის მზარეული! რამდენი წელი გავიდა მას შემდეგ! სად არის აილენი, ჩემი უფროსი ვაჟი?

მზარეული: რა, ჯერ კიდევ არ მოსულა? ის ჩემზე ადრე წამოვიდა, თანაც ვიცი, რომ თქვენთან ასირეზდა.

ლაშქრის მოძღვარი: დაცით, ჩემი სასულიერო შესამოსელი ჩავიცვა. (ფურგონის უკან მიდის.)

დედა კურაჟი: მაშ, ყოველ წუთს შეიძლება აქ გაჩნდეს. (ფურგონში შესისხებს.) კატრინ, აილენი მოვა სადაცაა! მზარეულს ერთი ჭიჭა არაყი გამოუტანე, კატრინ! (კატრინი არ გამოდის.) ზედ თმა დაფარე და სხვა არა გინდა რა! ბატონი ლამბი შინაური კაცია. (თვითონ გამოაქვს არაყი.) არ უნდა გარეთ გამოსვლა. მშვიდობა აღარ ასარებს. ერთობ დიდხანს მოუხსა ცდა. ცალი თვალი დაუშვეს, ახლა თითქმის აღარაფერი ეჩნება, მაგრამ მგონია, რომ ყველანი მას უყურებენ.

მზარეული: ეჰ, სულ ომის პრაღია (ის დადედა კურაჟი სხედვლიან.)

დედა კურაჟი: მზარეული, გასაჭირში მომისწართ. გავკოტრდი.

მზარეული: რაო? ეგ რა უბედურება შეგმთხვევიათ.

დედა კურაჟი: მშვიდობა მომიატებინა კისერი. ამას წინათ ლაშქრის მოძღვრის რჩევით საქონელი მოვიმარაგე. პოდა, ახლა ყველანი წავლენ-წამოვლენ და ჩემს საქონელს ვინლა იყიდის?

მზარეული: არა, ლაშქრის მოძღვარი როგორ დაუჯერეთ? მაშინ აღარ დაეცალდა, კათოლიკენი ისე უეცრად დაგვესხნენ, თორემ მინდოდა გამეფეთხილებინეთ. ეგ რა კაცია. მაშ, მაგას ეკუთვნის ახლა თქვენთან გადაძწყვტის სიტყვა?

დედა კურაჟი: ჭურჭელს მირეცხავდა ხოლმე და ფურგონის განევაში მშველოდა.

მზარეული: ეგაც იქნებოდა და გასწევდა! ალბათ უკვე მოგიფეხობდათ თავის ანეკდოტებს. საერთოდ ბილნი თვალთ უყურებს ქალს. ეგრეც ვერ გადავამჩვიე. დარბაისელი კაცი არ არის.

დედა კურაჟი: თქვენ კი დარბაისელი ხართ?

მზარეული: დაე არარა ვიყო, მაგრამ დარბაისელი კი ვარ. გაგამიარეთ!

დედა კურაჟი: დარბაისლობა არაფერია. მე, მადლობა ღმერთს, მარტო ერთი მყავდა დარბაისელი. და იმდენი ჯავა არავის ხელში არ დამდგომია. წელზეზე ფეხს ვიდგამდი. პაშვებზე საბნები გაუყვდა გაზაფხულზე და ჩემს პიროს პარმინიკას ეშმაკის მონახვის ეძახდა. ჩემი აზრით, ცუდად ახასიათებთ თქვენს თავს, როცა ამტკიცებთ, დარბაისელი ვარო.

მზარეული: კვლავინდებურად ენახე ჭალი არ გედეგბათ, მაგრამ სწორედ ამიტომ გუფასებთ.

დედა კურაჟი: იქნებ ისიცა თქვია, რომ დღენიადავ ჩემზე ფიქრობდით და ჩემს პასრ ენას იგონებდით?

მზარეული: დიას, ახლა კი ერთად ვსხედვართ. მშვიდობის ზარები რეკავენ და თქვენი არაყიც აქ არის. ასეთი არაყი ხომ არავის არა აქვს, ეს ყველაფე იყის.

დედა კურაჟი: მშვიდობის ზარების რეკვა ამჟამად მაინცდამაინც არ მახარებს. არა მგონია, ახლა ჯარისკაცებს ჯახავიერი მისცენ და რაღა მეშველება მაშინ მე, ჩემი განთქმული არყის პატრონს? მოგცეს, რაც გეგრეგობოდა?

მზარეული (იმშუშნება): საქმეც ეგ არის, რომ არა. იმიტომაც დაგვიწოდეს. რომ დავატყვე, საქმე ცუდად იყო. ვიფიქრე, აქ რაღას უნდა ველოდო, არა სჯობია, მეგობრები ვინახულო-მეთქი. და აი ახლა თქვენ გვერდით ვიჯიარ.

დედა კურაჟი: ესე იგი არაფერი არ გაგაჩნიათ.

მზარეული: მართლაცადა, ნებაჟი ერთი ვეღარ მომრწენ ამ რაკარეს. ხომ დარეკეს და ახლა იკმარონ, მე სიაშოვნებით შევუდგებოდე რითიმე ვაჭრობას. ყელში ამომიგდა მათთან მზარეულად ყოფნა. ხის ფესვებისა და ფესვაცმლის ტყავის შეჭამანდი უნდა გაუკეთო და მერე, რომ არ მოსწონთ, სახეში გასხამენ

ცხელ-ცხელ წვნიანს. ჩვენს დროში გინდა ძალი ყოფილხარ და გინდა მზარეული. საბრძოლო ნაწილში სამსახური სჯობია, მაგრამ მე რაღას ვამბობ, ახლა ხომ უკვე მშვიდობაა. (შენიშვნას ლაშქრის მოძღვარს, რომელიც თავის ძველ შესამოსელში გამოწყობილი და მთკენ მოდის.) მერე ვილაპარაკოთ ამის შესახებ.

ლაშქრის მოძღვარი: კარგად შენახულია. მხოლოდ ერთ-ორ ადგილას შეუჭამია ჩრჩილს.

მზარეული: ჩემი აზრით, სულ ამაოდ ირჯებით. ადგილს მაინც ვეღარ იმოვიტო. ვისლა უნდა ჩაგაზნოთ თხილი, რომ პატიოსნად იმსახურონ და ბრძოლაში თავი გასწიონ? და საერთოდ ჩემთან გეკენებათ საქმე, რადგან ეს მანდილოსანი დაარწმუნეთ, რომ ომი ვითომც უსასრულოდ დიდხანს გასტანდა და ურჩიეთ სრულიად არასაქაორო საქონელი შექმინა.

ლაშქრის მოძღვარი: (ცხარედ) მერედა, თქვენ რა გესაქმებათ?

მზარეული: ის მესაქმება, რომ ასეთი რამ უსინდისობაა! როგორ ბედავთ სხვის საქმეში ჩარევას და უსარგებლო რჩევის მიცემას?

ლაშქრის მოძღვარი: სხვის საქმეში? (კურაძეს) არ ვიცოდით, რომ ასე ახლობელი მეგობარი იყავით ამ ბატონისა და ანგარიში უნდა ჩაგებარებინათ მისთვის.

დედა კურაძე: ნუ ღელავთ, მზარეული მხოლოდ თავის პირად აზრს ამბობს. მაგრამ ისიც მართალია, რომ ყველაფერი, რაც ომზე ილაპარაკეთ, ბრახი გამოდგა.

ლაშქრის მოძღვარი: მშვიდობას ნუ სცადავთ, კურაძე! თქვენ ბრძოლის ველზე მთავიამაჟ აფთარი ხართ.

დედა კურაძე: ვინა ვარ?

მზარეული: თქვენ ჩემი მეგობარი ქალი შეურაცხყავით და ჩემთან გეკენებათ საქმე.

ლაშქრის მოძღვარი: თქვენ არ გელაპარაკებით. ბევრი არ არის საჭირო, რომ გულის ნადილს მიგისვდეთ კაცო. (კურაძეს) მაგრამ როდესაც ვხედავთ, რომ მშვიდობას ისე იღებთ, როგორც ძველსა და დამაღალ ჩვარს, აი, ასე – ცერითა და სალოკი თითით, მაშინ ადამიანური აღმშოთება მიყრობს, რადგან მაშინ ნატარა ხდება ჩემთვის, რომ მშვიდობა არ გინდავთ და ომსა ნატრობთ, რადგან მას მოგება მოაქვს თქვენთვის. მაგრამ ნურც ძველი ანდაზა დაგავინწყდებთ: ვისაც ეშმაკთან პურის ქაშა ღვრს, მას გრძელი კოვზი უნდა ჰქონდეს.

დედა კურაძე: ომი არ მეუბნებავ და არც ომს ვეპიტნავები მაინცდამაინც. ყოველ შემთხვევაში, ნებას არ მოვცემთ, აფთარი დამიძახოთ. მორჩა, ჩვენ შორის ყველაფერი გათავებულია.

ლაშქრის მოძღვარი: მაშ, რაღად ეძღურით მშვიდობას, მაშინ როდესაც მთელმა ხალხმა შევებით ამოისუნთქა? რაღაც ძველი ხარახურის გამო, რომელიც გაუსაღებელი დაგრჩათ ფურგონში?

დედა კურაძე: ჩემი საქონელი ძველი ხარახურა სულაც არ არის. მე მარჩენს და აქამდე თქვენც გარჩენდათ.

ლაშქრის მოძღვარი: მაშასადამე, ომი გაცხოვრებთ, ეგაც თქვენ!

მზარეული (ლაშქრის მოძღვარს): თქვენ, როგორც მონიფულ ადამიანს, უნდა გეცნოთ საკუთარი თავის სათვის: სხვა სხვის ომში ბრძენიაო, და რჩევა-დარიგებისაგან თავი შეგუკავებინათ. (კურაძეს) ახლა თქვენს მდგომარეობაში მყოფისთვის ყველაფერს ისა სჯობია, საქონლიდან ზოგი რამ მაინც სასწრაფოდ გაყიდოთ, ვიდრე ფასები სულ მთლად დაეცემოდეს. ჩაიცვით და ახლავე გაემშურეთ. ერთ ნუთსაც ნულარ დაკარგავთ!

დედა კურაძე: აი, ეს გონივრული რჩევაა. მე გმონი, ასეც მოვიცევი.

ლაშქრის მოძღვარი: რახან მზარეულმა თქვა!

დედა კურაძე: მერედა, რატომ თქვენ არა თქვით? მართლს მეუბნება, სჯობია ახლავე ბაზარში წავიდეთ. (ფურგონში შედის.)

მზარეული: სასწორმა ჩემკენ გადმოსძლია, ლაშქრის მოძღვარი. მოსწრებული პასუხი არ შეგძლება. ათ. უნდა გეთქვას: „რა, მე რამე გირჩიეთ? არ მახსოვს, მე მხოლოდ პოლიტიკაზე ვმსჯელობდი-თქო“. მაგრამ, აბა, ჩემთან როგორ მოხვალთ და მამლაყინობა არც შემეწნის თქვენს შესამოსელს.

ლაშქრის მოძღვარი: თუ ენას არ გააჩერებთ, შემო-მაკვედით. შემეწნის თუ არ შემეწნის, აღარ დადივით!

მზარეული (თან ჩემებს იხდის და ფესხასევეებს იხსნის): ღმერთზე ხელი რომ არ აგვდოთ და მანანალად არ იყით გადაცეპული, ახლა, მშვიდობიანობის დროს, იოლად მოვიგდით სამწყსოს. მზარეულები აღარ სჭირდებათ, დასამზადებელი აღარა არის, მაგრამ ღმერთი ისევე წმად, ამ მხრივ არაფერი არ შეიცვალა.

ლაშქრის მოძღვარი: ბატონო ლამბ, ძალიანა გთხოვთ, ნუ გამამეცხვებთ აქედან. მას შემდეგ, რაც ასე დაგვინდი, ადამიანობა შემემატა და ქადაგებას ველარ შევძლებ.

(შემოდის შავებში ჩაცმული ივეტა პოტიე. მდიდრულად არის მორთული, ხელჯოხი უჭირავს. დაბერებულია, გასუქებულია და უზომოდ უსვია პუდრი. უკან მხსარი მოსდევს.)

ივეტა: სალამი თქვენდა, ჯარ-ჯამათნო, ეს დედა კურაძის ფურგონი გახლავთ?

ლაშქრის მოძღვარი: დიახ, სწორედ აგრა. ვისთან გვაქვს პატივი?..

ივეტა: პოლკოვნიკ შტარჰემბერგის მეუღლესთან, კეთილი ადამიანებო. კურაძე სად არის?

ლაშქრის მოძღვარი (შესახებს ფურგონში): პოლკოვნიკ შტარჰემბერგის მეუღლეს სურს თქვენი ნახვა!

დედა კურაძის ხმა: ახლავე მოვალ!

ივეტა: მე ვარ, ივეტა!

დედა კურაძის ხმა: აჰ, ივეტა ხარ?!

ივეტა: მხოლოდ მინდა ვნახო, როგორ ხართ, როგორა ცხოვრობთ (თავზარდაცემული მზარეული ზურგს შეაკცევს). პიტერ!

მზარეული: ივეტა!

ივეტა: პოი, საოცრებაა! აქ როგორ მოხვდით?

მზარეული: ოთხთვალათი.

ლაშქრის მოძღვარი: ოჰო, ერთმანეთს იცნობთ? და თანაც ახლო?

ივეტა: ვფიქრობ, რომ ასეა. (აკვირდება მზარეულს.) სიმსუქნისაგან ქონი გაგდის!

მზარეული: არც შენ აღარ გეთქმის უკვე ტანწერნება.

ივეტა: კარგია მაინც, რომ შეგხვდი, არამადავ. ახლა ყველაფერი შემიძლია გითხრა, რასაც შენზე ვფიქრობ.

ლაშქრის მოძღვარი: ყველაფერი უთხარი, სულ ყველაფერი, ოღონდ დოცადეთ, ვიდრე კურაძე გამი-ოვიდოდეს.

დედა კურაძე (ნაირ-ნაირი საქონლით დატვირთული გამოდის): ივეტა! [გადაბევეიან ერთმანეთს.] შავებში რატომ ხარ?

ივეტა: რა, არ მიხდება? ქმარი, პოლკოვნიკი შტარჰემბერგი, გარდაემცვალა ამ ორიოდ წლის წინათ.

დედა კურაძე: ის ბებრუსანა, ჩემი ფურგონი რომ კინალამ გყიდა?

ივეტა: არა, მისი უფროსი ძმა.

დედა კურაძე: მართლა გიხდება შავები! აი, ერთი ადამიანი მაინც აღმოჩნდა, რომელიც ომის დროს რაღაცა მიაღწია.

ივეტა: ხან ასე იყო და ხან ისე და ბოლოს მაინც გამოიღმა ბემა.

დედა კურაძე: ცუდიად ნუ მოვიხსენიებთ პოლკოვნიკებს, ფული ჩეჩქივითა აქვთ!

ლაშქრის მოძღვარი (მზარეულს): თქვენ ადგილას ფეხთ ისევ ჩავიცვამდი. (ივეტას) თქვენ დაპირდით,

ნის ნაჭერს, ანდა თუნდაც ხმელა პურს, თორემ, ხომ იცით, უსაქმოდ ვერ ვერადები. (შინით შეიხედავს.) თავზე საბანი აქვს ნახურული. (სცენის სიღრმიდან ზარბაზნების ბათებაუთის იმისი.)

დედა კურაჟი (შემობრძის, ხსულ ძლივსა ითქვამს, საქონელი ისევ ხელთა აქვს): მზარეული, მშვიდობა უკვე დამთავრდა! უკვე სამი დღეა, რაც ისევე მომა თურმე, მაღლობა ღმერთს, რომ მზარეული ჯერ არა მქონდა გაყიდული, როცა ეს ამბავი შევიტყვე. ქალაქში სროლა. ლუთერანებს ებრძვიან. ჩვენ, ჩვენი ფურგონიანად, ახლავე უნდა მოვესვით. კატრინ, ბარეგ შეკარი! თქვენ დაბნეული რადა ხართ? რა მოხდა?

მზარეული: არაფერი.

დედა კურაჟი: არა, რაღაც მოხდა. სახეზე გატყობთ. **მზარეული**: ალბათ ისევ ომი რომ დაიწყო... ახლა როგორ ჩანს, ხვალ საღამომდე ცხელ კერძს ვეღარ ეღირება ჩემი კუჭი.

დედა კურაჟი: ტყუით, მზარეული.

მზარეული: აილივი იყო აქ, მაგრამ მაშინვე უკან გაბრუნდა. ძალიან ეჩქარებოდა.

დედა კურაჟი: აქ იყო? მაშ, წყობილებაში ენახავთ, როცა გაილაშქრებენ. მეც ჩვენებს უნდა გავყვე ახლა. როგორ გამოიყურება?

მზარეული: როგორც ყოველთვის.

დედა კურაჟი: არც გამოიცვლება. ეგ მაინც ვერ გამო-მაცალა ომმა ხელიდან. ჭკვიანია და იმიტომ. ბარგის შეკვრას არ მოშველით? (ინებს საქონლის ჩალაგებას.) არაფერი არ მოგვიყვით? ისევე კარგად არის მხედართ-თავართან? რამე არ უთქვამს თავის საგმირო საქმე-ზე?

მზარეული (მოღუშული): მე როგორც გავიგე, ერთ-ერთი თავისი გმირობა მას გაუმეორებია.

დედა კურაჟი: შემდეგ მომიყვით. ახლავე უნდა გავნიოთ (კატრინი გამოჩნდება). კატრინ, მშვიდობას ისევ წირვა გამოუვიდა, ჩვენ აქედან მივდივართ. (მზარეულს) თქვენ რაღას აპირებთ?

მზარეული: ისევ ჯარში დავიწეხე სამსახურს.

დედა კურაჟი: თუ გინდათ... მოძღვარი სად არის?

მზარეული: აილივის გაჰყვა ქალაქში.

დედა კურაჟი: მაშინ ცოტაოდენი გაგვაცილებთ, ლამაზ. მე დახმარება მჭირდება.

მზარეული: ივეტას მონაყოლმა...

დედა კურაჟი: ივეტას მონაყოლმა სულაც არ დაგ-ცათ ჩემს თვალში, პირიქით, სადაც ცეცხლია, კვამ-ლიც იქ დგებაო, - ნათქვამია, პა, მოდიხართ თუ არა ჩვენთან?

მზარეული: როდისა ვთქვი, არა-მეთქი?

დედა კურაჟი: მეთორმეტე უკვე დაიძრა. ხელნას-თან მიდი. აი, პურის ნაჭერიც. ლუთერანებს გავყე-ვით ბოლოში. იქნებ დღეს საღამოსვე ენახო აილივი. ყველაზე ძალიან ის მიყვარს. ხანმოკლე მშვიდობა იყო და ისევ დაიწყო ორმოცობა. (მღერის, ვიდრე მზარეული და კატრინი ფურგონში ებმებიან.)

„უღმიდან მეცხი, მეციდან კი მორავიაში, დელილო კურაჟს მოსვენება არ აქვს წამით. მუდამ მოვითბობთ ხელს ბრძოლათა ორომტრიალში, ომი კი დაე, გატყვევებს ტყვეით და თოფისწამლით! თუმცა მბრტო ტყვეით ვერასოდეს უკუს ვერგაიძღობს, თოფისწამლი და ქვემეხი მისთვის არ კმარა, ხალხი სჭირდება, მისი ხარკი ხალხმა უნდა ზღოს, ჰოდა, სალაშქროდ, მეგობრებო, გავწიოთ ჩქარა!“

9.

უკვე თექვსმეტი წელი გრძელდება დიდი სარ-წმუნოებრივი ომი. გერმანიამ თავის მკვიდრთა ნახევარი დაკარგა. ხოცვა-ჟლეტას გადარჩენ-

ილთ მუსრს ავლებს საშინელი ემიდემიები. ოდეს-ღაც აყვავებულ მხარეებში შიმშილია მძვინვარებს. მგლები დაძრწიან ნახანძრულ ქალაქებში. 1634 წლის შემოდგომაზე კურაჟს გერმანიამ ვხვდებით, ფიქტელგებირგეს¹ რაიონში, იმ სამ-ხედრო გზიდან მომრეებით, რომელზედაც შვედთა ჯარი მოძრაობს. ზამთარი ან წელს ნაა-დრეგია და მკაცრი. ვაჭრობის საქმე იმდენად ცუდად მიდის, რომ მათხოვრობითა ირჩენენ თავს. მზარეული უტრეპტიდან ბარათს იღებს და მიდის.

(მღვდლის ნახევრად დანგრეული სახლის წინ. ნაა-დრევი ზამთრის პირქუში დილა. მალიმალ უბერავს ქარი. დედა კურაჟსა და მზარეულს გაქუცული ტყა-პუტები აცვიათ და ფურგონის მიყუჭულა).

მზარეული: ყველაფერი ჩაბნელებულია. ჯერ ზეზე არავინ არის.

დედა კურაჟი: პო, მაგრამ მღვდლის სახლია. ზარე-ბის დასარქვად ხომ მაინც უნდა მიატოვოს თავისი ფაფუკი ლოგინი. მერე ცხელ წვნიანს დახერვს.

მზარეული: რას ლაპარაკობ, მთელი სოფელი ნაც-არტუტად არის ცქცული. ჩვენ თითონ არ ვნახეთ?

დედა კურაჟი: პო, მაგრამ მცხოვრებთაგან ზოგი მაინც დარჩებოდა, ახლახან არ იყო, რომ ძალღმა დაციფოვა.

მზარეული: გინდაც რამე გააჩნდეს მაგ ხუცესს, მაინც არაფერს მოგვეცემს.

დედა კურაჟი: იქნებ რომ ვიმღერო...

მზარეული: ყელში ამომივიდა ეს სიმღერა. (ანაზ-დეულად.) მე წერილი მივიღე უტრეპტიდან. დედაჩემი ქოლერისგან მომკვდარა და ფუნდუკი ახლა მე მეკუთ-ვისა, აი, წერილი, თუ ჩემი არა გჯერა. მაინც გაჩვენებ, თუცა შენ სრულებით არ შეგეხება, რაც მაშიდაჩემი ჩემი მოხეტიალე ცხოვრების შესახებ დაუჯღაბნია.

დედა კურაჟი (წაიკითხავს წერილს): ლამაზ, მეც დავი-ლაღე ამ ხეტიალით. ჩემი თავი ყასბის ძაღლს მაგონებს, რომელსაც მუშტურებთან მიიჭეს ხორცი და თვითონ კი ერთ მისხალსაც კი ვერა ჭამს. თანაც გასაციფი უკვე აღარაფერი არა მაქვს და ხალხსაც აღარაფერი არ გააჩნია, რომ ეს „აღარაფერი“ იყიდოს. საქონლია ერთ ვილაც დაკონკილს ორ კვერცხად მთელი დასტა პერ-გამენტის წინგნა სურდა აევიდა ჩემთვის, ხოლო ეი-ურტეპმერგები ერთ ტომსიცა მარილი გუთანს მა-ტყემადნენ. მაგრამ რილასთვის უნდა მოხსნა? აღა-რაფერი აღარ ამოდის, კატაბარდების გარდა. პომერა-ნისი სოფლებში ჩვილი ბავშვები შუუქამაით და მოლო-ნხები ყაჩაღად გასულან.

მზარეული: ქვეყანა მოისრა და ეგ არის.

დედა კურაჟი: ზოგჯერ მეჩვენება, რომ უკვე ჯოჯო-ხეთი დავადივარ ჩემი ფურგონით და კუბრას ვყიდო, ანდა ზეცაში დავგვწყვიტე. უტრეპტი გრძელდება, ან შენ-თან ერთად, ანდა უშენოდ, და ისიც დღესვე.

დედა კურაჟი: ჯერ უნდა კატრინს ვუთხრა. ეგრე ნაუცბათევად ძნელია და თანაც მე არ მიყვარს გადამ-ყვეტილების მიღება, როცა სიცოცხლე დავხარ და კუ-ჭიც ცარიელი გაქვს. კატრინ! (კატრინი გადმოდის ფურგონიდან.) კატრინ, რაღაც უნდა გითხრა. მზარეუ-

¹ მთებია ასეთი.

ლსა და მე გვინდა უტრეკტში წავიდეთ. მან იქ ფუნდუ-
კი მიიღო მემკვიდრეობით. მუდმივად ერთ ადგილზე
იყვნენ და ნაცნობებსაც გაიჩნ. ერთ ადგილას და-
ბინავებულ ადამიანს პატივს სცემენ, მარტო გარეგნობა
კი არ არის ყველაფერი. მე მიმწონს ეს აზრი. მზარეულს
კარგად ვეგუბები. თანაც უნდა ვთქვა, რომ საქმის თავ-
იცა აქვს. ლუკმაშაური სამუდამოდ უზრუნველყო-
ფელი ვიქცეხით, რა შესანიშნავი იქნება, არა? შენ შენი
დასაძინებელი ადგილი გექნება, ხომ გაგხარდება, ასე
არ არის? მუდამ გზაში ყოფნა არ შეიძლება, დიდხანს
ვერ გავუძლებთ და სულ იოვლა, უნდა დამეღუპო.
ისედაც უკვე ტილები გახვევდა, შენა დაგაფრთხილებ.
თორემ ჩვენ შეგვიძლია შევდგებათ გავყვეთ ჩრდილო-
ეთისაკენ. ისინი აგერ იქ უნდა იყვნენ (მარცხნივ მოუ-
თითებს.) მე მგონი, რომ გადავწყვეტთ, არა, კატრინ?

მზარეული: ანა, მე მინდა რაღაც გითხრა ცალკე.
დედა კურაჟი: ისეც ფურგონში შედი, კატრინ.
(კატრინი ადის ფურგონში.)

მზარეული: სიტყვა გაგანწყვეტინე, რადგან, ვედაც,
სწორად ვერ გამოიგე. მე კი მეგონა, ამის თქმა საჭირო
არ იქნებოდა, რომ ეს თავისთავად გასაგები იყო. მა-
გრამ რახან აგრე არ არის, მაშინ პირდაპირ გეტყვი,
რომ მაგის თან წამოყვანაზე ლაპარაკიც შედგებოდა. მე
მგონი, გესმის ჩემი.

(კატრინი მათ უკან თავს გამოყოფს ფურგონიდან
და ყურს უდევს.)

დედა კურაჟი: მაშ, შენ ამბობ, რომ კატრინი უნდა
დატოვო?

მზარეული: შენ როგორღა ფიქრობ? სამყოფი ადგ-
ილიც არ არის ფუნდუკში. შენ სამდარბაზიანი ფუნდუკი
ხომ არა გგონია. ჩვენ ორნი კიდევ როგორმე გავიტანთ
თავს, თუ ოთხად მოვიკუნტებით, მაგრამ საწნი კი ვერა.
ეს გამორიცხებულია, კატრინს ფურგონი დაუტოვე.

დედა კურაჟი: მე ვფიქრობდი, უტრეკტში საქმროს
იშოვს-მეთქი.

მზარეული: კარგი ერთი, ნუ მაცინებ! როგორ იშო-
ვის საქმროს მუნჯი და თანაც სახეზე ნაჭრილობების
პატრონი? მით უმეტეს, რომ უკვე ხანდაზმულია.

დედა კურაჟი: ნუ ყვირი, ჩუმად ილაპარაკე.

მზარეული: სულერთი არ არის ჩუმად ვიტყვი თუ
ხმამალა? აი, ეგეც ერთ-ერთი მიზეზია, რის გამოც ეგ
არ შეიძლება ფუნდუკში გავაქერო. მუშტრებს არ უყ-
ვართ, როცა მახინჯი დასტრიალებთ თავს და ვერც
გაამტყუნებ მათ.

დედა კურაჟი: კარგი, დააყენე ენა. ხომ გითხარი,
ხმადალა ილაპარაკე-მეთქი.

მზარეული: მეღვდელს ხალხში შუქი აინთო, ახლა
შეგვიძლია ვიმღეროთ.

დედა კურაჟი: მზარეული, აბა, მარტოკას როგორ
შეუძლია ფურგონი გასწიოს? თანაც ომისა ეშინია. ომს
ვერ იტანს. ალბათ საშინელ სიმშრებას ხედავს! მე მესმ-
ის ხოლმე ლამაზობით მაგისი კვნესა. განსაკუთრებით
ბრძოლის შემდეგ. სახელდობო, რასა ხედავს, არ ვიცი.
ისეთი საცოდავი გულის პატრონია! ამას წინათ ზღარბი
ვუპოვე დამალული, ჩვენ რომ გადავფურავთ, შეენახა.

მზარეული: რა ვუყო, ფუნდუკი ძალზე პატარაა.
(ყვირის) ძვირფასო ბატონო, მსახურნი და ჯალაბნო,
გთავაზობთ სიმღერას სოლომონზე, იულიუს კეისარზე
და სხვა დიდსულოვან ადამიანებზე, რომელთაც მათმა
სიქველემ არა არაგოა, და თქვენ აღიარებთ, რომ ჩვენც
უროგო ხალხი არა ვართ და ამის გამო თავის გატანა
გვიჭირს, განსაკუთრებით ზამთარში.

(მღერინ)
გაგეგონებთ სოლომონ ბრძენი
და ალბათ იცით, რაც მოუვიდა.
ცოდნის ძებნაში გაიღის დღენი,

მაგრამ გაჩნის დღეს იწყველიდა.
კაცობრიული ყველა საქმენი
ამაოებდა შერაცხა ბრძენმა.

გამოდის იგი სულ ფუჭად ცდილა, —
ამას უმაღვე მიხედება ყველა.
ეს სიბრძნე უყო, ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

ყველა სიქველეს საშიშა ამეცყნად, როგორც ჩვენი
მშვენიერი სიმღერა ამტკიცებს, სჯობია სულ არ
გაგაჩნდეს არც ერთი მათგანი და მაშინ საამურად იცხ-
ოვრებ, მუდამ გექნება საუზმე, აი, თუნდაც ცხელი წენი-
ა. მე კი, მაგალითად, არა მაქვს იგი და მენატრება. მე
ჯარისკაცი ვარ, მაგრამ აბა, რას მარგია ის ამბავი, რომ
მახავი ვიყავ და მედგრად ვიბრძოდი? არაფერს. მე
ვსიმილობ. მერჩია შარვალში გამეცვარა და შინ
დავჩრქინელიყვავი. თორემ, აბა, სითვის ვიბრძოდი?

თქვენ კეისარიც გაგეგონებთ
და ალბათ იცით, რაც დამართა.
როცა დიდებულს ენია უკვე,
და ეგონა, რომ ტოლი არ ჰყავდა,
მას შეთქმულებმა ბოლო მოუღეს
და სიმაძაცემ ველარ უშველა.
გამოდის იგი სულ ფუჭად ცდილა, —
ამას უმაღვე მიხედება ყველა.
გმირობამ უყო, ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

(ხმადალა) ერთსაც კი არ გამოიხედავენ გარეთ.
(ხმამალა) ძვირფასო ბატონო, მსახურნი და ჯალაბ-
ნო! იქნებ გინდათ მიიხიროს: ჰო, მართალია, სიმაძაცე
არაფერია, იგი ვერ გამოკვებას კაცსო, მთავარი პატე-
ონსებაა, პატიოსანი კაცი მუდამ მაძღრისად არის, ანდა
ყოველ შემთხვევაში ხასამშრალი მაინც არა რჩება არა-
სიღვლით, მაგრამ აბა ენახოთ აქაც როგორაა საქმე!

ალბათ სოკრატესც გაგეგონებთ,
ვინც თავის კერპად სიმართლეს თვლიდა.
მას ბევრი მტრობდა ნაწყენი ამით
და დიდებულებს პირში ზურთს სჩრიდა.
ბოლოს ფილა გაესილი შხამით
დაალევენეს მტრებმა სასჯელად.
გამოდის იგი სულ ფუჭად ცდილა, —
ამას უმაღვე მიხედება ყველა.
სიმართლემ უყო, ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

ჰო, ვიცო, ახლა მეტყვიან: უნდა უანგარო იყო და
სხვებსაც უწილადო, რაც გაქვსო, მაგრამ თუ არაფერი
არ გაგაჩნია, მაშინ? ქველმოქმედებაც იოლი საქმე არ
იქნება ალბათ, ეგეც უნდა გაითვალისწინო კაცმა, ქველ-
მოქმედს თვითონაც ჰომ სჭირდება თავისთვის. დღის,
უანგარობა იშვითი სიქველა, რადგან იგი თავის თავს
არ ამართლებს, არ ანაზღაურებს.

წმინდა მარტინიც გაგეგონებთ,
სხვის გაჭირვებას გვერდს ვერ უვლიდა.
თოვლიმ დაგდებულს კაცს მოჰკრა თვალი
ერთხელ და ამით შეწუნდა დიდად;
მყის უწილად წამოსასამი,
თვითონაც მოკვდა, ვერც მას უშველა,
გამოდის იგი ამაოდ ცდილა, —
ამას უმაღვე მიხედება ყველა.
სათნოებამ ქმნა, ნეტავი იმას,
ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

და აი, ჩვენც მაგ დღემი ვართ! წესიერი ხალხი ვართ
და ერთმანეთს მზარეო ვუდავართ: არა ვჭერდობთ,
არა ვკლავთ, ცეცხლს არავის ვუკიდებთ! მიუხედავად
ამისა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მაინც სულ უფრო და
უფრო დაბლა ვეშვებით და ჩვენზედაც მარ-
თლდება ეს სიმღერა. წენიანს დანატრებული

ვარო, მაგრამ სხვა ხალხი რომ ვიყოთ, ქურდები და მკვლევები რომ ვიყოთ, მაშინ ალბათ მაძღვრებოც ვიქნებოდით! რადგან სიქველე არასდროს არ ჯილდოვდება, მხოლოდ მანკიერება ამართლებს თავის თავს. ასეთია ეს ქვეყანა და ნეტამც არ იყოს ასეთი!

აქ პატროსან ხალხს რომ გვიყურებოთ, პირნათლად ვიცავთ ათივე მცნებას, მაგრამ ჩვენ ამაზე ვერ გვახსიერა და მოგვაყენა მრავალგზის ვნება.

დაგვეხმარე, ვინც სხედანო შინა, ეგებ რითივე შეიძლოთ შევლა!

თორემ გამოდის ამაოდ ცდილობვართ, — ამას უმაღლეს მიხედება ყველა.

ლეთისმოსაობამ გვიყო, ნეტავ მას, ვისაც კი იგი არ მოეძევა!

ხმა (ზევიდან): ეი, თქვენ! ზევით ამოდით! ჭინჭრის შეჭმანდს გაქმევთ!

დედა კურაჟი: ლამე, ახლა ლუკმა არ ჩამივა პირში. მე არ ვამბობ, რაცა თქვი, უსაფუძვლოა-მეთქი. მაგრამ ეს შენი უკანასკნელი სიტყვაა? ჩვენ ერთმანეთს კარგად შევეყვით.

მზარეული: უკანასკნელია. მოიფიქრე და...

დედა კურაჟი: მოვიფიქრება არა მჭირდება, კატრინს აქ ვერ დავტოვებ.

მზარეული: ვერ დატოვებ და სისულელეს ჩაიდენ, მაგრამ მე ვერაფერს გიშველი. მე მხეცი არა ვარ, მაგრამ ფუნდუკი ერთობ პატარაა, ხოლო ახლა კი ავიდეთ ზევით, თორემ აქაც აღარაფერს არ მოგვცემენ და გამოვა, რომ ტყუილად ვიმღერეთ ამ სიცივეში.

დედა კურაჟი: დაიცა, კატრინს წამოვიყვან.

მზარეული: უკეთესია აქ წამოვიღო რამე. სამივენი რომ დავადგებით თავვე, შევმინდებით (ორივენი მიდიან.)

(ფურცლიდან გადმოდის კატრინი, ხელში ბოხჩა უჭირავს. იხედება, უკვე წავიდნენ თუ არაო, შემდეგ ფურცლის ბორბალზე, ერთიმეორის გვერდით, გამოსაჩინ ადგილას გადაჰყიდებს მზარეულის ძველ შარვალსა და თავისი დედის ქვეყედას. ამას რომ მორჩება, წასვლას აპირებს თავის ბოხჩიდან, მაგრამ დედა კურაჟი სახლიდან უკან ბრუნდება.)

დედა კურაჟი (ხელში წვინიანი სავსე მათლავა უჭირავს): კატრინ! შეჩერდი! კატრინ! სად მიდიხარ, ან ეგ ბოხჩა სად მიგაქვს? ხომ არ გაგაფრებ? (უხსნიჯავს ბოხჩას). თავისი ბარგი გამოუკრავს. რა, ყურს გვივადებდები? მე ვუთხარი, რომ არაფრად არ მეპიტანებება არც უტრეპტი და არც მისი გაქუცული ფუნდუკი, აბა, რა უნდა გავაკეთოთ იქ? შენ და მე ფუნდუკი არ გამოვვებით. ომში კი საქმე არ დავგეღვევ. (შენიშნავს შარვალსა და წელქედას.) რა სულელი ხარ. მერე რას ფიქრობდი, ეს რომ მენახა და შენ უკვე წასული ყოფილიყავი? (მაგრად უჭირავს კატრინი, რომელიც ლამობს ხელიდან დაუხსლტეს დედას.) არ გეგრობს, რომ შენი გულისთვის გავისტუმრე კუდამოძუებული, ფურცლის გულისთვის. ისე მივეჩვიე, რომ არ შემიძლია მოვშორდე. შენ არა ხარ მიზეზი, ფურცლი იყო. ჩვენ სხვა მიმართულებით წავალ, მზარეულს კი, იმ ორმოწინტრეს, მის რამეებს აქ დაუტოვებთ და რომ მოვა, იპოვოს. (ადის ფურცლინში და იქიდან შარვლის გვერდით რამდენიმე ნივთს გადმოაგდებს.) ესეც ესე, უკვე ამოშლილია ჩვენი სიიდან. მორჩა, შოგ მეტს აღარავის შევიტანთ. ამიეროდან ჩვენ ორმა უნდა გავნოთ ჭაპანი. არა უშავს, ეს ზამთარიც გავა, როგორც სხვა მრავალი. შეები, თორემ შეიძლება თოვლი მოვიდეს. (ორივენი ებმებიან ფურცლინში, მო-

აბრუნებენ მას და გზას გაუდგებიან. უკან ბრუნდება მზარეული და გაოგნებული დასცქერის თავის ადგილს დიდებას.)

10.

მთელი 1635 წლის განმავლობაში დედა კურაჟი და მისი ქალიშვილი კატრინი ცენტრალური გერმანიის გზებზე დაეხეტებიან, თან დაჰყვებიან სულ უფრო და უფრო დაკონკილ ლაშქარს.

(შარავა. დედა კურაჟი და კატრინი ფურცონს ეწევიან. გლეხის სახლს ჩაუვლიან წინ, საიდანაც სიმღერის ხმა ისმის.)

ხმა: ერთმა ვარდმა მომხიბლა და სისარულიც მარგუნა, მარტის თვეში ჩემის ხელით შეუ ბაღში დარგულმა. ეს რა კარგი საქმე ექვნი მისთვის გულდადაგულმა, ვარდი ყვავის და ამაოდ შრომაზე არ დაკარგულა. დაუბერავს ქარბუქი და არ დაინდობს არაფერს, რისა უნდა გვეშინოდეს, როცა სახლი ავაგეთ, გინდაც ქარი მუდამ ქროდეს, ჩვენ ხომ შეყუჟულები სახლში ვართ და არხინად ძებნენ ჩვენი გულები.

(დედა კურაჟი და კატრინი ჩერდებიან და უსმენენ. შემდეგ გზას განაგრძობენ.)

11.

1636 წლის იანვარია. იმპერატორის ჯარები პროტესტანტულ ქალაქ ჰალეს ემუქრებიან. ლოიდ ინცებს ღილადა. დედა კურაჟი ქალიშვილს კარავს და მარტომდარტო განაგრძობს გზას. ომს ჯერ კიდევ ბოლო არ უჩანს.

(დაგლეჯილარდახიანი ფურცონი გლეხის სახლს გვერდით დავს, რომლის ევება ჩალის სახურავი ფრიალო კლდეს მიბეჭვია. ღამეა, ჭალოდან გამოდიან მძიმედ შებუჯრული პრაპორშჩიკი და სამი ჯარისკაცი.)

პრაპორშჩიკი: ოღონდ ხმაური არ გავიგონო. ვინც დაიყვირებს, მამინე შუბზე ააგეთ.

პირველი ჯარისკაცი: ჰო, მაგრამ ჩვენ ხომ უნდა დავაკაუნოთ, თუ გვინდა, რომ გარეთ გამოვიტყუოთ ისინი და მეგზური ვიშოვოთ.

პრაპორშჩიკი: კაკუნი ხომ არაბუნებრივი ხმაური არ არის. ეგრე შეიძლება ძროხაც გაეხახუნოს ბოლის კედლები და ხმაური გამოიწვიოს.

(ჯარისკაცები სახლის კარზე აკაკუნებენ, კარს გლეხის დედაკაცი აღებს, პირველ ხელს დააფარებენ და ორი ჯარისკაცი შვინთი შევარდება.)

კაცის ხმა სახლის შვინთი: რა იყო?

(ჯარისკაცებს გამოჰყავთ გლეხი და მისი ვაჟიშვილი.)

პრაპორშჩიკი (ფურცონზე მიუთითებს, რომლიდანაც კატრინი გამოიხედვას): აგერ, იქაც არის ერთი. (ჯარისკაცთაგან ერთ-ერთი კატრინს დაბლა გადმოათრევს.) სულ ყველანი ხართ, თუ კიდევ ცხოვრობს აქ ვინმე?

გლეხი ცოლ-ქმარი: ეს ჩვენი ვაჟია, ეს კიდევ მუხჯი გახლავთ. დედამისი ქალაქს წავიდა საყიდლებზე. საქონელი უნდა შეიძინოს თავისი სანვრილი-

მანოსთვის, რადგან ახლა ბევრი გარბის და იაფად იყიდება ყველაფერი. ეგები მოხეტიალეები არიან, მენვროლმანები.

პრაპორშჩიკი: გაფრთხილებით იცოდეთ, წყნარად იყავით, ვინც ოდნავ გაიფარჩხნეს, მაშინვე შიგ თავში ჩაეშვებთ შუბს. მე მეგზური მჭირდება, რომ ქალაქისკენ მიმავალი ბილიკი მაჩვენოს. (ახალგაზრდა გლეხზე მიუთითებს.) შენ მოდი აქ!

ყმაწვილი გლეხი: მე ბილიკი არ ვიცი.

მეორე ჯარისკაცი (ღრეჭით): უსურეთ ერთი, ბილიკი არ იცის.

ყმაწვილი გლეხი: მე კათოლიკეებს არ ვემსახურები. **პრაპორშჩიკი (მეორე ჯარისკაცს):** ერთი გვერდში ატაკე შუბი!

ყმაწვილი გლეხი (მუხლებზე დააჩოქებს და შუბით ემუქრება): რომ მომკლათ, მაინც არ გემსახურებთ.

პირველი ჯარისკაცი: მოიცათ. მე ვიცი, ეგ როგორ უნდა მოვარჯულო. (მოსვლიან მდიდს.) ორი ძროხაა და ერთიც ხარი. გამიგონე, ჭკუას ნიხილ დააჭირე, თორემ სამივეს ხმლით დააჩრეხ.

ყმაწვილი გლეხი: ვაიმე, პირუტყვს ხელი არ ახლეთ! **გლეხის დედაკაცი (ტირის):** ბატონო მეთაურო, ოღონდ საქონელი მაინც დაინდეთ, თორემ შიმშილით დავხოცებით.

პრაპორშჩიკი: გათავებული საქმეა, თუ თქვენი შვილი გაჯოტდა.

პირველი ჯარისკაცი: ხარიდან დავიწყებ.

ყმაწვილი გლეხი (მობუცს) დავთანხმდე? (გლეხის დედაკაცი თავს უქნევს.) თანახმა ვარ.

გლეხის დედაკაცი: დიდად გამადლობთ, ბატონო მეთაურო, რომ შეგვიბრალეთ, გამადლობთ უკუნითი უკუნიამდე, ამინ.

(გლეხის დედაკაცს სურს განაგრძოს მადლობის გადახდა, მაგრამ ქმარი აჩერებს).

პირველი ჯარისკაცი: როგორ მაშინვე მივხვდი, რომ ხარი იყო ამათთვის ყველაზე ძვირფასი!

(პრაპორშჩიკი და ჯარისკაცები გზას განაგრძობენ. წინ ყმაწვილი გლეხი მიუძღვით.)

გლეხი: ნეტავი რა აქვთ განზრახული. ალბათ კარგი არაფერი.

გლეხის დედაკაცი: შეიძლება ჩვეულებრივი მგზავრები არიან... რასა შერგბ?

გლეხი (თან კიბებს ადგამს სახლის სახურავს და ზედ ადის): ერთი უნდა ენახო, მარტონი არიან თუ არა. (ზე-იანზე.) ჭალაში რალაც ჩოჩილას ვამჩნევ. აქედან ქვის საბურვევამდე ჩანს. ავერ აბჯროსნები მდელივრზე და ერთი ზარბაზანიც. აქ ერთ პოლკზე მეტი იქნება. ღმერთო, შეიწყალე ქალაქი და ყველანი, ვინც იქ არის.

გლეხის დედაკაცი: ქალაქში შუქი ანათავ?

გლეხი: არა. ისეთი დროა, ალბათ ყველას სძინავს. (ჩამოდის.) ახლა რომ შიგ შეიჭრნენ, ყველას ამოჟუ-ჟავენ.

გლეხის დედაკაცი: გუშაგები დროულად შენიშნავენ.

გლეხი: გუშაგები მალა, ფერდობზე რომ გოდო-ლია, ალბათ უკვე დახოცეს, თორემ ნალარას გაახში-ანებდნენ.

გლეხის დედაკაცი: ჩვენ რომ მეტნი ვიყით...

გლეხი: ჩვენ ორნი ვართ და ის სახიარო, აბა, რა შეგვიძლია...

გლეხის დედაკაცი: მაშ, ვერაფერს ვიღონებ?

გლეხი: ვერაფერს.

გლეხის დედაკაცი: ამ ღამეში ქვევით ვერც კი ჩა-ალოთ.

გლეხი: ქვევით რად გინდა ჩახვიდე, მიეღ ფე-დობზე ისინი ირეკიან. ნიშნისაც კი ვერ მივცემთ.

გლეხის დედაკაცი: რას ამბობ, ხომ მაშინვე მიგვასკლავებს!

გლეხი: ასეა, ასე. თითსაც ვერ გაუძნარებთ.

გლეხის დედაკაცი (კატრინს) იცოდა, საბრალო პირუტყვი, ილოცე! ჩვენ არ ძალგვიძს სისხლის ღვრას ხელი შეუშალოთ. თუ ლაპარაკი არა, ლოცვა ხომ მაინც შეგიძლია. არავის არ ესმის შენი, მაგრამ ის კი გაიგებს, მე დავგებთარები. (ყველანი იჩიუებენ. კატრინი გლეხი ცოლ-ქმრის უკან.) მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა, შეისმინე ჩვენი ლოცვა, ნუ დაღუპავ ქალაქს და ყველა იმით, ვინც ამჟამად იქ იმყოფება, ძილის ბურანშია გახვეული და არა უწყის რა, გააღებ, რათა ნამოდგენ, ავიდნენ გალავნებზე და იხილონ, როგორ მიდიან მათკენ ესენი შუბებითა და ზარბაზნებით ამ ღამეში, როგორ მიიპარებან მდელივრზე და ეშვებიან ფერდობზე. (კატრინისაკენ მიაბრუნებს თავს.) დაიფარე დედა ჩვენი, იქმენ ისე, რომ დარაჯს არ ჩასძინებოდეს, არამედ ელევიდოს, თორემ უკვე გვი-აქნება, ჩვენს სიძესაც დაეხმარე, ისიც ქალაქში თავის ოთხ შვილთან ერთად, ნუ დაღუპავ მათ, ბრალო არაფერში არ მიუძღვით, ჯერ არაფერი არ ესმით. (კატრინს, რომელსაც გმინდა აღმოგვადებ.) ერთი ორისაც კი არ არის და ყველაზე უფროსი კი შიდი ნელი შეუსრულდა. (კატრინი, გაოგნებული, ზეზე დგება.) მამაო ჩვენო, ისმინე ჩვენი, რამეთუ მარ-ტონდომე შენ ძალგისძს დავცხმარო. ჩვენც ცოტას ვა-ყდა არ დავიღუპეთ, რადგან უშენონი ვართ და არც შუბები გაგვაჩნია და არც სხვა რამ იარაღი. ჩვენ არ შეგვიძლია ჩვენი თავის იმედით ვიყოთ. შენვე ვართ მონდობილი მთელი ჩვენი საქონლითა და სახლ-კარით. ასევე ქალაქიც, ისიც შენს ხელთაა, ხოლო მტერი კი მის გალავნებს უშპარი ძალით ერტყმის. (კატრინი შეუმჩნევლად მიიპარება ფურგონთან, იქიდან რალაცს იღებს, წინსაზარის ქვეშ მილავს და კიბით სახურავზე ადის.)

გლეხის დედაკაცი: შეივრდომე ბავშვები, რომელ-თა სიცოცხლეს ახლა განსაცდელშია, განსაკუთრებით ყველაზე პატარები, აგრეთვე მიხრწნილი მოხუცნიც, რომელთაც ადგილიდან დაძვრაც კი აღარ ძალუძთ და საერთოდ ყველა სულდგმულთ.

გლეხი: და მომიტყევე ჩვენ თანანადებნი ჩვენი, ვითარცა ჩვენ მიუტყევეთ თანამედებთა ჩვენთა. ამინ! (კატრინი სახურავზე ჯდება და იწყებს დაფდაფის ცემას, რომელიც დაჯდომის წინ წინსაზარის ქვეშედან გამოილი.)

გლეხის დედაკაცი: ო, იესო, რასა შერგბ!

გლეხი: გაგიგებულა და გე არის.

გლეხის დედაკაცი: ახლავე ძირს ჩამოიყვანე, ჩქარა! (გლეხი მიიბრუნს კიბესთან, მაგრამ კატრინი მას სახურავზე აიტანს.)

გლეხის დედაკაცი: უბედურებას შეგვამთხვევს.

გლეხი: ახლავე შეწყვიტე ბრავბრუგი, შე სახიარ-რო, შენა!

გლეხის დედაკაცი: იმპერატორის ჯარისკაცები მოდიან.

გლეხი: (ქვებს ეძებს) იცოდე, ქვებს დაგიშენ!

გლეხის დედაკაცი: ნუთუ არ გეცოდებთ? ნუთუ გული არ გაქვს? ხომ დავიღუპეთ, მოგვეჭრებიან და ასო-ასო აგვკუწანენ!

(კატრინი უფროსაც არ იბერტყავს, დაუინებთ გასც-ქერის სიგრცეს ქალაქის მიმართულებით და გა-ნავძრობს დაფდაფის ცემას.)

გლეხის დედაკაცი (პერეკაცს): მაშინვე გითხარი, ნუ შემოუშვებ—მეთქი ამ მაწანწალებს ეზოში. მაგათ რა ენაღვლებათ, თუნდაც მთელი ჩვენი საქონელი ნასახან.

პრაპორშნიკი (შემოვბის ჯარისკაცებისა და ყმან-ვილი გლეხის თანხლებით): ასო-ასო აკაუნავთ ყვე-ლას!

გლეხის დედაკაცი: ბატონო ოფიცერო, ჩვენი ბრალი არ არის. აბა, ჩვენ რა ვქნათ. აგერ, ის ჩემად აიპარა. ჩვენი არ არის, უცხოა.

პრაპორშნიკი: სად არის კიბე?

გლეხი: ზევით პიტანა.

პრაპორშნიკი (ზევით ასახებებს): გიბრძანებ, ახლავე ძირს გადმოვადგო დოლო!

(კატრინი დაფდაფის ცემას განაგრძობს.)

გლეხი: ტყეში ფიჭვებს ჭრიდნენ, ერთი ძელი რომ მოგვატანინა, ვკრავდით და ძირს გადმოვადგდით.

პირველი ჯარისკაცი (პრაპორშნიკს): ნება მომეცით ერთი რალაც მეც გითხრათ. (რალაცას ჩასჩურჩულებს პრაპორშნიკს ყურში, პრაპორშნიკი თავს დაუქნევს.) შენ ეი, ყური დაგვიგდე, ერთი რამ გვინდა შემოვთავაზოთ. შენთვისაც სასიკეთოა. ჩამოდი დაბლა და ქალაქში გა-მოგვყვი, წინ წავგიძიებ და დედაშენი გვაჩვენე. ჩვენ მას ხელს არ ვახლებთ.

(კატრინი დაფდაფის ცემას განაგრძობს.)

პრაპორშნიკი (უხეშად მოიშორებს ჯარისკაცს თავიდან): არა სჯერა შენი და არც არის გასაკვირი. შენი მურდალი სახის პატრონს ვინ ენდობა. (ზევით ასა-ხებს) მე რომ დაგპირდე? მე ოფიცერი ვარ და პატიოსან სიტყვას არ დავარღვევ.

(კატრინი კიდევ უფრო ძლიერად სცემს დაფდაფს.)

პრაპორშნიკი: ამას წმინდა არაფერი არ გააჩნია.

ყმანვილი გლეხი: ბატონო ოფიცერო, მარტო თავის დედის გამო კი არ სჩადის ამას!

პირველი ჯარისკაცი: მეტხანს აღარ შეიძლება ასე გაგრძელდეს. ქალაქში გაიგონებენ.

პრაპორშნიკი: უნდა ჩვენ თვითონ გამოვინვიოთ რაიმე ხმაური, რომელიც დაფდაფის ხმას ჩაახშობს, რა შეიძლება მოიგონოს კაცმა?

პირველი ჯარისკაცი: მერე, ხმაურის ატეხა რომ არ შეიძლება?

პრაპორშნიკი: რაიმე უვნებელი ხმაური, გამოთა-ყვანებულო, სამარის კი არა.

გლეხი: თუ გინდათ, შეშას დაფუწყებ დაპობას.

პრაპორშნიკი: ჰო, დააბე (გლეხის ცული მოაქვს და მორის პობას შეუღებება.) მაგრად დააბე! მაგრად! შენი სიცოცხლის საკითხი წყდება!

(კატრინი ყურს უდგება და უფრო ნელა სცემდა დაფდაფს; ახლა მოუსვენრად იხედება აქეთ-იქით და კვლავინდებური სიძლიერით განაგრძობს დაფდაფის ცემას.)

პრაპორშნიკი (გლეხს): ძალიან დონდლოდ აპობ. (პირველ ჯარისკაცს) შენც დააბე.

გლეხი: მე მარტო ერთი ცული მაქვს. (შენწყვეტს დაპობას.)

პრაპორშნიკი: უნდა სახლს ცეცხლი წაუყვიდოთ და ბოლოში გამოვხაროთ.

გლეხი: ეგ ვერას გვიშველის, ბატონო მეთაურო, ქალაქიდან რომ ხანძარს დაინახავენ, მაშინვე ყვე-ლაფერს მიხვდებიან.

(კატრინი უსმენდა მათ დაფდაფის ცემის შე-უსწყვეტლად და ახლა იცინის.)

პრაპორშნიკი: ერთი უყურე, როგორ დაგვეცინის. მოთმინების ფიალა ამევსო. გესვრი და ძირს გად-

მოგადგებ. ჯანდაბას ყველაფერი. თოფი, მაშინვე! (ორი ჯარისკაცი გარბის თოფის მოსატანად. კატრინი დაფდაფის ცემას განაგრძობს.)

გლეხის დედაკაცი: მე მოვიგონე, ბატონო მეთა-ურო. აგერ იქ მავათი ფურგანი დგას. რომ დაუმტე-რიოთ, ეგებ მაშინ მაინც გაჩერდეს. მაგის მეთქი არა-ფერი გააჩნიათ.

პრაპორშნიკი (ყმანვილ გლეხს): მიდი, აჩეხე. (ზე-ვით ასახებს.) თუ არ გაჩერდები, თქვენს ოთხთ-ვალას ნაფოტებად ვაქცევთ.

(ყმანვილი გლეხი რამდენჯერმე სუსტად დაარ-ტყამს ფურგონს.)

გლეხის დედაკაცი: კარგი, გაჩერდი, შე პირუ-ტყვო, შენა!

(კატრინი ფურგონს თვალს არ აცილებს, თან შესაბრალოს ხმებს გამოსცემს, მაგრამ დაფდაფის ცემას მაინც განაგრძობს.)

პრაპორშნიკი: რა იქნენ, აქამდე თოფი ვერ მოი-ტანეს იმ დოყლაპიებმა?

პირველი ჯარისკაცი: ალბათ ქალაქში ჯერ არ გაუგონიათ, თორემ ზარბაზნს გაისროდნენ.

პრაპორშნიკი (ზევით ასახებს): იმათ სულერთია, მაინც არ ესმით. შენ კი ახლა თოფს გესვრით და გად-მოგაპარტყიკებთ მანდვდან. უკანასკნელად გუებნები: ძირს ჩამოვადგე დოლო.

ყმანვილი გლეხი (უეცრად განზე გაისვრის ფი-ცარას): განაგრძე! განაგრძე! თორემ ყველანი დაი-ლუშებიან! განაგრძე... განაგრძე...

(ჯარისკაცი წაქცევს მას და შუბს არტყამს. კატრინი ტირილს იწყებს, მაგრამ დაფდაფის ცემას მაინც განაგრძობს.)

გლეხის დედაკაცი: ზურგში ნუ სცემთ! ნუ-მეთქი, ლეთის გულისთვის, თორემ ხელში შემოკაკვდებათ!

(ჯარისკაციბი შემოვბისა, თოფი მოაქვთ.)

მეორე ჯარისკაცი: პოლიკონიკი სულ ცოფებსა ყრის პირიდან, პრაპორშნიკო, ყველანი საველებ სასამართლოს წინაშე წარდგებიან.

პრაპორშნიკი: დააყენე! დააყენე! (ზევით ასახებს, ვიდრე ჯარისკაციბი ორკაპზე დაა-ყენებდნენ თოფს.) ერისხელ კიდევ გეუბნები: შენვეყებ დაფდაფის ცემა! (კატრინი რაც ძალი და ღონე აქვს განაგრძობს დაფდაფის ცემას და თან ტირის.) ცეცხლი! (ჯარისკაციბი ისვრიან. კატრინს ტყვია ხვდება, კიდევ რამდენჯერმე დაარტყამს დაფდაფს და მერე ნელ-ნელა ჩაიყვება.)

პრაპორშნიკი: აბა, ხმაურიც გათავდა!

(მაგრამ როგორც კი დადუმდება კატრინის დაფ-ფური, მაშინვე იგრალებენ ქალაქის ზარბაზნები. შორიდან ისმის საგანგაშო ზარის ქაოსური რეკვა და ზარბაზნების ბათქაშებუქი.)

პირველი ჯარისკაცი: მაინც თავისას მიაღწია.

(ლაშა, სადგაა ირიორუებს. ისმის მარშით მიმავალი ჯარების დაფდაფებისა და სტვენის ხმა. ფურგონის წინ, თავისი ქალიშვილის გვერდით, ჩაცუცქეულია დედა კურაყი. შორიასლო დგანან გლეხები.)

გლეხი (მტრულად): ის დროა, რომ მიდიოდეთ, ქალო. ერთი პოლიკა დარჩა. ისიც ჩაივლის და მერე მარტო სად ივლით?

დედა კურაყი: ჯერ იქნებ შვილი დავაძინო. (მღერის)

დაიძინე, ნანა, შვილო, ნანანა, გეყო უკვე შენ ამდენი თამაში. ეს მეზობლის ბავშვები თუ არიან, უშნეოდ რომ ქვითიხებენ ჩალაში.

მეზობლისებს ძველმანები აცვიათ,
მათთვის ზეცა არ იმეტებს სიკეთეს;
შენ კი, ჩემო საყვარელო პანიაჲ,
ანგელოზის კაბა გადაგიკეთო.
მეზობლისა, გინდაც დედა შინ იყოს,
ქეთიინებს და პურის ნატებს ნატრულობს;
შენ კი, ჩემო საყვარელო შვილიკო,
ქადებსა და ნაზუქს აღარ კადრულობ.
დაიძინე, ნანა, შვილო, ნანინა;
ნეტავ მაინც რა შრიალებს ჩალაში?
ერთი შვილი პოლონეთში დავმარხე,
მეორე კი დარჩა სხვა ქვეყანაში.
თქვენი სიძის შვილებზე არაფერი არ უნდა გეთქვათ
მისთვის.

გლეხი: ფულის მოგების მიზნით ქალაქში რომ არ
ნასულიყავით, შეიძლება არაფერიც არ მომხდარიყო.

დედა კურაჲი: უკვე სძინავს.

გლეხის დედაკაცი: არა სძინავს, არა. ვერ ხვდებით,
რომ ცოცხალი აღარ არის?

გლეხი: ნულარ აგვიანებთ, თორემ იცით, გზებზე
მგლები დაძრწიან და, რაც კიდევ უარესია, მძარცველები
დათარეშობენ.

დედა კურაჲი: ჰო, მართალია.
(დგება და ფურგონიდან ზენარს იღებს, რომ მიცვა-
ლებულს გადააფაროს.)

გლეხის დედაკაცი: სხვა არავინა გყავთ, რომ თავი
შეგეფარებინათ მასთან?

დედა კურაჲი: მყავს კიდევ ერთი შვილი, აილიფი.

გლეხი (ამასობაში დედა კურაჲი მიცვალებულს

ზენარს აფარებს.) ის უნდა მოძებნოთ, ამაზე კი ჩვენ
ვიზრუნებთ. დავმარხავთ, როგორც წესი და რიგია.
არხეინად იყავით.

დედა კურაჲი: აი, სახარჯო ფული (ჩაუთვლის ხელში
გლეხს ფულს. გლეხი და მისი ვაჟი ხელს ართმევენ დედა
კურაჲს და კატრინი მიჰქვთ. გლეხის დედაკაციც ხელს
ართმევენ და თავს უკრავს.)

გლეხის დედაკაცი (ნასვლისას): აბა, ნულარ
დააყოვნებთ!

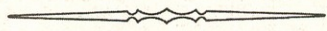
დედა კურაჲი (ეგბება ფურგონში): მე მგონი,
მარტოკაც მოვერევი. როგორმე წავათრევ. ბევრი
არაფერი არ აწყვია შიგ. კვლავ ვაჭრობას უნდა შევუდგე.
(სცენის სიღრმეში კიდევ ერთი პოლკი ჩაივლის
დაფაფების ცემითა და სტვენით.)

დედა კურაჲი: (დაძრავს ფურგონს.) მოიცათ, მეც
წამყვანეთ თან! (სცენის სიღრმიდან სიმღერა მოისმის.)

სიმღერა: ომს ათასგვარი განსაცდელი ახლავს თან
მარად

და მაინც ალბათ ას წელიწადს არ დამთავრდება.
რიგით მებრძოლებს არ არგიათ გახვრეტილ ფარად.
მისგან მარტოდენ ახსოვთ მწარე ტანჯვა-ვაება.
შიშშილისაგან სანყლებს ლამის სული აღმოხდეთ,
ხელფასს ჰპარავენ, მეთაური ექცევათ მტრულად.
თუმც შესაძლოა სასწაული მაინც რომ მოხდეს,
რადგან ლაშქრობა ჯერ კიდევ არ დამთავრებულა.
ქრისტიანებო, მოგვდგამოა კარს გაზაფხული!
თოვლი დნება და მკვდრებს ჩვენი ხმა არ ეყურებათ.
ხოლო ვისაც კი პირში ისევ უდგია სული,
იარაღს იღებს და სალაშქროდ მიეშურება.

(დასასრული)

გამარჯობა, სევდაში! — მეგობრობით, ფრანსუაზა!

24 სექტემბერს 70 წლის ასაკში გარდაიცვალა ცნობილი ფრანგი მწერალი ფრანსუაზა საგანი (ნამდვილი გვარია — კუარე). ფსევდონიმს — საგანი — მარსელ პრუსტის ცნობილი რომანის „დაკარგული დროის ძიებანი“ მთავარ გმირს დაესესხა.

„საფრანგეთში დაკარგა ერთ-ერთი ყველაზე ნიჭიერი მწერალი, ფრანგული ლიტერატურული ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფიგურა“, — განაცხადა საფრანგეთის პრეზიდენტმა ჟაკ შირაკმა.

პოპულარობა მწერალ ქალს რომანმა „გამარჯობა, სევდაში“ მოუტანა (1954). მაშინ საგანი სულ 19 წლის იყო. ეს რომანი 22 ენაზე ითარგმნა და ლიტერატურის კრიტიკოსები ერთხმად აღაპარაკდნენ „საგანის ფენომენზე“.

რომანს მოჰყვა მოთხრობები, პიესები და რომანები, მათ შორის „ლიმილის მგავისი რამ“ (1956), „ფიჯიარტ თუ არა ბრამსი“ (1959), „შპის ნამცერვეი ცივ წყალში“ (1969), და ა.შ.

ფრანსუაზა საგანის ყველა ნაწარმოები სიყვარულს, მარტოობასა და ცხოვრებით დაუკმაყოფილებლობას ეძღვნება.

საგანს, ლიტერატურის გარდა, სხვა გატაცებებიც ჰქონდა. „მე სიქქარე და აზარტი მიყვარს“, ამბობდა ხშირად. მართლაც, დიდი აზარტით თამაშობდა კაზინოში, სვამდა და ერთ დროს ნარკოტიკებსაც ხმარობდა. მისი ბოლოქარი პირადი ცხოვრების ამბები არაერთხელ მოხვედრილა ბულგარული პრესის ფურცლებზე.

მიუხედავად ამისა, სხვა მწერლებსაგან განსხვავებით, რომელთა ნიშნებიც განუყოფელი ნაწილია მათივე ცხოვრებისა, საგანისთვის უცხო იყო ამგვარი სინთეზი — პირადი ცხოვრება თითქმის არ აუსახავს რომანებში, თუ

არ ჩათვლით უმნიშვნელო და ამასთან, განზოგადებულ წერილმანებს.

ფრანსუაზა საგანი მხოლოდ ცხოვრებას ეწეოდა, მაღალ საზოგადოებაში ტრიალებდა, მაგრამ მუდამ სიყვარულზე, მარტოობასა და ადამიანის სულზე წერდა.

„მოსკოვური საბა“

რუსეთის ტელეეკრანებზე მალე გამოვიდა ვასილი აქსიონოვის რომანის, „მოსკოვური საბა“ მიხედვით გადაღებული სერიალი, რომელშიც ასახული იქნება XX საუკუნის რუსეთის ისტორიის ოცდაათი წელიწადი. ეს არის 24-სერიანი ტელეფილმი, რომელშიც 254 მსახიობი დაკავებული.

„მოსკოვური საბა“ გადაღებულია საბჭოთა კინოს საუკეთესო ტრადიციების მიხედვით, მასობრივი სცენებით, ზუსტი ისტორიული დეტორაციებითა და კოსტიუმებით.

კამენსკაია სკოლაში მიღის

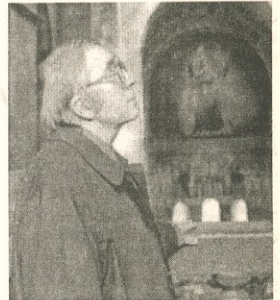
ცნობილმა დეტექტივების მწერალმა ალექსანდრა მარინინამ საზოგადოებას უჩვეულო საქველმოქმედო აქციის შესახებ აუწყა. ქვეყნის ყველაზე ცნობილმა ავტორმა, რომლის ნიშნებიც მრავალთასიანი ტრიაჟებით იბეჭდება, განაცხადა, რომ საქველმოქმედო მიზნით იგი მზად არის უცხო ენებზე გამოცემული მისი ნიშნები ენების უფრო ღრმად და საფუძვლიანად შესწავლისათვის გადაცეს სკოლებს. ეს-

პანურ ენაზე თარგმნილი დეტექტივები უკვე გადაეცა მოსკოვის სერგეიშენის სახელობის სკოლის მოსწავლეებს. დეტექტივებს მალე გერმანულ ენაზე მოლაპარაკე მოსწავლეებიც გაეცნობიან. ჯერჯერობით თავის მკითხველებს ელოდება ფრანგული, იტალიური, შვედური, ფინური, ბულგარული, ჰოლანდიური, ბერძნული, დანიური, ჩინური, ლიტვური და ესტონური ენებზე თარგმნილი ნასტია კამენსკაიას თავგადასავალიც. მარინინას ნიშნები თარგმნილია 23 ენაზე და გამოცემულია მოსკოვის 24 ქვეყანაში.

გარდაიცვალა სერგეი ავერინცევი

ვენაში 67 წლის ასაკში გარდაიცვალა აკადემიკოსი სერგეი ავერინცევი, რომელმაც „დიდი ამაგი დასდო რუსულ ფილოსოფიას, ფილოლოგიას და ისტორიას“, — განაცხადა ალექსანდრე კუდელინმა, ფილოსოფიურ მეცნიერებათა დოქტორმა და მოსკოვი ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილემ, სადაც მრავალი

წლის განმავლობაში მოღვაწეობდა ავერინცევი.

ავერინცევის აღიარება მოუტანა ნიშნებმა რუსული პოეზიის ვერცხლის საუკუნის, რელიგიისა და კულტურის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ და ამასთან, ფუნდამენტურმა გამოკვლევამ „მოსკოლის ფონდის დიპლომი“, რომლისთვისაც 1990 წელს ავერინცევის მეცნიერთა ჯგუფთან ერთად საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო პრემია მიენიჭა. ათი წლის შემდეგ კი ავერინცევი გახდა ჯოვანო ანიელის ფონდის „დიპლომი კულტურების შორის“ საერთაშორისო პრემიის პირველი რუსი ლაურეატი.

ანდერძის თანახმად, ავერინცევი დაიკრძალა მოსკოვში.

პროტესტის გენერლის ნოდარს სიკვდილის შიშადგომა მიანიშნებდა

კოლუმბიელი მწერლის, გაბრიელ გა-რსიას მარცხის პაპა 1937 წელს გარდაც-ვალია. იგი მო-

თხრობა „პოლ-კოვნიკის არაგინ სწერს“ მთავარი გმირია. მისთვის გენერლის ნო-დეზის მინიჭების შესახებ განცხადება გასულ წელს ოთხმა კო-ლუმბიელმა შე-იტანა სასამართლოში. ახლა

სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს, ღირსია თუ არა ნიკოლას მარკესი პოლკოვნიკის წოდებისად შეიძლება თუ არა მისთვის გენერლის ჩინის მინიჭება.

ლიტერატურის დარგში ნობელის პრემიის ლაურეატის პაპა მე-19 საუ-კუნის სამოქალაქო ომის მონაწილე იყო და სამხედრო ხელისუფლებამ მისი პოლკოვნიკობა არ აღიარა.

მოთხრობა „პოლკოვნიკის არაგინ სწერს“ მარკესმა მე-20 საუკუნის 50-იან წლებში დაწერა პარიზში და 1961 წელს გამოქვეყნა.

პრემიები ლიტერატურისა და ხელოვნების დარგში

ვლადიმერ პუტინმა ხელი მოაწერა ბრძანებას რუსეთის ფედერაციის პრე-ზიდენტის პრემიის მინიჭების შესახებ, 2003 წლის ლიტერატურისა და ხელო-ვნების დარგში. რუსულ კულტურაში განუღო უდიდესი შემოქმედებითი და მეცნიერული ღვაწლისათვის პრემიები მიენიჭათ ვადიმ აბდრაშითოვს, ვია-ჩესლავ ზაიცევს, ვიჩესლავ ივანოვს, ვალენტინ რასპუტინს, მარინა სემი-ონოვას, იგორ სტოლეტოვს, პიოტრ ფომენკოს, ისააკ შვარცსა და ოური იაკოვლევს.

შეასპირის ყველა პიესა 24 საათში წაიკითხეს

ამას წინათ ერთ-ერთი ამერიკული კოლეჯის დრამატულმა ნაწარმმა შე-უქვეყნო მართონი ჩაატარა — სტუდენტებმა თავიდან ბოლომდე ჩაი-კითხეს შექსპირის ყველა ნაწარმოები ისე, რომ წუთითაც არ შეუსვენიათ.

ფრანგი რადიკალური პარტიის ბათილად გამოცხადება

ფრანგ მემარცხენე რადიკალთა ორგანიზაციის რამდენიმე წევრმა

საპროტესტო მარში მოაწყო მთავ-რობის იმ გადაწყვეტილების წინააღ-მდეგ, რომ პარტიზმობაში მყოფი მწე-რალი ჩეხარე პატისტა გადასცენ იტა-ლიის ხელისუფლებას. როგორც საინ-ფორმაციო სააგენტო ფრანსპრესი ოუ-წყება, ასობით დემონსტრანტმა ჩაეკეტა საფრანგეთის შინაგან საქმეთა სამი-ნისტროს შესასვლელი და ითხოვნენ, „პოლიტიკური პარტიის“ — პატისტას სასწრაფოდ გათავისუფლებას. შეგა-სენებთ, რომ დეტექტივების ავტორი ჩეხარე პატისტა 70-იან წლებში აქტიურ მონაწილეობას იღებდა ტერორისტულ „ნითელ პრივადში“ და იტალიაში 4 კაცის მკვლელობის გამო იძებნებოდა. 1985 წელს, როცა საფრანგეთის პრეზ-დენტმა ფრანსუა მიტერანმა მას თავ-შესაფარი შესთავაზა საფრანგეთში, როგორც მემარცხენე რადიკალი ელე-ენზატების მიმართ „ძალადობრივ მე-თოდების გამოყენების მონაწილედმდე-გეს“, პატისტა, რომელიც იმხანად მექ-სიკაში იმალეობდა, საფრანგეთში გადა-ვიდა. იტალიის მთავრობამ რამდენ-ჯერმე ითხოვა მისი გადაცემა, მაგრამ საფრანგეთის ხელისუფლებამ მხოლ-ად რამდენიმე თვის წინ დააკმაყოფილა მათი მოთხოვნა.

„როსკონს“ ლაპარაკები

გამართალა პრემია „როსკონს“ ლაუ-რეატთა სახეიმი დაჯილდოება. „წლის ფანტასტის“ ნოდება მიენიჭა რუსული ლიტერატურის აღიარებულ ლიდერს ამ ფანტაზი მექ-პერუშეს. „დიდი როს-კონს“ პრემია გადაეცა რუსული ფან-ტასტიკის კლასიკოსსა და ამ ფანტის პატ-რიარქს, ევგენი ვოისკუნსკის. რაც შეე-ხება უშუალოდ „როსკონს“, წლის საუ-

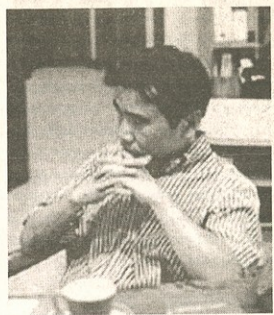
კეთესო რომანად აღიარებულია მარინა და სერგეი დიამენკოების ბრწყინვალე ფილოსოფიური რომანი „პანდინო“. საუკეთესო მოთხრობად აღიარეს ოლეგ დიგოვას „კ-10“, ხოლო საუკეთესო კრი-ტიკულ ნაშრომად მიიჩნის დიმიტრი ბაიკადოვისა და ანდრეი სინიცინის „დილოგები საესეთეფარეობისას“.

მურაკამის ყოველთაღმოსაშენი პაპს შპ

პარუკი მურაკამი დღეს უკვე მე-ტად პოპულარული იაპონელი მწერა-

ლია. ის, რომ მურაკამი ამომავალი მწე-სეყენის ყველაზე „დასავლელი“ მწერალია, ეჭვს აღარ იწვევს. ნა-წარმოებებში უხვადაა დასავლური რეალიზმი, ციტატები, ამერიკული და ევროპული მწერლების სახელები და ა.შ.

ახალ რომანში „ჩემი საყვარელი შპუტინიკი“ ჩანს რუსული კულტურის გავლენა. თუცა, სხვა რომანებისაგან განსხვავებით, მასში რამე პრინცი-პულად ახალი მწერალს არ უთქვამს. არც მისი თაყვანისმცემლები ელიან ალბათ საყვარელი მწერლისაგან სიახ-

ლეს. უფრო პირიქით — მკითხველს სურს, ნაცნობ და ჩვეულ სამყაროში მოხვედეს. ახალი რომანი მკითხველს ამ მხრივ მოლოდინს არ გაუცურებს. „ჩემი საყვარელი შპუტინიკი“ თავად მურაკა-მის ნარმოვადგენს მისი პოეტურობა, სტილისტიკითა და შეხედულებებით. მურაკამი თხრობის დიდოსტატია. მისი ტექსტის კითხვისას მკითხველი თავს ძალზე კომფორტულად გრძნობს. მარ-თალია, მან იცის, რომ რაღაც უცნაურ სიტუაციას უამბობენ, მაგრამ დასას-რულის შეტყობის არ ეძნეოდვინ. ეს უაზრობა — გამოცანას მაინც ვერ ამოხსნის. როგორც მუსიკალურ ნა-წარმოებში, ფინალი არაფერს ხსნის. სხვათა შორის, არაერთხელ აღუწინა-ნათ კრიტიკოსებს მურაკამის მუსიკა-ლობა — მის ნაწარმოებს ჯაზურ იმპროვიზაციებს ადარებენ. მისი გმი-რები გამუდმებით უსმენენ როკს ან ჯაზს. „ჩემი საყვარელ შპუტინიკში“ კლასიკის უსმენენ: ბახს, ბრამსს. რო-მანი რამდენიმე თემას ავითარებს — სიყვარულს, ლიტერატურას, მუსიკას და საკუთარი თავის ძიებას.

მთავარ გმირს, სკოლის მასწავლე-ბელს უყვარს ქალი, სახელად სუმირე. თავის მხრივ, სუმირეს კი ქალი უყვარს — მთუ, რომელიც არ იზიარებს მის გრძნობას. სუმირე გაუჩინარდება. ასეთია რომანის ქარგა — სასიყვარულო სამკუთხედი: მამაკაცი — ქალი — ქალი. მურაკამისთან ყოველთვის ქრება ვიღაც, ჭაში ვარდება, გამოქ-ვაბულში აღმოჩნდება გამოშ-

წყვედიანი ან მთაზე ადის. ერთი სიტყვით, გმირი მართლმართს ესწრაფვის. მას სხვა სამყაროს არსებობისა სჯერა, რომელი სამყაროსი — ნათელი არ არის.

საინტერესოა, რომ რომანში მისტიკას ფსიქონალიზიკ ეერთვის. ყოველ შემთხვევაში, აშკარად ფროიდისტული სიმბოლე (კიბე, გარდაცვლილი ღედის სახეობა, რომელიც უფერად სხვა ქალის სახეს იღებს) სუმიტის მოსაღმდეგების არის სხნის. და კიდევ ერთი საინტერესო დეტალი: უცნაური მეტაფიზიკის, პრინციპულად გაურკვეველი მისტიკის (რომელიც თითქმის ყოველნაირ მორალს გამოირიცხავს) მოხსენიება. მურაკაში გასაოცარი მორალისტია. იმდენად, რომ პაოლო კოლიო გაგონდება. კოლიო ხომ სმირად ეუბნება თავის მკითხველს: განაგრძე საკუთარი თავისა და ცველადი ისე იქნება, როგორც გასურს. მურაკაშიც გვარწმუნებს — უნდა შეიცნო თავი, გულის ქაში უნდა ჩაყურყუმალადე და ყველაფერი კარგად იქნებაო. განსხვავება, რა თქმა უნდა, არის, მაგრამ არის, რამდენად უცნაურადაც შეიძლება მოგეგნეთ, ერთია.

მზადდება მი-20 საუპუნო პრემიით ყველაზე იდეალური რომანის პერანოზაცია

ამ ახალ ამბავს სხვას ვერაფერს უწოდებ, თუ არა სენსაციას: რეჟისორი ალექსანდრ პრემიკინი, რომელიც ცნობილია თავისი ეპიკური კინო და ტელეკოლონებით („რუსული ბუნტი“, „მზა-ლი ლომონოსოვი“, „ნიკოლაი ვაგილოვი“, „53 წლის ცივი ზაფხული“, ბორის პას-ტერნაკის რომანის, „დოქტორ ფი-

გაგოს“ ეკრანიზაციას იწყებს. ეს ნაწარმოები, რომელსაც ნობელის პრემია მიენიჭა, რუსეთში ჯერ კიდევ არ გადაუტანიათ ეკრანზე...

თავის დროზე რომანი აკრძალულ, „მავნე“ ლიტერატურად ითვლებოდა, მოგვიანებით, პერესტროიკის დროს, როცა რუსულ კინოს უმძიმესი შემოქმედებითა და ფინანსური კრიზისი ჰქონდა, „ფიგა-ვოსთის“ არავის ეცალა. ეკრანიზაციის შესაძლებლობა მხოლოდ ახლა გაჩნდა. ამ უდღესი რომანის მიხედვით შექმნილ რეასერტიან ტელეფილმს კინოკომპანია „ცენტრალპარტნერშიფი“ დააფინანსებს.

ეს ჩემი დიდი ხნის ჩანაფიქრია, — ამბობს რეჟისორი ალექსანდრ პრემიკინი, — კარგი იქნებოდა, ერთი დიდი კინოფილმის გადაღება, მაგრამ ტელეკრანისთვისაც სიაოვნებით ვიმუშავებ. ამ ფილმის გადაღება ჩემი ადამიანური, შემოქმედებითი და მოქალაქეობრივი ვალია.

რა თქმა უნდა, პერესტროიკის დროს „დოქტორ ფიგაგოს“ გადაღება უფრო ეფექტიანი იქნებოდა — მაშინ აუდიტორიაც სხვა იყო, ვიდრე დღეს, როცა ტელეკრანზე პოპკულტურა მეფობს, მაგრამ ისიც უნდა ითქვას, რომ მაშინ ნინა პლანზე რომანის პოლიტიკური მხარე

ნამოიწვედა. „დოქტორ ფიგაგო“ კი დღემდე ზნეობრივი ნაწარმოებია. ეს არაა სულტური ძიებების რომანი, რომელიც ინტელიგენციის რამდენიმე თაობაზე გვიამბობს, მათზე, რომელთაც მე-20 საუკუნის ყველა საშინელება იწვინეს. ვიფიქრებ, „დოქტორ ფიგაგოს“ ეკრანიზაცია დღესაც აქტუალური იქნება — ახალი საუკუნის დასაწყისში, როცა კვლავ დიდი ძვრების წინაშე ვდგავართ.

რომანის მიხედვით ეკრანიზებულ უცხოური ფილმები უდავოდ დიდი ოსტატების შექმნილია, მაგრამ მათში „იქა-ური“ თავალთახედვა ჩანს, ჩვენ კი სახელდობრ დოქტორი ფიგაგოს ისტორიის, რომანის რუსული სულის გადმოცემა გვსურს. ეს საკმაოდ რთული იქნება. „დოქტორი ფიგაგო“ ეკრანიზაციისათვის რთული მასალაა. მასში არ არის ჩვეული სიუჟეტური, ფაბულური ქარგა, დარღვეულია დრამატურგიული კანონები. მეორე მხრივ, „დოქტორ ფიგაგოში“ უამრავი ლირიკული გადასევაა. ვერსად გაცეცხვი იმას, რომ რომანი პოეტის დაწერილია. სცენარისტ იური არაბოვთან ერთად ცვდილობთ დოქტორი ფიგაგოსა და ლარას სიყვარული, ასევე მე-20 საუკუნის პირველი ნახევრის ისტორია რვა სატელევიზიო სერიამში მოვაცქიოთ. ჩვენთვის ასევე მნიშვნელოვანია ავტორის უხილავი არსებობა, რომანის გმირების ზედთან მისი ზედის თანაინაობა, თუმცა პასტერნაკის ბიოგრაფიის დოქტორ ფიგაგოსთვის „ძალადობრივ“ მორგებას, რა თქმა უნდა, არ გაპირებთ.

ფილმის გადაღებები ზაფხულში დაიწყება. ამჟამად როლებს შემსრულებლებს შერჩევა მიმდინარეობს...

ჩვენო გიტიხველი!

ახალფესადგმულ ჟურნალს თქვენი თანადგომის იმედი აქვს. გთხოვთ, გავგიზიაროთ თქვენი მოსაზრებები, შეხედულებები დღევანდელ ლიტერატურულ პროცესებზე.

გვიპასუხეთ შემდეგ კითხვებზე:

1. რომელი ქართველი მწერლის პროზაული ნაწარმოების ხილვას ისურვებდით ჩვენს ჟურნალში?
2. რომელი ქართველი პოეტის ლექსების ხილვას ისურვებდით?
3. რომელ მწერალთან გასურთ შეხვედრა რუბრიკაში „მონატრება“?
4. რომელი თანამედროვე უცხოელი მწერლის შემოქმედების გაცნობას ისურვებდით?
5. რა მოგეწონათ „ლიტერატურული პალატრის“ პირველ ნომერში და რა — არა?

ჟურნალის მომდევნო ნომრები მკითხველის სურვილების გათვალისწინებით დაიცემა, ჩვენთან ხომ მხოლოდ რედაქციის მიერ შეკვეთილი მასალები იბეჭდება.

ბარათების გამოგზავნა შეგიძლიათ „კვირის პალიტრისა“ და „სიტყვა და საქმის“ საფოსტო ყუთების მეშვეობით.

ვით მარგალიტი ოზოლი...

„ნა ჯენისა“ ციხე ავაგე.
ჯაჭვი ძაჭაჭი ყაბადა.
საიქიოდან მოიღუნ
ამ ციხის სანახავადა.
ჭკვი უაბრე ციხესა.
ყაბ ვე გაცხეს ძალადა.
მეძვე თქვე: დრო ნო მოაღოს.
ყაბ გაიღუჭის თავადა.

ხალხური

